

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ГРИНИК ІРИНА СТЕФАНІВНА

УДК 336.58:332.12

ДИСЕРТАЦІЯ
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІВНІЧНО-
ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ

Спеціальність – 051 Економіка

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Подається на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Гриник І.С.

Науковий керівник – Шубалий Олександр Михайлович, доктор економічних наук, професор.

Луцьк – 2023

АНОТАЦІЯ

Гриник І.С. Фінансове забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка. Луцький національний технічний університет Міністерства освіти і науки України, Луцьк, 2023.

У вступі обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, розкрито її зв'язок із науковими темами, окреслено мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретичні основи дослідження фінансового забезпечення сталого розвитку на регіональному рівні» розкрито суть, форми та методи фінансового забезпечення сталого розвитку, розглянто джерела, показники, моделі фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів, вивчено зарубіжний досвід та вітчизняну практику фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів.

На основі узагальнення думок зарубіжних і вітчизняних учених виявлено, що поняття «фінансове забезпечення сталого розвитку» вживається у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні фінансове забезпечення сталого розвитку розглядається як процес залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів для досягнення цілей сталого розвитку. Ці цілі включають в себе економічний розвиток, соціальний розвиток та захист навколишнього середовища. У вузькому розумінні фінансове забезпечення сталого розвитку розглядається як процес залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів для реалізації конкретних проектів та програм сталого розвитку.

Зроблено висновок, що фінансове забезпечення сталого розвитку є важливим фактором для досягнення глобальної сталості. Адаптація формування ефективних механізмів та застосування дієвих інструментів фінансового забезпечення, адаптованих до специфіки окремо країни та її регіонів, дозволить

мобілізувати необхідні фінансові ресурси для вирішення таких глобальних проблем, як бідність, голод, нерівність, екологічна деградація та зміни клімату. Процес фінансового забезпечення має бути ефективним і прозорим, спрямованим на реалізацію проєктів, які матимуть реальний вплив на досягнення цілей сталого розвитку.

Удосконалено визначення поняття «фінансове забезпечення сталого розвитку регіону» як системи фінансово-економічних відносин, метою якої є розробка й реалізація ефективних фінансових механізмів та інструментів, спрямованих на безперервне генерування і перерозподіл необхідних фінансових ресурсів для реалізації стратегій, політик, програм, проєктів, пов'язаних з реалізацією цілей сталого розвитку регіону з урахуванням пріоритетів діяльності його адміністративно-територіальних одиниць нижчого рівня.

На основі теоретичного узагальнення думок вітчизняних учених дійшли до висновку, що для вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку на рівні регіонів важливо сконцентрувати діяльність у таких напрямках: 1) впровадження засад державно-приватного фінансового партнерства, що сприятиме зростанню інвестиційної привабливості регіонів, тісній співпраці між органами державної влади, місцевого самоврядування, приватним бізнесом, потенційними інвесторами, інститутами громадянського суспільства; 2) створення належних умов для реальної фінансової децентралізації територіальних громад; 3) стимулювання реалізації соціально-економічних та еколого-економічних проєктів для досягнення визначених цілей сталого розвитку відповідних регіонів.

Теоретично обґрунтовано, що для формування дієвої системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону варто опиратися на процесну модель, адаптовану до національних особливостей нормативного регулювання та бюджетної децентралізації. Така модель має бути бюджетно-орієнтованою і головним чином враховувати джерела фінансування, які прямо або опосередковано пов'язані з державними видатками. Також для формування гармонійного та збалансованого механізму фінансового забезпечення необхідно

сформувати комплекс критеріїв, за дотримання яких він зможе функціонувати ефективно, відповідно до конкретизованих до регіональної специфіки цілей сталого розвитку. При цьому головним критерієм такого механізму фінансового забезпечення є те, що усі джерела фінансування – як державні, так і приватні – потребують максимальної мобілізації фінансових ресурсів для вирішення пріоритетних завдань сталого розвитку.

У другому розділі «Аналіз та методологія оцінки фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону» представлено загальну характеристику і тенденції соціально-економічного розвитку Північно-Західного регіону, здійснено аналіз та оцінку впливу основних факторів на зміну індикаторів фінансового забезпечення сталого розвитку регіону, представлено методологію оцінки фінансового забезпечення досягнення цілей сталого розвитку на регіональному рівні.

До обраного за об'єкт дослідження Північно-Західного регіону України належать території двох адміністративних областей – Волинської та Рівненської, які відзначаються значною подібністю за розмірами загальної площі території, чисельністю населення, природно-ресурсним потенціалом, галузевою спеціалізацією господарського комплексу та іншими факторами регіонального розвитку. На основі побудованої лінії тренду зміни суми реального валового регіонального продукту Північно-Західного регіону зроблено висновок, що до початку повномасштабної війни економіка регіону позитивно зростала, але це відбувалося помірними темпами.

Порівняльний аналіз показав, що Волинська та Рівненська області забезпечували позитивну динаміку більшості базових показників-індикаторів соціально-економічного розвитку, але надалі основну увагу доцільно звернути на зменшення диспропорцій у сферах зайнятості населення, розвитку будівельної галузі, зміни вантажообrotу, рентабельності операційної діяльності підприємств, проведення експортно-імпортних операцій товарів і послуг.

Протягом останніх 10 років основним джерелом фінансування капітальних інвестицій у Північно-Західному регіоні були власні кошти підприємств і

організацій, питома вага їх коливалася на рівні 40-60%, у періоди економічної нестабільності прогнозовано підприємства і організації збільшували частку капітальних інвестицій з власних джерел, а частка фінансування капітальних інвестицій з держаного бюджету була чи не найменшою. Виявлено, що основними напрямками інвестування в охорону навколишнього природного середовища у Північно-Західному регіоні стали: очищення зворотних вод, охорона атмосферного повітря та поводження з відходами.

Аналіз зміни залишку прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі) у Північно-Західному регіоні свідчить про відновлення його інвестиційної привабливості після пандемії коронавірусу. Натомість з початком повномасштабної війни слід очікувати зменшення активності зарубіжного інвестування у даному регіоні.

Вивчення зміни структури основних статей доходів місцевих бюджетів Північно-Західного регіону свідчить про поступове позитивне збільшення частки власних доходів до 46,7% у 2021 році, що свідчить про підвищення їх самостійності. За статтями видатків зведені місцеві бюджети були сконцентровані на вирішення освітніх, фізкультурних, житлово-комунальних, транспортно-дорожніх та безпекових питань на території регіону. До негативів можна віднести суттєве зростання видатків на утримання апарату державного управління, а також зменшення видатків на соціальний захист населення. За сумою власних доходів у розрахунку на 1 км² території високий рівень самодостатності демонстрували переважно міські та прилеглі до них територіальні громади. Підприємства регіону відчують значний дефіцит власних коштів для фінансування поточної господарської діяльності. Загальна сума залучених депозитів депозитними корпораціями (банками) починаючи з 2013 року переважала суму наданих кредитів у регіоні, що свідчить про недостатньо повне використання залучених коштів для цілей кредитування різних груп економічних суб'єктів у регіоні.

Розроблено методичний підхід до обґрунтування базових положень стратегій фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів, який, на відміну

від існуючих, базується на результатах багатокритеріальної оцінки рівнів їх фінансового забезпечення за цілями сталого розвитку, соціальним, економічним та екологічними компонентами, інтегральним індексом і дозволяє виділити пріоритетні напрями економіки регіонів для подальшого фінансування в рамках регіональних стратегій, проектів і програм.

У третьому розділі «Удосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону» проведено багатокритеріальну оцінку та обґрунтовано стратегії фінансового забезпечення сталого розвитку регіону, розроблено концептуальні положення регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку, обґрунтовано напрями вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону.

Враховуючи об'єктивну відсутність широких статистичних даних за підсумками 2022 року, щоб оцінити негативний вплив повномасштабної війни на стан фінансування реалізації цілей сталого розвитку запропоновано провести коригування розрахункових рівнів фінансового забезпечення, отриманих за підсумками багатокритеріальної оцінки, на відсоток зниження Валового внутрішнього продукту України у 2022 році, який становив 29,1%. Результати порівняльного аналізу розрахункових і скоригованих значень індексів свідчать, що внаслідок війни рівень фінансового забезпечення за більшістю цілей та за усіма компонентами, інтегральною оцінкою знизилися з середнього до низького рівня. Тому у період війни пропонується реалізовувати стратегії фокусування при фінансуванні пріоритетних заходів, залучення додаткових інвестицій для реалізації цілей сталого розвитку за відповідними компонентами. Обґрунтовано групові стратегії фінансового забезпечення для окремих цілей сталого розвитку. Практично усі вони носять антикризовий характер, адже Північно-Західний регіон не забезпечив високих рівнів фінансового забезпечення сталого розвитку за окремими цілями.

Обґрунтовано базові положення регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону, яка спрямована на генерування додаткових доходів за рядом пріоритетних напрямів фінансового

забезпечення (генерування додаткових доходів від комплексного природокористування, створення нових доданих вартостей у сфері поглибленої переробки, диверсифікація джерел фінансування, забезпечення прозорості бізнесу та фінансової спроможності бюджетів громад, впровадження системи комплексного моніторингу), за кожним з яких визначено основні завдання і ключові заходи.

Запропоновано схему функціонування системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону, внутрішнє середовище якої містить поєднання ряду елементів фінансування (традиційних і перспективних джерел фінансування, економічних інструментів залучення фінансових ресурсів, а також пов'язаних з ними форм і методів фінансування), передбачає відповідне адміністративно-управлінське забезпечення фінансування (включає суб'єкти прийняття рішень), функціональне забезпечення фінансування (включає ключові процеси фінансування), організаційно-економічне забезпечення фінансування (набір норм і правил фінансування), а також інформаційно-аналітичне забезпечення (набір ключових індикаторів ефективності фінансування), що дозволить на виході отримати бажані результати фінансування.

Розроблено модель генерування додаткових фінансових ресурсів для реалізації цілей сталого розвитку у Північно-Західному регіоні за рахунок стимулювання створення нових доданих вартостей у реальному секторі економіки, яка передбачає застосування ряду економічних стимулів прямої і непрямой дії для збільшення величини окремих елементів доданої вартості продукції реального сектору економіки регіону таким чином, щоб отримані явні і неявні результати переважали загальну суму понесених витрат на здійснення стимулюючих дій.

Обґрунтовано підхід до формування Регіональної платформи підтримки рішень щодо фінансового забезпечення реалізації цілей сталого розвитку у Північно-Західному регіоні, а також розподілу функцій між її учасниками (державними інституціями, органами місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства, суб'єктами господарювання, а також відповідними

міжнародними інституціями і представниками бізнесу), що дозволить створити систему комплексного моніторингу фінансування реалізації цілей сталого розвитку на регіональному рівні.

Розроблено підхід до формування інституту збалансування інтересів суб'єктів фінансово-економічного партнерства для реалізації регіональних стратегій, проектів, програм і заходів досягнення цілей сталого розвитку на регіональному рівні, в основі якого покладено схему узгодження інтересів з урахуванням принципів взаємодоповнення і взаємовигідності, відкритості і прозорості, справедливості і рівності діяльності учасників фінансових відносин.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості використання обґрунтованих у дисертації на прикладі Північно-Західного регіону України, зокрема Волинської та Рівненської областей, підходів до проведення багатокритеріальної оцінки, обґрунтування типів стратегій та вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку для вирішення аналогічних проблем у сфері фінансового забезпечення сталого розвитку для сусідніх областей України – Львівської, Житомирської, Тернопільської, Хмельницької.

Ключові слова: фінансове забезпечення, інвестиційне забезпечення, бюджетне фінансування, місцеві бюджети, фінансовий потенціал, інвестиції, інвестиційна привабливість, сталий розвиток, концепція сталого розвитку, сталий розвиток регіону, цілі сталого розвитку, регіон, території, Північно-Західний регіон України.

SUMMARY

Hrynyk I.S. Financial support for sustainable development of the North-West region. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 051 Economics. Lutsk National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Lutsk, 2021.

The dissertation work is dedicated to deepening theoretical principles, developing scientific-methodical, and practical recommendations for the formation and increase of enterprise market capitalization based on the value concept.

In the first chapter, "Theoretical foundations of the study of financial support for sustainable development at the regional level", the essence, forms and methods of financial support for sustainable development are revealed, sources, indicators, models of financial support for sustainable development of regions are considered, foreign experience and domestic practice of financial support for sustainable development of regions are studied.

Based on the generalization of the opinions of foreign and domestic scientists, it was found that the concept of "financial support for sustainable development" is used in a broad and narrow sense. In a broad sense, financial support for sustainable development is considered as a process of attracting, distributing and using financial resources to achieve the goals of sustainable development. These goals include economic development, social development and environmental protection. In a narrow sense, financial support for sustainable development is considered as the process of attracting, distributing and using financial resources for the implementation of specific projects and programs of sustainable development.

It was concluded that financial support for sustainable development is an important factor for achieving global sustainability. After all, the formation of effective mechanisms and the use of effective financial support tools, adaptable to the specifics of each country and its regions, will allow to mobilize the necessary financial resources to solve such global problems as poverty, hunger, inequality, environmental

degradation and climate change. The process of financial support should be efficient and transparent, aimed at the implementation of projects that will have a real impact on achieving the goals of sustainable development.

There has been improved the definition of the concept of "financial support for the sustainable development of the region" as a system of financial and economic relations, the purpose of which is the development and implementation of effective financial mechanisms and tools aimed at the continuous generation and redistribution of the necessary financial resources for the implementation of strategies, policies, programs, projects, etc. related to the implementation of the goals of the sustainable development of the region, taking into account the priorities of its lower-level administrative-territorial units.

On the basis of a theoretical generalization of the opinions of domestic scientists, they came to the conclusion that in order to improve the system of financial support for sustainable development at the regional level, it is important to concentrate activities in the following areas: 1) implementation of the principles of public-private financial partnership, which will contribute to the growth of investment attractiveness of regions, close cooperation between bodies state power, local self-government, private business, potential investors, civil society institutions; 2) creation of proper conditions for real financial decentralization of territorial communities; 3) stimulating the implementation of socio-economic and ecological-economic projects to achieve the defined goals of sustainable development of the respective regions.

It is theoretically justified that for the formation of an effective system of financial support for the sustainable development of the region, it is worth relying on a process model adapted to the national peculiarities of regulatory regulation and budget decentralization. Such a model should be budget-oriented and mainly take into account sources of financing that are directly or indirectly related to state expenditures. Also, for the formation of a harmonious and balanced mechanism of financial support, it is necessary to form a set of criteria, in compliance with which it will be able to function effectively, in accordance with the specified regional specific goals of sustainable development. At the same time, the main criterion of such a mechanism of financial

support is that all sources of financing - both state and private - require the maximum mobilization of financial resources to solve the priority tasks of sustainable development.

In the second chapter "Analysis and methodology of assessment of financial support for the sustainable development of the North-West region" the general characteristics and trends of the socio-economic development of the North-West region are presented, an analysis and assessment of the influence of the main factors on the change in the indicators of financial support for the sustainable development of the region is carried out, the assessment methodology of financial support for achieving the goals of sustainable development at the regional level is presented .

The territories of two administrative regions - Volyn and Rivne regions, selected as the object of the study of the North-Western region of Ukraine, are marked by significant similarity in terms of the size of the total area of the territory, population, natural resource potential, sectoral specialization of the economic complex and other factors of regional development. On the basis of the constructed trend line of changes in the amount of the real gross regional product of the North-West region, it was concluded that before the start of the full-scale war, the economy of the region was growing positively, but it was happening at a moderate pace.

The comparative analysis showed that the Volyn and Rivne regions ensured positive dynamics of most of the basic indicators of socio-economic development, but in the future it is advisable to focus on reducing disparities in the areas of population employment, development of the construction industry, changes in freight turnover, profitability of the operational activities of enterprises, carrying out export -import operations of goods and services.

Over the past 10 years, the main source of financing capital investments in the North-West region was the own funds of enterprises and organizations, their specific weight fluctuated at the level of 40-60%, in periods of economic instability, it is predicted that enterprises and organizations increased the share of capital investments from their own sources, and the share financing of capital investments from the state budget was almost the smallest. It was revealed that the main areas of investment in

the protection of the natural environment in the North-West region were: treatment of return water, protection of atmospheric air and waste management.

Analysis of the change in the balance of direct foreign investment (equity instruments) in the North-West region indicates the restoration of its investment attractiveness after the coronavirus pandemic. Instead, with the start of a full-scale war, a decrease in the activity of foreign investment in this region should be expected.

The study of the change in the structure of the main income items of the local budgets of the North-West region indicates a gradual positive increase in the share of own income to 46.7% in 2021, which indicates an increase in their independence. Local budgets compiled by expenditure items were focused on solving educational, physical culture, housing and communal, transport and road and security issues in the region. The negatives include a significant increase in expenses for the maintenance of the state administration, as well as a decrease in expenses for social protection of the population. According to the amount of own income per 1 km² of territory, a high level of self-sufficiency was demonstrated mainly by urban and territorial communities adjacent to them. Enterprises in the region experience a significant deficit of own funds to finance current business activities. Since 2013, the total amount of deposits raised by deposit corporations (banks) has exceeded the amount of loans granted in the region, which indicates insufficient full use of funds raised for the purpose of lending to various groups of economic entities in the region.

A methodical approach to justifying the basic provisions of the strategies of financial support for the sustainable development of regions has been developed, which, unlike the existing ones, is based on the results of a multi-criteria assessment of the levels of their financial support according to the goals of sustainable development, social, economic and ecological components, an integral index and allows to highlight the priority areas of the economy regions for further financing within the framework of regional strategies, projects and programs.

In the third chapter, "Improving the system of financial support for sustainable development of the North-Western region", a multi-criteria assessment was carried out and strategies for financial support for sustainable development of the region were

substantiated, conceptual provisions of the regional policy for financial support for sustainable development were developed, directions for improving the system of financial support for sustainable development of the region were substantiated.

Taking into account the objective lack of extensive statistical data based on the results of 2022, in order to assess the negative impact of a full-scale war on the state of financing the implementation of sustainable development goals, it is proposed to adjust the estimated levels of financial support, obtained based on the results of a multi-criteria assessment, by the percentage of the decrease in the Gross Domestic Product of Ukraine in 2022, which was 29.1%. The results of the comparative analysis of the calculated and adjusted values of the indices show that as a result of the war, the level of financial support for most purposes and for all components, in an integrated assessment, decreased from an average to a low level. Therefore, in the period of war, it is suggested to implement focusing strategies when financing priority measures, attracting additional investments for the implementation of sustainable development goals according to the relevant components. The group strategies of financial support for specific goals of sustainable development are substantiated. Practically all of them are anti-crisis in nature, because the North-West region did not provide high levels of financial support for sustainable development for individual goals.

The basic provisions of the regional policy of financial support for the sustainable development of the North-West region are substantiated, which are aimed at generating additional income in a number of priority areas of financial support (generation of additional income from integrated nature management, creation of new added values in the field of advanced processing, diversification of funding sources, ensuring business transparency and financial capacity of community budgets, implementation of a comprehensive monitoring system), for each of which the main tasks and key measures are defined.

The scheme of operation of the system of financial support for the sustainable development of the North-West region is proposed, the internal environment of which contains a combination of a number of financing elements (traditional and promising sources of financing, economic instruments for attracting financial resources, as well

as related forms and methods of financing), provides for the appropriate administrative - management support for financing (includes decision-making subjects), functional support for financing (includes key financing processes), organizational and economic support for financing (a set of financing norms and rules), as well as information and analytical support (a set of key indicators of financing efficiency), which will allow to get the desired financing results at the end.

A model has been developed for generating additional financial resources for the implementation of the goals of sustainable development in the North-West region by stimulating the creation of new added values in the real sector of the economy, which provides for the application of a number of direct and indirect economic incentives to increase the value of individual elements of the added value of products in the real sector of the region's economy in such a way that the obtained explicit and implicit results outweigh the total amount of costs incurred for the implementation of stimulating actions.

The approach to the formation of the Regional Decision Support Platform regarding financial support for the implementation of sustainable development goals in the North-West region, as well as the distribution of functions between its participants (state institutions, local self-government bodies, civil society institutions, business entities, as well as relevant international institutions and business representatives) is substantiated, which will allow to create a system of comprehensive monitoring of the financing of the implementation of sustainable development goals at the regional level.

An approach to the formation of an institute for balancing the interests of subjects of financial and economic partnership for the implementation of regional strategies, projects, programs and measures to achieve the goals of sustainable development at the regional level has been developed, which is based on a scheme of coordination of interests taking into account the principles of complementarity and mutual benefit, openness and transparency, fairness and equality of activities of participants in financial relations.

The practical significance of the research results lies in the possibility of using the

approaches to multi-criteria evaluation substantiated in the dissertation on the example of the North-Western region of Ukraine, in particular the Volyn and Rivne regions, substantiating the types of strategies and improving the system of financial support for sustainable development to solve similar problems in the field of financial support for sustainable development for the neighboring regions of Ukraine - Lviv, Zhytomyr, Ternopil, Khmelnytskyi.

Key words: financial support, investment support, budget financing, local budgets, financial potential, investment, investment attractiveness, sustainable development, concept of sustainable development, sustainable development of the region, goals of sustainable development, region, territories, North-Western region of Ukraine.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу

1. Шубалий О.М., Гриник І.С. (2020). Вдосконалення системи фінансування соціального захисту населення в контексті реалізації Цілей сталого розвитку. *Visegrad Journal on Human Rights*, № 6 (volume 2), 70-74. <https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2021/11/VJHR-6-221-Last.pdf>
2. Шубалий О.М., Косінський П.М., Гриник І.С. (2021). Фінансове забезпечення сталого розвитку регіону. *Evropský časopis ekonomiky a management*, Vol. 7, Issue 1. 71-80. <https://doi.org/10.46340/eujem.2021.7.1.10>

Статті у наукових фахових виданнях України

3. Шубалий О. М., Короленко М. В., Косінський П. М., Гриник І. С. Формування системи фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв. *Наукові праці НДФІ*. 2019. № 4 (89). С. 69–83. <https://doi.org/10.33763/npndfi2019.04.069>
4. Шубалий О.М., Гриник І.С. Оцінка впливу доходів населення на зміну основних економічних показників розвитку регіону. *Економічні науки: Зб. наук. пр. Серія «Регіональна економіка»*. Луцьк: ЛНТУ, 2020. Вип. 17(67). С. 286-295. [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2020-17\(67\)-28](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2020-17(67)-28)
5. Шубалий О. М., Косінський П. М., Волинець О. Я., Гриник І.С. Фінансово-економічне стимулювання поглибленої переробки продуктів бджільництва в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2020. № 4. С. 66-79. <https://doi.org/10.33763/npndfi2020.04.066>
6. Шубалий О.М., Гриник І.С. Тенденції фінансового забезпечення інвестиційної діяльності у Північно-Західному регіоні України. *Економічний форум*. 2021. №1. С. 107-115. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-1-12>

7. Шубалий О.М., Гриник І.С. Оцінка фінансового забезпечення сталого розвитку північно-західного регіону за рахунок коштів зведених місцевих бюджетів. *Економічні науки : збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія “Регіональна економіка”*. Випуск 18(71). 2021. С. 266-277. [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2021-18\(71\)-28](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2021-18(71)-28)

8. Шубалий О.М., Гриник І.С. Стимулювання реалізації соціально орієнтованих цілей сталого розвитку у північно-західному регіоні за рахунок бюджетних коштів. *Економічні науки: збірник наукових праць ЛНТУ. Серія “Регіональна економіка”*. 2022. Випуск 19 (75). С. 281–290. [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2022-19\(75\)-33](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2022-19(75)-33)

9. Шубалий О.М., Гриник І.С. Аналіз поведінки територіальних громад регіону в умовах війни щодо фінансового забезпечення сталого розвитку. *Економічні науки : збірник наукових праць ЛНТУ. Серія «Регіональна економіка»*. Випуск 20(79). 2023. С. 244-250. [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2023-20\(79\)-30](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2023-20(79)-30)

Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Гриник І.С. Основні етапи вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Луцьк, 6 груд. 2019 р. Частина 2. Луцьк, 2019. С. 25–26.* <https://drive.google.com/drive/folders/1dPgfDA2eGvft3Wt41x7Kvmh2uMVsoh5X>

11. Гриник І.С. Основні принципи фінансового забезпечення розвитку соціальної інфраструктури на регіональному рівні. *Сучасні тренди в економіці та управління персоналом: матеріали круглого столу (Луцьк, 15 травня 2020 р).* Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 15-17. <https://drive.google.com/file/d/1gawscKWHrrT6C10oOLHJCv9u7GXlc5PJ/view?usp=sharing>

12. Гриник І.С. Оцінка фінансової самодостатності місцевих бюджетів регіону в контексті реалізації цілей сталого розвитку. *Актуальні проблеми*

управління соціально-економічними системами: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Луцьк, 11 груд. 2020р.). Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2020. С. 192-193. <https://drive.google.com/file/d/1dueXsUq0E6AdycEbYpG9JnXJJuouQ9ip/view>

13. Шубалий О.М., Гриник І.С. Тенденції та перспективи залучення зовнішніх інвестицій для фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України. *Реформування економіки та фінансової системи країни: глобальні та локальні аспекти: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 5-6 лютого 2021 р.). – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2021. С. 93-96.* https://drive.google.com/file/d/1qSkpcAB025HaqJP_PCVpGr_9RnXAYEKL/view?usp=sharing

14. Гриник І.С. Теоретичні засади дослідження механізмів фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів. *Економічні читання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 85-річному ювілею професора В.Й. Шияна, 19 лютого 2021 р. / Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків: ХНАУ, 2021. С. 66-69.* https://drive.google.com/file/d/18of1zuBNqAl3umvGox1hMyAa2nfGulv_/view?usp=sharing

15. Шубалий О.М., Гриник І.С. Зовнішнє фінансове забезпечення сталого розвитку областей північно-західного регіону України. *Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. (Вінниця, 12 березня 2021р.). Вінниця. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/fiip/fiip2021/paper/view/11333>*

16. Шубалий О.М., Гриник І.С. Напрями вдосконалення механізму фінансового забезпечення сталого розвитку. *Fundamental and applied research in the modern world. Abstracts of the 7th International scientific and practical conference. (USA, Boston, 17-19 February). CPN Publishing Group. Boston, USA. 2021. Pp. 650-655.* <https://sci-conf.com.ua/vii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-fundamental-and-applied-research-in-the-modern-world-17-19-fevralya-2021-goda-boston-ssha-arhiv/>

17. Шубалий О.М., Гриник І.С. Джерела фінансування сталого розвитку регіонів. *Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення*: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Бережани, 22 лютого 2021р.). Бережани: ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут». С. 31-32. https://www.bati.nubip.edu.ua/Doc/Conference/Conf_2021_02/Bati_Work_22-02-2021.pdf

18. Гриник І.С. Формування джерел фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів. *Детермінанти розвитку ефективної економіки: держава, регіон, підприємство*: матеріали круглого столу, Луцьк, 14 травня 2021 р. Луцьк: Луцький НТУ, 2021. С. 35-36. <https://drive.google.com/file/d/1Ik8MiLtESNqBYFWJ-YaZU2Btr0Jic3r1/view?usp=sharing>

19. Гриник І.С. Групування показників для оцінки фінансового забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку 2030. *Економіка в умовах війни: втрати, адаптація, відновлення...* : матеріали круглого столу, Луцьк, 20 травня 2022 р. Луцьк: ЛНТУ, 2022. С. 28-29. https://drive.google.com/file/d/1YB27SYsVLdG1GdcgdX60b_0OcQ5ATo6Y/view?usp=sharing

20. Гриник І.С. Економічні інструменти стимулювання фінансового забезпечення сталого розвитку регіону в післявоєнний період. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 15 груд. 2022 р., Луцьк: ЛНТУ, 2022. С. 354-356. https://drive.google.com/file/d/1R08fKKZ2tUEfqH7JBI1_Gnbnp-uB_spy/view

21. Гриник І.С. Особливості фінансового стимулювання сталого розвитку регіонів північно-західної України в умовах війни. *Детермінанти відновлення економіки України: національний, регіональний, локальний рівні* : матеріали міжнародного круглого столу, Луцьк, 19 травня 2023 р. Луцьк: ЛНТУ, 2023. С. 8-10. <https://drive.google.com/file/d/1Lmub51bo7BMs3PLGTONJn3-8f1ioS3fI/view?usp=sharing>

22. Гриник І.С. Перспективні напрями фінансового стимулювання сталого розвитку північно-західного регіону України в умовах війни. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку регіонів*: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 23 червня 2023 року) / МЕНУ ім. акад. С. Дем'янчука. Рівне: РВЦ МЕНУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2023. С. 26-27.
<https://drive.google.com/file/d/1GV6tnVLC7KaeduWfYLRgki5DKsSgYKk0/view?usp=sharing>

ЗМІСТ

ВСТУП	23
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	32
1.1. Суть, форми та методи фінансового забезпечення сталого розвитку	32
1.2. Джерела, показники, моделі фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів	48
1.3. Зарубіжний досвід та вітчизняна практика фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів	68
Висновки до першого розділу	85
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ	88
2.1. Загальна характеристика і тенденції соціально-економічного розвитку Північно-Західного регіону	88
2.2. Аналіз джерел залучення і напрямів використання фінансових ресурсів для забезпечення сталого розвитку регіону	101
2.3. Методологія оцінки фінансового забезпечення досягнення цілей сталого розвитку на регіональному рівні	129
Висновки до другого розділу	150
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ	153
3.1. Багатокритеріальна оцінка та обґрунтування стратегій фінансового забезпечення сталого розвитку регіону	153
3.2. Концептуальні положення регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку	173

3.3. Напрями вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону	187
Висновки до третього розділу	208
ВИСНОВКИ	210
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	213
ДОДАТКИ	232

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Забезпечення сталого розвитку регіонів – важливе завдання, яке сьогодні стоїть перед органами влади усіх рівнів в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку ООН та Цілей сталого розвитку України до 2030 року (надалі – ЦСР). Адже на даний час виникають значні диспропорції в рівнях соціально-економічного розвитку між промислово розвиненими та непромисловими регіонами, що в контексті реалізації реформи децентралізації управління може призвести до непропорційного розподілу бюджетних видатків на цілі як забезпечення реалізації важливих інфраструктурних проектів, так і на утримання бюджетної та соціальної сфери в окремих регіонах та територіальних громадах.

До регіонів, які відносяться до фінансово дотаційних з позицій міжбюджетних відносин на рівні країни, але мають стратегічно важливе значення для розвитку економіки нашої країни належать Волинська та Рівненська області, які традиційно відносяться до природно-кліматичної зони українського Полісся. Дані області з позицій регіональної економіки нерідко відносять до Північно-Західного регіону України, адже вони характеризуються спільністю багатьох компонентів: природним середовищем, зокрема значною лісистістю території, що відкриває перспективи для розвитку лісового сектору, доброю забезпеченістю водними ресурсами, порівняно нижчим рівнем якості ґрунтів, що не сприяє розвитку аграрного сектора економіки, порівняно нижчим рівнем промислового розвитку, наявністю значних площ територій, які були забруднені внаслідок аварії на ЧАЕС, наявністю ряду проблем використання надр, зокрема несанкціонованого видобутку бурштину та інших мінеральних ресурсів, відзначаються прикордонним статусом, що передбачають перспективи розвитку міжнародної співпраці. Також можна відзначити спільну історію, культуру і традиції населення даного регіону.

Така спільність в переважній більшості компонентів дозволяє розглядати Волинську та Рівненську області як спільне, тісно взаємопов'язане регіональне

утворення, що за підсумками проведення адміністративно-територіальної реформи, яка передбачає укрупнення відповідно до європейської практики областей і районів, може бути об'єднана в один макрорегіон, що сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних коштів та підвищенню рівня соціально-економічного розвитку, а також рівня життя населення.

Вирішення цієї наукової і практичної проблеми передбачає проведення ґрунтовних наукових досліджень щодо вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону.

В економічній літературі питанням дослідження форм, методів, механізмів, інструментів фінансового забезпечення сталого розвитку на національному та регіональному рівнях присвячено чимало публікацій відомих вітчизняних вчених, серед яких: Беневська Л. Я., Вахович І.М., Голян В.А., Гончаренко М.В., Дегтярьова І. Б., Дзямулич М.І., Зайцева, Л. О., Ільчук В. П., Кожухова Т. В., Косінський П. М., Костирко, Л. А., Кравців В.С., Кузьмак О.М., Леус Д. В., Лютак О.М., Павліха Н.В., Поліщук В. Г., Решетняк Я. В., Ропотан І. В., Сторонянська І.З., Сухарська Л. В., Толуб'як В. С., Тютюник І. В., Хвесик М.А., Цимбалюк І.О., Шпак Ю. В., Шубалий О.М. та інші.

В той же час, у науковій літературі мало уваги було приділено вивченню проблем фінансового забезпечення сталого розвитку макрорегіонів, зокрема Північно-Західного регіону України, який в умовах війни і в довоєнний період мав багато системних проблем щодо забезпечення фінансової самодостаності та реалізації цілей сталого розвитку.

Поглиблення наукових досліджень у напрямку вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів є надзвичайно важливим й актуальним завданням для Північно-Західного регіону, що пояснює вибір теми даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Положення, викладені у дисертації, пов'язані за реалізацією Указу Президента України від 30 вересня 2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки,

затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695, зокрема стратегічної цілі II «Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів»; Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року (затвердженої рішенням Волинської обласної ради №29/16 від 12.03.2020 р.); Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року (затвердженої рішенням Рівненської обласної ради №1618 від 13.03.2020 р.). Робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт, що виконуються в межах робочого часу викладачів кафедри економіки ЛНТУ, зокрема в рамках розробки теми «Механізми управління соціально-економічними системами», період: 2016-2020 рр. (номер державної реєстрації 0116U001926), у якій здобувач обґрунтувала теоретичні засади формування механізмів фінансового забезпечення сталого розвитку на регіональному рівні, а також теми «Детермінанти сталого інноваційно орієнтованого розвитку економіки регіону», період 2021-2025 рр. (номер державної реєстрації 0121U108271), у якій здобувач обґрунтувала підходи до багатокритеріальної оцінки фінансового забезпечення сталого розвитку на регіональному рівні.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретико-методичних і прикладних засад вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України.

Для досягнення зазначеної мети передбачалося виконати наступні завдання:

- визначити суть, форми і методи фінансового забезпечення сталого розвитку;
- вивчити основні джерела, показники, моделі фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів;
- розглянути зарубіжний досвід і вітчизняну практику фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів;
- представити загальну характеристику і тенденції соціально-економічного розвитку Північно-Західного регіону;
- провести аналіз джерел залучення і напрямів використання фінансових ресурсів для забезпечення сталого розвитку регіону;

- розробити та апробувати методику оцінки фінансового забезпечення досягнення цілей сталого розвитку на регіональному рівні;
- обґрунтувати стратегії фінансового забезпечення сталого розвитку регіону;
- розробити концептуальні положення регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку;
- представити основні напрями вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону.

Об’єктом дослідження є процес фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження стали фундаментальні положення концепції сталого розвитку, теорії економіки природокористування та регіональної економіки.

Для досягнення мети дослідження використані такі методи: *монографічного аналізу* – при опрацюванні наукових публікацій, що відповідають темі дисертаційного дослідження; *абстрагування і логічного узагальнення* – при дослідженні сутності основних понять, визначень, категорій і формуванні відповідних висновків; *порівняння і аналогій* – при дослідженні особливостей фінансового забезпечення сталого розвитку у вітчизняній практиці та практиці зарубіжних держав; *економіко-статистичного порівняння та аналізу* – для аналізу показників фінансового забезпечення сталого розвитку у Північно-західному регіоні, при дослідженні реального стану і можливостей розвитку переробних виробництв; *кореляційно-регресійного та індексного аналізу* – для вивчення тенденцій і закономірностей зміни показників фінансового забезпечення сталого розвитку; *табличний, графічний і картографічний* – для візуального відображення результатів дослідження та їх узагальнення; *системний підхід* – для обґрунтування схеми функціонування системи фінансового забезпечення

сталого розвитку Північно-Західного регіону; *економічний синтез* – для обґрунтування положень регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти України та міжнародних інституцій щодо інституціонального забезпечення реалізації концепції сталого розвитку; матеріали Державної служби статистики України, зокрема, Головного управління статистики у Волинській області, Головного управління статистики у Рівненській області, Волинської обласної державної адміністрації та Рівненської державної адміністрації, дані статистичних збірників Міністерства фінансів України, публікації вітчизняних й зарубіжних науковців (монографії, посібники, підручники, статті в наукових періодичних виданнях, матеріали науково-практичних конференцій), інтернет-ресурси, аналітичні розрахунки, проведені автором, та інші ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретичних засад і практичних рекомендацій для вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України.

До основних наукових результатів дослідження, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення віднесено:

уперше:

– обґрунтовано базові положення регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону, яка спрямована на генерування додаткових доходів за рядом пріоритетних напрямів фінансового забезпечення (від комплексного природокористування, створення нових доданих вартостей у сфері поглибленої переробки, диверсифікації джерел фінансування, забезпечення прозорості бізнесу та фінансової спроможності бюджетів громад, впровадження системи комплексного моніторингу досягнення цілей сталого розвитку), за кожним з яких визначено основні завдання і ключові заходи;

удосконалено:

– визначення поняття «фінансове забезпечення сталого розвитку регіону» як системи фінансово-економічних відносин, метою якої є розробка й реалізація ефективних фінансових механізмів та інструментів, спрямованих на безперервне генерування і перерозподіл необхідних фінансових ресурсів для реалізації стратегій, політик, програм, проектів, пов'язаних з реалізацією цілей сталого розвитку регіону з урахуванням пріоритетів діяльності його адміністративно-територіальних одиниць нижчого рівня;

– розроблено методичний підхід до обґрунтування базових положень стратегій фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів, який, на відміну від існуючих, базується на результатах багатокритеріальної оцінки рівнів їх фінансового забезпечення за цілями сталого розвитку, соціальним, економічним та екологічними компонентами, інтегральним індексом і дозволяє виділити пріоритетні напрями економіки регіонів для подальшого фінансування в рамках регіональних стратегій, проектів і програм;

– схему функціонування системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону, внутрішнє середовище якої містить поєднання ряду елементів фінансування (традиційних і перспективних джерел фінансування, економічних інструментів залучення фінансових ресурсів, а також пов'язаних з ними форм і методів фінансування), передбачає відповідне адміністративно-управлінське забезпечення фінансування (включає суб'єкти прийняття рішень), функціональне забезпечення фінансування (включає ключові процеси фінансування), організаційно-економічне забезпечення фінансування (набір норм і правил фінансування), а також інформаційно-аналітичне забезпечення (набір ключових індикаторів ефективності фінансування), що дозволить на виході отримати бажані результати фінансування.

– модель генерування додаткових фінансових ресурсів для реалізації цілей сталого розвитку у Північно-Західному регіоні за рахунок стимулювання створення нових доданих вартостей у реальному секторі економіки, яка передбачає застосування ряду економічних стимулів прямої і непрямої дії для

збільшення величини окремих елементів доданої вартості продукції реального сектору економіки регіону таким чином, щоб отримані явні і неявні результати переважали загальну суму понесених витрат на здійснення стимулюючих дій;

набули подальшого розвитку:

– підхід до проведення комплексного ретроспективного аналізу та оцінки результатів фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону за джерелами фінансування, видами суб'єктів, передбачає використання картографічного методу для вивчення показників самодостатності бюджетів територіальних громад регіону;

– підхід до формування Регіональної платформи підтримки рішень щодо фінансового забезпечення реалізації цілей сталого розвитку у Північно-Західному регіоні, а також розподілу функцій між її учасниками (державними інституціями, органами місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства, суб'єктами господарювання, а також відповідними міжнародними інституціями і представниками бізнесу), що дозволить створити систему комплексного моніторингу фінансування реалізації цілей сталого розвитку на регіональному рівні;

– підхід до формування інституту збалансування інтересів суб'єктів фінансово-економічного партнерства для реалізації регіональних стратегій, проектів, програм і заходів досягнення цілей сталого розвитку на регіональному рівні, в основі якого покладено схему узгодження інтересів з урахуванням принципів взаємодоповнення і взаємовигідності, відкритості і прозорості, справедливості і рівності діяльності учасників фінансових відносин.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність окремих результатів підтверджуються можливістю їх упровадження у діяльність державних установ, зокрема: Волинської обласної ради, стосовно пропозицій здобувача щодо формування концептуальних положень регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку регіону, а також розширення обсягу податкових і неподаткових надходжень до місцевих бюджетів (Довідка №179/51/2-21 від 01.02.2021р.); Рівненської обласної

державної адміністрації, щодо визначення пріоритетів формування і реалізації заходів вдосконалення механізму фінансового забезпечення діяльності адміністративно-територіальних одиниць Рівненської області (довідка від 23.07.2021 р., № 731/0/01-19/21); Управління агропромислового розвитку Волинської обласної державної адміністрації, стосовно результатів аналітичних досліджень щодо ролі агропромислового комплексу в переході господарської системи регіону на модель сталого розвитку, а також обґрунтування форм та інструментів фінансового забезпечення розвитку аграрних виробництв в контексті реалізації принципів сталого розвитку (Довідка №136/1712-21 від 04.02.2021р.); Державної екологічної інспекції у Волинській області, щодо обґрунтування пріоритетних напрямів вдосконалення фінансового забезпечення регіональної екологічної політики в умовах переходу до сталого розвитку вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку на регіональному рівні (довідка від 11.02.2021 р., № 47).

Результати наукових досліджень здобувача Гриник І.С. також використовуються у навчальному процесі Луцького національного технічного університету при викладанні навчальних дисциплін «Економіка сталого розвитку» та «Економіка раціонального використання та охорони природних ресурсів» для підготовки магістрів і докторів філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (довідка від 01.02.2021р., № 117-21-35).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, відповідно до мети і завдань якої сформовано теоретико-методологічні засади, висновки і пропозиції щодо вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону. Усі наукові результати, викладені в даній дисертації, належать особисто здобувачеві і є його науковим доробком.

Із наукових праць, що опубліковано у співавторстві, в дисертаційному дослідженні використано лише ті ідеї й положення, що є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертаційного

дослідження апробовані на науково-практичних конференціях і круглих столах: «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами» (м. Луцьк, 2019 р.); «Сучасні тренди в економіці та управління персоналом» (м. Луцьк, 2020р.); «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами» (м. Луцьк, 2020 р.); «Реформування економіки та фінансової системи країни: глобальні та локальні аспекти» (м. Запоріжжя, 2021); «Економічні читання» (м. Харків, 2021 р.), «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні» (м. Вінниця, 2021 р.), «Fundamental and applied research in the modern world» (USA, Boston, 2021 р.), «Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення» (м. Бережани, 2021 р.), «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами» (м. Луцьк, 2022 р.); «Детермінанти відновлення економіки України: національний, регіональний, локальний рівні» (м. Луцьк, 2023 р.), «Актуальні проблеми та перспективи розвитку регіонів» (м. Рівне, 2023 р.).

Публікації результатів дослідження. Основні наукові положення та результати дисертації опубліковано в 22 наукових працях: 2 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу; 7 статей у фахових наукових виданнях України; 13 наукових праць апробаційного характеру за підсумками участі у наукових конференціях і круглих столах, з яких 1 тези у зарубіжному виданні.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота викладена на 268 сторінках машинописного тексту, складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг основного тексту дисертації складає 191 сторінок друкованого тексту. Робота містить 51 рисунок, 17 таблиць і 7 додатків. Список використаних джерел містить 167 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

1.1. Суть, форми та методи фінансового забезпечення сталого розвитку

Успіх будь-якої країни, рівень її соціо-еколого-економічного розвитку, також подальші перспективи росту зумовлені переважно правильним вибором стратегії й концепції, які передбачають задоволення наявних і потенційних потреб населення, а також ефективність механізмів фінансового забезпечення для залучення й раціонального розподілу коштів на реалізацію усіх стратегічних рішень. Вважаємо, що «враховуючи процеси, пов'язані із децентралізацією влади в Україні, нестабільність політичного, економічного, соціального, екологічного середовища, депресивний стан деяких регіонів нашої держави, вважаємо актуальним є вивчення слабких сторін й проблем ефективного функціонування сформованих в нашій державі механізмів фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів, а також пошук шляхів їх усунення.

Тематиці фінансового забезпечення сталого розвитку присвячена низка наукових публікацій. Вітчизняними та зарубіжними авторами розглядаються підходи щодо сутності фінансового забезпечення сталого розвитку регіональних систем, проводиться аналіз та оцінка механізмів залучення й розподілу фінансових ресурсів для розвитку соціальної, економічної та екологічної сфер, в результаті чого було сформовано відповідні висновки та наведені пропозиції щодо їх удосконалення тощо» [91].

Зокрема, при діагностиці рівня забезпеченості фінансовими ресурсами вітчизняного агросектора економіки, Л.І. Катан [41] запропоновано методичні засади комплексної оцінки фінансового та соціо-еколого-економічного стану регіону в контексті аграрного виробництва. Д.Е. Леус [48] запропонувала виділити окремий напрям фінансового забезпечення сталого розвитку економіки, як соціально відповідальне інвестування.

Досліджуючи особливості фінансових механізмів активізації сталого розвитку у Канаді, В.Г. Поліщук та О.М. Захарчук [62] розглядали можливості їх впровадження їх основ у нашій державі. Також, Д.Е. Леус [49] запропонувала основні інструменти фінансування сталого розвитку, які варто застосовувати на даному етапі розвитку нашої держави.

Ряд останніх праць вітчизняних вчених присвячено пошуку ефективних форм і методів фінансової децентралізації в контексті забезпечення сталого розвитку регіонів. В результаті наукових досліджень, І.В. Тютюник та Я.В. Решетняк [81] визначили переваги фінансової децентралізації, а Ю.В. Шпак [86] надав практичні рекомендації щодо поліпшення фінансування сталого розвитку об'єднаних територіальних громад.

Також цікавим є дослідження Європейського механізму стабільності, в контексті фінансового забезпечення, як потужного інструменту, що сприяє сталому розвитку, які проведені М. Кoczor [124].

Сталий розвиток того чи іншого регіону, зокрема, будь-якої його сфери, наприклад, промислової, природно-ресурсної, екологічної, соціальної, потребує фінансових ресурсів. Тобто можна стверджувати, що чим більше вільних фінансових ресурсів зосереджено у тому чи іншому регіоні, тим більше у нього шансів на успішний розвиток, звісно, за умови раціонального розподілу й використання даних ресурсів та вкладання їх у дійсно перспективні проекти, що передбачають максимальну віддачу з економічної точки зору.

У вітчизняних наукових джерелах існує низка підходів до визначення поняття «фінансове забезпечення». Крім того, процеси фінансового забезпечення розглядають на рівні держави, її регіонів, місцевих територіальних одиниць, окремих суб'єктів господарювання.

Варто звернути увагу на те, що фінансове забезпечення являє собою не суто обсяг фінансових ресурсів спрямованих на розвиток промислових підприємств, установ, організацій, а представляє певний фінансовий механізм, налаштований таким чином, щоб регулювати потоки власних і залучених фінансових інвестицій, стимулювати збільшення обсягів їх надходжень та здійснювати

раціональний їх розподіл за призначенням, відповідно до поставлених задач направлених на вирішення наявних проблем. Л.І. Іщук, А.М. Ніколаєва, С.О. Пиріг [39] стверджують, що за змістом фінансове забезпечення є законодавчо визначеною сукупністю заходів, спрямованих на створення фінансової бази для досягнення певних цілей.

Л.А. Костирко та Л.О. Зайцева [43] роблять висновки, що фінансове забезпечення представляє собою предметну площину ефективного й оптимального вирішення завдань у сфері фінансово-господарської діяльності, орієнтованих на реалізацію фінансового потенціалу з метою нарощування ринкової вартості суб'єкта господарювання, побудовану на міждисциплінарній та трансдисциплінарній взаємодії інструментів і методів фінансів та управління спрямованих для досягнення довгострокових цілей розвитку.

Стойко О.Я. та Дема Д.І. розглядають «фінансове забезпечення як складову фінансового механізму, зокрема фінансових методів. Фінансове забезпечення – це формування цільових грошових фондів господарюючих суб'єктів у достатньому розмірі та їх ефективне використання. Воно здійснюється у таких формах:

- самофінансування (фінансування діяльності суб'єкта господарювання за рахунок власних фінансових ресурсів);
- бюджетне фінансування (надання коштів з бюджету на безповоротних засадах);
- кредитування (надання коштів на принципах поворотності, платності, терміновості, забезпеченості та цільового використання);
- оренда (передача майна у користування на визначений угодою термін і за певну плату);
- інвестування (вкладання коштів у певні об'єкти з метою отримання додаткового доходу)» [73].

Незважаючи на багатогранність підходів щодо визначення сутності фінансового забезпечення, робимо висновки, що це певний організований процес формування, нагромадження необхідного обсягу фінансових ресурсів на основі

залучення зовнішніх і внутрішніх фінансових інвестицій, мобілізації власних коштів суб'єктів господарювання, а також їх раціонального розподілу для реалізації пріоритетних завдань щодо конкретних економічних проєктів. Відповідно, фінансове забезпечення сталого розвитку регіону передбачатиме залучення і раціональний розподіл фінансових ресурсів на реалізацію важливих регіональних проєктів соціо-еколого-економічного спрямування.

У теорії та практиці фінансового забезпечення розвитку регіонів у нашій державі, за останні двадцять років, відбулися певні концептуальні зміни, удосконалювались підходи стосовно його трактування, про що свідчить проведений ретроспективний аналіз сутності даного поняття (рис. 1.1).

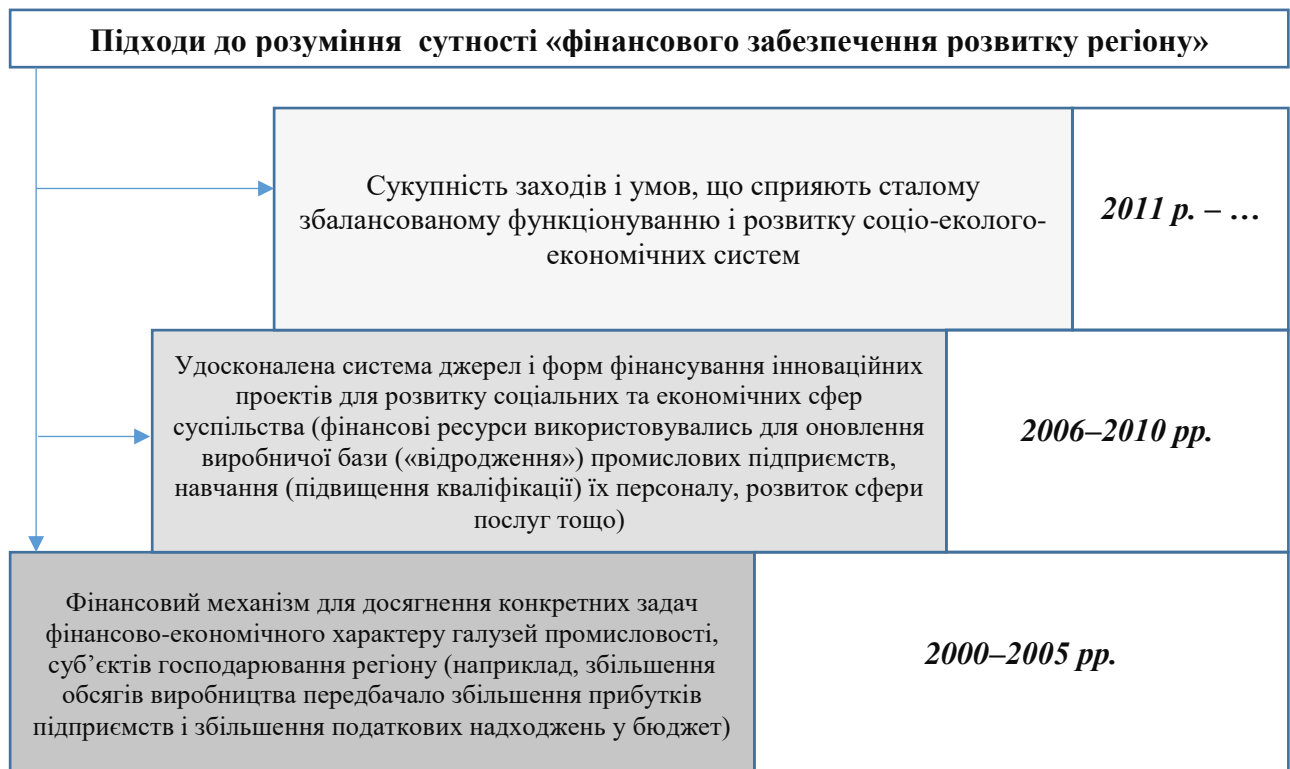

Рис. 1.1. Ретроспективний аналіз підходів до трактування сутності «фінансового забезпечення розвитку регіону» в Україні (розроблено автором на основі [1, 8, 9, 13, 14, 34, 38, 74, 75, 83])

Якщо раніше фінансові ресурси спрямовувались на підвищення суто економічного рівня розвитку регіону, то сьогодні акцент робиться і на його соціальний та екологічний розвиток. Аналіз вітчизняних наукових джерел показав, що за останні роки сформувались різні підходи до тлумачення поняття

«фінансове забезпечення» у контексті сталого розвитку регіону, згідно яких його розглядають, у широкому та вузькому розумінні, як фінансову систему (О. Тулай [80], І.М. Вахович, І.В. Ропотан [9, 68]), фінансовий інструмент (метод) розвитку регіональних систем (В.Г. Поліщук, О.М. Захарчук [63], З.В. Герасимчук, І.М. Вахович [13]) процес залучення фінансових ресурсів та їх розподілу між сферами діяльності, що сформувались у регіоні (Д.В. Леус [48, 49]), як певну секторальну модель фінансового розвитку регіону (Л.О. Тичковська [78], М.В. Гончаренко [19]) тощо.

Загалом, узагальнивши думки вчених [8, 9, 13, 14, 34, 38, 74, 75, 83], можна констатувати, що поняття «фінансове забезпечення сталого розвитку» вживається у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні фінансове забезпечення сталого розвитку розглядається як процес залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів для досягнення ЦСР. Ці цілі включають в себе економічний розвиток, соціальний розвиток та захист навколишнього середовища. У вузькому розумінні фінансове забезпечення сталого розвитку розглядається як процес залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів для реалізації конкретних проектів та програм сталого розвитку.

Фінансове забезпечення сталого розвитку є важливим фактором для досягнення глобальної сталості. Воно може допомогти у вирішенні таких проблем, як бідність, голод, нерівність, екологічна деградація та зміни клімату. Також воно має бути ефективним та прозорим, спрямованим на реалізацію проектів, які матимуть реальний вплив на досягнення ЦСР.

Прийнято виділяти ряд ключових принципів фінансового забезпечення сталого розвитку:

1. Інтеграція. Фінансове забезпечення сталого розвитку має бути інтегровано в національні та глобальні фінансові системи. Воно має бути частиною загальної стратегії сталого розвитку.

2. Співпраця. Фінансове забезпечення сталого розвитку має здійснюватися за участю широкого кола зацікавлених сторін, включаючи уряди, приватний сектор, громадянське суспільство та міжнародні організації.

3. Транспарентність. Фінансове забезпечення сталого розвитку має бути прозорим і підзвітним. Громадськість має мати доступ до інформації про те, як витрачаються фінансові ресурси на стале розвиток.

Отже, фінансове забезпечення сталого розвитку є складним завданням, але воно є важливим кроком на шляху до глобальної сталості.

Відомі на глобальному рівні міжнародні інституції також мають власне бачення щодо розуміння змісту фінансового забезпечення сталого розвитку:

1. Організація Об'єднаних Націй визначає фінансове забезпечення сталого розвитку як «процес залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів для досягнення цілей сталого розвитку» [157].

2. Світовий банк визначає фінансове забезпечення сталого розвитку як «забезпечення доступу до фінансових ресурсів для розвитку, який є економічно ефективним, соціально справедливим і екологічно сталим» [161].

3. Європейська комісія визначає фінансове забезпечення сталого розвитку як «процес залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів для підтримки сталого розвитку в Європі» [108, 109].

На основі узагальнення класичних підходів стосовно трактування поняття «фінансове забезпечення сталого розвитку регіону», пропонуємо надати таке його визначення – це система фінансово-економічних відносин, метою якої є розробка й реалізація ефективних фінансових механізмів та інструментів, спрямованих на безперервне генерування і перерозподіл необхідних фінансових ресурсів для реалізації стратегій, політик, програм, проектів, пов'язаних з реалізацією цілей сталого розвитку регіону з урахуванням пріоритетів діяльності його адміністративно-територіальних одиниць нижчого рівня. Фінансове забезпечення повинне бути спрямоване насамперед на збільшення фінансового потенціалу регіону за рахунок оптимального розміщення і примноження наявних фінансових ресурсів.

На нашу думку, сьогодні фінансове забезпечення сталого розвитку регіону можна розглядати не лише як усталену, сформовану роками систему фінансових відносин, а й як систему показників або індикаторів оцінки рівня розвитку

регіону, що характеризує його інвестиційну привабливість, науково-технічний та інноваційний розвиток, відносини між суб'єктами інвестування, рівень соціального забезпечення і захищеності населення, конкурентоспроможність за соціо-еколого-економічними критеріями (табл. 1.1).

Таблиця 1. Система показників для визначення забезпеченості регіону фінансовими ресурсами

Показники оцінки рівня розвитку регіону	Яким чином характеризує забезпеченість регіону фінансовими ресурсами	Дані для оцінки
<i>Показник інвестиційної привабливості</i>	Обсяг залучених фінансових ресурсів у розвиток регіональних підсистем свідчить про реальні можливості (перспективи) їх інноваційного розвитку та здатності швидко (в короткострокові терміни) повертати вкладені фінансові інвестиції, а також говорить про стабільність інвестиційного середовища	Кількість та обсяг наданих фінансово-кредитними установами коротко- та довгострокових кредитів суб'єктам господарювання і їх погашення; рівень інфляції; рівень рентабельності діяльності підприємств тощо
<i>Показник, що характеризує ступінь науково-технічного й інноваційного розвитку</i>	Великі фінансові вливання в регіональні соціо-еколого-економічні підсистеми сприяють розвитку науки та техніки, розробці радикальних інноваційних проектів та їх комерціалізації, а також комплексному раціональному використанню та відтворенню всіх наявних в регіоні ресурсів	Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень; витрати на виконання наукових досліджень і розробок; кількість промислових підприємств, що впроваджують інновації; обсяг реалізованої інноваційної продукції; стан матеріально-технічної бази промислових підприємств тощо
<i>Показник взаємовідносин між суб'єктами інвестування</i>	Часте надходження фінансових інвестицій від одних і тих самих інвесторів до одних і тих самих суб'єктів господарювання, збільшення їх обсягів говорить про налагодження взаємних партнерських відносин, що передбачають задоволення інтересів всіх учасників процесу інвестування	Обсяг інвестицій за видами економічної діяльності, за джерелами фінансування тощо
<i>Рівень соціального забезпечення та захищеності населення регіону</i>	Рівень забезпечення регіональних господарських систем фінансовими ресурсами та їх раціональний розподіл впливатиме на добробут місцевого населення. Наприклад, поглиблена переробка продукції потребує залучення більшої кількості працівників, сприяє збільшенню доданої вартості сировинних ресурсів й зменшенню виробничих відходів	Доходи і витрати населення, середній в регіоні розмір заробітної плати; диференціація життєвого рівня населення; рівень зайнятості населення; пенсійний вік населення; показники охорони здоров'я; обсяги наданої грошової допомоги громадянам тощо
<i>Комплексний показник конкурентоспроможності</i>	Забезпеченість фінансовими ресурсами визначає здатність того чи іншого регіону конкурувати (змагатися за лідерство) на міжрегіональному рівні за економічними, екологічними та соціальними параметрами	Валовий регіональний продукт; валова додана вартість, обсяги реалізації виробленої продукції; прибутки підприємств; викиди шкідливих речовин та відходів у навколишнє середовище, рівень захворюваності тощо

Джерело: розроблено автором.

За такого підходу, на нашу думку, зручно вести моніторинг потоків фінансових інвестицій, а також легко виявити ефективність й суттєві недоліки сформованої системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону, що, в свою чергу, визначатиме напрямки її удосконалення.

Також це дасть змогу використовувати найбільш оптимальні форми, методи, важелі, інструменти стимулювання залучення фінансових інвестицій в розвиток соціо-еколого-економічних підсистем регіону.

На думку В.С. Тулуб'як «важливою складовою реалізації стратегії сталого розвитку України є модернізація фінансового механізму, основна мета якої – підвищення ефективності використання фінансового потенціалу й оптимізація управління наявними фінансовими ресурсами» [79].

Важливим напрямом удосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону є розробка ефективного механізму залучення та розподілу фінансових ресурсів не тільки на цілі споживання, а й на забезпечення його соціо-еколого-економічного розвитку, що вже викликає певні труднощі, адже використання його на практиці може дати неоднозначний результат із за особливостей того чи іншого регіону держави (диференціація природно-ресурсного потенціалу; статус регіону, як «депресивного» тощо).

При цьому слід розуміти, що за своїм змістом форми залучення фінансових ресурсів не зміняться, і матимуть вигляд державної (бюджетної) підтримки, самофінансування, кредитування та інвестування, а зміняться лише форми руху коштів, методи та інструменти фінансування. Розглянемо детальніше форми й методи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону та визначимо їхні особливості (табл. 1.2).

Кожна із зазначених у таблиці 2 форм фінансування сталого розвитку регіональних соціо-еколого-економічних систем має свої переваги та недоліки.

Таблиця 1.2. Форми і методи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону

Характеристика	Форми (джерела) фінансового забезпечення			
	Державна (бюджетна) підтримка	Самофінансування	Кредитування	Інвестування
Суть	Виділення на безповоротній основі бюджетних коштів на реалізацію державних й регіональних програм розвитку, запланованих цільових й окремих (експериментальних) проектів тощо	Здатність суб'єктів господарювання отримувати такі обсяги доходів, що дозволять наповнювати бюджети всіх рівнів, а також сприятимуть збільшенню їх власного капіталу	Надання фінансово-комерційними структурами необхідних коштів на розвиток складових соціальної, екологічної та економічної сфер регіону за умови їх повернення з нарахованими відсотками у встановлений строк	Надходження прямих інвестицій від вітчизняних та зарубіжних інвесторів у розвиток регіональних сфер економіки (формування інвестиційного фонду регіону)
Переваги	Не потрібно повертати надані фінансові кошти, відносно вільне використання коштів в рамках цільових програм та проектів	Зростання фінансових можливостей суб'єктів господарювання та регіональних бюджетних фондів, що сприяє підвищенню їх фінансової незалежності	Швидке отримання необхідної суми фінансових коштів на розвиток соціо-еколого-економічних систем; наявність альтернативи при виборі кредитора	Інвестиції можна залучати для реалізації довгострокових проектів, а повертати не обов'язково
Недоліки	Несправедливі принципи розподілу фінансових ресурсів; можливе їх використання не за призначенням; неможливість задовільнити в повній мірі всіх суб'єктів соціальної, економічної та екологічної сфер	Обсяг власних залучених фінансових ресурсів у розвиток залежить від темпів розвитку підприємства. Тому для формування відповідних фондів потрібний тривалий час	Складний процес отримання кредитних коштів; високі кредитні ставки; фактично кредитори диктують свої умови кредитного договору; штрафи за несвоєчасне погашення кредитної виплати; кредити надаються під конкретні цілі	Зростання залежності від інвесторів (їх втручання в процеси управління; претензії на частку від прибутку)
Фінансові методи (інструменти)	Фіскальні методи: податкові платежі, страхові внески, державна рента, фінансова конвергенція	Створення спеціальних резервних фондів; здешевлення витрат; амортизація коштів; маркетинг	Створення спеціальних кредитних програм; відсоткові знижки «постійним» клієнтам»; лізингове кредитування	Методи залучення прямих інвестицій; портфельні інвестиції
Напрями вдосконалення	Впровадження децентралізованих основ фінансування сфер регіону; удосконалення фіскального механізму	Звільнити суб'єкти господарювання від сплати певних податків (або суттєво знизити їх ставки)	Зобов'язати державні фінансово-кредитні установи надавати кредити на вигідних умовах для всіх учасників процесу кредитування	Створення сприятливого інвестиційного клімату; стимулювання залучення інвестицій

Джерело: розроблено автором на основі [2, 8, 9, 13, 14, 34, 38, 74, 75, 83].

При цьому, вважаємо, що потрібно стимулювати і використовувати всі можливі джерела фінансування регіональних сфер таким чином, щоб акумулювати якомога більший обсяг грошових засобів у бюджетах місцевих об'єднаних територіальних громад та скласти оптимальний для всіх регіональних секторів економіки баланс витрат на реалізацію програм, проектів, пов'язаних з їхнім розвитком.

У зв'язку з вище поданою інформацією, пропонуємо здійснювати удосконалення наявної в нашій державі системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону за такими напрямками, як:

- впровадження засад державно-приватного інвестиційного партнерства, адже це сприятиме інвестиційній привабливості регіону, тісній співпраці (взаємодопомозі та підтримці) державних, регіональних і місцевих органів влади з приватними комерційними структурами й інвесторами, що в свою чергу сприятиме сталому надходженню фінансових ресурсів у місцеві бюджети і їх розподіл на потреби регіону;

- створення належних умов для фінансової децентралізації територіального розвитку, адже як стверджує Ю.В. Шпак [86], це розширить повноваження органів регіональної та місцевої виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо формування власної фінансової бази. Підтримують політику фінансової децентралізації також І.В. Тютюник та Я.В. Решетняк [81], бо вважають, що в кінцевому результаті вона безумовно сприятиме зростанню ефективності процесу розробки та реалізації політики соціального та економічного розвитку територій;

- реалізації соціально-економічних та еколого-економічних проектів, в рамках сталого розвитку регіонів, спільно із зарубіжними країнами, або окремими їх регіонами, адже це сприятиме розвитку фінансово-економічних відносин на міжнародному рівні, дозволить перейняти кращі практики зарубіжного досвіду;

- удосконалення фіскальної політики формування доходної частини місцевих бюджетів.

Перш за все, пропонується удосконалення податкової складової фіскального механізму, а саме – зменшити податковий тиск на деякі суб'єкти господарювання. Наприклад, якщо звільнити платника податків від сплати податку на прибуток і ввести податок на витрати (зокрема, виробничі), в нього не буде причини приховувати свої реальні доходи, а з'являться фінансові можливості та стимули для впровадження інновацій за власний кошт, що в свою чергу, дозволить раціонально використовувати наявний ресурсний потенціал, зменшить виробничі витрати, сприятиме безвідходному виробництву продукції тощо;

– забезпечення капіталізації всіх ресурсів соціальної, екологічної та економічної сфер регіону, що ґрунтується на їх включенні у процеси реальної економіки. Це, на нашу думку, дозволить сформувати таку систему фінансово-економічних відносин між, суб'єктами господарювання, що сприятиме збільшенню обсягів фінансових надходжень до місцевих бюджетів, сприятиме фінансовій самодостатності регіону.

Таким чином, високий рівень забезпеченості фінансовими ресурсами соціо-еколого-економічних систем регіону формує передумови забезпечення його сталого розвитку. Зміни в середовищі функціонування вище зазначених систем, створюють необхідність постійного пошуку нових або удосконалення вже сформованих підходів до розробки механізмів і вибору ефективних методів й інструментів фінансового забезпечення. При чому зміст основних форм і джерел залучення фінансових ресурсів залишається незмінним.

Сучасні методи та інструменти фінансового забезпечення повинні стимулювати активізацію надходження в обласний бюджет і бюджети територіальних громад такого обсягу фінансових ресурсів, який би дозволяв повністю покрити всі витрати пов'язані із розвитком базових секторів регіональної економіки, а також формувати бюджетні резерви у випадку настання непередбачуваних бюджетним розписом ситуацій. В результаті вивчення складових системи фінансового забезпечення сталого розвитку, що застосовують в нашій державі, було визначено напрямки її удосконалення:

впровадження засад державно-приватного фінансово-інвестиційного партнерства, забезпечення умов для фінансової децентралізації, участь у реалізації спільних соціально-економічних та еколого-економічних проєктів, удосконаленні фіскальної політики формування доходної частини місцевих бюджетів та капіталізації всіх ресурсів соціальної, екологічної та економічної сфер регіону. Тематика даного дослідження є відкритою і потребує поглибленого вивчення.

В теперішній час дуже важливим для усіх країн світу, зокрема й України, є створення ефективної системи фінансування для реалізації визначених ООН на глобальному рівні ЦСР [149]. Україна активно долучилася до процесу формування національних пріоритетів і реалізації визначених ЦСР. Опубліковано перші добровільні моніторингові звіти України [52-55] про проміжні результати досягнення національних ЦСР.

Про важливість використання різних інструментів державно-приватного фінансування для реалізації ЦСР наголошується у Звіті ООН «Scaling finance for the Sustainable Development Goals. Foreign direct investment, financial intermediation and public-private partnership» [159].

У листопаді 2021 року за підсумками 26-го Кліматичного саміту ООН (COP26) у м. Глазго було схвалено Кліматичний пакт Глазго [113], де у розділі III «Adaptation finance» (Фінансова адаптація) зазначено, що нинішнє забезпечення кліматичним фінансуванням для адаптації залишається недостатнім для реагування на погіршення впливу зміни клімату в країнах, що розвиваються, закликається до збільшення мобілізації фінансів, зокрема приватних, для реалізації кліматичних планів, використовуючи інноваційні підходи та інструменти залучення коштів з приватних джерел.

В Європейському Союзі вирішенням проблеми фінансування сталого розвитку або сталого інвестування займається Європейська комісія, яка в грудні 2016 року створила Експертну групу високого рівня з питань сталого фінансування. Основне завдання цієї експертної групи – допомогти у розробці послідовної стратегії Європейського Союзу щодо сталого фінансування. У січні

2018 року Група експертів високого рівня опублікувала звіт, що містить 8 ключових рекомендацій у галузі сталого фінансування. У березні 2018 року Європейська комісія оголосила План дій щодо фінансування сталого зростання [108, 109].

В цьому контексті у 2019 році також було прийнято European Green Deal for the European Union and its citizens [115, 154], тобто нову екологічну стратегію ЄС щодо усунення викидів парникових газів та відмови від викопних паливних до 2050 року.

У квітні 2021 року Європейська комісія прийняла Законодавчий пакет [152], який визначає напрямки руху капіталу в ЄС для збільшення фінансування сталої економічної діяльності з метою досягнення кліматичної нейтральності ЄС до 2050 року.

В Україні проблема фінансування сталого розвитку є дуже актуальною. Адже в умовах економічної кризи, яка збільшилася через негативні наслідки COVID-19, Україна має дефіцит коштів для реалізації навіть важливих соціальних та екологічних програм.

У 2019 році Президент України видав Указ «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [66, 105], в якому підтримав забезпечення досягнення глобальних цілей сталого розвитку та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладених у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [56]. Національний банк України лише у кінці 2021 року презентував комплексне бачення побудови та майбутнього розвитку сталого фінансового сектору в Україні – Політику НБУ щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року [58, 139]. Цей документ, розроблений у співпраці з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC), спрямований на формування майбутнього ландшафту сталого фінансування в Україні.

Загалом вивчення досвіду Європейського Союзу щодо формування системи фінансового забезпечення реалізації ЦСР буде дуже важливим для України в контексті обраного шляху на подальшу євроінтеграцію. Також важливо вивчити наскільки ефективно використовуються залучені на реалізацію Цілей сталого

розвитку 2030 кошти. Для виявлення проблем у сфері фінансування та визначення пріоритетів регіональної політики фінансування важливе значення має проведення комплексної порівняльної оцінки рівня фінансового забезпечення реалізації ЦСР за окремими регіонами та групами регіонів в Україні.

Для забезпечення належного фінансування реалізації ЦСР на глобальному, регіональному та національному рівнях функціонують ряд міжнародних організацій, платформ, ініціатив.

Зокрема, на рівні ООН створено Платформу дій Глобального договору ООН «Фінансові інновації для ЦСР» [156], яка об'єднує міждисциплінарну групу практиків і експертів у сфері фінансів для розробки інноваційних приватних фінансових інструментів, які мають потенціал для спрямування приватних фінансів на критично важливі рішення для сталого розвитку. У співпраці з Принципами відповідального інвестування (PRI) та Фінансовою ініціативою Програми ООН з навколишнього середовища (UNEP FI) платформа розробить інструкції щодо інвестиційних стратегій впливу, які підтримують Цілі сталого розвитку (ЦСР), картографує поточні та нові фінансові інструменти, а також забезпечити лабораторію для розробки нових інноваційних приладів. Зрештою, мета полягає в тому, щоб покращити профіль ризику/прибутку інвестицій у ЦСР для залучення інституційних інвесторів.

Для вдосконалення фінансування ЦСР в Україні ПРООН, як провідна організація в сфері розвитку, спільно з ВООЗ, ЮНІСЕФ та Європейською економічною комісією ООН (ЄЕК ООН), впроваджує комплексну «Спільну програму зі сприяння процесам стратегічного планування та фінансування сталого розвитку в Україні» [6].

Реалізація ЦСР в Україні координується на рівні виконавчої влади, зокрема Кабінет Міністрів України та обласні державні адміністрації відображають завдання щодо доясування національних ЦСР у програмах діяльності, стратегіях розвитку та інших організаційно-розпорядчих документах.

«Досягнення ЦСР вимагає залучення широкого кола зацікавлених сторін на різних рівнях влади, а також суттєвих фінансових ресурсів. У 2021 році ПРООН, ВООЗ, ЮНІСЕФ разом з Європейською економічною комісією ООН у рамках Спільної програму зі сприяння процесам стратегічного планування та фінансування сталого розвитку в Україні разом з Урядом України розпочали роботу над удосконаленням державного фінансування реалізації ЦСР в Україні.

Завдяки взаємодії на національному та субнаціональному рівнях Спільна програма дозволила провести дослідження та оцінити стан фінансування ЦСР в Україні. На основі проведеного дослідження визначено рекомендації щодо вдосконалення фінансування з використанням наявних та потенційних фінансових інструментів, а також узгодження напрямів використання ресурсів, які можливо залучити, з довгостроковими пріоритетами розвитку та досягнення ЦСР в Україні» [40, 60, 65].

Отже, реалізація визначених на рівні ООН Глобальних Цілей сталого розвитку до 2030 року є важливим завданням для усіх країн, які долучилися до ініціативи, покликаної зберегти існування людської цивілізації, подолавши глобальні виклики. Важливе значення для цього має створення належного фінансового забезпечення реалізації заходів для реалізації кожної з 17 Цілей сталого розвитку, які кожна країна конкретизує, виходячи з власних можливостей і пріоритетів розвитку. Серед ключових сфер реалізації Цілей сталого розвитку належить соціальна сфера, яка покликана вирішити соціальні проблеми людства.

В той же час, вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону, які можна провести за певними етапами.

Перший етап передбачає розгляд теоретичних основ дослідження фінансового забезпечення сталого розвитку на регіональному рівні. В рамках цього важливо вивчити суть та принципи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону. Також передбачено вибір ефективних форм, методів та інструментів фінансового забезпечення сталого розвитку. Важливе значення має

також вивчення зарубіжного досвіду та вітчизняної практики фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів.

Другий етап пов'язується з необхідністю проведення комплексного аналізу та оцінки рівня фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону. Для цього необхідно провести загальну характеристику і тенденції економічного розвитку Північно-Західного регіону. Також доцільно провести аналіз та оцінку впливу основних факторів на зміну індикаторів фінансового забезпечення сталого розвитку регіону. На завершення аналітичних процедур важливо провести багатокритеріальну оцінку рівня фінансового забезпечення сталого розвитку у розрізі адміністративно-територіальних одиниць регіону.

На третьому завершальному етапі постає завдання удосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону. Для вирішення цього завдання передбачається розробка концептуальних положень регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку регіону. Це дозволить надалі забезпечити розробку економічних механізмів та інструментів вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону. На завершальній стадії цього процесу доцільно перейти до обґрунтування стратегій фінансового забезпечення сталого розвитку для окремих адміністративно-територіальних одиниць регіону.

Отже, вирішення питання фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України забезпечить отримання ефектів для усіх зацікавлених сторін – населення цих територій, суб'єктів господарювання, центральних і територіальних органів державної влади. Але для реалізації визначених етапів трансформації системи фінансового забезпечення необхідно забезпечити всіляку організаційно-економічну та фінансову підтримку проведення реформ.

Виходячи зі змісту фінансового забезпечення сталого розвитку регіону доцільно розглядати його з позицій системного підходу як багатогранне поняття, яке охоплює базові положення концепції сталого розвитку, сферу фінансових відносин та регіональної економіки.

1.2. Джерела, показники, моделі фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів

Напрями та джерела фінансового забезпечення досягнення ЦСР можуть бути різними: доходи та витрати бюджету, кредити банків, інвестиційні витрати, поточні витрати суб'єктів господарювання, прямі іноземні інвестиції, частка в капіталі, кошти міжнародного та Європейського Союзу кошти, доходи та витрати домогосподарств та інше (рис. 1.2).

Важливо, щоб наявна статистика дозволяла охопити усіх можливі джерела і напрями фінансування.

Рис. 1.2. Найбільш проширені напрями та джерела фінансового забезпечення реалізації ЦСР (побудовано автором)

Питання фінансового стимулювання сталого розвитку на регіональному рівні передбачає вивчення питань, пов'язаних з наповненням та використанням місцевих бюджетів. Адже саме місцеві бюджети через механізм цільового фінансування найбільш необхідних для певного регіону статей видатків в кінцевому випадку впливають на рівень економічного розвитку відповідного регіону.

Місцеві бюджети в умовах адміністративної реформи виступають важливим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток регіонів, зокрема значною мірою можуть визначати реалізацію Цілей сталого розвитку 2030. З іншого боку зрозуміло, що місцеві бюджети також в переважній більшості не є самодостатніми, адже не всі регіони країни мають належні передумови для їх наповнення. Особливо це стосується місцевих бюджетів регіонів Західної України, рівень соціально-економічного розвитку яких є порівняно нижчим, що відповідно визначає й доходну частину місцевих бюджетів. До таких регіонів, зокрема можна віднести й Північно-Західний регіон, який охоплює Волинську та Рівненську області. Зважаючи на викладене, особливого значення набуває проведення оцінки фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону за рахунок коштів зведених місцевих бюджетів.

ЦСР визначають 17 напрямків, які охоплюють економічну, соціальну та екологічну сфери, але досягати їх потрібно комплексно, щоб забезпечити синергетичний ефект покращення середовища існування людини. Значною мірою успішність реалізації цих цілей залежить від стану фінансування за цими сферами і напрямами, а також рівня соціально-економічного розвитку відповідного регіону загалом.

Якщо виділити серед джерел фінансування досягнення ЦСР кошти зведених місцевих бюджетів, то важливо вивчити в динаміці яким чином вони витрачаються, наскільки місцеві бюджети взагалі здатні впливати на рівень сталого розвитку регіону загалом.

Головною специфічною особливістю, яка характеризує сталий розвиток регіону, є комплексний характер функціонування самої регіональної системи

соціально-економічних відносин, яка включає у себе велику кількість складових, до яких відносяться система освіти та людський капітал регіону, його соціальна система та особливості діяльності державних інституцій, транспортна та комунікаційна інфраструктура, а також різноманітні екологічні аспекти. Таким чином, можна стверджувати, що сталий розвиток регіону також повинен базуватися на складній системі його фінансового забезпечення, яка мусить включати в себе різноманітні джерела, пов'язані як з цільовим державним фінансуванням та субсидуванням окремих напрямків, корпоративними інвестиціями місцевих підприємств, а також витратами домогосподарств, котрі прямо або опосередковано забезпечують підвищення ефективності функціонування регіональної соціально-економічної системи.

Таким чином, пошук конкретних інструментів забезпечення фінансування сталого розвитку регіонів полягає у пошуку шляхів забезпечення своєрідного державно-приватного партнерства. Як свідчить практика, орієнтуватися виключно на державне фінансування в сучасних умовах не лише не доцільно, оскільки традиційна обмеженість державних фінансів виключає можливість достатнього рівня витрат на покриття усіх регіональних потреб. При цьому мається на увазі обмеженість не лише централізованих фондів зведеного бюджету, але й ресурси місцевих органів державної влади, які безпосередньо повинні бути зацікавлені у збільшенні витрат на забезпечення соціальних, економічних та екологічних потреб громадян, що проживають на території регіону.

В той же час, ключовою особливістю державно-приватного партнерства є визнання важливої ролі, яку відіграє приватний сектор в забезпечення регіонального розвитку. Як зазначають аналітики Світового Банку, «головними перевагами приватного сектору в забезпеченні сталого розвитку регіонів є:

- стимулювання інновацій;
- використання передових знання та досвіду;

– здатність до мобілізації капіталу, який необхідний для розширення успішних практик економічного та екологічного розвитку і збільшення ефективності функціонування регіональних ланцюгів поставок» [116, с. 45].

В той же час будь-який інструментарій фінансового забезпечення регіонального розвитку не може існувати сам по собі, адже для ефективності його функціонування існує потреба наявності специфічного механізму, який би дав можливість практичної реалізації можливостей даного інструментарію на регіональному рівні. Як зазначає а даному аспекті І. Дегтярьова, «світова практика оперує такими основними механізмами фінансування сталого розвитку:

– мобілізація фінансових ресурсів (зовнішні потоки приватного капіталу, офіційна допомога донорів, зобов'язання розвинених країн, фінансування міжнародних фінансових установ);

– вивільнення коштів (світове збереження різних видів ресурсів, списання непомірних боргів держав, скорочення видатків державного бюджету);

– податкові надходження (уведення нових невеликих податків). Інституційно-організаційні джерела фінансування включають збільшення фінансування» [30, с. 20].

Проте, якщо вести мову про конкретний механізм забезпечення фінансування потреб сталого розвитку саме на регіональному рівні, то виникає потреба переосмислення існуючих підходів до його формування. Це пов'язано, передусім, з тим фактом, що тривалий час в Україні питання регіонального розвитку лежали виключно на плечах держави. При цьому усі аспекти формування планів цього розвитку затверджувалися не на регіональному, а на загальнодержавному рівні, оскільки бюджетне фінансування усіх пов'язаних з планами розвитку заходів затверджувалося централізовано. Відповідно, для забезпечення функціонування такого механізму існували свої підходи, які в нинішніх умовах різноманіття форм власності та бюджетної децентралізації не працюють належним чином.

Проте особливості сучасного етапу соціально-економічного розвитку регіонів, передбачають максимальну мобілізацію внутрішніх та зовнішніх інноваційних джерел фінансування сталого розвитку, а також забезпечення ефективного використання цих фондів та їх правильний розподіл серед прийнятних до реалізації проектів. Відповідно, нагальною необхідністю є забезпечення більш ефективного стимулювання та кращого розподілу наявних ресурсів.

Як визначено Конференцією ООН зі сталого розвитку, «зосередження уваги на сталому розвитку вимагає нових підходів щодо належного забезпечення його фінансування. Відповідно до основних принципів стратегії сталого розвитку регіонів, його фінансування має узгоджуватися з очікуваними результатами, які інтегруються та поєднуються в трьох основних вимірах – економічному, соціальному та екологічному» [131, с. 975].

Таким чином формується об'єктивна потреба формування теоретичних та методологічних підходів до розуміння інституційних механізмів сталого розвитку регіонів та механізмів залучення нових та інноваційних джерел фінансування цього розвитку з різноманітних джерел. При цьому зазначені джерела фінансування повинні бути стабільними та передбачуваними, а також повинні доповнювати традиційні джерела фінансування регіональних потреб, замість того, щоб заміщувати їх. Дане твердження набуває особливої актуальності в аспекті постійного недостатнього фінансування потреб регіонів з традиційних бюджетних джерел. Тому у процесі формування політики сталого розвитку регіону необхідно розглянути можливість вжиття заходів щодо тотальної мобілізації усіх нових, а також інноваційних джерел фінансування для забезпечення можливостей реалізації усіх визначених програмою розвитку проектів.

Усе це набуває особливої актуальності у зв'язку з необхідністю фінансування необхідних, але значних інвестицій, наприклад, для подолання прогалин в інфраструктурі регіону або вирішення вагомих екологічних проблем. Тому для вирішення таких цілей необхідним є створення відповідних

інституційних та нормативних умов для розвитку регіональних ринків капіталу та підтримки інституційних інвесторів, що може допомогти у залученні необхідних додаткових фінансових ресурсів.

Відповідно, оскільки існує потреба планування залучення фінансових ресурсів для задоволення зростаючих потреб сталого розвитку, то необхідно розглянути загальну схему цього фінансування (рис. 1.3).

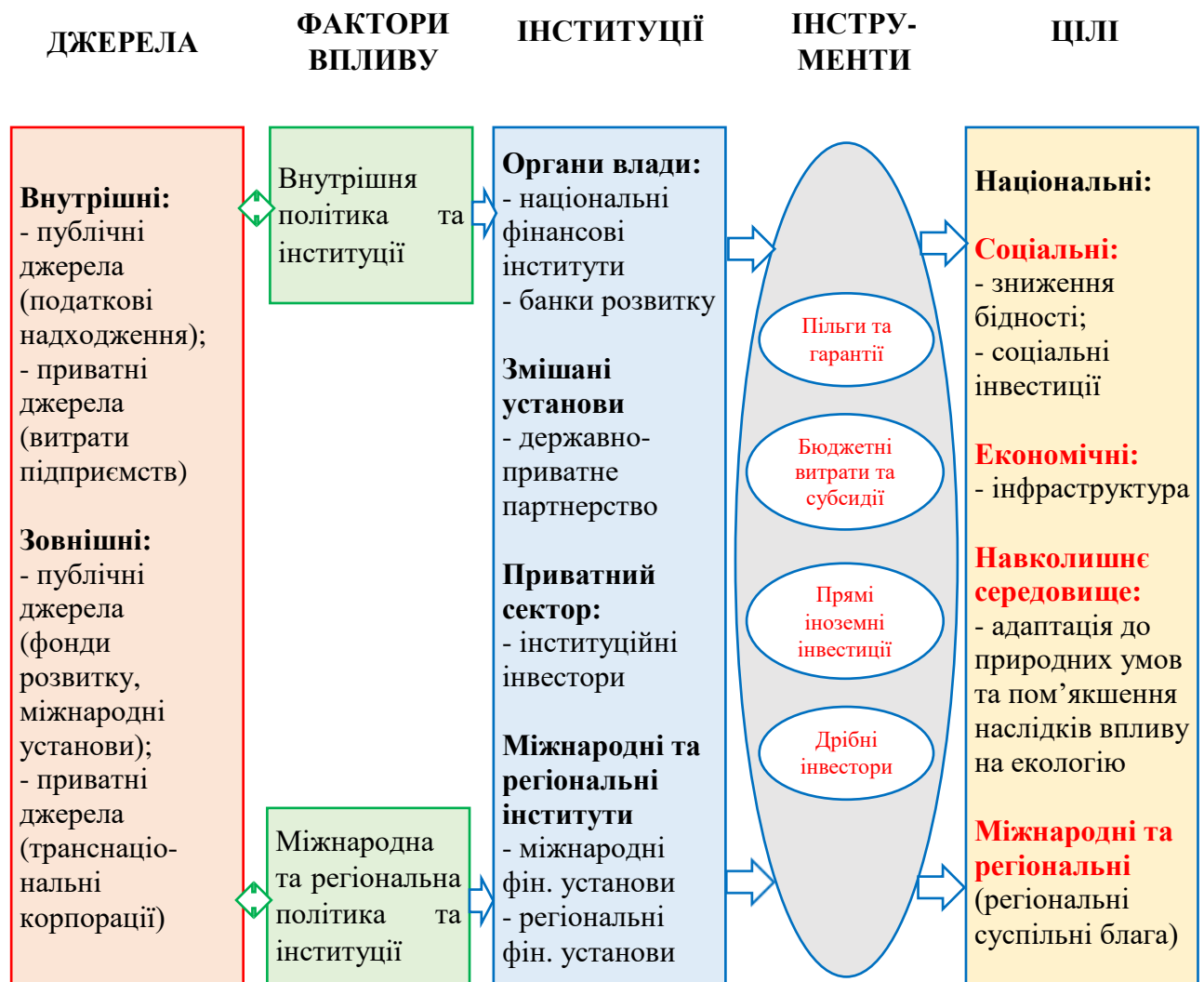

Рис. 1.3. Джерела фінансування сталого розвитку регіону (побудовано автором за джерелом [148, с. 9])

Таким чином, бачимо, що для належного функціонування даної схеми джерел фінансування сталого розвитку регіону потрібна наявність більш дієвих та адаптованих до поточних економічних умов підходів, способів та інструментів забезпечення такого фінансування. При цьому хоча залучення та мобілізація

фінансових ресурсів через існуючі та нові джерела внутрішнього, зовнішнього та інноваційного фінансування є складною, існує також окрема потреба у ефективному використанні цих ресурсів для досягнення правильних результатів сталого розвитку.

Як зазначають експерти ООН, «формування постійної програми сталого розвитку регіону вимагає значних інвестицій у суспільні блага, такі як соціальні послуги, чисте повітря, вода та постійний потік екосистемних послуг, від яких залежать економіка регіону та населення» [149, с. 12]. Необхідно додати, що оскільки для таких видів інвестицій характерними є високі показники соціального розвитку і низька дохідність приватних інвестицій. Відповідно, для фінансування таких програм, швидше за все, необхідно буде значною мірою залучати бюджетне фінансування з державних ресурсів.

Таким чином, приходимо до висновку, що фінансування необхідних, але дорогих програм розвитку для подолання прогалів в інфраструктурі регіону та вирішення його екологічних проблем вимагає мобілізації державних фінансів та підтримки як внутрішніх, так і зовнішніх ринків капіталу. Важливо зазначити, що лише своєчасні та достатні за розміром видатки державного сектору можуть стимулювати належні темпи зростання, збільшуючи таким чином фіскальні ресурси. У свою чергу, це матиме наслідком те, що державні інвестиції в процесі сталого розвитку можуть перетворюватися на приватні інвестиції, які будуть приносити додатковий дохід не лише своїм інвесторам, але й державному та регіональному бюджету.

Крім того, як зазначають експерти Світового Банку «для забезпечення сталого розвитку регіонів в сучасних умовах необхідності забезпечення посилення екологічної безпеки, можуть використовуватися такі інноваційні джерела фінансування, як податки на вуглецеві викиди, облігації та податки на фінансові операції» [134, с. 34].

Як свідчить практика, забезпечення сталого розвитку за рахунок пошуку нових, альтернативних джерел фінансових ресурсів, набуває останнім часом значного поширення, особливо – в країнах Європейського Союзу. При цьому,

такі джерела, головним чином, пов'язані не із залученням альтернативного фінансування або якихось специфічних організацій чи інституцій у якості партнерів, а передбачають запровадження в практику цільового додаткового податкового навантаження в аспекті забезпечення екологічних потреб регіону.

Якщо вести мову про фінансове забезпечення сталого розвитку в Україні, то їх перелік визначений «Державною стратегією регіонального розвитку» і передбачає включення в себе комплексу ключових джерел (рис. 1.4).

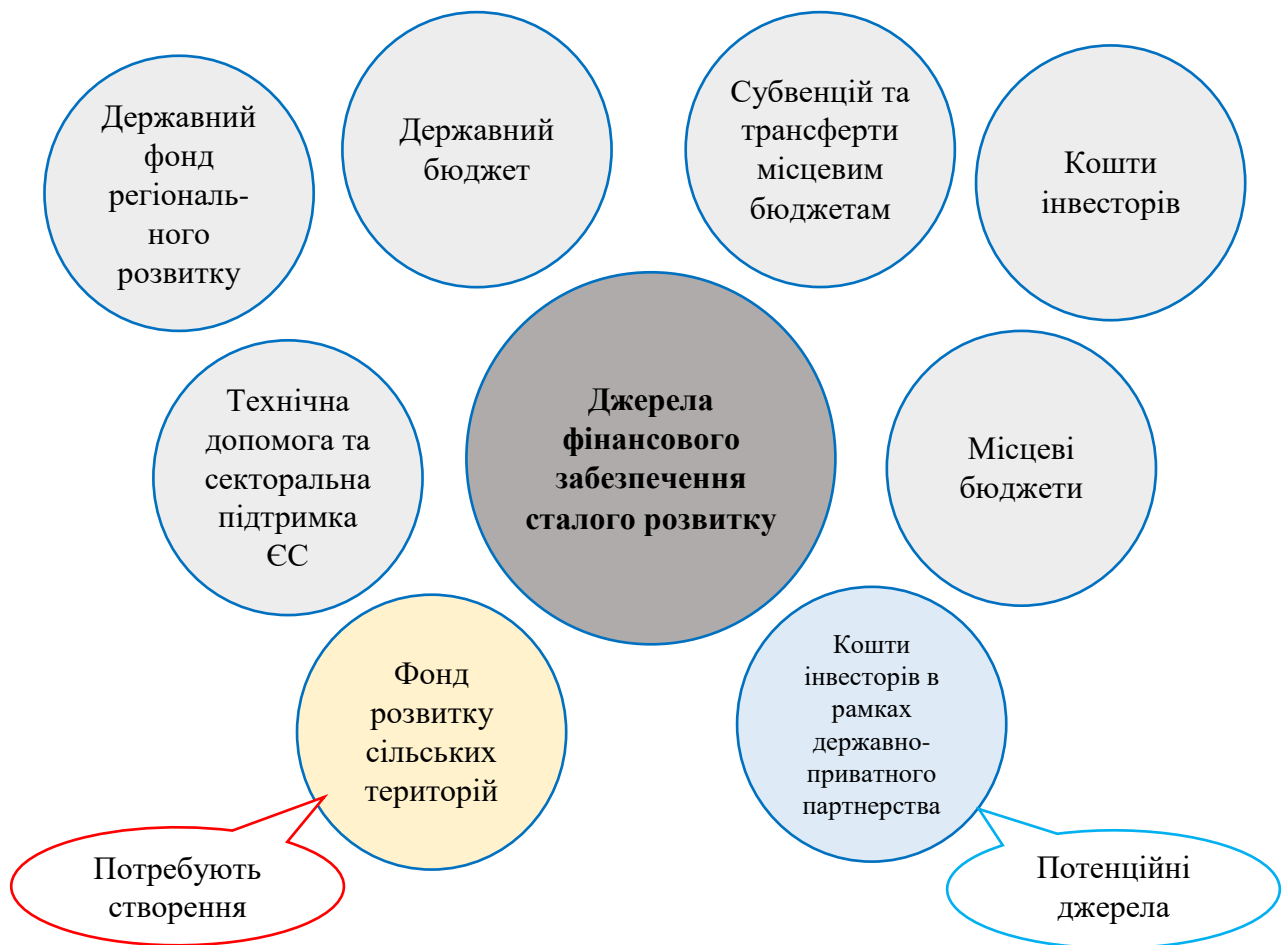

Рис. 1.4. Основні наявні та потенційні джерела фінансового забезпечення сталого розвитку в Україні (побудовано автором за джерелом [32])

Як бачимо, головною особливістю джерел фінансового забезпечення сталого розвитку, визначених стратегією, є їх диференціація, яка, на відміну від попередніх програм, передбачає визначення значного спектру різноманітних напрямків надходження коштів для реалізації цілей сталого розвитку. При цьому

необхідно зауважити й головний недолік такого механізму реалізації стратегії – з шести пунктів джерел фінансування проектів розвитку чотири прямо чи опосередковано формуються і залежать від бюджетного фінансування. І лише кошти інвесторів та технічна допомога з боку Європейського Союзу виступають як окремі, відособлені шляхи надходження коштів.

Проте, Фонд розвитку сільських територій, який повинен бути створений і задіяний в реалізації проектів сталого розвитку, в свою чергу одержуватиме фінансування, знову ж таки – з державного бюджету та від допомоги Євросоюзу. А механізм приватно-державного партнерства, на яке наразі існують великі сподівання в аспекті залучення інвестицій, насправді не підкріплений законодавчим та нормативним забезпеченням принципів його функціонування. Це ставить під сумнів практичну реалізацію багатьох проектів, визначених цілями сталого розвитку, як такі, що будуть реалізовані саме в межах такого партнерства.

Варто також звернути увагу на фінансові інструменти, які визначаються доцільними для застосування в рамках проекту «Стратегії сталого розвитку України до 2030 року». Зокрема, в ньому зазначається, що «для забезпечення належного фінансування заходів на виконання Стратегії необхідно:

- підвищити ефективність податкової системи шляхом удосконалення системи оподаткування та впровадження європейських принципів належного управління у сфері оподаткування;

- забезпечити поліпшення інвестиційного клімату та запровадити заходи заохочення іноземних і вітчизняних інвесторів вкладати кошти з наданням пріоритетності інвестиціям, спрямованим на реалізацію цілей Стратегії;

- впровадити нову модель державного управління інвестиційною діяльністю з метою сприяння інвестиціям у високотехнологічні та експортно-орієнтовані сектори економіки» [67, с. 21-22].

Таким чином можна стверджувати про нагальну необхідність вдосконалення існуючої системи формування джерел фінансування сталого розвитку як в напрямку її диференціації в аспекті залучення додаткових

небюджетних джерел, так і в аспекті законодавчого вдосконалення нормативної бази взаємодії в рамках приватно-державного партнерства.

В даному аспекті варто звернути увагу на потребу оцінки загальної сукупності джерел фінансування сталого розвитку, адже виділення окремих їх складових або включення нових невід'ємно пов'язане з необхідністю формування окремого механізму фінансового забезпечення. Як зазначають експерти, «одним із основних завдань регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку є оптимізація обсягів фінансових ресурсів регіону, що спрямовуються на реалізацію цілей сталого розвитку. В умовах обмеженості фінансових ресурсів важливе місце на різних етапах реалізації політики фінансового забезпечення сталого розвитку належить розподільчим процесам, адже вдалий та обґрунтований розподіл коштів може стати основним інструментом вирішення нагальних завдань, що потребують першочергового вирішення, попередження або ліквідації наслідків кризових ситуацій тощо» [13, с. 63].

Разом з тим, побудова будь-яких моделей фінансового забезпечення сталого розвитку або формування відповідного інструментарію в межах механізму фінансового забезпечення доцільна лише тоді, коли існує об'єктивна можливість оцінки ефективності їх функціонування. Адже проста витрата ресурсів на програми регіонального розвитку може не дати жодного результату і лише наявність комплексного підходу до оцінювання результативності здійснених інвестицій дає змогу ефективно функціонувати самому механізму фінансування сталого розвитку. Таким чином, виникає об'єктивна потреба формування моделі оцінки ефективності сталого розвитку регіону з розгалуженою системою контрольних показників оцінки (рис. 1.5).

Отже, можливість дієвого контролю показників сталого розвитку дає змогу вносити оперативні корективи в плани фінансування щодо досягнення його цілей. Як уже зазначалося, основна частка джерел фінансування сталого розвитку включає в себе бюджетне та цільове фінансування на різних рівнях державного управління.

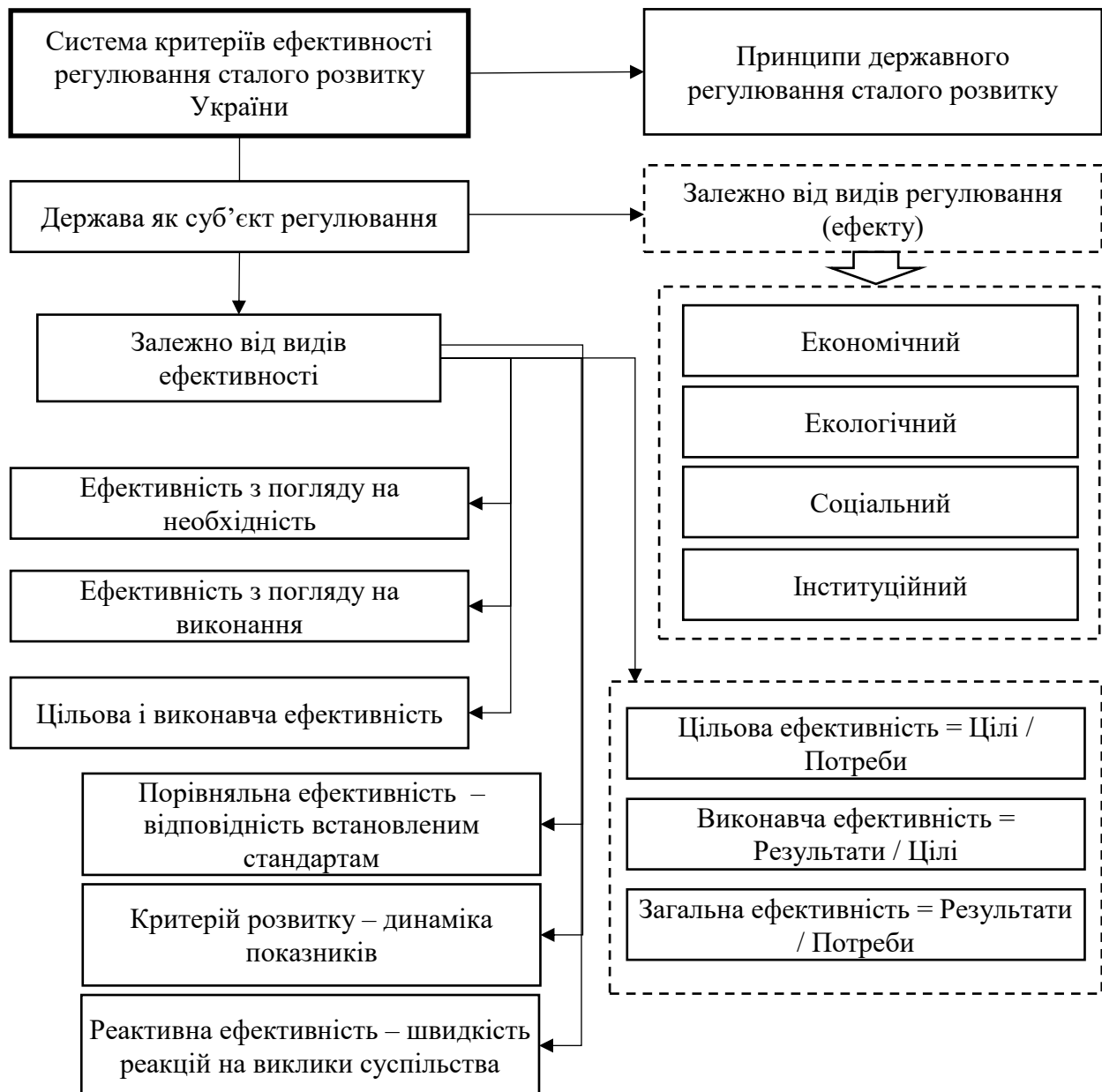

Рис. 1.5. Система показників оцінки ефективності регулювання сталого розвитку в Україні (джерело: [5])

Відповідно, виникає потреба врахування комплексу факторів, які чинять суттєвий вплив на формування фінансових ресурсів органів державної влади, за рахунок яких повинна здійснюватися реалізація планів сталого розвитку. Відтак, головними з таких чинників можна визначити наступні:

– принципи розподілу повноважень щодо регулювання фінансових потоків до відповідних бюджетів та позабюджетних фондів між центральними та регіональними органами державної влади;

– нормативне регулювання та принципи розподілу доходів між державним та місцевими бюджетами, а також особливості регулювання обсягів витрат на сталий розвиток в межах зведеного бюджету;

– специфіка організації міжбюджетних фінансових відносин в аспекті порядку перерозподілу доходів, а також законодавче регулювання особливостей надання міжбюджетних трансфертів бюджетам органів місцевого самоврядування;

– макроекономічна стабільність національного фінансового ринку в аспекті доступності органів державної влади різних рівнів щодо залучення позичкових коштів за рахунок банківського кредитування або випуску боргових цінних паперів;

– загальний фінансовий стан суб'єктів господарювання, за рахунок яких здійснюється наповнення місцевих бюджетів та які можуть розглядатися у якості підприємств-інвесторів в процесі досягнення цілей сталого розвитку регіону або у якості партнерів при запровадженні програм державно-приватного партнерства;

– реальна зацікавленість органів державної влади в досягненні цілей сталого розвитку і їх сприяння реалізації програм соціально-економічного розвитку регіону.

Втім, як зазначає М. Гончаренко, «у сучасних умовах, коли поряд з державою і місцевим самоврядуванням в якості суб'єктів впливу на розвиток територій виступають приватний бізнес та населення, фінансові ресурси регіону не обмежуються лише бюджетними коштами. До їх переліку входять також позики, фінансові ресурси комунальних підприємств, фінансові ресурси населення, інвестиції, цільове фінансування регіональних програм з Державного бюджету, позабюджетні фонди і міжбюджетні трансферти тощо» [19, 20].

Дійсно, як показує практика, орієнтація суто на державне бюджетне фінансування не виправданою для забезпечення досягнення цілей сталого розвитку в сучасних умовах. Проблема полягає не лише в потенційному обмеженні можливостей державного бюджету, але й в питаннях забезпечення

інноваційних підходів щодо проектів сталого розвитку. Дійсно, допуск приватних інвесторів до реалізації проектів сталого розвитку дає змогу стимулювати використання нових підходів щодо їх впровадження, адже приватні інвестори більш схильні до застосування новацій задля забезпечення високого рівня доходів від впровадження проекту. Крім того, інноваційні проект дозволяють забезпечити також досягнення вимог екологічної складової цілей розвитку. Щоправда, в даному аспекті необхідно зважити на потребу регулювання діяльності приватних інвесторів, допуск яких до реалізації певних проектів здійснювати виключно за попереднього узгодження усіх фінансових, інноваційних та екологічних аспектів та потреб.

Таким чином, виникає потреба формування цілей фінансування сталого розвитку за рахунок приватних інвесторів та приватно-державного партнерства, які б стали складовою загальних цілей сталого розвитку регіону. На наш погляд такими цілями необхідно визначити наступні:

1. Пріоритет інвестування в проекти, що сприяють інтеграції економічного, соціального та екологічного аспектів сталого розвитку.

2. Сприяння інклюзивному та ефективному збільшенню ресурсів, що спрямовуються на зменшення соціальної нерівності та нерівності в доходах, створення робочих місць та загальне підвищення економічної ефективності інвестицій шляхом відповідного розподілу ресурсів для досягнення нульової бідності.

3. Імплементация системи довгострокового фінансування приватних компаній для забезпечення постійного потоку інвестицій у стійку інфраструктуру регіону.

4. Посилення інвестування в суспільні блага за рахунок збільшення фінансових ресурсів, що спрямовуються у сферу освіти, медичних послуг та систем соціального захисту.

5. Мобілізація ринкових стимулів та забезпечення належного доступу до фінансування для інвестицій в зелену енергетику та пом'якшення негативного впливу на навколишнє середовище.

6. Посилення структури управління та нормативних рамок щодо приватних інвесторів задля мінімізації ризиків та гарантування ефективних інституційних механізмів досягнення соціально відповідальних цілей інклюзивного зростання, соціальної справедливості та екологічної складової сталого розвитку.

Отже, поєднання чинників, що впливають на бюджетне фінансування сталого розвитку з цілями сталого розвитку, які можна реалізовувати за рахунок фінансування з боку приватних інвесторів, дозволяє вести мову про побудову комплексної системи фінансового забезпечення регіону, котра б поєднувала в собі зазначені аспекти. Практика досліджень у сфері сталого розвитку показує, що на даний час існує кілька комплексних підходів щодо побудови таких моделей. Однак, більшість з них сформовані в рамках Програми ООН зі сталого розвитку і, незважаючи на спільний перелік цілей сталого розвитку, мають суттєві відмінності в аспекті конкретного інструментарію, в тому числі – й у сфері фінансового забезпечення, що зумовлено регіональними та національними відмінностями різних країн та територій.

Відтак, для забезпечення дієвої ефективності системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону варто опиратися на процесну модель, адаптовану до національних особливостей нормативного регулювання та бюджетної децентралізації (рис. 1.6).

Виходячи з особливостей процесної моделі фінансового забезпечення сталого розвитку, зображеної на рисунку 1.6, варто зауважити, що вона є бюджетно-орієнтованою і головним чином враховує джерела фінансування, які прямо або опосередковано пов'язані з державними видатками. В той же час, як уже зазначалося вище, для формування гармонійного та збалансованого механізму фінансового забезпечення необхідно сформувати комплекс критеріїв, за дотримання яких він зможе функціонувати насправді ефективно, відповідно до цілей сталого розвитку. При цьому головним критерієм такого механізму фінансового забезпечення є те, що усі джерела фінансування – як державні, так і

приватні потребують максимальної мобілізації для вирішення випереджаючих завдань сталого розвитку.

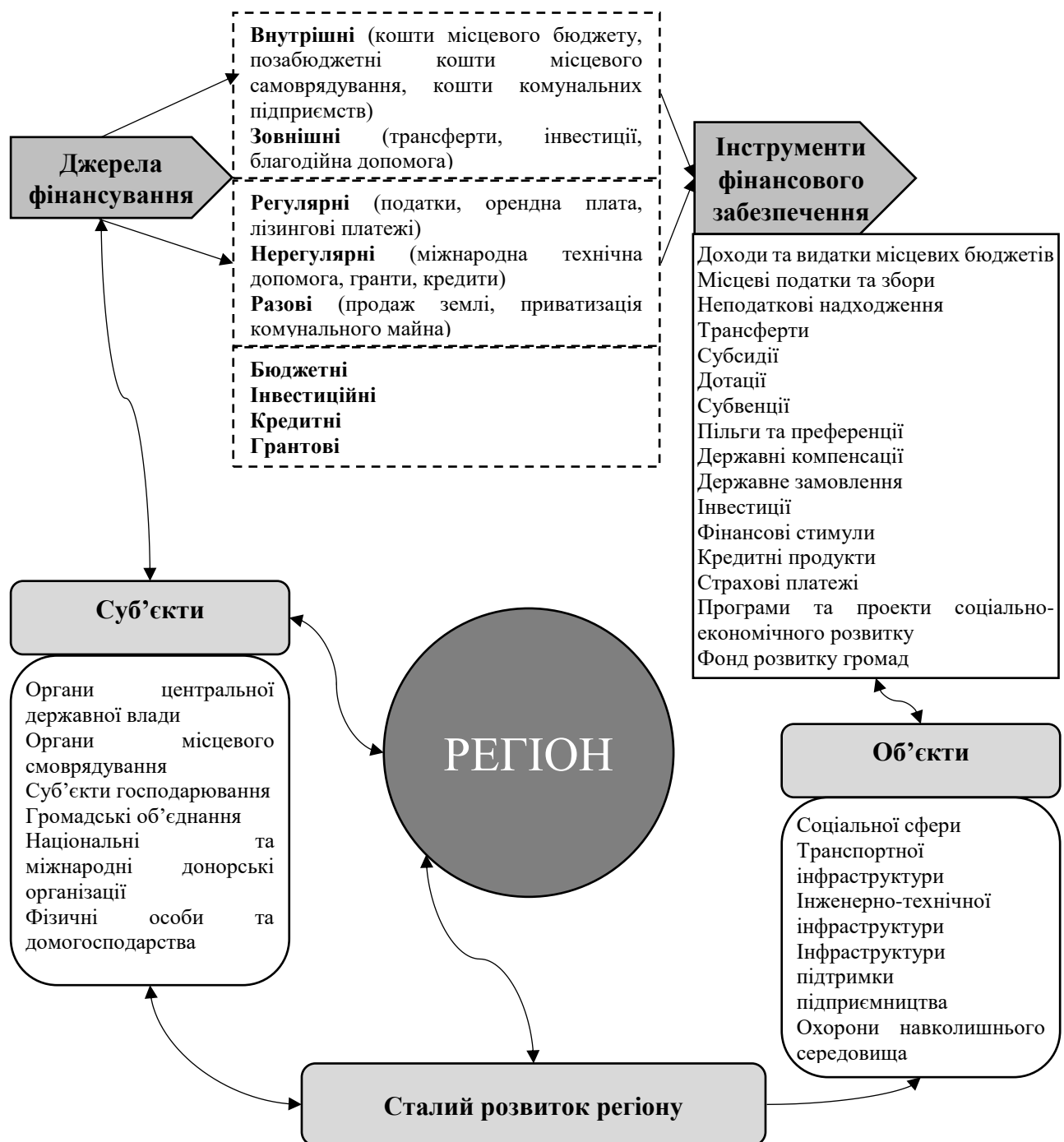

Рис. 1.6. Процесна модель фінансового забезпечення сталого розвитку регіону (побудовано автором на основі джерела [77])

Як зазначає в даному аспекті Міжурядовий комітет експертів з фінансування сталого розвитку (ICESDF), «у світі є достатньо коштів для

досягнення сталого розвитку, але для реального прогресу необхідні чітка політична прихильність структурним реформам та системним змінам, а також додаткові та інноваційні підходи до їх фінансування» [110, с. 3].

Отже до числа головних критеріїв, на яких повинен базуватися фінансового забезпечення сталого розвитку регіону на наш погляд необхідно віднести наступні:

1. Прозорість та підзвітність: Належне управління – з особливою увагою до підзвітності та відповідального і чесного використання фінансових ресурсів повинно бути основним елементом реалізації порядку денного сталого розвитку. Прозорість прийняття рішень, встановлення чітких ролей та відповідальності для різних учасників, а також забезпечення збору та доступності всіх відповідних даних на національному та міжнародному рівнях є критично важливими для досягнення цілей сталого розвитку. Надійні та незалежні механізми підзвітності дозволяють державним органам залучити значне коло приватних інвесторів до фінансування проектів по досягненню цих цілей і забезпечити фінансові та нефінансові засоби реалізації цих планів. При цьому органи державної влади повинні мати реальні та справедливі механізми управління, включаючи своєчасну можливість для ефективної та всеохоплюючої участі багатьох зацікавлених сторін.

2. Узгодженість державної політики щодо сталого розвитку: міжнародна або внутрішня політика може мати опосередковані наслідки, що підривають сталий розвиток та негативно впливають на права людей, можливості їх розвитку та навколишнє середовище. Це стосується регулювання питань у сфері торгівлі, міграції, енергетики, систем виробництва продуктів харчування або експлуатації та споживання природних ресурсів. Політика на всіх рівнях та в усіх секторах повинна бути узгодженою із забезпеченням, а не обмеженням сталого розвитку регіону.

3. Посилити соціальні та екологічні стандарти шляхом ефективного регулювання. Усі потоки державного фінансування сталого розвитку повинні забезпечувати результати, які сприятимуть реалізації соціальних та екологічних

угод й інших зобов'язань, а також комплексно підтримуватимуть їх реалізацію. При цьому соціальні та екологічні гарантії повинні відповідати міжнародним стандартам та найкращій практиці.

4. Спираючись на існуючі принципи досягнення цілей сталого розвитку, фінансові джерела для сталого розвитку повинні спиратися на існуючі принципи фінансування та виконання зобов'язань

5. Ефективність та координація, які полягають у забезпеченні державного регулювання, узгодженості та взаємодоповнення всіх потоків фінансування на національному рівні. Реалізація принципів сталого розвитку повинна спиратися на всеохоплюючі національні стратегії розвитку, які інтегрують в собі усі цілі, і які мають забезпечуватися ресурсами, фінансуватися та реалізовуватися через національні управлінські системи за активної участі всіх суб'єктів: громадських організацій, приватних підприємств, центральних та місцевих органів державної влади. Це дозволить уникнути небезпеки того, що одні цілі входять в протиріччя або протидіятимуть іншим, і гарантуватиме, що певні регіони не залишатимуться без фінансування сталого розвитку.

Таким чином, виходячи з вище наведених принципів та критеріїв формування механізму фінансового забезпечення сталого розвитку, можна узагальнити існуючі підходи до його функціонування і з врахуванням виявлених обмежень та специфіки запропонувати власну схему даного механізму (рис. 1.7).

Як бачимо із запропонованої на рисунку 1.7 схеми, досягнення цілей сталого розвитку можливе лише в результаті взаємодії трьох основних складових механізму його фінансування: суб'єктів механізму, джерел фінансування та конкретних фінансових інструментів забезпечення фінансування цього розвитку. При цьому в рамках кожної складової ми бачимо поелементну її конкретизацію, яка за потреби формування планів сталого розвитку може бути розгорнута для подальшого уточнення або ж навпаки – скорегована відповідно до умов конкретного регіону або ситуації.

Рис. 1.7. Схема механізму фінансового забезпечення сталого розвитку регіону (авторська розробка)

При цьому варто зауважити, що ефективність функціонування даного механізму значною мірою залежить від успішності взаємодії всіх його складових. Це, у свою чергу, потребує дотримання складної системи регулюючих важелів. Зокрема, на думку П. Шевчука та А. Серанта, необхідною є формування «фінансових механізмів державного регулювання сталого розвитку, які повинні бути спрямовані на таке:

- збалансованість міжбюджетних та внутрішньо-бюджетних відносин;
- скерування бюджетного забезпечення на підтримку вітчизняного виробника, реалізацію стратегічно важливих вітчизняних соціальних і економічних програм;
- посилення фіскально-регулюючих функцій податкової служби, скерованої на підвищення економічної активності населення;
- орієнтованість фінансово-кредитної політики на підтримку й активізацію підприємницької діяльності, аграрного сектора, забезпечення рівноваги кредитного попиту та кредитних пропозицій у країні, регіоні та на місцевому рівні;
- підвищення інвестиційної привабливості держави, регіону та конкретної території» [69, с. 18-19].

Загалом можна стверджувати, що аналітичні рамки, якими необхідно керувався при формулюванні стратегій фінансування сталого розвитку регіону передбачають, що усі фінансові джерела можна розподілити за чотирма категоріями: внутрішні державні, внутрішні приватні, міжнародні державні та міжнародні приватні. Тому при формуванні механізму фінансового забезпечення сталого розвитку необхідно орієнтуватися на можливість акумуляції та стимулювання якомога більшої кількості цих різноманітних та децентралізованих джерел фінансування бажаних проектів щодо досягнення цілей сталого розвитку.

При цьому також необхідно пам'ятати, що прийняття рішення про фінансування тих чи інших проектів, у будь-якому випадку, незалежно від того, які джерела та інституції для цього залучаються – державні чи приватні, перебувають під впливом національної політики у сфері регіонального розвитку та міжнародної фінансової допомоги. Тому проектування та розробка інструментів для сприяння залучення інвестицій у сталий розвиток є пріоритетним завданням для забезпечення ефективного функціонування механізму сталого розвитку. Тому для досягнення цієї мети необхідно здійснити ряд кроків, спрямованих на сприяння цій ефективності, а саме:

1. Забезпечити відповідальність та лідерство держави у сфері реалізації національних стратегій сталого розвитку разом із підтримкою міжнародного середовища.

2. Прийняти ефективну державну політику як опору стратегії фінансування сталого розвитку.

3. Максимально широко використовувати всі наявні фінансові потоки. Задоволення потреб у фінансуванні сталого розвитку вимагає оптимізації внеску з усіх джерел, включаючи державні, приватні, внутрішні та зовнішні.

4. Поєднання джерел фінансування з відповідними потребами. Різні потреби сталого розвитку та характеристики проектів вимагають різних видів державного, приватного та змішаного фінансування.

5. Максимізувати вплив міжнародних державних фінансів. ОПР відіграє вирішальну роль для країн, де потреби є найбільшими, а потенціал залучення ресурсів найслабший. Використання інструментів фінансування та їх пільговість повинні відповідати рівню розвитку кожної країни, їх конкретним умовам, можливостям та можливостям, а також характеру проекту.

6. Включити критерії сталого розвитку в національні стратегії його фінансування. Фінанси повинні підтримувати економічні, соціальні та екологічні виміри сталого розвитку.

7. Необхідно налагодити взаємодію в економічному, екологічному та соціальному вимірах сталого розвитку, адже в кінцевому підсумку різні цілі сталого розвитку часто збігаються. Тому фінансування повинно бути розроблено для використання синергії та підтримки узгодженості політики для сталого розвитку, враховуючи потенційні компроміси.

8. Застосувати багатосторонній, соціально орієнтований та інклюзивний підхід для досягнення максимальних результатів.

9. Забезпечити прозорість та підзвітність фінансування на національному, регіональному та міжнародному рівнях.

Отже, для ефективного фінансового забезпечення сталого розвитку його цілі повинні бути узгодженими в рамках національної його стратегії. Це загалом

дозволить уникнути небезпеки того, що деякі цілі можуть залишитися без фінансування. У свою чергу це також сприятиме досягненню максимального прогресу у формулюванні та розробці національних стратегій сталого розвитку.

1.3. Зарубіжний досвід та вітчизняна практика фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів

Програма забезпечення сталого розвитку територій, як відомо, була запроваджена наприкінці 80-х років ХХ сторіччя з метою підвищення якості життя населення. Відповідно, за цей час у різних країнах було накопичено чималий досвід реалізації програм та цілей сталого розвитку, що дає змогу експертам на даний час опрацьовувати набутий досвід та вдосконалювати підходи до підвищення ефективності реалізації поставлених цілей та завдань забезпечення сталого розвитку.

При цьому особливого значення набуває питання дослідження та врахування іноземного досвіду в аспекті побудови ефективно діючого механізму фінансового забезпечення сталого розвитку. Його ключове значення полягає в тому, що реалізація будь-яких програм, пов'язаних із розвитком територій та регіонів, безумовно потребує належного фінансового забезпечення. А як показує практика, саме фінансові питання є найбільш проблемними в усіх проектах сталого розвитку, особливо – якщо такі проекти більшою мірою мають соціальну, а не фінансово-економічну вигоду. Таким чином, можна стверджувати, що побудова ефективної національної моделі сталого розвитку регіонів неможлива без належного вивчення та врахування досвіду інших країн в даному аспекті.

При цьому необхідно також врахувати певні нюанси, котрі пов'язані з практикою подібних досліджень. Зокрема, мається на увазі, що головна увага вітчизняних вчених зосереджена на вивченні проблематики державного регулювання такого механізму. А також особливостей формування фінансової

бази для реалізації програм сталого розвитку саме з точки зору держаного їх фінансування. При цьому досить часто поза увагою залишаються не лише приватні ініціативи регіонального рівня, але й механізм державно-приватного партнерства, який останнім часом набуває все більшого значення в досягненні цілей сталого розвитку в світовому масштабі.

Якщо оцінювати загальні світові тенденції забезпечення фінансування сталого розвитку територій, то необхідно звернути увагу на звіт Агентства ООН по сталому розвитку 2018 року, у якому зазначено, що у наступні роки забезпечення досягнення цілей сталого розвитку в глобальному масштабі потребуватиме щорічних глобальних капітальних витрат, що становлять від 5 до 7 трлн. долларів США. При цьому окремо визначено, що «фінансування шести основних соціальних перетворень, які рекомендуються планами ООН щодо сталого розвитку (у галузі освіти, охорони здоров'я, енергетичних систем, сільського господарства, містобудування та технологій), потребуватиме щорічного приросту приблизно на 2–3 трлн. долларів США порівняно з їх нинішнім рівнем» [143].

Загалом програма забезпечення досягнення цілей сталого розвитку вимагає значних соціальних перетворень, які залежатимуть від значних фінансових витрат та приватних інвестицій. Фіскальні витрати охоплюють державні інвестиції, державне надання соціальних послуг та соціальний захист вразливих верств населення. Ключовим аспектом даного плану є те, що уряди країн з низьким рівнем доходу вимагають значного, але досяжного, збільшення міжнародної допомоги у розвитку, як офіційних джерел, так і приватних благодійників, для досягнення цілей сталого розвитку. Таким чином за певними напрямками механізм фінансового забезпечення сталого розвитку передбачає можливість його трансформації в аспекті включення як одного з ключових джерел міжнародної фінансової допомоги в загальну систему фінансових потоків. Котрі спрямовуватимуться на досягнення визначених цілей сталого розвитку.

«Варто зауважити, що згідно тієї ж програми ООН передбачено підходи щодо полегшення фіскального навантаження на забезпечення цілей сталого розвитку для країн з низьким рівнем доходу, який визначається на рівні нижчому за 2700 доларів США на душу населення. В такому випадку ці країни мають право на пільгову допомогу Міжнародного валютного фонду (МВФ). Проте одержання такої допомоги також передбачає відповідно до висновків Департаменту фінансових питань МВФ (FAD) збільшення витрат національного бюджету такої країни на охорону здоров'я, освіту, інфраструктуру, збереження біорізноманіття та соціальний захист» [143, с. 5]. З іншого боку, рівень фінансування з боку МВФ таких витрат проводиться темпами, які значно випереджають їх поточні реальні та потенційні внутрішні доходи.

Для України співпраця з МВФ в даному напрямку є більші, ніж дієвою. Зокрема, протягом 2015 – 2017 років наша держава за рівнем доходу на душу населення відносилася до країн з низьким рівнем доходу і саме завдяки згаданій вище програмі співпраці з МВФ щодо фінансування цілей сталого розвитку вдалося зберегти витрати на ключові цілі сталого розвитку на належному рівні. З другої половини 2018 року у зв'язку із зростанням рівня ВВП на душу населення участь України в даній програмі була припинена. Проте, ретроспективна оцінка механізму фінансового забезпечення сталого розвитку у цей період передбачатиме значну питому частку зовнішнього фінансування в загальній сумі витрат на сталий розвиток територій.

Загалом в іноземній практиці фінансування сталого розвитку територій передбачає вкладення інвестицій в рішення, призначені для поліпшення добробуту людини, які не призведуть до погіршення стану навколишнього середовища чи впливу на добробут інших людей. На даній концепції базуються усі програми фінансування сталого розвитку: розумінні взаємозв'язків між економікою, суспільством та навколишнім середовищем; життя в певних межах здатності природи підтримувати життя; та підтримка справедливого розподілу ресурсів та можливостей для цього та наступного покоління. Дана концепція функціонує як цілісна система, що складається з трьох концентричних кіл:

економіка знаходиться у суспільстві, і економіка, і суспільство існують у середовищі. При цьому показники фінансування цілей сталого розвитку встановлюються для вимірювання ступеня дотримання цих меж.

Однак, на нашу думку варто розглянути також і альтернативний підхід, запропонований економістом Х. Дейлі, який переставив стійкість у трикутну систему – навколишнє середовище, справедливість та економіка (рис. 1.8).

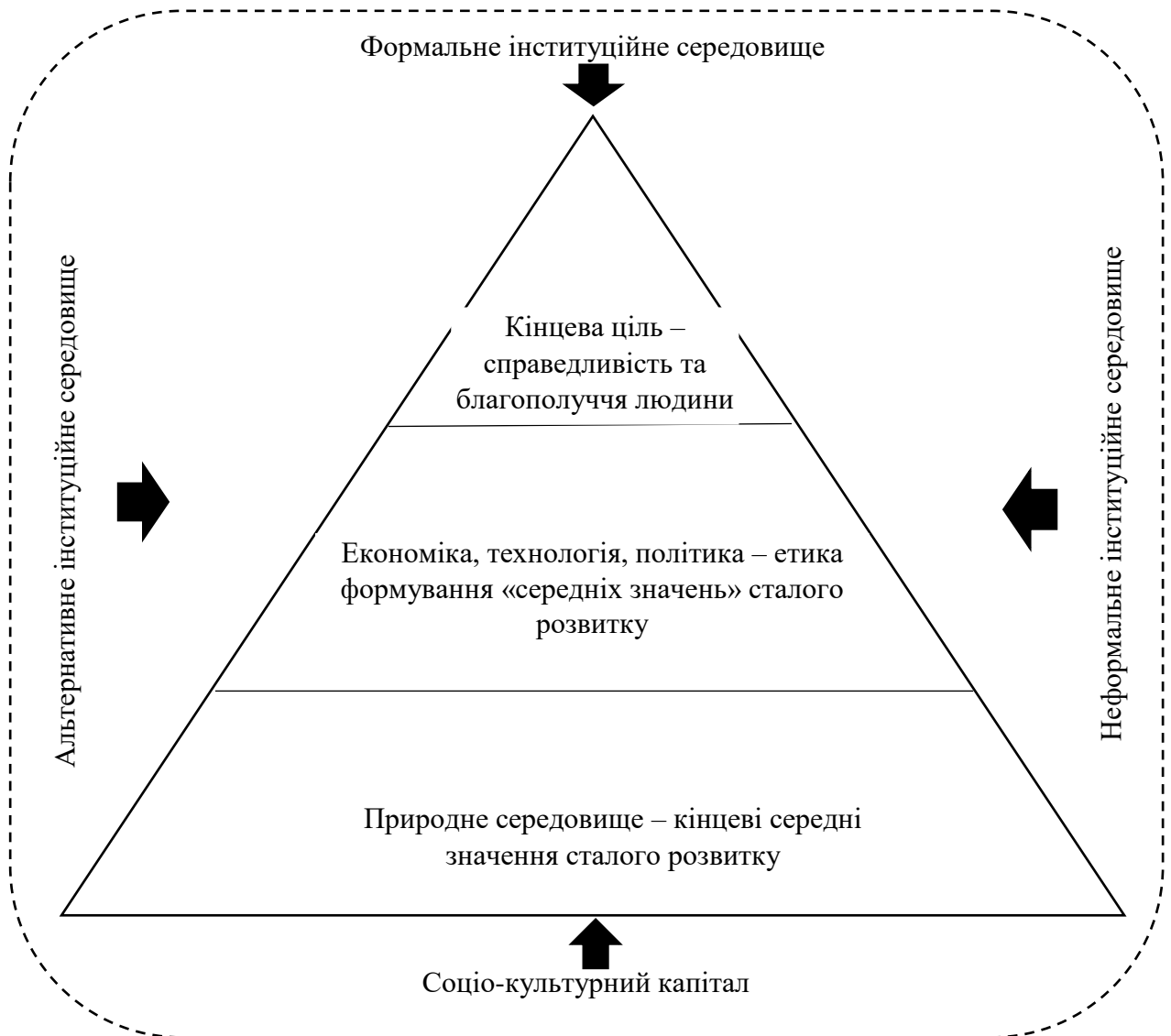

Рис. 1.8. Модель фінансування цілей сталого розвитку за Х. Дейлі (джерело: [120, с. 258])

Як бачимо, внизу трикутника знаходиться навколишнє середовище або «Кінцеві значення», що представляє природні ресурси як передумову гідного людського життя. Економіка (що включає технології, політику та етику)

знаходиться на наступному етапі, не є незалежною, але служить засобом досягнення кінцевих цілей. У верхній частині – власний капітал, або «Кінцева ціль», яка стосується добробуту людини. На думку Дейлі, фінансування сталого розвитку повинно здійснюватися таким чином, щоб економіка досягала успіху настільки, наскільки вона зберігає та відновлює кінцеві засоби (навколишнє середовище) і дозволяє досягти кінцевих цілей (власний капітал).

Європейський досвід формування підходів до побудови механізму фінансового забезпечення сталого розвитку передбачає специфіку його регулювання, яка визначається особливостями міждержавних угод в рамках Європейського Союзу. Тому більшість джерел фінансування сталого розвитку перебувають під контролем Європейського Центробанку та Єврокомісії. Відтак, можна вести мову про специфічний європейський підхід до фінансування сталого розвитку та його регулювання.

Тому в даному аспекті важливо визначити усі ключові напрямки такого фінансового механізму та особливості його функціонування за існуючих умов.

Зокрема, одним з новітніх джерел фінансування цілей сталого розвитку в ЄС стали випуски суверенних зелених облігацій (СЗО або англ. SGB – sovereign green bonds), які вважаються найбільш прямим способом розподілу грошей, необхідних для подолання кліматичної кризи, одночасно уникаючи підводних каменів, пов'язаних із сек'юритизацією екосистем. Прямим аналогом СЗО є стимулювання енергетичного переходу до зелених та енергоощадних технологій (такі як оновлення та енергоефективні будівлі, виробництво та передача відновлюваної енергії та транспорт з низьким рівнем вуглецю, щоб назвати декілька) або інвестиції в стійкість до клімату (для протидії повеням, спекотним хвилям, посуха, циклони, пожежі та інші екстремальні кліматичні явища).

СЗО дозволяють урядам європейських країн подолати розрив у фінансуванні цілей сталого розвитку без підвищення нових податків. Як зауважує Р. Врей, «СЗО – це специфічна форма ОВДП, яка виступає «безризиковим активом», оскільки ризики неліквідності та

неплатоспроможності дорівнюють нулю, якщо уряд позичає в суверенній валюті» [163].

Отже, СЗО являють собою нову категорію безризикових активів, які можуть придбати банки та пенсійні фонди, що мають сильні регуляторні стимули для цього (заборгованість становить 0% відповідно до першого рівня коефіцієнтів платоспроможності за Базелем).

Однак застосування цієї стратегії в ЄС має свої обмеження, що базуються на інституційних правилах Єврозони, котрі встановлюють обмеження у 3% для бюджетного дефіциту та 60% для державного боргу (відносно ВВП). Однак слід зазначити, що існуючі в ЄС договори на даний час забезпечують правову основу для випуску державних облігацій, спрямованих на забезпечення сталого розвитку.

Наступним елементом європейського фінансового механізму забезпечення цілей сталого розвитку є економічна макропруденційна політика. Воно базується на тому, що згідно теорії ендогенних грошей надання кредитів та поведінка банків може узгоджуватися з пріоритетами цілей сталого розвитку. Однак для цього потрібно встановити «таксономію стійкості» активів. За словами Європейської групи експертів зі сталого фінансування, «така систематика повинна дозволити визначити, за яких умов чи критеріїв будь-який даний інвестиційний або фінансовий продукт буде сприяти досягненню цілей ЄС щодо сталого розвитку» [117, с. 15].

Припускаючи таку таксономію, весь виробничий сектор поділяється на «сектор, що не пов'язаний із цілями сталого розвитку», і «сектор цілей сталого розвитку». Аналогічно між цими секторами відбувається поділ банківських позики – на позики, надані сектору, що «не є ЦСР» та до сектору ЦСР. При цьому загальний потік банківських позик дорівнює позичковим активам банків, що є на балансі банківського сектору.

Для регулювання фінансування цілей сталого розвитку Європейський Центробанк може використовувати два основні показники, як частину своєї пруденційної політики. Перший показник відстежує кредитування сектору ЦСР

як частку від загальної суми кредитів. Досягнення цільового значення цього показника на певний рік означає, що визначений відсоток новостворених кредитних грошей (ΔM_h), що циркулює в економіці, було випущено у відповідь на інвестиційні потреби цілей сталого розвитку цього року. Другий показник вимірює частку активів, що сприяють цілям сталого розвитку, у балансах банків. Досягнення цільового значення цього показника на певний рік дозволить зберегти низькі фінансові витрати для емітентів, пов'язаних із сталим розвитком, підтримуючи адекватний попит. Таким чином, збільшення запасів активів сектору ЦСР також збільшить витрати на фінансування активів сектору, що не є ЦСР, і забезпечить стимули для узгодження виробничих структур в економіці з цілями сталого розвитку.

«Практична реалізація Європейським Центробанком своїх можливостей по стимулюванню інвестування в сталий розвиток територій зазвичай відбувається шляхом модифікації існуючої системи забезпечення вкладів. Зокрема, комерційні банки Єврозони повинні зберігати в ЄЦБ резервні депозити в розмірі 1% від вартості своїх депозитів із терміном погашення до двох років. ЄЦБ, у свою чергу, повинен забезпечити резерв на вимогу за своєю базовою процентною ставкою, аж до вартості застави, заставленої банком, що вимагає резервів. Таким чином резерви жодним чином не обмежують кредитування в економіці» [107].

На сьогодні ж ЄЦБ визначає категорії зменшення вартості активів, поєднуючи критерії типу активів та групи емітентів. Наглядові органи банку регулярно переглядають ці категорії з точки зору ризику. І саме коригування цих зменшень, яке застосовується до різних активів та емітентів, є ефективним способом підтримати інтерес банків щодо активів цілей сталого розвитку. Така політика, яка зводиться до модифікації системи класифікації активів, підтримуватиме попит на відповідні облігації на фінансових ринках. Європейський Центральний банк може також змінювати свою ставку резервування для банків, які відповідають або не відповідають показникам

фінансової стійкості. Тобто банки, які надають надмірні позики або утримують заставу із сектору, що не відповідає ЦСР, отримують вищу норму резервування.

Ще одним способом стимулювання банків до прийняття стратегії, спрямованої на фінансування ЦСР є створення ринку для сертифікатів кредитування ЦСР за прикладом Індійських сертифікатів пріоритетного сектору (PSLC). Так, в Індії Центральний банк встановлює цілі кредитування пріоритетних галузей для банківського сектору. Наприкінці року кожен банк повідомляє про обсяг фінансування таких секторів, як суму непогашених кредитів у пріоритетному секторі як частку свого нового кредиту. З метою досягнення цільового кредитування пріоритетних секторів банки можуть продавати та купувати сертифікати надання пріоритетного сектору (PSLC) через торгову платформу, створену Центральним банком. При цьому банки з надлишком фінансових ресурсів продають сертифікати зобов'язань із пріоритетного сектору, а банки-покупці навпаки – купують зобов'язання без передачі ризику або позикових активів, що є можливим саме за рахунок сертифікатів, гарантованих Центральним банком. Таким чином фінансування ЦСР відбувається за ринковим механізмом. Подібна стратегія стимулює банки інвестувати свої надлишкові капітали та заохочує їх надавати більше позик сектору ЦСР.

Іншим варіантом політики, який ЄЦБ використовує для стимулювання банків, є надання цільових позик сектору цілей сталого розвитку. Згідно з такою політикою банки безпосередньо отримують міжбанківські кредити Центрального банку для надання цільових кредитів, які у свою чергу надаються у заставу з дисконтом. Практика повторного дисконтування нині не є поширеною у більшості країн ОЕСР, але свого часу була основною для країн, що розвиваються. Зокрема, у звіті 1985 року про кредитування малих підприємств Світовий банк заявив, що «найуспішнішим механізмом стимулювання комерційних банків стати посередниками у фінансуванні пріоритетних секторів економіки є створення агенції для передисконтування позик, наданих кредитними установами» [20, с. 22]. В даний час багато центральних банків країн

що розвиваються (наприклад, Філіппіни, Нігерія та Індія) активно використовують політику передисконтування, щоб забезпечити достатнє фінансування для пріоритетних секторів згідно цілей сталого розвитку. У свою чергу європейська платформа «Зелений курс» відстоювала цей підхід, закликаючи Європейський інвестиційний банк випускати довгострокові зелені облігації, які потім були б викуплені Європейським центральним банком як частина його програми придбання активів за ЦСР [21]. Необхідно також зазначити, що такі схеми передисконтування в даний час починають активно застосовуватися для протидії економічним наслідкам COVID-19 в Європі, відтак їх застосування для забезпечення фінансування ЦСР також є доцільним і можливим для широкого впровадження.

Таким чином, узагальнюючи підходи Європейського центрального банку щодо забезпечення функціонування фінансового механізму сталого розвитку територій, можна візуально відобразити його схему, умовно поділивши напрямок регулятивного впливу на два напрямки (рис. 1.9).

Ще однією країною, яка в основу реалізації цілей сталого розвитку ставить екологічну складову виступає Канада. Це зумовлено, головним чином, специфікою території країни, де більшість населення зосереджена в кількох агломераціях, а щільність населення в інших регіонах може бути меншою за 5-7 чол. на квадратний кілометр. Відповідно, будь-які екологічні проблеми, пов'язані з веденням господарської діяльності зачіпають відразу значну частку місцевого населення. Внаслідок цього уряд Канади зосереджує свою увагу саме на цих аспектах в системі ЦСР.

Як зазначає В. Поліщук, «пріоритетними екологічними цілями Канади є: гарантування безпеки повітря, води й землі; охорона та раціональне використання відтворювальних природних ресурсів; захист тваринного й рослинного світу; збереження комплексу північних територій; забезпечення глобальної екологічної безпеки; екологізація управлінських рішень на всіх рівнях; мінімізація наслідків надзвичайних екоситуацій. Загалом для Канади характерний підхід до фінансування природоохоронних проєктів на основі

критеріїв еколого-економічної ефективності, тобто першочергово реалізуються такі екологічні проекти, які, крім покращання природоохоронних показників, є економічно вигідними» [62, с. 290].

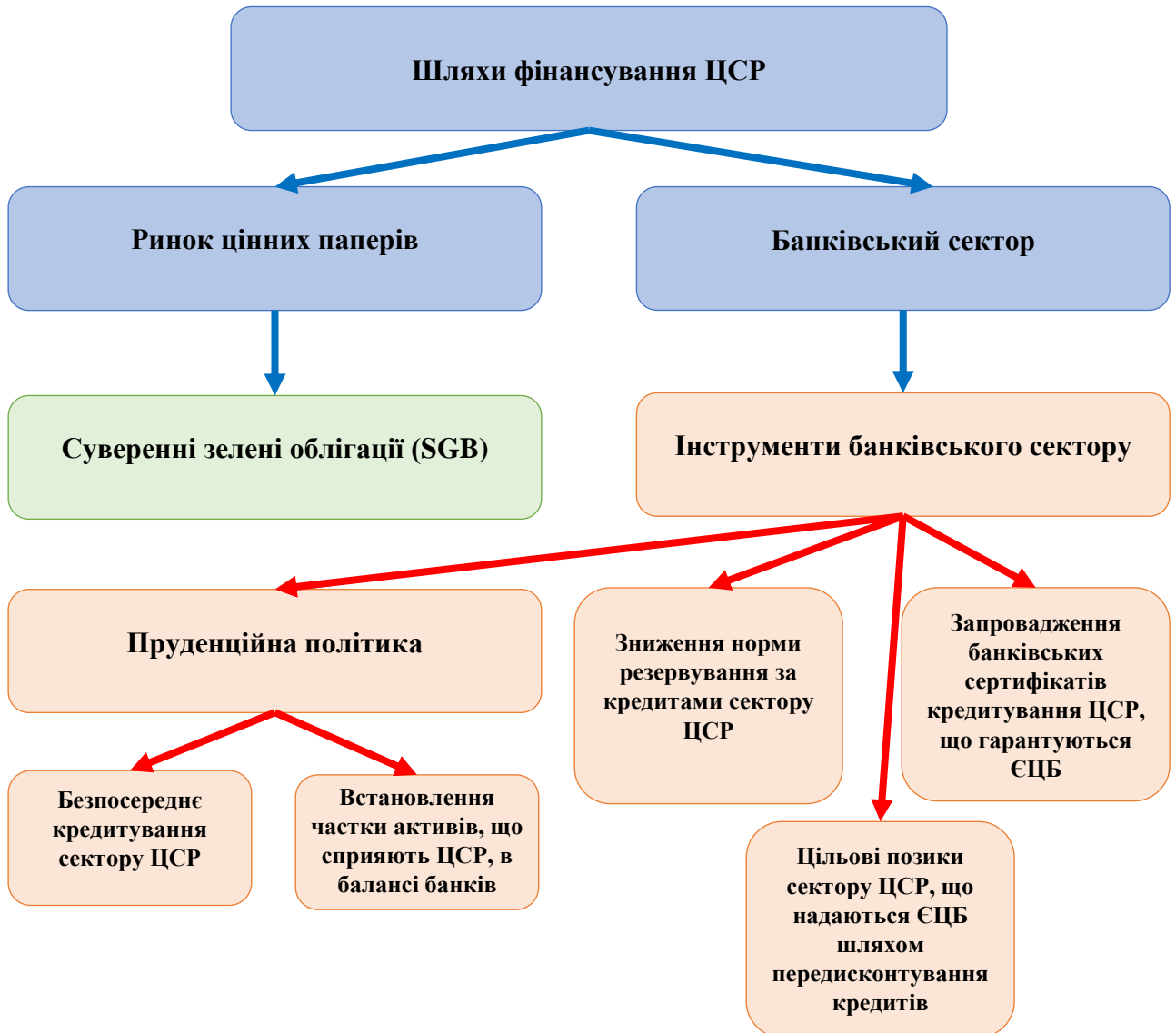

Рис. 1.9. Шляхи та способи фінансування цілей сталого розвитку за методикою ЄЦБ (узагальнено автором на основі джерела [22])

Як уже зазначалося, при оцінці практики країн Європейського Союзу щодо формування фінансового механізму екологічної складової сталого розвитку, існують диференційовані підходи щодо фінансування проектів даного напрямку, оскільки не всі з них є економічно окупними. Оскільки уряд Канади, орієнтується більшою мірою на залучення приватних інвестицій та систему приватно-

державного партнерства у фінансуванні ЦСР, то йому доводиться необхідно формувати складну систему фінансових взаємовідносин усіх ланок фінансової сфери для залучення їх у вирішення поставлених завдань та реалізацію пріоритетних напрямів забезпечення екологічного розвитку та екологічної безпеки територій. Варто зазначити, що до цієї схеми включаються як кошти місцевих бюджетів, так і кошти домогосподарств, які шляхом складного перерозподілу через податкові механізми частково спрямовуються на фінансування екологічних напрямків ЦСР. Узагальнена схема такого перерозподілу відображена на рисунку 1.10.

Як бачимо, основним аспектом фінансової політики Канади в аспекті досягнення цілей сталого розвитку є формування механізму стимулювання усіх сфер фінансової системи щодо здійснення інвестицій в досягнення ЦСР або бюджетний перерозподіл акумульованих податкових надходжень на відповідні цілі.

Важливим для оцінки та дослідження є практика залучення податкових та бюджетних джерел фінансування цілей сталого розвитку у Японії. Особливої актуальності такий досвід набуває в тому аспекті, що Японія є однією з небагатьох країн, в якій функціонують достатні у фінансовому плані регіональні адміністративно-територіальні одиниці, що створені у формі префектур. Існуючий в країні механізм податкового регулювання та перерозподілу дозволяє їм реалізовувати досить високовартісні проекти, що, в свою сергу, сприяє швидкій та ефективній реалізації завдань, котрі визначені цілями сталого розвитку.

Як зазначає О. Ю. Бобровська «значна частина податкових коштів перерозподіляється через державний бюджет Японії шляхом відрахувань від державних податків до місцевих бюджетів. Розподіл податків є своєрідним дзеркальним відображенням їх збору: близько 60 % фінансових ресурсів витрачаються на місцеві потреби сталого розвитку, а інші кошти забезпечують здійснення загальнодержавних функцій. Однак, незважаючи на це, обсяг податкових надходжень, що збираються на місцях, не дозволяє місцевим

органам влади належним чином виконувати свої функції, і насамперед фінансувати систему освіти, громадські роботи, сферу соціального забезпечення, програм сталого розвитку» [4, с. 19].

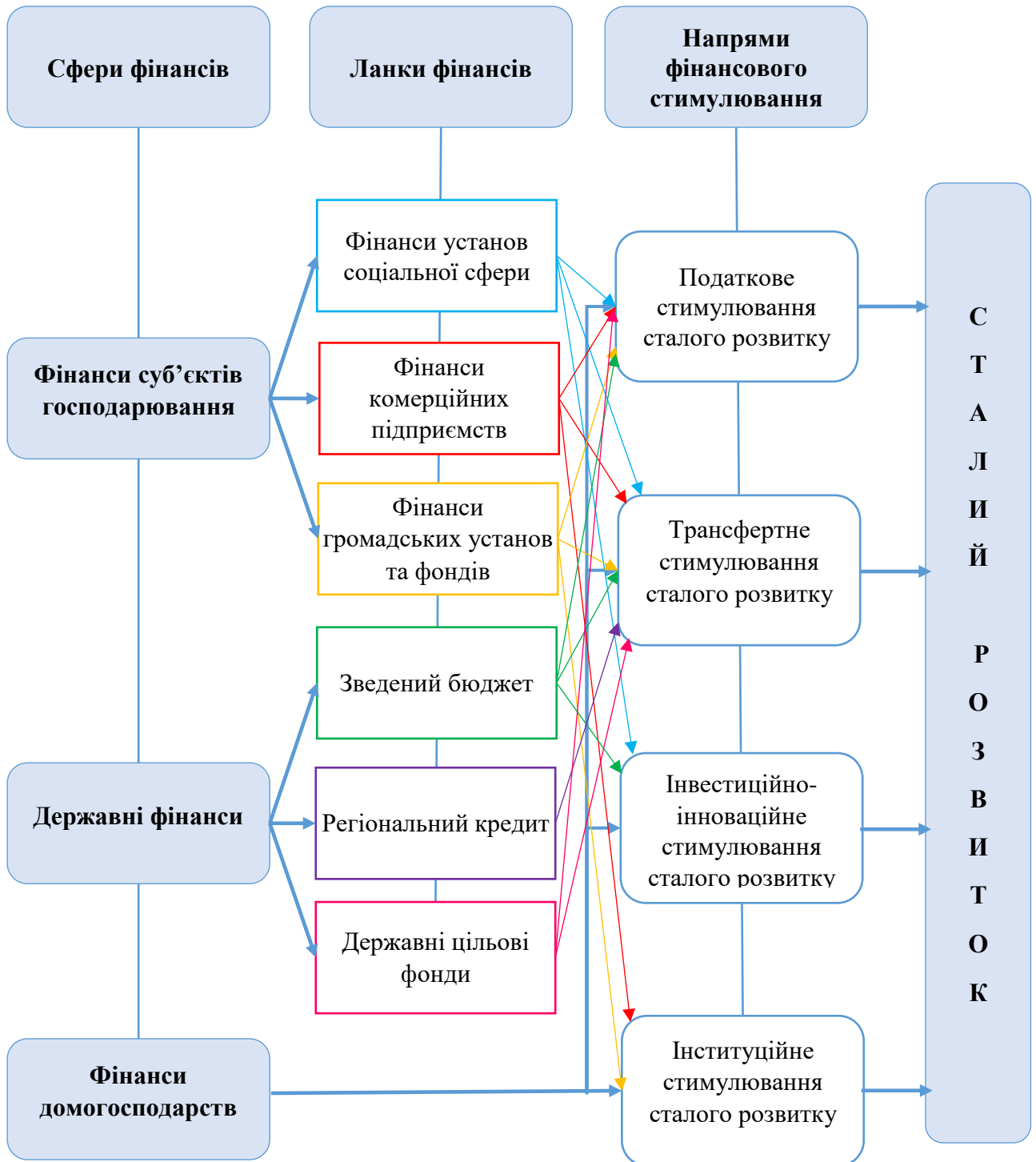

Рис. 1.10. Напрями фінансування сталого розвитку територій на прикладі Канади (джерело: [4, с. 288])

Відповідно, у Японії для забезпечення досягнення визначених потребами префектур проектів та цілей сталого розвитку, сформований дієвий механізм перерозподілу фінансових ресурсів, який функціонує за принципами формування міжбюджетних трансфертів та субсидій. Разом з тим, Японія має достатньо розвинутий механізм державно-приватного партнерства та взаємодії, що дозволяє залучати кошти бізнесу для реалізації цільових регіональних програм префектур. При цьому подібні неподаткові надходження являють собою цільові інвестиції крупних місцевих компаній та корпорацій в реалізацію проектів сталого розвитку.

Таким чином «на стабільний економічний розвиток в Японії та на забезпечення сталого розвитку впливають багато чинників податкової і бюджетної політик, і це не лише зниження податкових ставок. Так, інноваційний розвиток системи надання послуг державним апаратом, зменшення тиску бюрократичних процедур за рахунок їх стандартизації, високий рівень сервісного забезпечення, що здійснюють податкові інститути, контроль державних інститутів, відкритість бюджетного процесу як в частині планування, так і в частині витрачання коштів тощо, є суттєвими факторами розвитку» [4, с. 20].

Необхідно зазначити, що досвід Японії у формуванні конкурентоспроможних регіонів та територіальних громад є надзвичайно важливим для України. Причиною цього є те, що «використовувані досі в Україні традиційні канали залучення коштів для стимулювання економічного зростання (бюджетне фінансування, банківські кредити, внутрішні і зовнішні позики, власні кошти підприємств і юридичних осіб і т. п.) не можуть забезпечити необхідного обсягу ресурсів. Тому вагомим доповненням до наявних ресурсів є кошти, які можна одержати в результаті кредитної емісії центрального банку за її цільового спрямування на реалізацію пріоритетних національних програм із використанням пільгових ставок, що базуються на досвіді Японії в 1950–1970-х роках» [44, с. 48].

Як бачимо, фінансування цілей сталого розвитку у різних країнах нечасто обходиться без залучення коштів приватних компаній та інвесторів. Саме тому корпоративне співтовариство відіграє важливу роль на різноманітних самітах, присвячених формуванню ЦСР та визначенню пріоритетності їх реалізації. Зокрема великі транснаціональні корпорації постійно демонструють активну участь у партнерських відносинах. У свою чергу бізнес-дії для сталого розвитку (BASD – ініціатива Міжнародної торгової палати (ICC) та Всесвітньої бізнес-ради зі сталого розвитку (WBCSD)) стосуються сприяння корпоративній відповідальності та підзвітності шляхом «розробки та впровадження» міждержавних угод. При цьому концепція партнерства між урядами, бізнесом та громадянським суспільством дала значний стимул реалізації цілей сталого розвитку у всьому світі.

Зокрема, представники бізнесу виступають за підхід вільної торгівлі для полегшення екологічних проблем (наприклад, Кіотський протокол) та віддають перевагу добровільним заходам, на які не поширюються добровільні ініціативи та зобов'язання і які не мають механізмів державного моніторингу та контролю.

Втім, це не означає, що залучення великих компаній до реалізації завдань ЦСР відбувається на принципах неконтрольованих витрат. Навпаки – приватні компанії розробили ряд специфічних фінансових інструментів, які полегшують корпоративному фінансовому та нефінансовому світу реалізацію взятих на себе зобов'язань в процесі сприяння досягненню ЦСР. Зокрема, ТНК застосовується на практиці комплекс фінансових інструментів для підтримки фінансової безпеки в короткостроковій та довгостроковій перспективі реалізації цілей сталого розвитку (Додаток А).

Як бачимо, комплекс пропонованих фінансових інструментів для оцінки безпеки інвестицій в проекти ЦСР включає в себе як глобальні засоби Світового банку та Міжнародного валютного фонду, так і орієнтується на рівень внутрішнього інвестування в конкретній країні або практичну систему забезпечення розрахунків. Відповідно, зрозуміло, що імплементація таких засобів в практику діяльності компаній, що залучаються до реалізації проектів,

пов'язаних з досягненням цілей сталого розвитку, можлива лише для великих транснаціональних корпорацій, котрі реально можуть взаємодіяти з урядами країн в рамках приватно-державного партнерства.

Як зазначає фінансовий аналітик М. Джукен, «завдяки практиці великих міжнародних фінансових корпорацій у сфері кредитування, інвестування та страхування, а також завдяки їхній посередницькій позиції в економіці вплив банків та страхових компаній потенційно є дуже високим у сприянні сталому економічному зростанню і досягненню цілей сталого розвитку» [119].

Таким чином приходимо до висновку, що загальну ефективність діяльності великих компаній у сфері досягнення ЦСР слід вимірювати на основі її спільного внеску в економічне процвітання, якість навколишнього середовища та соціальний капітал відповідного регіону. Тобто, оцінка діяльності корпорацій в забезпечення сталого розвитку повинна базуватися на основі їх корпоративної соціальної відповідальності, яка є базовою для розвинутих європейських країн в процесі приватно-державної взаємодії.

Відповідно, дослідницькі процеси в галузі корпоративної соціальної відповідальності та стійкості повинні охоплювати чотири основні сфери аналізу: внутрішню соціальну політику, зовнішню соціальну політику, екологічну політику та етико-економічну політику. В рамках внутрішньої соціальної політики головними є такі напрямки, як стратегія, зайнятість, зміст роботи, умови зайнятості, умови праці та виробничі відносини, які визначаються науковцями, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами як такі, що мають важливе значення для будь-якого соціального аудиту компанії. В рамках екологічної політики питання, пов'язані зі стратегією, управлінням, виробництвом та продуктами, є важливими елементами для будь-якого аналізу корпоративної соціальної відповідальності. Подібним чином можна визначити мінімальний обсяг на рівні зовнішньої соціальної політики, включаючи трудові права та права людини та етичну та економічну політику.

«Особливістю визначених вище методів корпоративної взаємодії є те, що в Європейському Союзі вони функціонують не як декларативні принципи

взаємодії бізнесу та місцевої влади, а перебувають під чітким нормативним контролем Європейської Комісії, яка на нормативному рівні слідкує за прозорістю рівня управління інвестиціями корпорацій в проекти, пов'язані з ЦСР» [108]. При цьому зазначається, що практика та інструменти корпоративної соціальної відповідальності є більш ефективнішою, якщо вони виступають частиною узгоджених зусиль місцевої влади та приватних компаній та базуються на чітких і перевірених стандартах.

Загалом концепції корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку не є уніфікованими та обмеженими. Кожна компанія має свою конкретну концепцію, так само як і кожен інвестиційний фонд має інший погляд на цю взаємодію, включаючи навіть окремі підходи регіональних відділів таких фондів. Європейська Комісія визначає, що ніхто не може претендувати на остаточну концепцію корпоративної соціальної відповідальності, проте дискусія про фінансування сталого розвитку в рамках різноманіття цих концепцій в жодному разі не повинна зупинятися.

З іншого боку, велика різноманітність таких концепцій бентежить споживачів та інвесторів. Як зазначає з даного приводу Х. Петерс, «на практиці було реалізовано досить багато зусиль для гармонізації процесу збору даних щодо фінансування сталого розвитку. При цьому гармонізація, що базується на одних і тих самих переліках питань та показників, є дуже цінною і залежить лише від внутрішньої якості цих показників. Порівнянність та обґрунтованість даних може бути значно покращена за рахунок стандартизації. Однак дослідження корпоративної соціальної відповідальності ніколи не можуть бути повністю гармонізовані через різні культурні та соціально-політичні розбіжності. Єдиним рішенням в даному аспекті є створення мереж, які є глобальними та локальними, мультидисциплінарними та полікультурними» [140, с. 225-226].

Загальним висновком щодо забезпечення фінансування сталого розвитку з боку великих корпорацій є те, що уряди та надурядові організації ЄС визначають бізнес, включаючи фінансову галузь, як ключового партнера у багатьох аспектах для досягнення цілей сталого розвитку. При цьому великим компаніям

рекомендується й надалі брати на себе соціальні обов'язки через посередницьку роль в економічній системі, а також через партнерство та інноваційні продукти.

Таким чином, підсумовуючи ключові моменти зарубіжного досвіду у сфері фінансування цілей сталого розвитку в аспекті використання його для запровадження в практику функціонування фінансового механізму сталого розвитку в Україні можна зробити наступні висновки:

1. На практиці існує достатнє різноманіття підходів та концепцій щодо пошуку джерел фінансування сталого розвитку територій, які в кожній конкретній країні відрізняються способами та методами свого поєднання для досягнення бажаних ЦСР.

2. Практика забезпечення фінансування цілей сталого розвитку за рахунок перерозподілу бюджетних коштів та цільового бюджетного фінансування характерна для розвинутих країн з високим рівнем податкових надходжень. Проте практичний досвід фінансування ЦСР у таких країнах є не завжди придатним для України у зв'язку з постійною національною проблематикою щодо наповненню державного бюджету. Крім того, практика Японії показує, що ефективна реалізація проектів ЦСР можлива лише у випадку формування самодостатніх територіальних одиниць, що в умовах України потребує завершення процесу адміністративної та бюджетної децентралізації в аспекті формування дієвих у фінансовому аспекті територіальних громад.

3. Корисною для запозичення є концепція корпоративної соціальної відповідальності, яка реалізується в Європейському Союзі для забезпечення участі великих корпорацій у фінансуванні проектів по забезпеченню цілей сталого розвитку, а також для налагодження дієвого та ефективного приватно-державного партнерства. Оскільки у багатьох випадках до такого партнерства залучаються крупні ТНК, то впровадження аналогічних принципів їх взаємодії з органами місцевої влади в аспекті досягнення ЦСР в Україні є цілком можливим та не потребує значного часу на налагодження таких відносин.

4. Вважаємо найбільш ефективною формою стимулювання фінансування ЦСР фінансовий механізм, запроваджений в Європейському Союзі, який

включає в себе комплекс заходів ринкового характеру, який реалізується на фондовому ринку та через регулятивну діяльність ЄЦБ і який передбачає саме фінансове стимулювання банків та окремих інвесторів до реалізації проектів, необхідних для забезпечення досягнення цілей сталого розвитку. При цьому необхідно враховувати, що можливості України по запозиченню даного досвіду є обмеженими, оскільки регулятивний вплив НБУ незрівнянно менший ніж, значення та ринковий вплив ЄЦБ. Водночас, фінансування екологічних аспектів ЦСР в Україні цілком можливе за рахунок випуску спеціалізованих «зелених облігацій» аналогічних СЗО Євросоюзу.

Висновки до першого розділу:

1. Поняття «фінансове забезпечення сталого розвитку» доцільно розглядати у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні фінансове забезпечення сталого розвитку розглядається як процес залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів для досягнення цілей сталого розвитку, які включають в себе економічний розвиток, соціальний розвиток та захист навколишнього середовища. У вузькому розумінні фінансове забезпечення сталого розвитку розглядається як процес залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів для реалізації конкретних проектів та програм сталого розвитку.

2. Фінансове забезпечення сталого розвитку є важливим фактором для досягнення глобальної сталості. Адже формування ефективних механізмів та застосування дієвих інструментів фінансового забезпечення, адаптованих до специфіки окремої країни та її регіонів, дозволить мобілізувати необхідні фінансові ресурси для вирішення таких глобальних проблем, як бідність, голод, нерівність, екологічна деградація та зміни клімату. Процес фінансового забезпечення має бути ефективним і прозорим, спрямованим на реалізацію проектів, які матимуть реальний вплив на досягнення цілей сталого розвитку.

3. Запропоновано авторське визначення поняття «фінансове забезпечення сталого розвитку регіону» як системи фінансово-економічних відносин, метою якої є розробка й реалізація ефективних фінансових механізмів та інструментів, спрямованих на безперервне генерування і перерозподіл необхідних фінансових ресурсів для реалізації стратегій, політик, програм, проектів, пов'язаних з реалізацією цілей сталого розвитку регіону з урахуванням пріоритетів діяльності адміністративних районів, міст, селищ, сіл, територіальних громад.

4. Визначено систему показників забезпеченості регіону фінансовими ресурсами: інвестиційної привабливості, ступеню науково-технічного й інноваційного розвитку, взаємовідносин між суб'єктами інвестування, рівень соціального забезпечення та захищеності населення регіону, комплексний показник конкурентоспроможності.

5. Розглянуто форми й методи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону за основними формами – бюджетна підтримка, самофінансування, кредитування, інвестування. Запропоновано основні напрями удосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону: впровадження засад державно-приватного інвестиційного партнерства, створення умов для фінансової децентралізації територіального розвитку, реалізації соціально-економічних та еколого-економічних проектів, удосконалення фіскальної політики формування доходної частини місцевих бюджетів. Зроблено висновок, що високий рівень забезпеченості фінансовими ресурсами соціо-еколого-економічних систем регіону формує передумови забезпечення його сталого розвитку.

6. На основі теоретичного узагальнення думок вітчизняних учених автори дійшли до висновку, що для вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку на рівні регіонів важливо сконцентрувати діяльність у таких напрямках: впровадження засад державно-приватного фінансового партнерства; створення належних умов для реальної фінансової децентралізації територіальних громад; стимулювання реалізації соціально-економічних та еколого-економічних проектів.

7. Теоретично обґрунтовано, що для формування дієвої системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону варто опиратися на процесну модель, адаптовану до національних особливостей нормативного регулювання та бюджетної децентралізації. Така модель має бути бюджетно-орієнтованою і головним чином враховувати джерела фінансування, які прямо або опосередковано пов'язані з державними видатками.

8. Для формування гармонійного та збалансованого механізму фінансового забезпечення необхідно сформувати комплекс критеріїв, за дотримання яких він зможе функціонувати ефективно, відповідно до конкретизованих до регіональної специфіки цілей сталого розвитку. При цьому головним критерієм такого механізму фінансового забезпечення є те, що усі джерела фінансування – як державні, так і приватні – потребують максимальної мобілізації фінансових ресурсів для вирішення пріоритетних завдань сталого розвитку.

Одержані результати, які висвітлені в розділі 1, опубліковано в наукових працях автора [23, 25, 28, 29, 90, 91, 101].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ

2.1. Загальна характеристика і тенденції соціально-економічного розвитку Північно-Західного регіону

Об'єктом подальшого аналітичного дослідження визначено Північно-Західний регіон України, до якого прийнято відносити території двох адміністративних областей – Волинської та Рівненської, які відзначаються значною подібністю як розмірів загальної площі території (відповідно 2014,4 тис га та 2005,1 тис га), так і площ окремих складових земельного фонду (рис. 2.1).

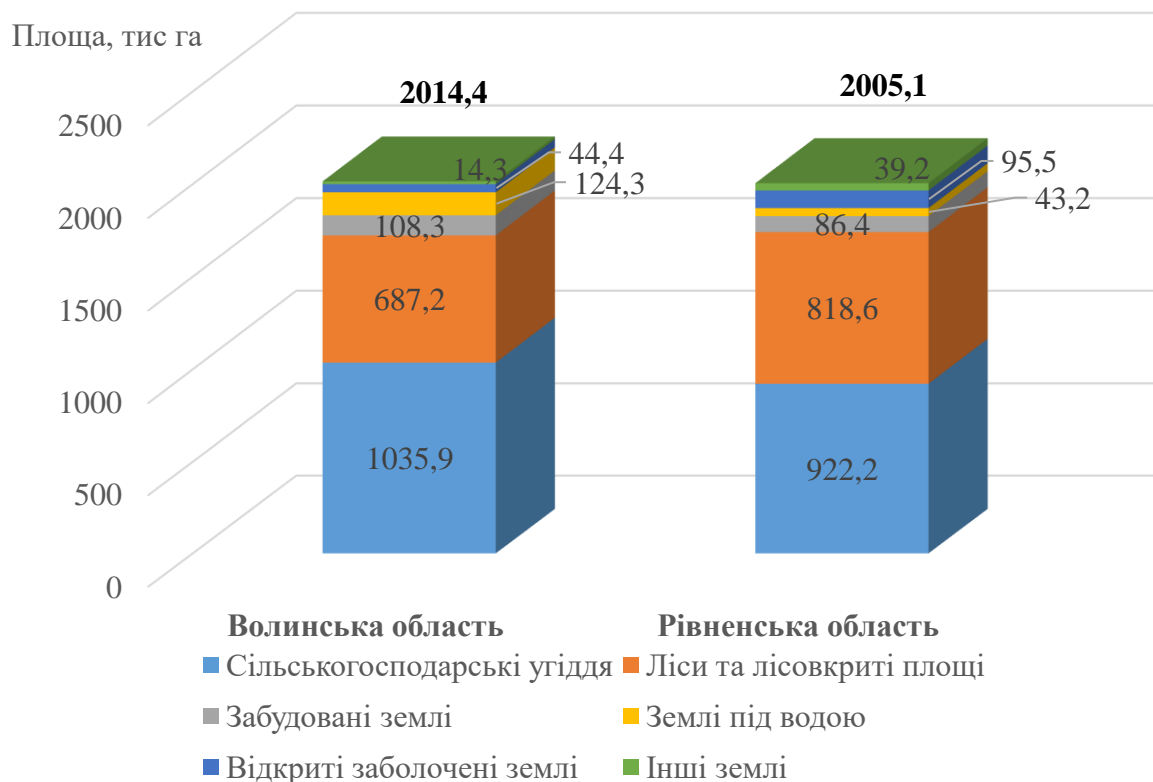

Рис. 2.1. Порівняння площі земель у Волинській та Рівненській областях (за даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру; на 1 січня 2020 року), тис га (побудовано автором за даними [36, 37])

Детальніше певні відмінності між складовими земельного фонду можна прослідкувати на основі порівняння структури земель за цими областями та загалом по регіону (рис. 2.2).

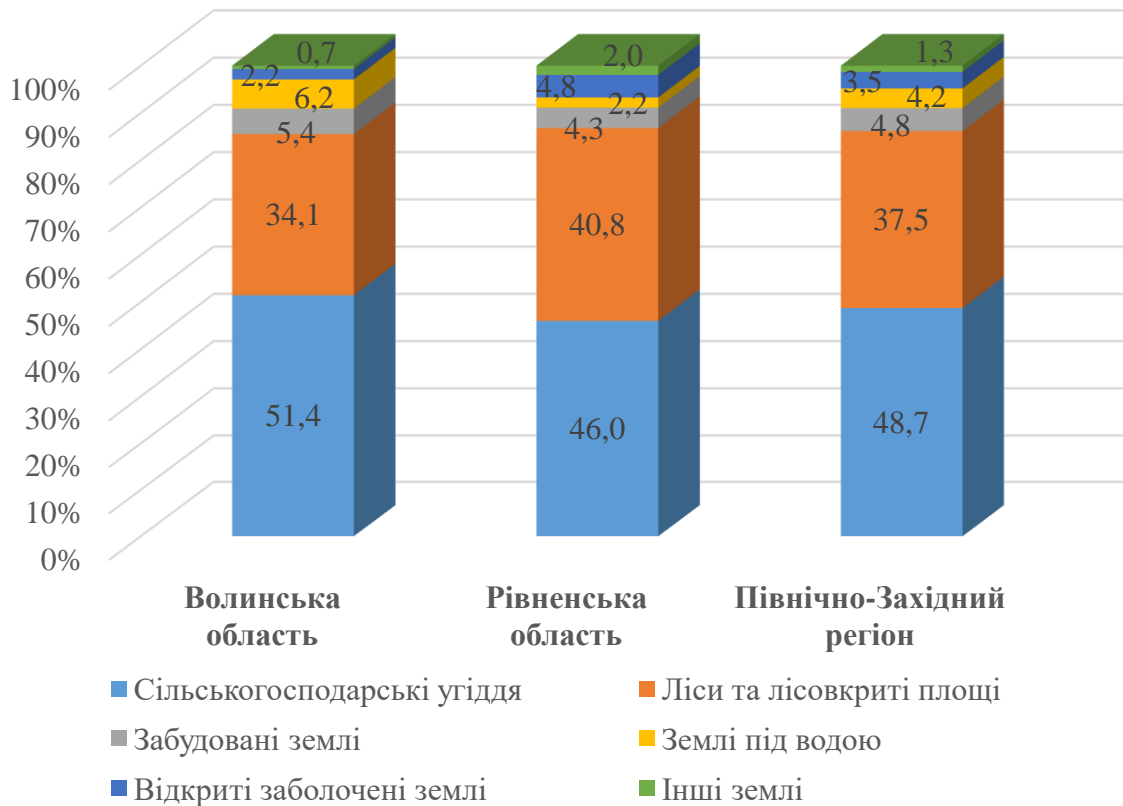

Рис. 2.2. Порівняння структури земель Північно-Західного регіону України (за даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру; на 1 січня 2020 року), % (побудовано автором за даними [36, 37])

Як бачимо найбільша площа земель припадає на сільськогосподарські угіддя (найбільше у Волинській області – 51,4%), також, враховуючи належність даних територій до географічної зони Полісся, значна частка припадає на лісові землі (найбільше у Рівненській області – 40,8%). Значно меншою є частка земель під водою (найбільше у Волинській області – 6,2%) та частка відкритих заболочених земель (найбільше у Рівненській області – 4,8%), тоді як частка забудованих земель та інших земель є порівняно меншими. Тобто з даної структури бачимо, що Північно-Західний регіон має базові умови залучення наявного природно-ресурсного потенціалу для розвитку аграрного та лісового секторів економіки.

Важливою складовою потенціалу Північно-Західного регіону є людський капітал, основу якого складає населення цієї території (рис. 2.3).

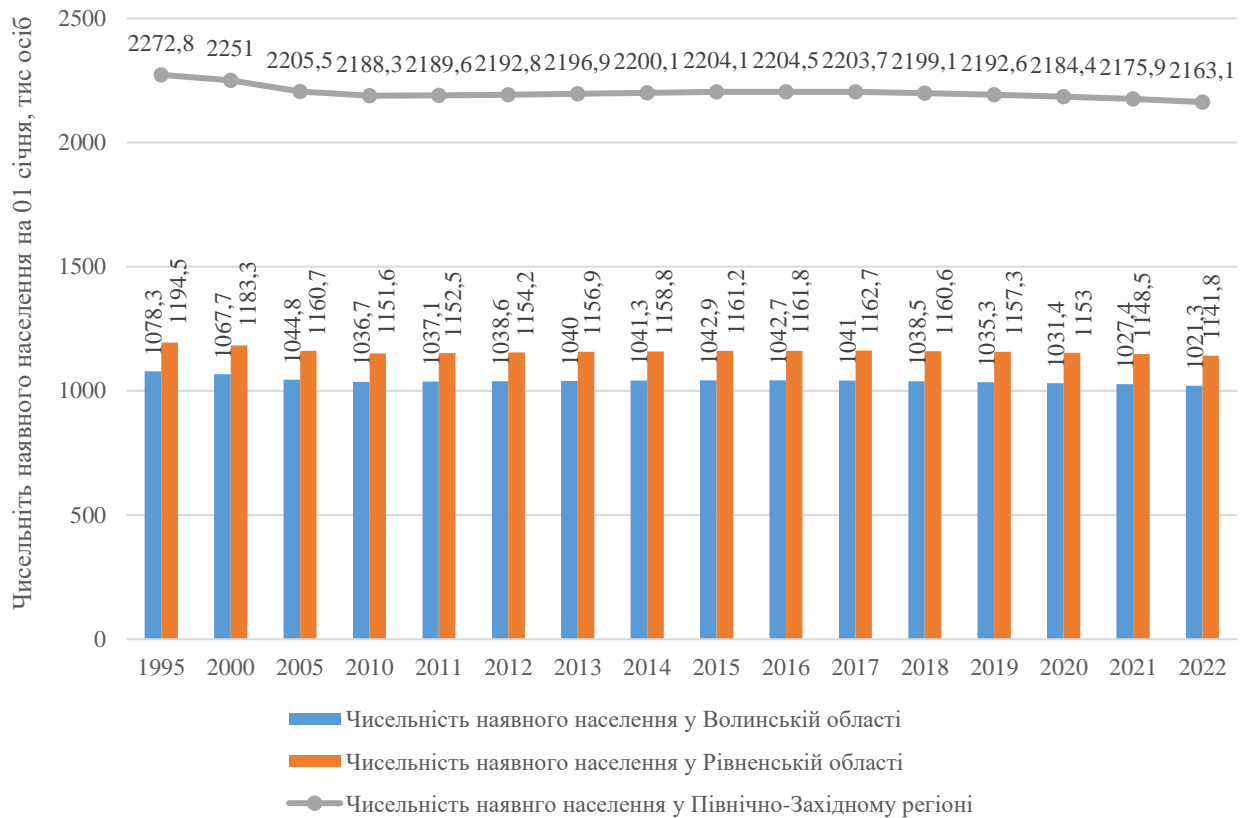

Рис. 2.3. Динаміка чисельності наявного населення в Північно-Західному регіоні України станом на 01 січня 1995-2022 рр. (побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

Протягом тривалого періоду 1995-2022 рр. спостерігається незначне переважання чисельності постійно населення у Рівненській області порівняно з Волинською областю (на 10-12%). Але загалом відбувалося зменшення цього показника з 2272,8 тис осіб у 1995 році до 2163,1 тис осіб у 2022 році, або на 109,7 тис осіб, тобто 4,8%, що свідчить про зменшення базового показника формування людського капіталу території Північно-Західного регіону. Хоча протягом періоду 2010-2016 рр. цей показник мав тенденцію до збільшення, але надалі внаслідок кризових явищ в економіці після Євромайдану та окупації територій Донецької і Луганської областей та Автономної Республіки Крим спостерігався негативний природний приріст населення даних областей та регіону в цілому.

Надалі важливо вивчити динаміку основного економічного показника соціально-економічного розвитку регіонів – Валового регіонального продукту (ВРП) (рис. 2.4), але для аналітичних цілей доцільно основну увагу звертати на зміну реального значення, скоригованого на кумулятивний індекс інфляції.

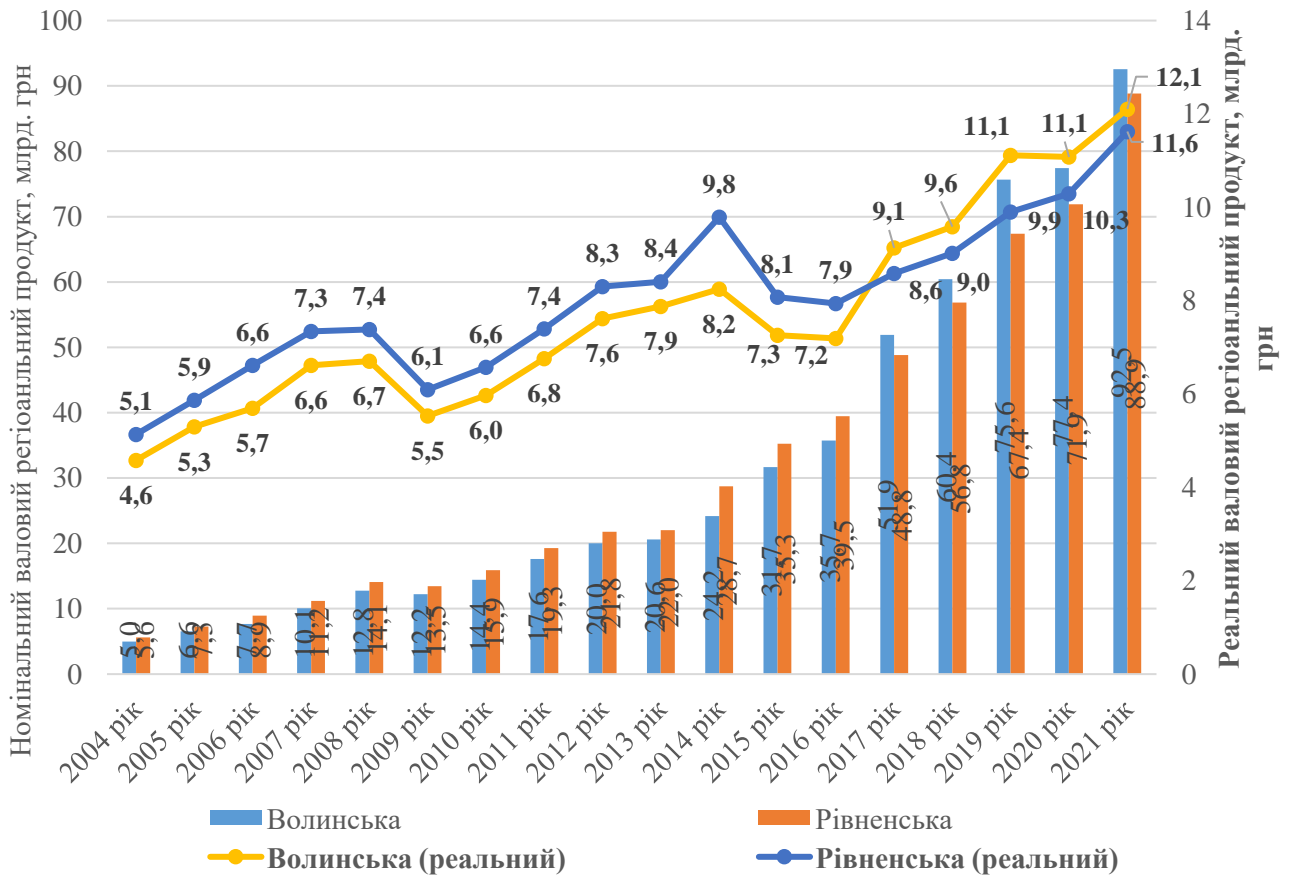

Рис. 2.4. Порівняння динаміки номінального та реального валового регіонального продукту у Волинській та Рівненській областях за 2004-2021 рр. (побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

Як бачимо, спостерігалось фактично постійне та більш різке зростання номінального ВРП у Волинській та Рівненській областях, тоді як щодо значень реального ВРП після 2004 року прослідковується чіткі низхідні хвилі його зниження у періоди економічних криз (2008-2009 рр. та 2015-2016 рр.). Хоча загалом можна відмітити, що у 2021 році до 2004 року реальний ВРП показник у Волинській області зріс у 2,6 рази, а у Рівненській – у 2,3 рази.

Відповідно аналогічні позитивні зміни даного показника відбувалися в цілому по Північно-Західному регіоні (рис. 2.5).

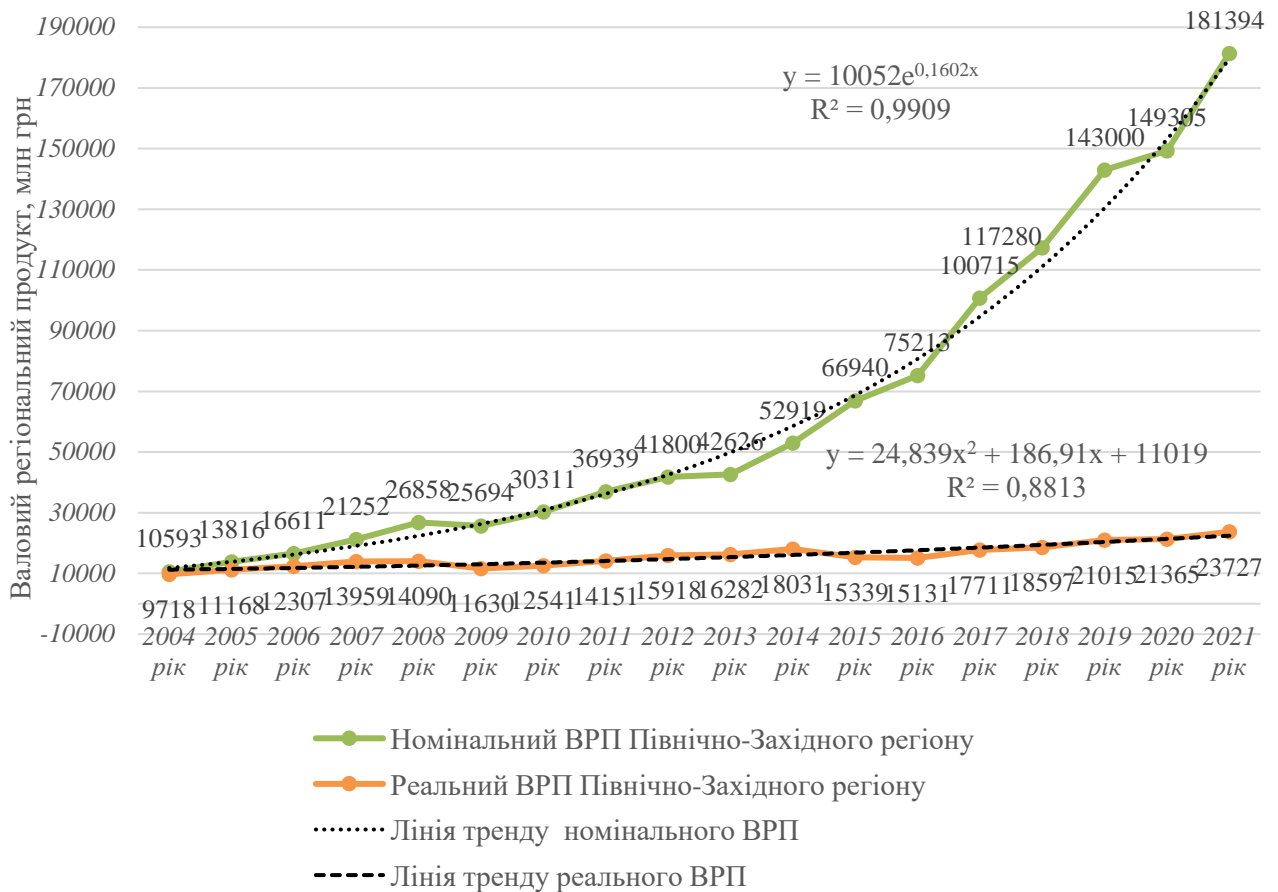

Рис. 2.5. Порівняння тенденцій номінального та реального валового регіонального продукту Північно-Західного регіону України за 2004-2021 рр.
(побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

При цьому, побудована лінія тренду зміни номінального ВРП у вигляді експоненти, яка відзначається найбільшим значенням коефіцієнта детермінації описує різку позитивну тенденцію до зростання. Тоді як лінія тренду реального ВРП у вигляді многочлена другого степеня є також висхідною, але свідчить про дуже помірне зростання даного показника, що загалом за аналізований період (18 років) становило 2,4 рази, тобто середньорічний темп зростання становив 5,4%. Тому можна зробити попередній висновок, що економіка Північно-Західного регіону загалом позитивно зростає, але це відбувається помірними темпами.

Детальніші висновки можна зробити на основі проведення порівняльного аналізу динаміки основних показників соціально-економічного розвитку Волинської та Рівненської областей за останні 5 років, які доступні з позицій отримання офіційних статистичних даних, тобто за 2017-2021 рр. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1. Порівняльний аналіз динаміки основних показників соціально-економічного розвитку Волинської та Рівненської областей за 2017-2021 рр.

Показники	Волинська область					Рівненська область					Середньорічний індекс порівняння значень Рівненської до Волинської області за період
	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	
Чисельність постійного населення (на кінець року), тис. осіб	1035,7	1032,6	1028,7	1024,7	1018,6	1159,6	1156,2	1151,9	1147,4	1140,7	1,12
Кількість зайнятих віком 15–70 років, тис. осіб	366	371,1	380	364,1	360,2	460,2	473,6	486	465,8	455,2	1,27
Рівень зайнятості населення, у % до населення відповідної вікової групи	48,8	49,5	50,9	48,9	48,5	55,1	56,8	58,4	56,1	55	1,14
Рівень безробіття (за методологією МОП), відсотків	12,5	11,4	10,6	12,5	12,7	11,6	9,7	8,3	9,3	9,6	0,78
Індекси фізичного обсягу валового регіонального продукту, у цінах попереднього року, %	105,2	103,8	94,2	97,2	92,5	103,4	101,5	107,1	98,1	102,3	1,22
Індекс промислової продукції, % до попереднього року	105,7	102,2	94,9	95,7	110,0	109,3	95,6	106,9	97,3	107,2	1,08
Індекс сільськогосподарської продукції у господарствах усіх категорій, % до попереднього року	104,9	103,1	101,3	100,4	102,8	105,1	102,5	99,4	103,0	102,0	0,99
Індекс будівельної продукції, % до попереднього року	99,0	100,7	122,4	103,7	108,4	114,4	130,9	127,3	94,5	115,6	1,52
Індекс фізичного обсягу обороту роздрібною торгівлі (у порівнянних цінах), % до попереднього року	94,2	102,4	110,4	113,7	107,6	102,7	108,5	112,0	103,7	117,0	1,16
Індекс зміни вантажообороту, % до попереднього року	109,1	117,1	106,5	104,3	113,6	106,6	93,5	95,4	93,7	109,9	0,61
Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств, %	12,3	12,9	3,5	9,8	9,4	4,9	6,9	13,3	1,1	0,1	0,22
Індекс реального наявного доходу населення, % до попереднього року	110,9	108	105,6	103	102,4	112,4	107,2	107,1	102,6	103,8	1,03
Індекс реальної заробітної плати працівників, % до попереднього року	125,5	112,7	109,3	102,9	112,3	119,4	111,6	111,1	110,8	113,6	1,04
Експорт товарів, млн.дол. США	689,3	720,0	694,0	642,9	832,5	383,3	410,9	440,2	469,4	703,9	0,69
Імпорт товарів, млн.дол. США	1335,4	1368,5	1456,3	1315,7	1814,4	341,2	298,8	382,6	383,0	577,0	0,27
Експорт послуг, млн.дол. США	63,4	84,1	110,3	83,8	87,0	36,2	49,1	58,0	71,7	82,9	0,71
Імпорт послуг, млн.дол. США	24,9	27,9	39,3	30,4	39,0	18,3	18,6	19,4	28,1	61,1	0,83

Джерело: сформовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31].

Як видно з таблиці, чисельність постійного населення у Рівненській області в середньому протягом аналізованого періоду була більшою, ніж у Волинській області на 12,%. Також Рівненська область значно переважала Волинську за показником кількості зайнятого населення у віці 15-70 років (на 27%) та відповідно й рівня зайнятості населення (на 14%), а також забезпечила порівняно нижній середньорічний рівень безробіття (на 22%).

Детальніший аналіз індексів основних індикаторів розвитку економіки та окремих видів економічної діяльності показав, що Рівненська область також демонструвана в середньорічному вимірі порівняно більший рівень фізичного обсягу ВРП у цінах попереднього року (на 22%), а також індекс промислової продукції (на 8%), особливо індекс будівельної продукції (на 52%) та індекс фізичного обсягу обороту роздрібною торгівлі (на 16%). З іншого боку, Волинська область забезпечила порівняно вищі індекси зростання у сфері виробництва сільськогосподарської продукції (на 1%), зміни вантажообороту (на 39%) та зміни рентабельності операційної діяльності підприємств (на 78%). У той же час, Рівненська область забезпечила незначне переважання за базовими соціальними індикаторами – індексом зміни реального наявного доходу населення (на 3%) та індексом зміни реальної заробітної плати (на 4%).

Враховуючи безпосереднє межування Волинської області з Польщею як країною Європейського Союзу, це дозволяє цій області отримувати перевагу на Рівненською областю як у експорті так і в імпорті товарів (відповідно на 31% та 73%), а також в експорті та в імпорті послуг (відповідно на 29% та 17%).

Загалом можна констатувати, що області Північно-Західного регіону забезпечували позитивну динаміку більшості базових показників-індикаторів соціально-економічного розвитку, але надалі основну увагу також доцільно звернути на зменшення диспропорцій у сферах зайнятості населення, розвитку будівельної галузі, зміни вантажообороту, рентабельності операційної діяльності підприємств, проведення експортно-імпортних операцій товарів і послуг.

Також важливо вивчити динаміку чисельності робочої сили, зайнятого та безробітного населення у Північно-Західному регіоні (рис. 2.6).

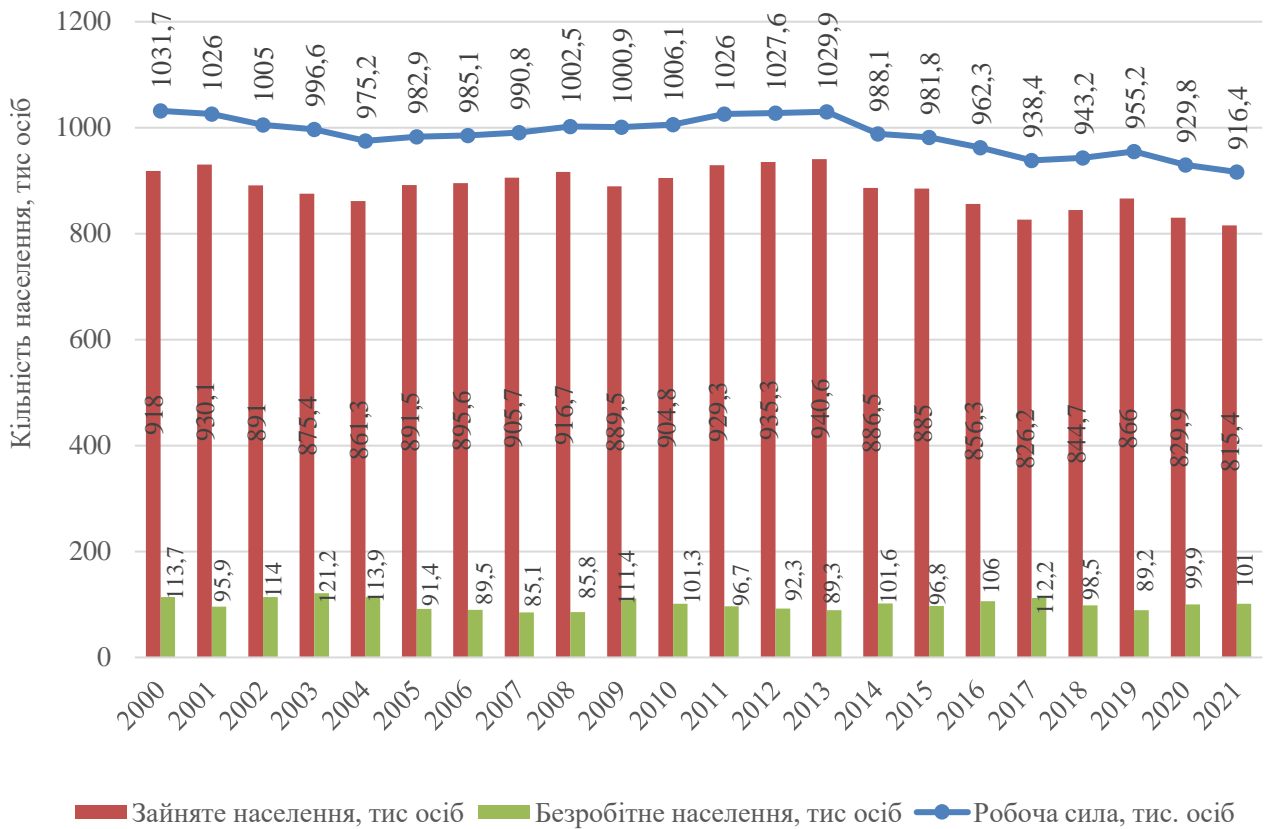

Рис. 2.6. Динаміка чисельності робочої сили, зайнятого та безробітного населення (за методологією МОП у віці 15-70 років) у Північно-Західному регіоні за 2000-2021 рр. (побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

Як видно з рисунку, основу робочої сили у регіоні протягом усього періоду становило зайняте населення, кількість якого коливалася у періоди економічних спадів і росту, зокрема останнє зменшення відбулося починаючи з 2020 року у зв'язку з пандемією коронавірусу COVID-19, а надалі негативні зміни слід очікувати вже після 2022 року наслідок початку повномасштабної війни. Загалом за період 2000-2021 рр. відбулося зменшення чисельності робочої сили на 115,3 тис осіб, або 11,2%, зокрема чисельності зайнятого населення (на 102,6 тис осіб, або 11,2%) та безробітного населення (на 12,7 тис осіб, або 11,2%). Звертає увагу, що у 2021 році чисельність безробітного населення у Північно-Західному регіоні знову перевищила 100 тис осіб, що вимагає реалізації відповідних заходів для забезпечення більш повного використання наявного трудового потенціалу території.

Надалі доцільно вивчити також результати роботи суб'єктів господарювання Північно-Західного регіону (рис. 2.7).

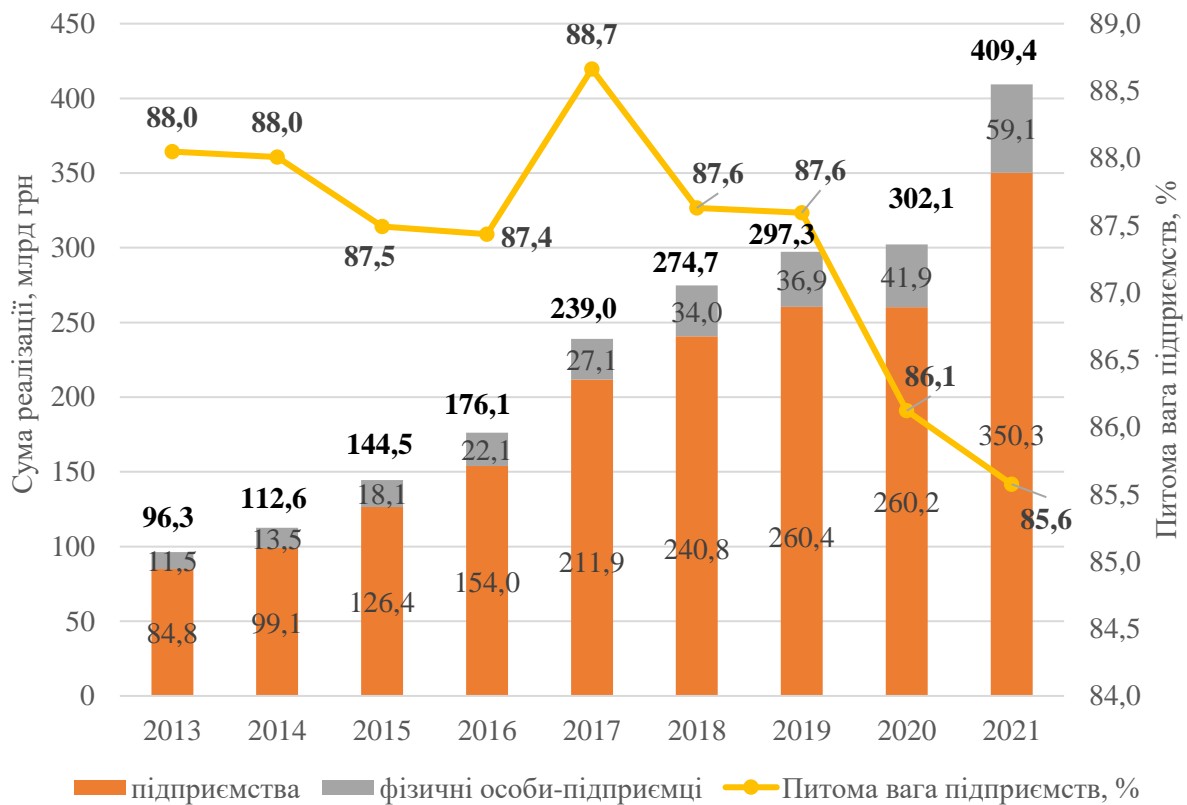

Рис. 2.7. Динаміка обсягу реалізації продукції (товарів, послуг) за видами суб'єктів господарювання у Північно-Західному регіоні України за 2013-2021 рр. (побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

Загалом у даному регіоні протягом аналізованого періоду спостерігалось зростання обсягу реалізації продукції з 96,3 млрд грн у 2013 році до 409,4 млрд грн у 2021 році або у 4,2 рази. При цьому, понад 85% цього обсягу забезпечували підприємства, хоча поступово їх частка зменшувалася – з 88,0% у 2013 році до 85,6% у 2021 році. Це свідчить про активізацію суб'єктів малого бізнесу, зокрема фізичних осіб-підприємців, які починають відігравати більшу роль у формуванні індикаторів соціально-економічного розвитку даного регіону. В той же час, важливо, щоб прискорення розвитку фізичних осіб-підприємців відбувалося без використання елементів «тіньового» бізнесу, навпаки забезпечувалося детінізацією товарообороту, зайнятості, збільшенням прибутковості роботи, рівня оплати праці, платежів до бюджетів усіх рівнів тощо.

Детальніше аналізуючи зміну показника чистого прибутку (збитку) підприємств у розрізі областей та загалом у Північно-Західному регіоні України за 2000-2021 рр. (рис.) можна констатувати, що діяльність підприємств у Волинській області була менш збитковою та більш прибутковою у більшості періодів.

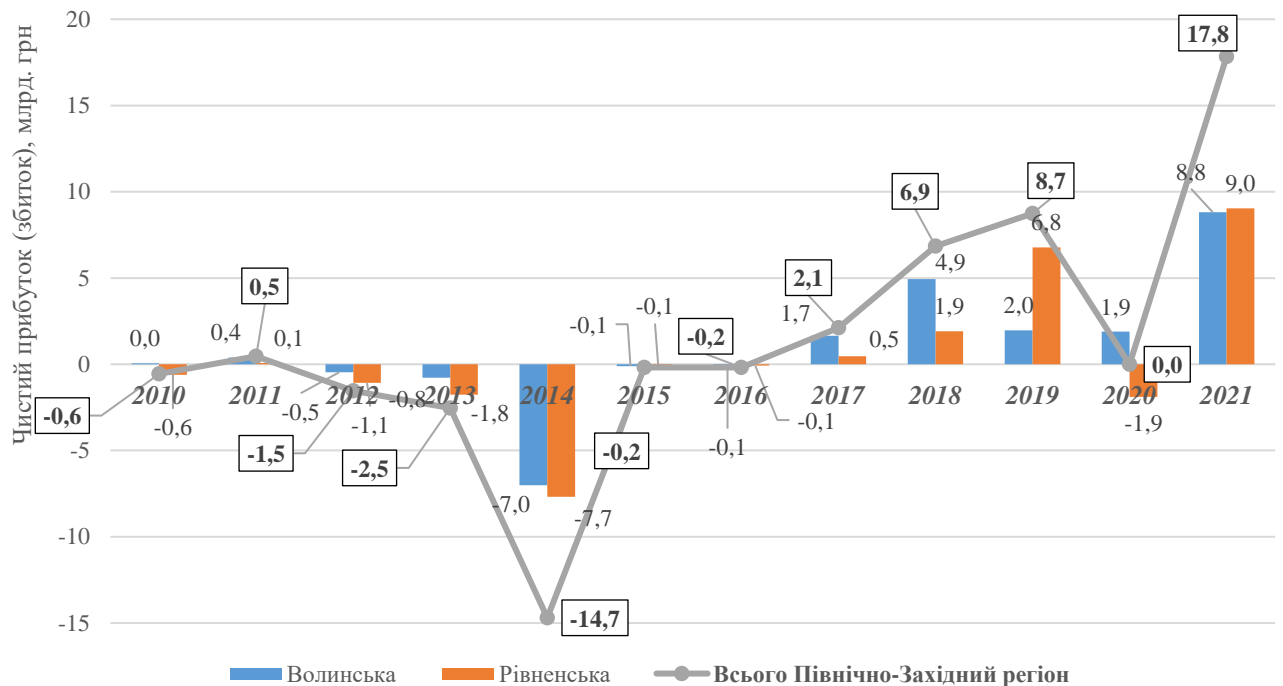

Рис. 2.8. Динаміка показника чистого прибутку (збитку) підприємств у розрізі областей Північно-Західного регіону України за 2000-2021 рр. (побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

Найбільший збиток окремі області та регіон в цілому отримали у 2014 році після економічної кризи, викликаної початком збройної агресії росії – загалом 14,7 млрд грн. Примітно, що навіть в період пандемії коронавірусу у 2020 році Волинська область забезпечила чистий прибуток підприємств у розмірі 1,9 млрд грн, але натомість підприємства Рівненської області отримали загалом збиток на цю ж суму, що призвело до перекриття позитивного результату по регіону в цілому. Натомість у 2021 році було досягнуто найбільших і подібних за сумою значень показників чистого прибутку в обох регіонах (Волинська область – 8,8 млрд грн, Рівненська область – 9,0 млрд грн).

Детальніший аналіз зміни чистого прибутку залежно від розміру підприємств у Північно-Західному регіоні України за 2015-2021 рр. (рис. 2.9) показав, що протягом більшості років великі підприємства працювали збиткового, а найбільший негативний результат було отримано у 2020 році (-4,9 млрд грн) внаслідок пандемії коронавірусу.

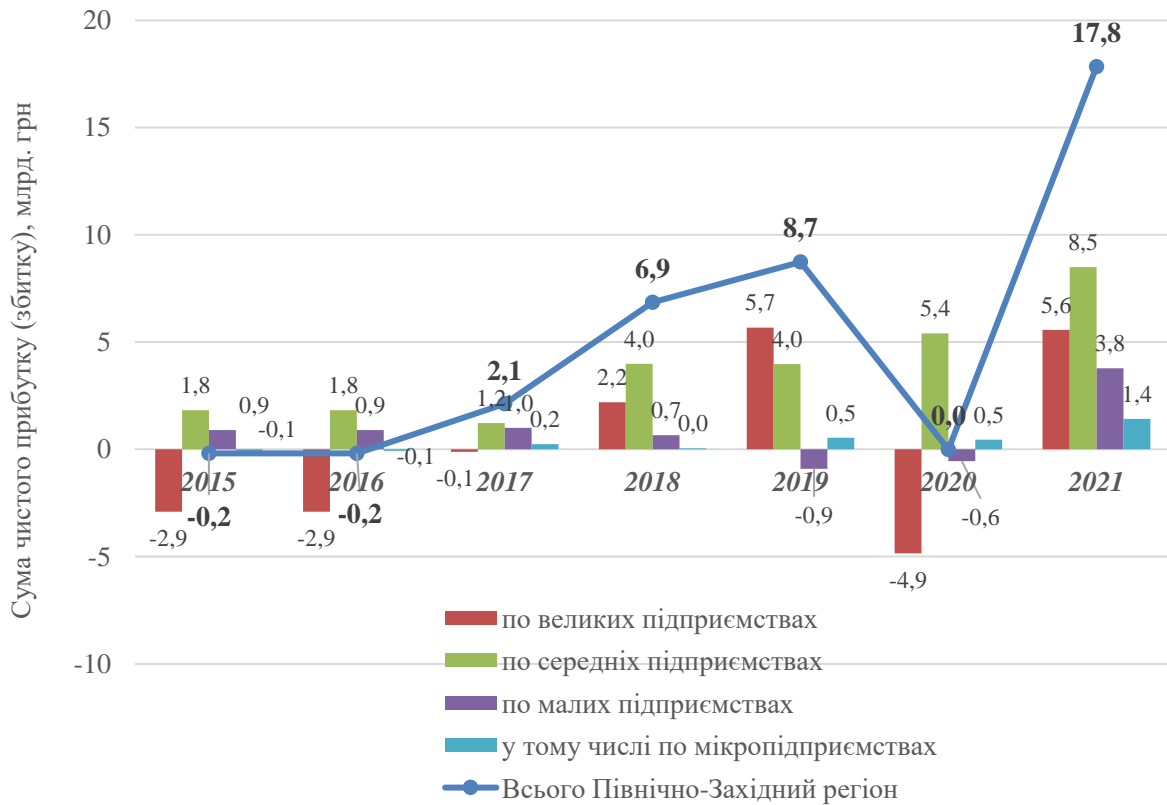

Рис. 2.9. Зміна чистого прибутку (збитку) залежно від розміру підприємств у Північно-Західному регіоні України за 2015-2021 рр.

(побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

З іншого боку, позитивним є забезпечення прибуткової роботи середніх підприємств протягом усього аналізованого періоду, а найбільше значення чистого прибутку було досягнуто у 2021 році (8,5 млрд грн). Також переважно прибутково працювали й малі підприємства (в тому числі мікропідприємства), адже лише у 2020 році було отримано загальний збиток від їх діяльності. Очевидно, що після початку повномасштабної війни ці показники можуть значно погіршитися починаючи з 2022 року, навіть набути негативних значень через суттєве зменшення обсягів виробництва і реалізації продукції та інші чинники.

Враховуючи важливість для розвитку даного регіону аграрного сектору, важливе значення має проведення аналізу динаміки продукції сільського господарства (рис. 2.10).

Рис. 2.10. Динаміка продукції сільського господарства у Північно-Західному регіоні України за 2010-2021 рр., у постійних цінах 2016 року (побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

Як видно, регіон демонструє поступове збільшення загальних обсягів продукції сільського господарства (з 24,8 до 34,7 млрд грн, або на 39,7%), що відбувалося переважно за рахунок поступового збільшення обсягів продукції рослинництва (з 15,3 до 25,9 млрд грн, або на 69,7%) та певного зниження обсягів продукції тваринництва (на 8,2%). Протягом аналізованого періоду лише у 2015 році, після фактичного початку збройної агресії росії, спостерігалось зниження обсягів продукції по усіх сферах та загалом по сільському господарству Північно-Західного регіону. Також слід очікувати ще більшого спаду цих показників принаймні у 2022 році внаслідок початку повномасштабної війни та обмеження можливостей продажу зерна через вітчизняні морські порти.

Подальший аналіз зміни структури продукції сільського господарства за сферами діяльності та категоріями господарств у Північно-Західному регіоні (рис. 2.11) показав, що відбувалося щорічне зростання частки продукції рослинництва – з 61,5% до 74,7%, а натомість зниження частки продукції тваринництва – з 38,5% до 25,3%.

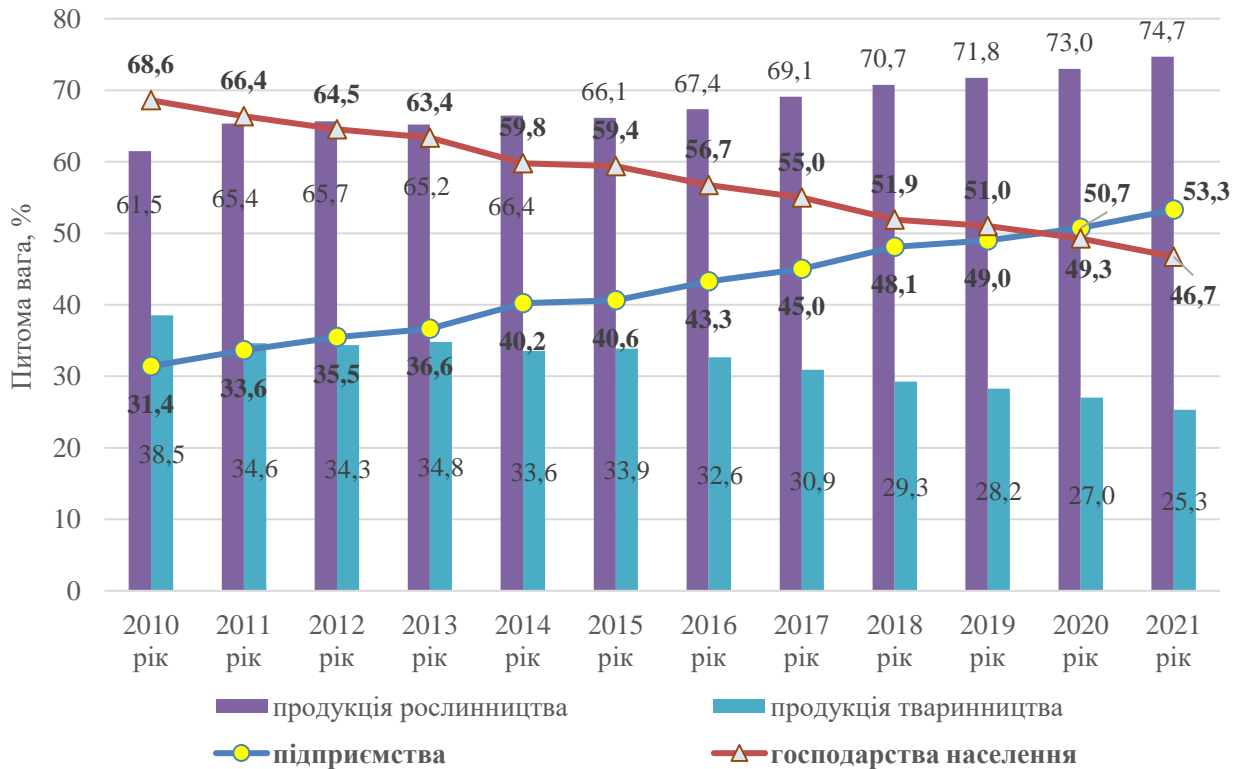

Рис. 2.11. Зміна структури продукції сільського господарства за сферами діяльності та категоріями господарств у Північно-Західному регіоні України за 2010-2021 рр. (побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

З іншого боку, у даному регіоні відбувається перехід до крупнотоварного сільськогосподарського виробництва, адже частка продукції господарств населення зменшувалася – з 68,6% у 2010 році до 46,7% у 2021 році, тоді як частка продукції підприємств відповідно збільшувалася – 31,4% у 2010 році до 53,3% у 2021 році. Тобто спостерігалось переорієнтація сфери сільського господарства даного регіону на підвищення ролі крупнотоварних виробництв, а також сфери рослинництва у загальних результатах роботи. Також очевидно, що

у після початку повномасштабної війни може знову суттєво змінитися дана структура залежно від дії зовнішніх чи внутрішніх чинників.

2.2. Аналіз джерел залучення і напрямів використання фінансових ресурсів для забезпечення сталого розвитку регіону

Забезпечення сталого розвитку регіонів країни потребує належного фінансування важливих напрямів їх економічної діяльності, які в найближчій перспективі дозволять отримати позитивні результати. До перспективних економічних районів, або макро регіонів України, які не набули високого рівня розвитку, але мають вигідне географічне розташування й значний природно-ресурсний потенціал відносять Північно-Західний регіон, до якого відносять Волинську та Рівненську адміністративні області. Враховуючи низький рівень економічного розвитку цих областей, забезпечення їх зростання вбачається в необхідності залучення додаткових інвестицій, особливо капітального характеру. Тому важливе значення має вивчення теперішнього стану фінансового забезпечення сталого розвитку у даному макро регіоні, що дозволить виявити можливі резерви та обґрунтувати напрями активізації у цій сфері.

Проблемні питання фінансового забезпечення сталого розвитку на регіональному рівні досліджувалися багатьма вченими відомих наукових установ, зокрема ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» [70], ДННУ «Академія фінансового управління» [33], а також рядом інших дослідників [72, 74, 75, 83].

Статистична інформація та окремі аналітичні огляди про зміну показників капітальних інвестицій за регіонами України за тривалий часовий проміжок у вільному доступі представлена як на офіційному веб-сайті Державної служби статистики України [31], так і на окремих офіційних веб-сайтах Головного управління статистики у Волинській області [16] та Головного управління

статистики у Рівненській області [17]. Таким чином, сформоване певне теоретичне та економіко-статистичне підґрунтя для подальшого проведення аналізу тенденцій зміни показників, які характеризують фінансове забезпечення досягнення ЦСР у Північно-Західному регіоні України.

Загалом можна відзначити, що Волинська та Рівненська області є достатньо подібними як за природно-кліматичними умовами, так і за рівнем економічного розвитку, що дозволяє розглядати їх як єдиний економічний район, або макро регіон, який в перспективі в процесі реалізації адміністративної реформи може бути виділений в нову велику адміністративну область.

Разом з тим, в розмірах та тенденціях зміни окремих економічних показників, а також за рівнем розвитку окремих галузей господарського комплексу дані області мають й ряд відмінностей, які також потрібно врахувати в процесі аналізу. Тому виникатиме необхідність порівняльного аналізу ряду показників як окремо по Волинській та Рівненській областях, так і по Північно-Західному регіоні загалом.

Для проведення аналізу фінансового забезпечення сталого розвитку основну увагу доцільно зосередити на вивченні показника капітальних інвестицій, адже саме такі вкладення формують базу матеріальних і нематеріальних активів тривалого користування, які становитимуть основу для подальшого сталого розвитку Північно-Західного регіону. Разом з тим, важливе значення при вивченні тенденцій зміни вартісних показників за тривалий часовий період має також врахування фактору часу, що передбачає коригування номінальних показників кожного року та індекс інфляції наростаючим підсумком з початкового року аналізу. Це дозволить перевести номінальні показники в реальні в умовних цінах базового початкового року проведення аналізу й забезпечить порівнюваність вартісних даних, усунувши вплив інфляційного чинника.

На початковому етапі аналізу доцільно порівняти зміну номінальних і реальних показників капітальних інвестицій у Волинській та Рівненській областях за 2010-2021 рр.(рис. 2.12).

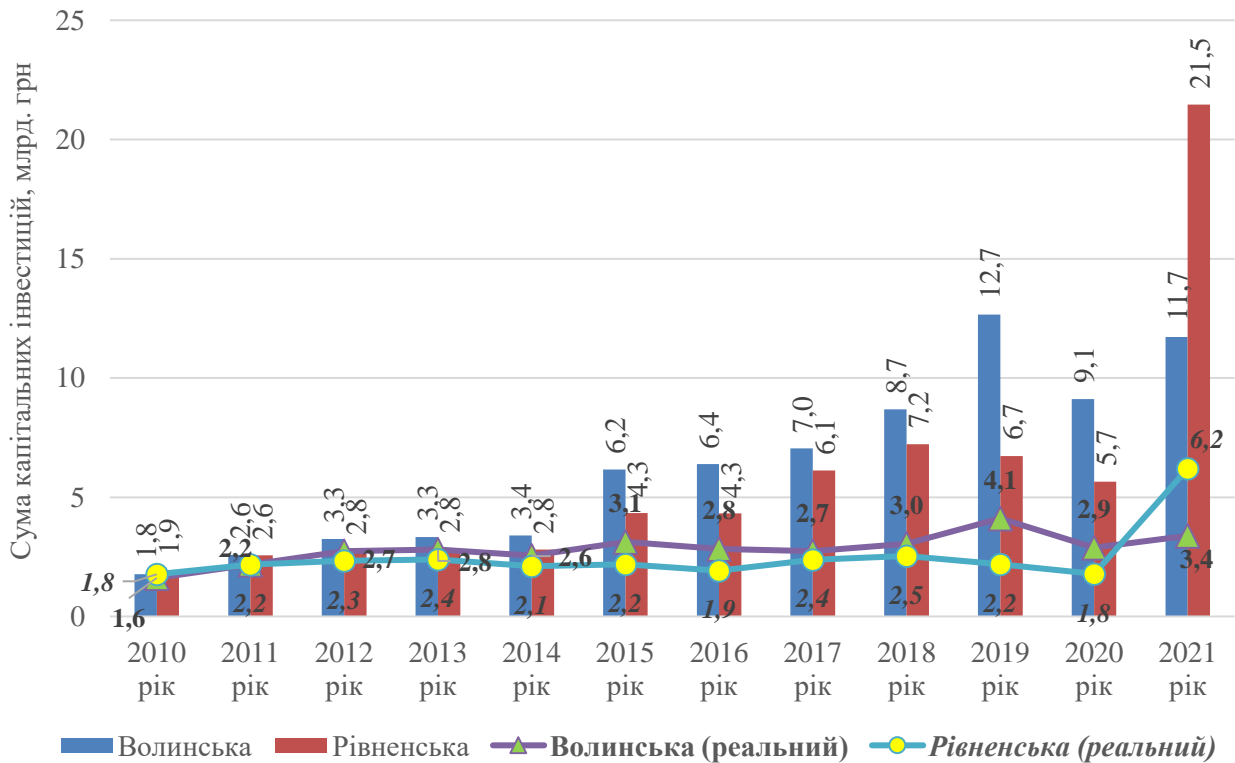

Рис. 2.12. Порівняння динаміки номінальних та реальних капітальних інвестицій у Волинській та Рівненській областях за 2010-2021 рр. (побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

Як видно з рисунку, сума номінальних капітальних інвестицій протягом усього аналізованого періоду щороку переважно збільшувалася як у Волинській, так і у Рівненській областях. При цьому, у Волинській області найбільше зростання спостерігалось протягом періоду 2015-2019 рр, а у наступних 2020-2021 рр. значення були порівняно нижчими. Натомість у Рівненській області після зниження показника у 2019-2020 рр. надалі у 2021 році було забезпечено його різке зростання до 21,5 млрд. грн, що є було найбільшим значенням серед цих регіонів за аналізований період. Адже до цього року, починаючи з 2011 року сума капітальних інвестицій у Волинській області постійно переважала відповідний показник у Рівненській області.

Порівняння реальних показників капітальних інвестицій в порівняних цінах 2010 року свідчить про дещо іншу ситуацію, адже їх тенденції вже не характеризуються постійним щорічним зростанням, а навпаки – циклічними

змiнами, що пов'язуються із відповідними змiнами економічної активності в країні. Зокрема, можна відмітити період 2010-2013 рр., коли було забезпечено позитивне зростання суми капітальних інвестицій у вказаних регіонах, яке не було таким значним, як по номінальних показниках.

Але надалі, у зв'язку з негативними наслідками економічної кризи, викликані позачерговою зміною влади, анексією частини території нашої країни та проведенням АТО, у 2014 році відбулося зниження капітальних інвестицій у Волинській області на 255,9 млн грн, або 9,1%, а у Рівненській області – на дещо більше 283,1 мн грн, або 11,8%. Надалі після певного зростання у 2015 році, знову відбулося зниження капітальних інвестицій по обидвох регіонах у 2016 році. При цьому, по Волинській області спад продовжився і у 2017 році, але надалі у 2019 році було досягнуто максимальне значення цього показника за увесь аналізований період – 4112 млн грн. Тоді як у Рівненській області навпаки у 2019 році було допущено зниження реальних капітальних інвестицій до 2185 млн грн, тобто до рівня практично співставного з 2014 роком, але у 2021 році досягнуто найбільшого серед цих регіонів значення покзаника – 6,2 млрд грн, тобто у 1,8 рази вищого, ніж у Волинській області.

Тобто можна констатувати, що за реальними оцінками обсяг капітального інвестування залежить від економічної ситуації в країні та є нестабільним, але, виходячи з вивчених тенденцій, більш активно протягом аналізованого періоду здійснювалася інвестиційна діяльність у Волинській області, тоді як у Рівненській області, було допущено зниження суми капітальних інвестицій, хоча у кінці періоду досягнуто максимального значення показника, тому потрібно й надалі підтррмувати інвестиційну активність у цьому регіоні на високому рівні.

Надалі важливо також провести порівняння тенденцій зміни номінальної та реальної суми капітальних інвестицій загалом Північно-Західного регіону України за 2010-2021 рр. (рис. 2.13).

Загалом протягом тривалого періоду спостерігалось постійне зростання номінальної суми капітальних інвестицій – з 3704,1 млн грн у 2010 році до 33187,7 млн грн у 2021 році, або у 9 разів.

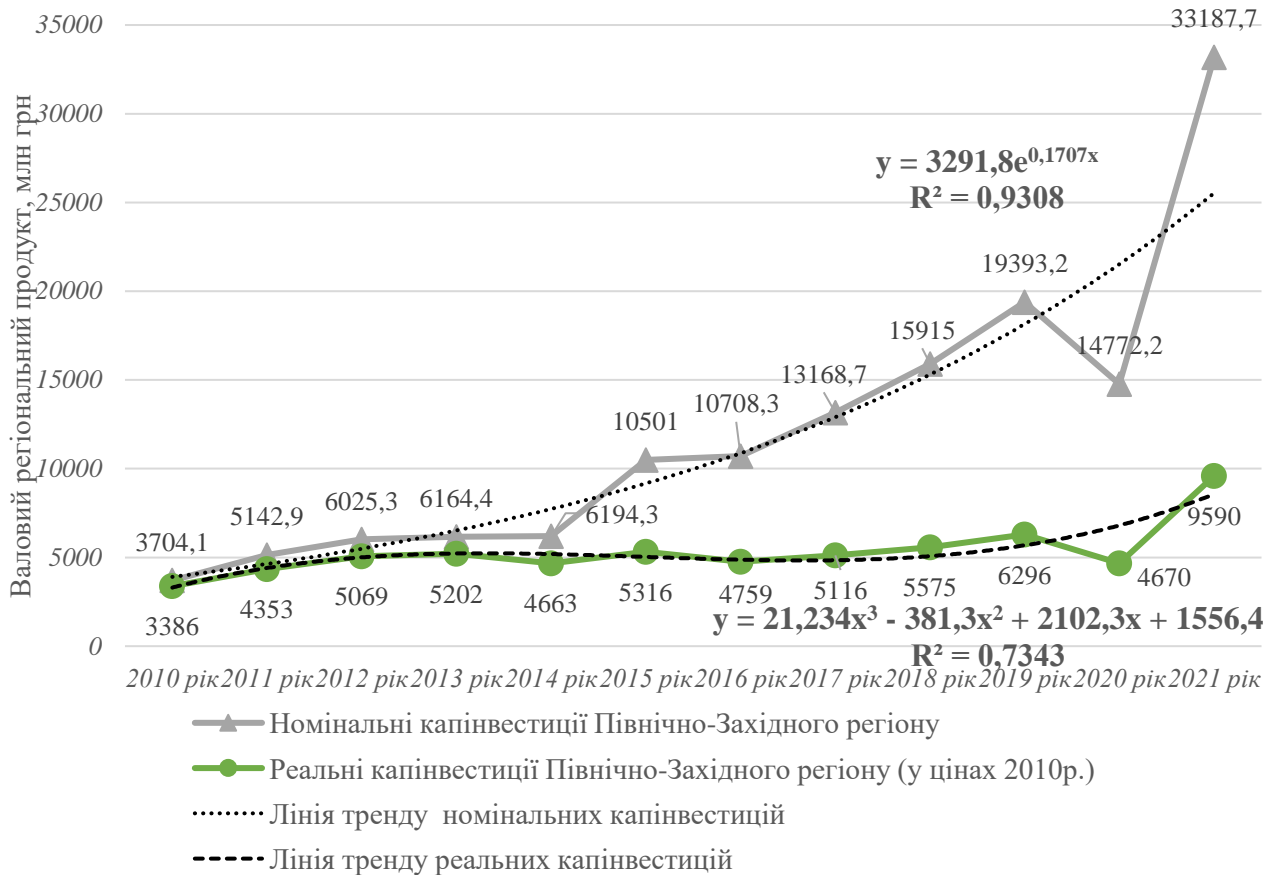

Рис. 2.13. Порівняння тенденцій номінальної та реальної суми капітальних інвестицій Північно-Західного регіону України за 2010-2021 рр.
(побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

При цьому, найбільший приріст спостерігався у 2021 році, коли цей показник збільшився у 2,2 рази до попереднього року, що значною мірою пов'язується з покращенням інвестиційного клімату та завершенням активної стадії пандемії коронавірусу, що супроводжувалося економічною стабілізацією.

Підтвердженням цього стало вивчення тенденцій реальної суми капітальних інвестицій у цінах 2010 року, яка до кризового 2014 року мала тенденцію до зростання – з 3386 млн грн у 2010 році до 5202 млн грн у 2013 році, або у 1,5 рази, але знизилася до 4663 млн грн, або на 10,4%, у 2014 році. Надалі після певного зниження у 2016 році, в наступних роках тенденція залишалася позитивною, крім спаду у 2020 році, що в підсумку дозволило у 2021 році досягнути максимального значення за увесь звітний період – 9590 млн грн, що у 2,1 рази більше кризового 2014 року.

Тобто, за реалістичними оцінками сума капітальних інвестицій не мала такого позитивного приросту, як за номінальними показниками без урахування інфляції. Загалом тільки у 2018-2019 рр. та у 2021 році було забезпечено перевищення реальної суми капітальних інвестицій, якої було досягнуто у докризовому 2013 році, та досягнуто максимуму за увесь період оцінювання.

Також важливе значення має проведення порівняння динаміки капітальних інвестицій у Північно-Західному регіоні України протягом 2010-2021 рр. за основними видами активів – у матеріальні та нематеріальні (рис. 2.14).

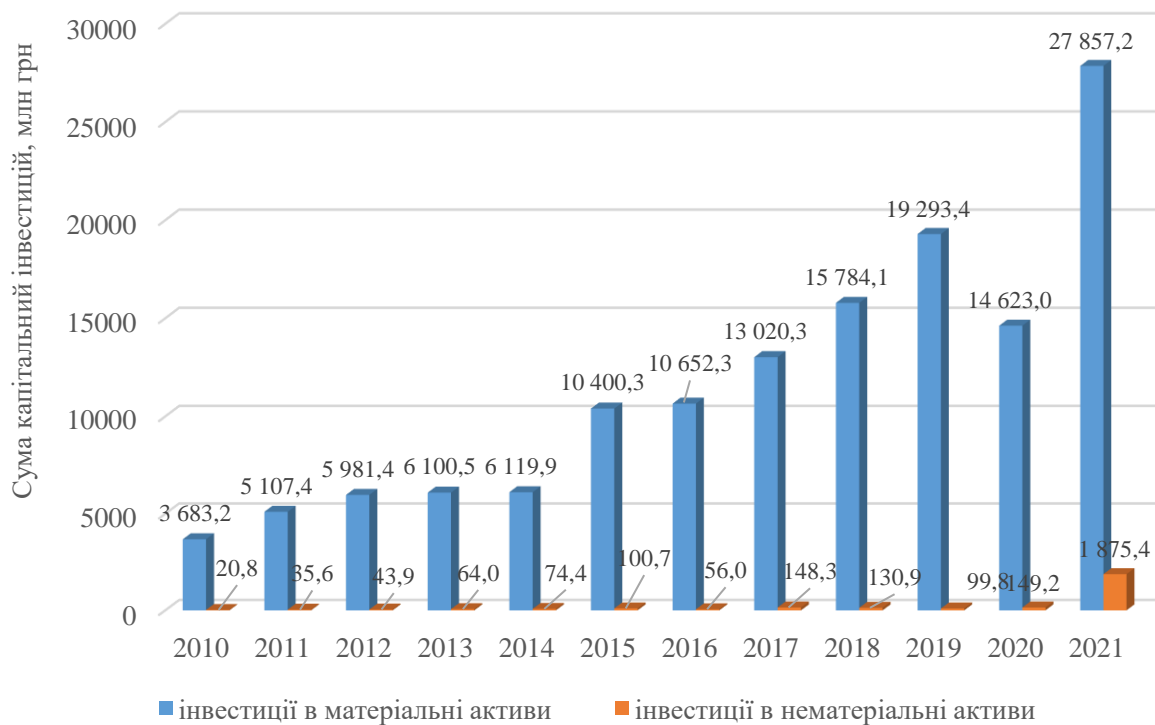

Рис. 2.14. Порівняння динаміки капітальних інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи у Північно-Західному регіоні України за 2010-2021 рр.

(побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

Як бачимо, основна сума капітальних інвестицій протягом усього аналізованого періоду припадала на інвестиції у матеріальні активи, яка збільшилася з 3 683,2 млн грн у 2010 році до 27 857,2 млн грн у 2021 році, або у 7,6 рази. Тоді як сума капітальних інвестицій у нематеріальні активи хоча й збільшувалася значно більшими темпами – відповідно з 20,8 млн грн до 1 875,4 млн грн, або у 90 разів, але була значно меншою за сумою. Адже питома вага

інвестицій в нематеріальні активи протягом усього аналізованого періоду коливалася у межах 0,5-6,3%. Тобто суб'єкти господарювання у регіоні мало уваги приділяють здійсненню капітальних інвестицій у нематеріальні активи (зокрема у комерційні права, програмне забезпечення, бази даних тощо), що свідчить про певну відсталість від світових тенденцій глобалізації та інформатизації економіки. Навіть у 2018-2019 роках навіть відбулося зменшення цих інвестицій порівняно з максимальним рівнем, досягнутим у 2021 році.

Поряд з вивченням тенденцій за видами інвестування виникає необхідність детальнішого аналізу зміни структури капітальних інвестицій за джерелами фінансування у Північно-Західному регіоні України за 2010-2021 рр. (рис. 2.15).

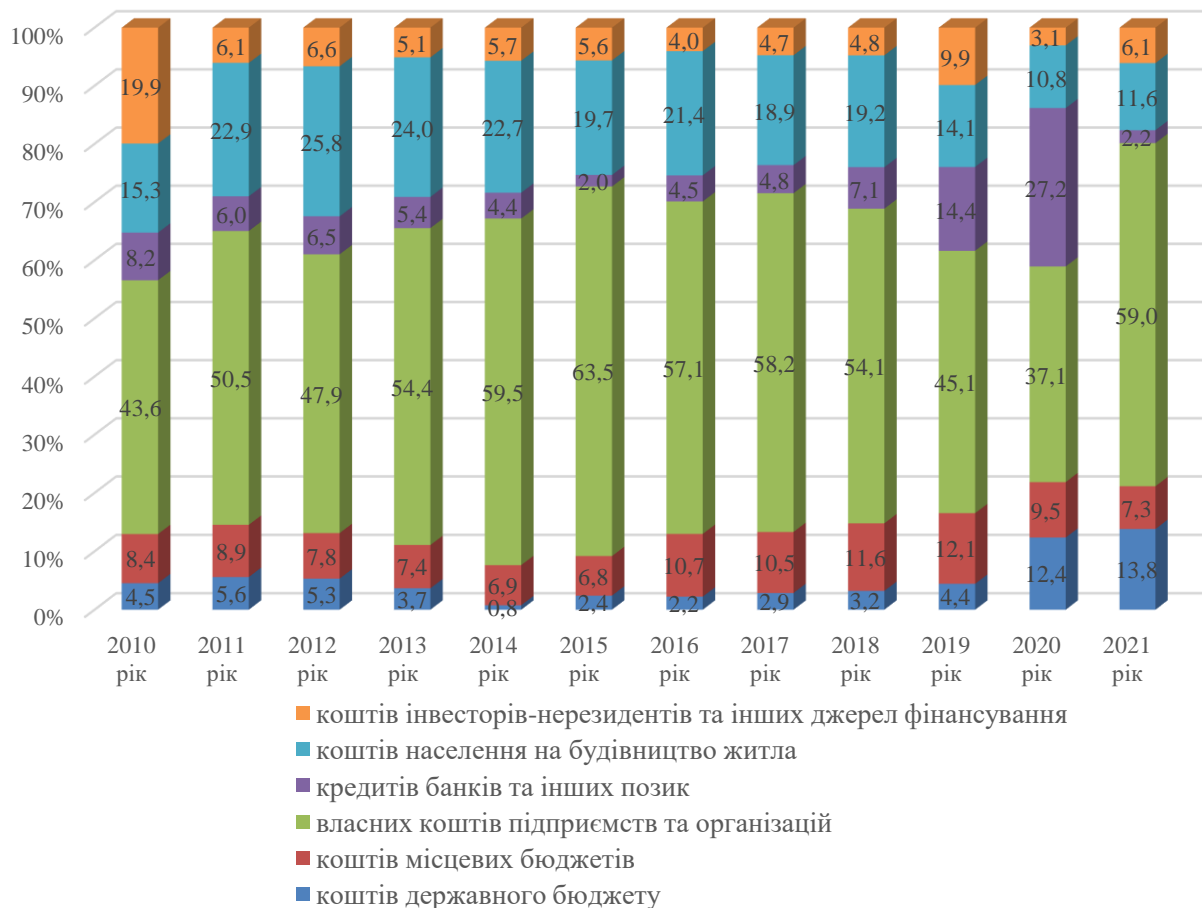

Рис. 2.15. Зміна структури капітальних інвестицій за джерелами фінансування у Північно-Західному регіоні за 2010-2021 рр.

(побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

Як бачимо, протягом аналізованого періоду основним джерелом фінансування капітальних інвестицій були власні кошти підприємств і організацій, питома вага їх коливалася від мінімальних 43,6% у 2010 році до максимальних 63,5% у 2015 році, але надалі у 2020 році вона знову знизилася до 37,1%. Тобто у періоди економічної нестабільності прогнозовано підприємства і організації збільшували частку капітальних інвестицій з власних джерел. Частка фінансування капітальних інвестицій з держаного бюджету була чи не найменшою, коливаючись у межах 0,8-13,8%.

Дещо більшою, але також незначною була частка капітальних інвестицій з місцевого бюджету – коливалася у межах 6,8-12,1%. Загалом бюджетні кошти витрачалися переважно на капітальне інвестування у невиробничій сфері (медицина, освіта, культура, соціальне обслуговування тощо), а обсяг фінансування переважно залежав від економічної ситуації в країні та регіоні. Адже в період економічної кризи 2014 року питома вага фінансування з місцевого та державного бюджетів була мінімальною – відповідно 6,9% та 0,8%. Подібна ситуація була характерною і щодо зміни частки фінансування за рахунок кредитів і позик, яка отримала мінімальне значення у 2015 році – 2,0%, а максимальне у 2020 році – 27,2%, а також за рахунок коштів інвесторів-нерезидентів та інших джерел фінансування – мінімум частки 3,1% досягнуто у 2020 році, а максимум – 19,9% у 2010 році. Зміна частки фінансування коштів населення на будівництво житла значною мірою залежало як від економічної ситуації, так і від пріоритетів держави та зацікавленості бізнесу щодо реалізації відповідних програм будівництва на пільгових умовах, адже найбільшою вона була у докризовому 2012 році – 25,8%, а найменшою – 10,8% у 2020 році у період активної фази пандемії коронавірусу.

Надалі вивчено динаміку суми капітальних інвестицій за основними видами економічної діяльності у Північно-Західному регіоні України за 2010-2021 рр. (рис. 2.16). Як бачимо, після 2015 року найбільшою сумою капітальних інвестицій характеризувалася сфера промисловості, яка досягнула максимуму у 2021 році – 17,4 млрд грн. Також значним обсягом інвестицій протягом усього

періоду відзначалася сфери будівництва та сільського, лісового та рибного господарства, хоча їх розмір дещо знизився у 2019-2020 рр.

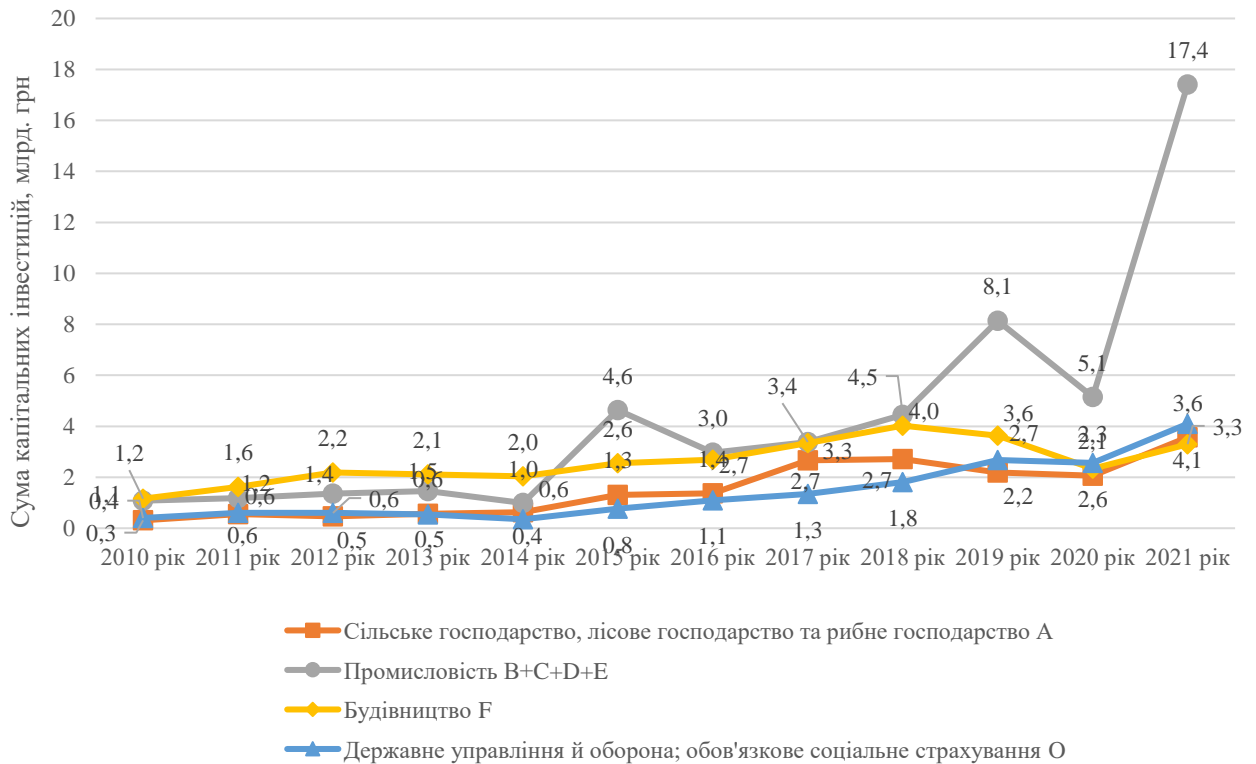

Рис. 2.16. Динаміка суми капітальних інвестицій за основними видами діяльності у Північно-Західному регіоні України за 2010-2021 рр. (побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

Після 2014 року постійним зростанням інвестування відзначалася й сфера державного управління й оборони, обов'язкового соціального страхування. Також після активної фази пандемії збільшилося фінансування сфери сільського, лісового та рибного господарства.

Детальше вивчення зміни структури капітальних інвестицій за основними видами економічної діяльності (рис. 2.17) показало, що відбулося поступове збільшення питомої ваги фінансування промисловості (до 52,4% у 2021 році), а також державного управління та оборони, обов'язкового соціального страхування (12,3%), натомість зменшилася частка будівництва (до 9,9%).

Поряд з економічною діяльністю важливе значення має вивчення стану капітального інвестування у сфері екології та природокористування.

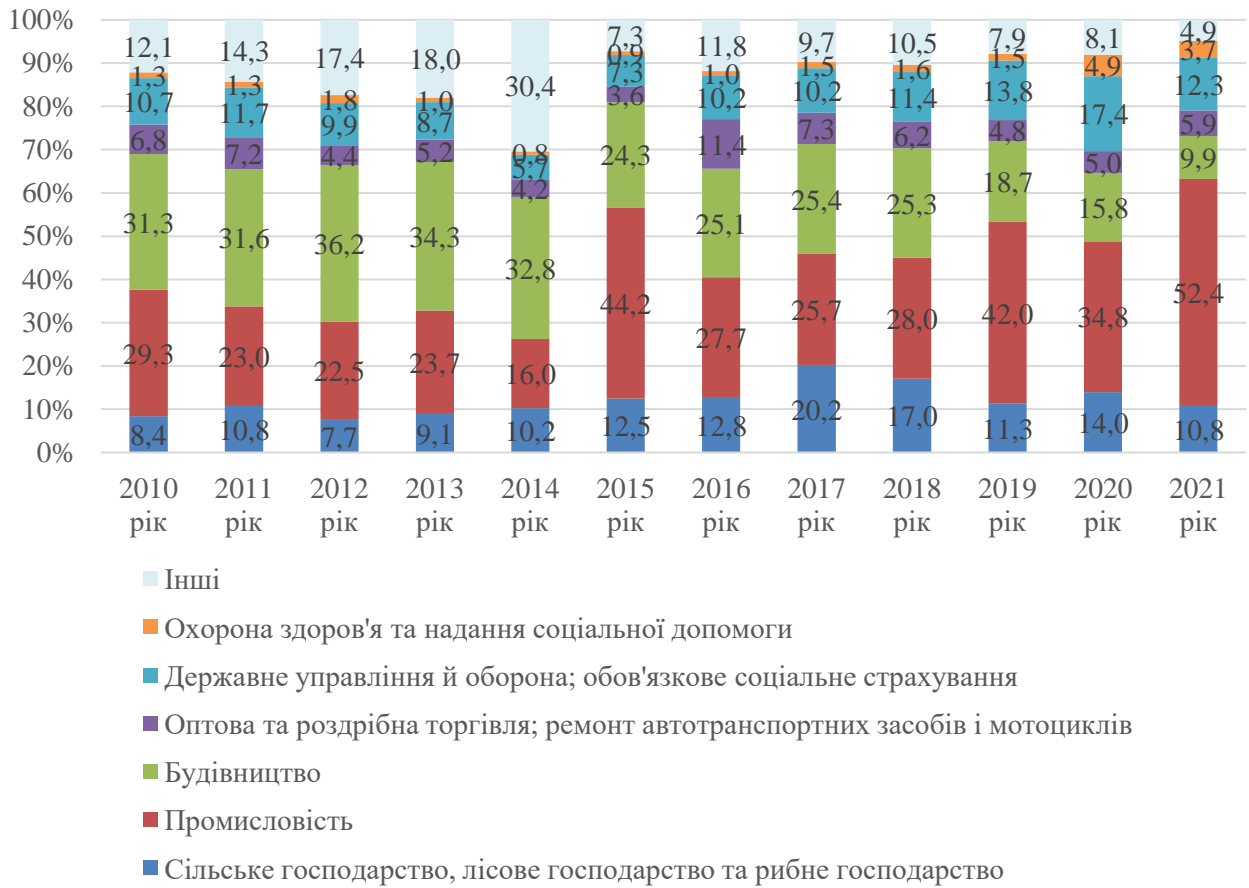

Рис. 2.17. Зміна структури капітальних інвестицій за основними видами економічної діяльності у Північно-Західному регіоні України за 2010-2021 рр. (побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

Детальніший аналіз динаміки капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у Північно-Західному регіоні України за 2010-2020 рр. (рис. 2.18) показав, що основними напрямками інвестування стали очищення зворотних вод, охорона атмосферного повітря та поводження з відходами, на які у 2020 припадало, відповідно 59,8%, 21,0% та 13,9% коштів (рис. 2.19). При цьому, загальна сума капітальних інвестицій збільшувалася – з 24,2 млн грн у 2010 році до 83,9 млн грн у 2021 році, або у 3 рази, але спостерігалася її зменшення у 2012, 2014 та 2016 роках. Загалом сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища була незначною і у 2021 році становила лише 0,3% від загальної її суми, тоді як у 2010 році цей показник був дещо більшим – 0,7%.

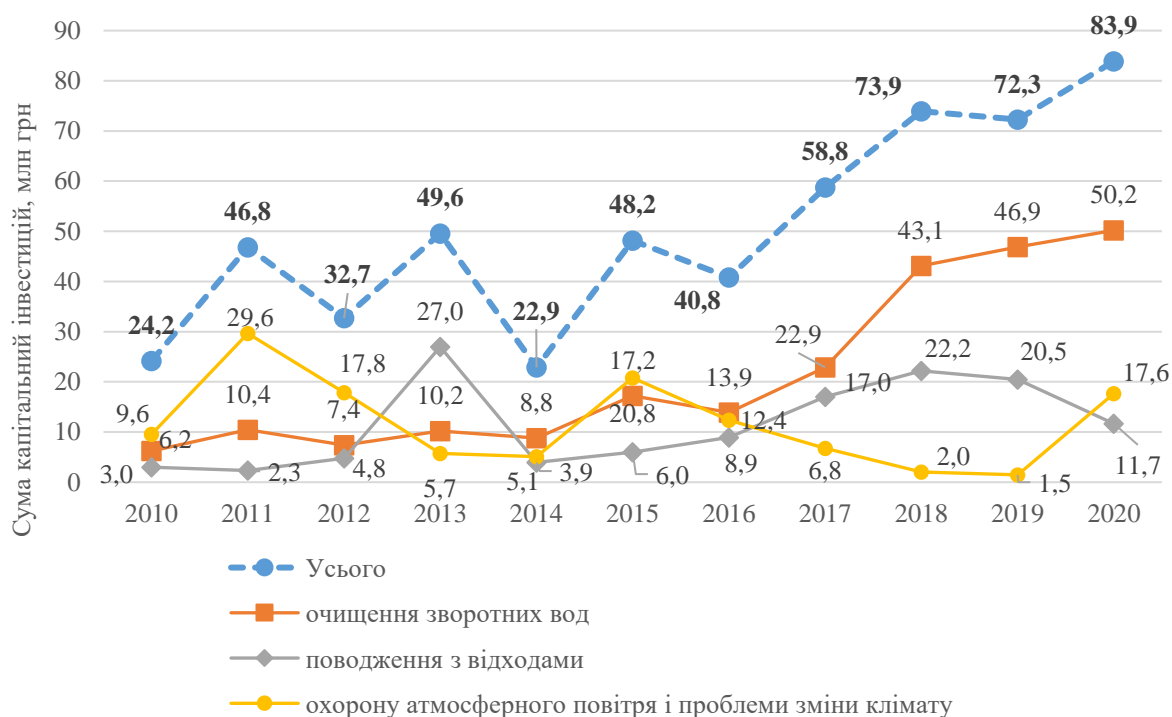

Рис. 2.18. Динаміка капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у Північно-Західному регіоні за 2010-2020 рр.

(побудовано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31])

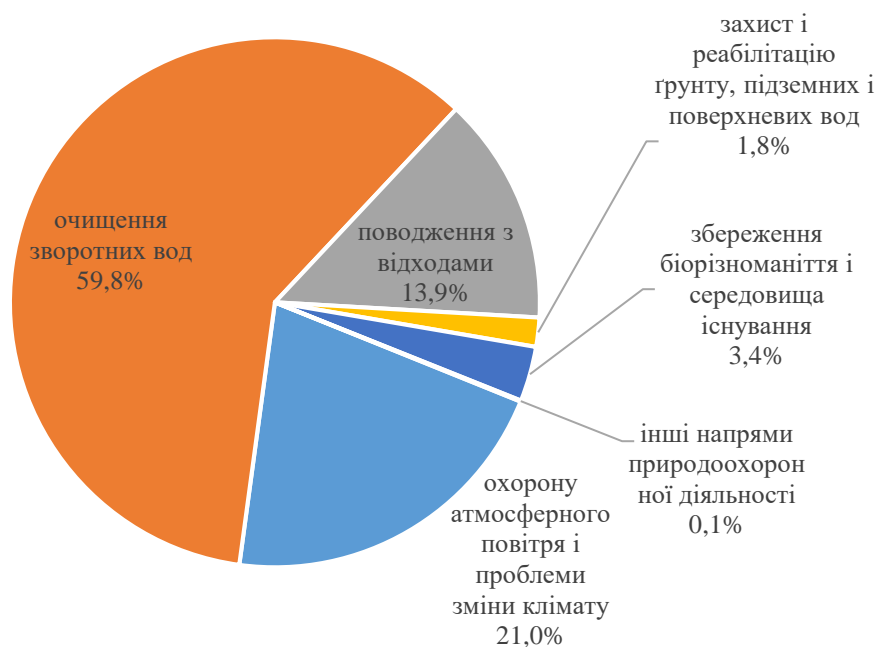

Рис. 2.19. Структура капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища за видами природоохоронних заходів у Північно-Західному регіоні України у 2020 році (побудовано за даними [11, 12, 16, 17])

Все це говорить про недостатність капітального інвестування природоохоронної діяльності у Північно-Західному регіоні, який є достатньо перспективним з позицій використання потужного природно-ресурсного потенціалу для економічного зростання.

В умовах економічної нестабільності важливе значення для регіонів, які через аграрну спеціалізацію, нерозвиненість промисловості, зокрема переробних виробництв, та низький рівень доходів населення відносяться до депресивних, має пошук додаткових джерел фінансового забезпечення. Важливим джерелом мобілізації додаткових фінансових ресурсів в розбудову господарського комплексу Північно-Західного регіону може стати збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій. Адже місцеві суб'єкти господарювання не мають достатніх внутрішніх ресурсів для розширення діючих та створення нових виробництв на основі використання потужного природно-ресурсного потенціалу даного регіону.

Як правило прямі іноземні інвестиції здійснюються у формі використання інструментів участі в капіталі та боргових інструментів. Важливе значення має вивчення тенденцій прямого зовнішнього інвестування за останні п'ять років в економічно нерозвинених регіонах, але які мають значний потенціал та вигідне прикордонне розміщення, до яких можна віднести області Північно-Західного регіону України – Волинська та Рівненська області (табл. 2.2).

Ключовим показником для аналізу є сума приросту прямих іноземних інвестицій за період як загалом, так і у розрізі окремих інструментів – інструментів участі в капіталі та боргових інструментів, а також їх залишок на кінець звітної періоду. Вивчаючи зміну цих показників у Волинській області за період 2015-2021 рр., можна побачити негативні прирости, тобто відтік вкладених раніше іноземними інвесторами коштів у 2015-2016 рр. (на 48,7 та 32,7 млн дол США відповідно) та у 2019 році (на 41,3 млн дол. США). Тобто позитивний приріст було забезпечено тільки у 2017-2018 рр. та у 2020-2021 рр.

Таблиця 2.2. Динаміка прямих іноземних інвестицій у Волинській та Рівненській областях за 2015-2021 рр., млн дол. США

Показники	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Приріст за 2015-2021 рр.	
								Абсол.	Відносьн, %
Волинська область									
Прямі зовнішні інвестиції - усього, в тому числі:	-48,7	-32,7	53,3	29,7	-41,3	50,3	49,4	98,1	-201,6
Інструменти участі в капіталі	-34,1	-36,9	62,7	37,7	-49,2	64,2	62,6	96,7	-283,5
Боргові інструменти	-14,5	4,2	-9,4	-8,0	7,8	-13,9	-13,2	1,3	-9,2
Залишок прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі) на кінець року	219,0	225,6	239,3	225,9	323,9	247,9	376,1	157,2	71,8
<i>в тому числі за основними видами діяльності:</i>	<i>184,9</i>	<i>192,9</i>	<i>202,8</i>	<i>189,8</i>	<i>273,7</i>	<i>228,1</i>	<i>246,6</i>	<i>61,7</i>	<i>33,4</i>
Сільське, лісове та рибне господарство	15,1	12,7	13,0	12,5	14,5	5,2	23,7	8,6	56,9
Переробна промисловість	169,8	180,2	189,8	177,3	259,2	222,9	222,9	53,1	31,3
Операції з нерухомим майном	4,4	6,4	4,9	8,2	7,0	8,3	7,5	3,1	68,7
<i>в тому числі за основними країнами:</i>	<i>109,1</i>	<i>116,7</i>	<i>133,1</i>	<i>144,8</i>	<i>242,9</i>	<i>175,8</i>	<i>278,8</i>	<i>169,7</i>	<i>155,5</i>
Кіпр	13,7	24,4	37,8	39,1	122,1	123,2	207,0	193,3	1406,8
Нідерланди	22,1	23,3	25,8	45,2	52,3	1,7	4,2	-17,8	-80,9
Польща	37,7	34,0	33,8	17,7	24,9	11,8	21,1	-16,6	-44,1
Швейцарія	17,5	16,8	16,3	19,7	31,0	28,2	29,8	12,4	70,8
Словаччина	18,2	18,3	19,3	23,0	12,5	10,9	16,7	-1,5	-8,3
Рівненська область									
Прямі зовнішні інвестиції - усього, в тому числі:	-273,5	-50,9	-26,1	28,7	175,5	-122,8	134,0	407,5	-149,0
Інструменти участі в капіталі	-286,1	-69,2	-18,9	36,7	167,4	-131,9	157,4	443,5	-155,0
Боргові інструменти	12,6	18,2	-7,1	-8,0	8,0	9,2	-23,4	-36,0	-285,7
Залишок прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі) на кінець року	250,7	235,0	222,1	192,9	239,7	264,0	378,3	127,6	50,9
<i>в тому числі за основними видами діяльності:</i>	<i>158,8</i>	<i>144,3</i>	<i>134,2</i>	<i>148,1</i>	<i>207,1</i>	<i>235,4</i>	<i>357,6</i>	<i>198,8</i>	<i>125,2</i>
Сільське, лісове та рибне господарство	15,3	4,0	2,5	2,9	1,6	1,3	12,0	-3,3	-21,7
Переробна промисловість	68,5	71,3	56,6	70,7	96,3	110,7	120,0	51,5	75,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	43,9	39,5	41,7	43,3	56,2	51,8	61,8	17,9	40,8
Будівництво	31,0	29,4	33,4	31,3	52,9	71,7	163,7	132,7	427,9
<i>в тому числі за основними країнами:</i>	<i>146,5</i>	<i>138,1</i>	<i>122,2</i>	<i>133,0</i>	<i>190,5</i>	<i>217,5</i>	<i>331,9</i>	<i>185,3</i>	<i>126,5</i>
Кіпр	17,4	14,6	14,4	20,0	27,2	69,0	163,5	146,1	838,3
Нідерланди	48,1	47,8	48,8	49,4	62,9	58,9	66,4	18,2	37,9
Польща	3,8	4,4	5,6	3,1	3,3	3,1	4,9	1,0	26,8
Німеччина	47,8	43,9	22,2	30,4	45,3	43,1	43,3	-4,5	-9,4
Італія	29,3	27,4	31,3	30,0	51,8	43,4	53,8	24,5	83,6

Примітка. Побудовано автором за даними Нацбанку України [58].

Але загалом за аналізований період відбувся приріст зовнішніх інвестицій в економіки Волинської області у на суму 60 млн дол. США, що є безперечно позитивним результатом. При цьому, цей процес відбувався переважно за рахунок зменшення суми інвестицій через інструменти участі в капіталі (+106,9 млн дол. США).

Вивчаючи відповідні показники по Рівненській області, можна також констатувати, що у 2015-2017 рр. та у 2020 році відбувався відтік прямих зовнішніх інвестицій, але у наступних роках намітилася тенденція до збільшення їх приросту – з 27,8 млн дол США у 2018 році до 175,3 млн дол США у 2019 році. Але це не дозволило забезпечити загальний позитивний ефект за увесь аналізований період 2015-2021 рр., адже відбулося загальне їх зменшення на суму 135,0 млн дол США. При цьому, зменшення по інструментах участі в капіталі було ще більшим – 144,6 млн дол США, натомість зросла сума інвестицій у формі боргових інструментів на 9,5 млн дол США.

Якщо аналізувати залишок прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі) на кінець року по Рівненській області, то бачимо, що цей показник як у Волинської області, мав тенденцію до зростання – з 205,7 млн дол США у 2015 році до 378,3 млн дол США у 2021 році, або у 1,5 рази. Тобто, вивчені показники переконливо показують, що відбувався позитивний приріст іноземного капіталу в економіки Волинської та Рівненської областей.

Важливо вивчити динаміку суми приросту та залишку прямих іноземних інвестицій загалом в економіку Північно-Західного регіону України за 2015-2021 рр. (рис. 2.20). Спостерігається поступове зростання загальної суми прямих зовнішніх інвестицій за окремі роки з негативного значення 320,2 млн дол США у 2015 році до позитивного значення 183,5 млн дол США у 2021 році. Цього вдалося досягнути за рахунок зменшення у цьому періоді приросту інвестицій в інструменти участі в капіталі – відповідно з відтоку у 320,2 млн дол США до приросту на 220,1 млн дол США. При цьому, сума інвестицій у боргових інструментах була порівняно незначною та коливалася як у сторону зниження,

так і зростання, зокрема у 2021 році спостерігався відтік капіталу за цим інструментом на 36,6 млн дол США.

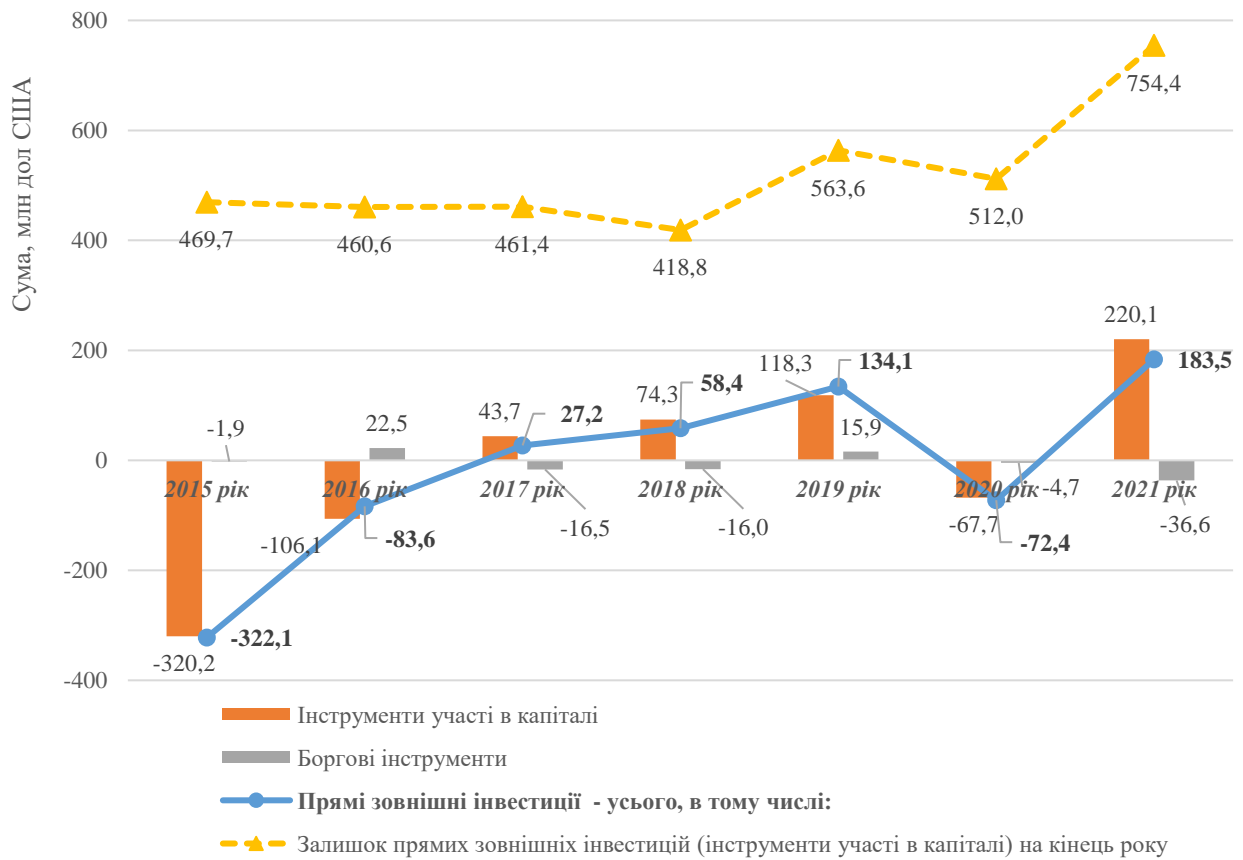

Рис. 2.20. Динаміка суми приросту та залишку прямих іноземних інвестицій в економіку Північно-Західного регіону України за 2015-2021 рр. (побудовано автором на основі даних [58])

Аналіз зміни залишку прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі) на кінець року в цілому по Північно-Західному регіоні свідчить про дотримання певної стабільності його значень на рівні близько 460 млн дол США у 2015-2017 рр., наступне зниження у 2018 році до 418,8 млн дол США та відновлення зростання до 754,4 млн дол США у 2021 році, тобто максимального за увесь період. Це говорить про певне відновлення інвестиційної привабливості даного регіону з боку іноземних інвесторів після пандемії коронавірусу. Натомість, очевидно з початком повномасштабної війни слід очікувати наступного зменшення активності зарубіжного інвестування й у даному регіоні.

Також важливим джерелом фінансового забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку є кошти місцевих бюджетів. Тому на початковому етапі важливо вивчити динаміку доходів зведених місцевих бюджетів та рівень їх самодостатності (рис. 2.21.).

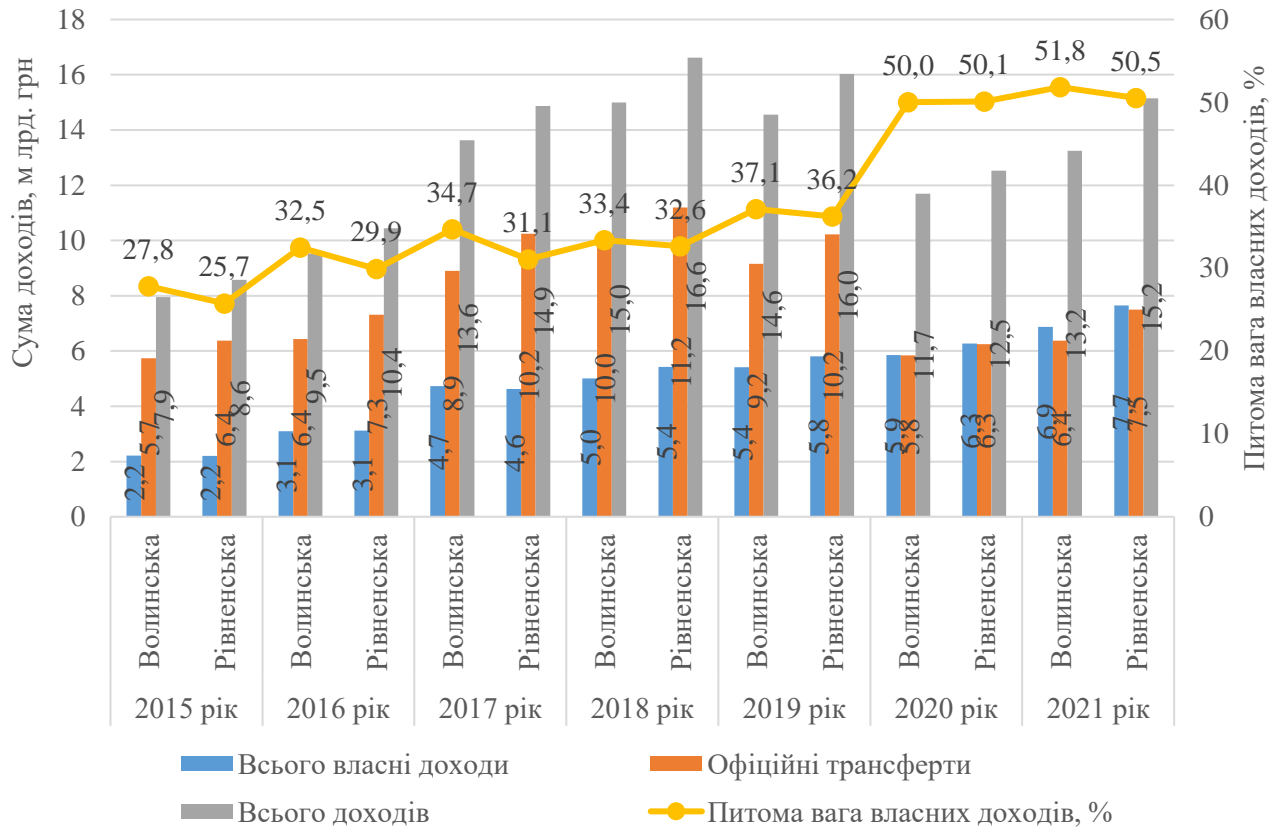

Рис. 2.21. Порівняльний аналіз доходів та рівня самодостатності зведених місцевих бюджетів Волинської та Рівненської областей за 2015-2021 рр.

(побудовано автором за даними [16, 17, 71])

Як бачимо, за загальною величиною доходів спостерігалось незначне переважання Рівненської області протягом усього аналізованого періоду, зокрема це було також характерним для власних доходів та офіційних трансфертів. Натомість за питомою вагою власних доходів на 1-4% вищі значення демонструвала Волинська область, але до 2020 року загальна частка не переважала 37,1%. Тоді як з початком пандемії коронавірусу у 2020-2021 рр. відбулося зменшення розмірів трансфертів з держбюджету, тому до 50,0-51,8% зросла частка власних доходів, що є позитивним явищем.

Надалі важливе значення має проведення детальнішого аналізу як доходів зведених місцевих бюджетів Волинської області (Додаток В.1) та Рівненської області (Додаток В.2), так і загалом по Північно-Західному регіону за 2015-2021 рр. (табл. 2.3).

Якщо аналізувати окремо доходи бюджету Волинської області, то за аналізований період відбулося позитивне переважання індексу зростання власних доходів (у 3,1 рази) порівняно із загальними доходами (у 1,7 рази), що відбулося переважно за рахунок прискореного зростання податкових надходжень (у 3,8 рази). Подібною була ситуація і у Рівненській області, де власні доходи зростали більшими темпами, ніж загальні доходи (відповідно у 3,5 разів та 1,8 разів), зокрема за рахунок прискореного зростання податкових надходжень (у 3,9 разів).

Відповідно й в цілому по Північно-Західному регіону відбулося прискорене збільшення власних доходів (у 3,3 разів) поряд із збільшенням загальних доходів (у 1,7 рази), що відбулося за рахунок значного зростання податкових надходжень (у 3,8 рази), зокрема за рахунок значного зростання надходжень податку з доходів фізичних осіб (у 4,5 рази), що відбулося за рахунок збільшення відсотку його розподілу на користь місцевих бюджетів. Крім цього податку, найбільшу суму доходу було отримано від інших місцевих податків і зборів (2,9 млрд грн). Сума офіційних трансфертів протягом аналізованого періоду, незважаючи на інфляційні зміни, до 2020 року збільшувалася, але після початку пандемії коронавірусу у зв'язку із зменшенням економічної активності бізнесу, знову знизилася до рівня 12-13 млрд грн.

Надалі важливо проаналізувати зміну структури основних статей доходів місцевих бюджетів Північно-Західного регіону (рис. 2.22). Як видно, відбувалося поступове позитивне збільшення частки власних доходів з 21,1% у 2015 році до 46,7% у 2021 році, натомість відбулося зменшення частки офіційних трансфертів – з 73,3% до 48,9%, що свідчить про підвищення самостійності місцевих бюджетів регіону. Частка неподаткових надходжень залишалася незначною (3-5%), а доходів від операцій з капіталом – мінімальною (0,3-0,5%).

Таблиця 2.3. Динаміка доходів зведеного бюджету Північно-Західного регіону у розрізі статей за 2015-2021 рр.

Статті	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Індекс зростання				
								2018р. / 2017р.	2019р. / 2018р.	2020р. / 2019р.	2021р. / 2020р.	2021р. / 2015р.
Податкові надходження	3481,887	5218,1635	8064,3	8701,3	10076,7	10934,4	13261,1	1,08	1,16	1,09	1,21	3,81
податок та збір на доходи фізичних осіб	2026,4	3049,1	4450,0	5618,3	6735,0	7384,8	9079,2	1,26	1,20	1,10	1,23	4,48
податок на прибуток підприємств	66,8	79,4	84,7	107,1	117,9	129,7	181,6	1,26	1,10	1,10	1,40	2,72
рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	111,4	131,5	121,4	173,6	197,6	224,3	236,4	1,43	1,14	1,14	1,05	2,12
внутрішні податки на товари та послуги	413,2	619,0	690,6	693,8	651,2	714,5	830,6	1,00	0,94	1,10	1,16	2,01
місцеві податки і збори	741,4	1201,5	1541,3	1886,5	2346,7	2456,8	2909,9	1,22	1,24	1,05	1,18	3,93
інші податки та збори	122,8	137,7	1176,3	222,0	28,3	24,3	23,4	0,19	0,13	0,86	0,96	0,19
Неподаткові надходження	863,4	908,2	1191,1	1570,7	1004,8	914,1	1096,3	1,32	0,64	0,91	1,20	1,27
доходи від власності та підприємницької діяльності	10,5	65,3	128,0	112,7	36,3	42,6	61,6	0,88	0,32	1,17	1,45	5,87
адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	137,6	159,3	193,7	234,2	232,3	195,8	225,9	1,21	0,99	0,84	1,15	1,64
інші неподаткові надходження	75,1	46,3	65,0	101,0	83,0	96,0	70,5	1,55	0,82	1,16	0,73	0,94
власні надходження бюджетних установ	640,3	637,2	804,4	1122,8	653,2	579,7	738,3	1,40	0,58	0,89	1,27	1,15
Доходи від операцій з капіталом	65,8	79,9	83,6	88,1	120,4	153,1	152,1	1,05	1,37	1,27	0,99	2,31
Офіційні трансферти від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	0,0	0,0	0,0	63,5	7,7	116,6	6,6	-	0,12	15,14	0,06	-
Цільові фонди	6,3	8,5	8,1	8,6	7,2	7,4	5,6	1,06	0,84	1,03	0,76	0,89
Разом власних доходів	4 417,4	6 214,8	9 347,1	10 432,2	11 216,8	12 125,6	14 521,7	1,12	1,08	1,08	1,20	3,29
Офіційні трансферти від органів державного управління	12 105,9	13 747,8	19 149,3	21 189,4	19 370,3	12 098,1	13 878,0	1,11	0,91	0,62	1,15	1,15
<i>у тому числі:</i> дотації	799,3	774,4	1887,9	2273,9	2402,2	2161,1	2321,9	1,20	1,06	0,90	1,07	2,91
субвенції	11306,6	12973,4	17261,4	18915,5	16968,1	9937,0	11556,1	1,10	0,90	0,59	1,16	1,02
Всього доходів	16 523,3	19 962,6	28 496,4	31 621,6	30 587,1	24 223,7	28 399,7	1,11	0,97	0,79	1,17	1,72

Примітка. Побудовано автором за даними [16, 17, 71].

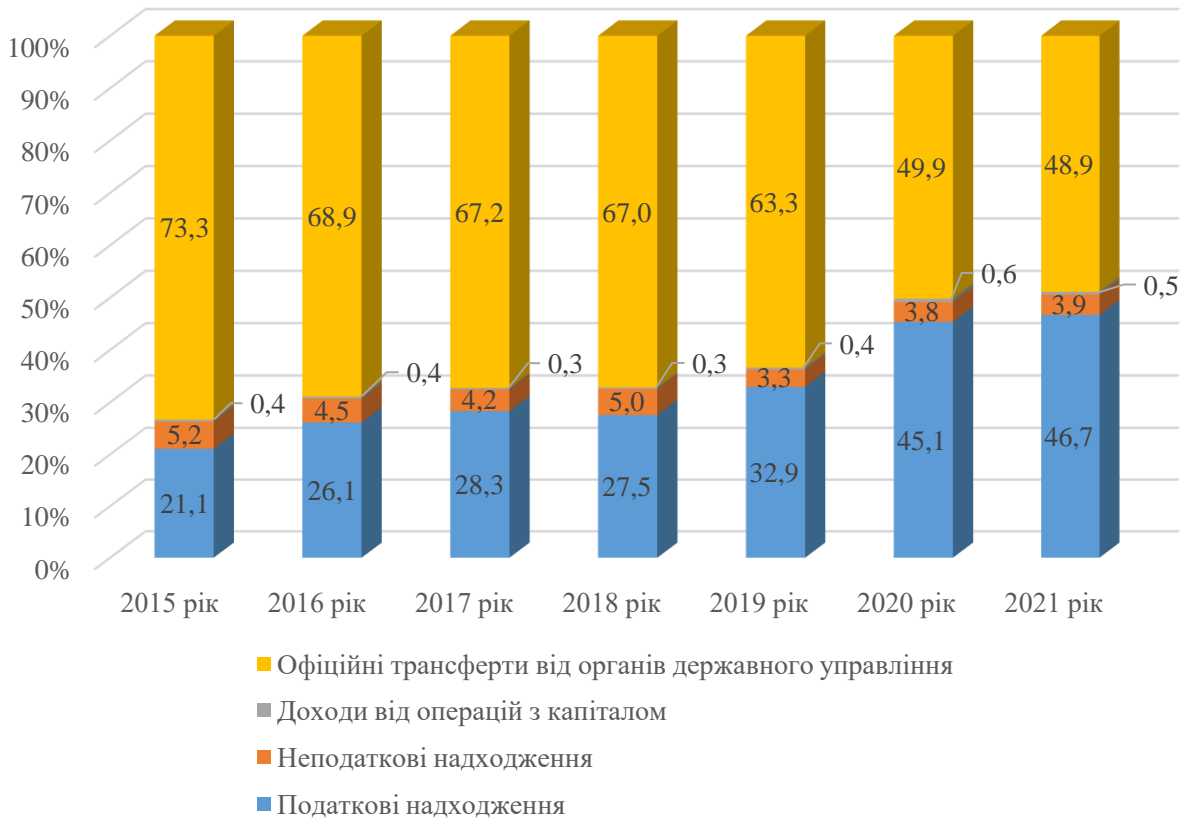

Рис. 2.22. Зміна питомої ваги статей доходів зведених місцевих бюджетів Північно-Західного регіону за 2015-2021 рр. (побудовано за даними [71])

На наступному етапі вивчено динаміку видатків зведеного бюджету окремо у Волинській (Додаток Г.1) та Рівненській (Додаток Г.2) областях, а також у цілому по Північно-Західному регіоні у розрізі статей за 2015-2021 рр. (табл. 2.4).

Якщо окремо розглядати Волинську область, то загальні видатки регіону за період 2015-2021 рр. збільшилися у 1,7 рази, але за окремими загальними статтями ситуація значно відрізнялася. Адже відбулося суттєве зростання видатків на державне управління (у 4,5 рази), на освіту (у 3 рази), фізичну культуру та спорт (у 3 рази), а також серед головних позитивних змін було зростання видатків на економічну діяльність (у 4,3 рази), зокрема найбільше на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатику (у 7,6 разів). Серед інших видатів до позитивних моментів можна віднести зростання видатків на захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (у 4,7 рази).

Таблиця 2.4. Динаміка видатків зведеного бюджету Північно-Західного регіону у розрізі статей за 2015-2021 рр.

Статті	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Індекси зростання				
								2018р. / 2017р.	2019р. / 2018р.	2020р. / 2019р.	2021р. / 2020р.	2021р. / 2015р.
Державне управління	494,1	600,2	950,2	1346,9	1654,8	1989,2	2204,5	1,42	1,23	1,20	1,11	4,46
Освіта	5287,4	5748,4	8327,8	10655,9	11983,2	13113,4	16279,6	1,28	1,12	1,09	1,24	3,08
Охорона здоров'я	2952,7	3065,4	4310,2	4693,4	4337,2	2159,0	1117,5	1,09	0,92	0,50	0,52	0,38
Соціальний захист та соціальне забезпечення	5119,2	7300,7	9579,9	9727,1	7155,3	890,5	980,0	1,02	0,74	0,12	1,10	0,19
Культура і мистецтво	557,6	584,9	806,9	694,1	790,4	789,4	914,8	0,86	1,14	1,00	1,16	1,64
Фізична культура і спорт	133,6	164,0	224,9	324,6	369,9	323,2	508,7	1,44	1,14	0,87	1,57	3,81
Житлово-комунальне господарство	495,3	502,6	842,6	970,5	1014,6	1033,7	1537,2	1,15	1,05	1,02	1,49	3,10
Економічна діяльність	824,4	1430,5	2151,7	3184,1	3095,2	3491,7	3785,2	1,48	0,97	1,13	1,08	4,59
будівництво	386,8	553,8	651,4	927,4	1328,6	1286,3	1175,3	1,42	1,43	0,97	0,91	3,04
сільське і лісове госп., рибне госп. та мисливство	71,1	83,4	109,7	18,7	25,5	19,2	16,7	0,17	1,36	0,75	0,87	0,23
транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	294,9	671,2	1231,4	1997,7	1418,9	1756,5	2235,6	1,62	0,71	1,24	1,27	7,58
інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	71,6	122,1	159,1	240,3	322,2	429,7	357,6	1,51	1,34	1,33	0,83	4,99
Інша діяльність	181,1	124,2	193,6	85,4	147,0	121,1	145,1	0,44	1,72	0,82	1,20	0,80
охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека	11,5	6,6	3,0	28,4	76,5	29,4	30,9	9,45	2,69	0,38	1,05	2,69
запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	11,5	11,5	18,4	41,7	48,8	75,5	72,9	2,27	1,17	1,55	0,97	6,33
обслуговування боргу	0,1	0,1	0,1	1,2	4,5	4,7	14,0	18,58	3,75	1,04	2,98	126,93
цільові фонди	21,0	28,7	40,2	0,0	0,0	0,0	4,5	0,00	-	-	-	0,21
правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави	14,8	16,2	25,1	7,1	13,9	7,7	9,3	0,28	1,96	0,55	1,21	0,63
засоби масової інформації	8,0	8,0	7,4	7,0	3,3	3,4	4,7	0,95	0,47	1,03	1,38	0,59
видатки, не віднесені до основних груп	114,2	53,1	99,5	0,0	0,0	0,4	8,8	0,00	-	-	22,00	0,08
Разом видатків	16045,3	19520,9	27387,8	31 682,0	30 547,6	23 911,2	27472,6	1,16	0,96	0,78	1,15	1,71
Міжбюджетні трансферти	80,8	104,1	133,3	216,3	306,1	359,5	419,1	1,62	1,42	1,17	1,17	5,19
Всього видатків з трансфертами	16126,1	19625,0	27521,1	31 898,3	30 853,7	24 270,7	27 891,7	1,16	0,97	0,79	1,15	1,73
Кредитування	9,6	14,3	16,0	10,5	11,2	18,4	7,1	0,66	1,07	1,64	0,39	0,74
Результат забалансування: дефіцит (-), профіцит (+)	387,6	323,4	959,3	-287,2	-277,8	-65,4	500,9	-0,30	0,97	0,24	-7,66	1,29

Примітка. Побудовано автором за даними [16, 17, 71].

Розглядаючи Рівненську область, можна відмітити аналогічне збільшення загальних видатків у 1,7 рази. Також звертає увагу значне збільшення видатків на державне управління (у 4,4 рази), на фізичну культуру та спорт (у 4,5 рази), на освіту (у 3,1 рази), а також житлово-комунальне господарство (у 3,2 рази). Значним позитивом також слід вважати значне збільшення видатків на економічну діяльність (у 5 разів), зокрема на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатику (у 7,5 разів).

Подібні тенденції були характерні і в цілому для бюджету Північно-Західного регіону, адже його загальні видатки зросли у 1,7 рази. Тоді як найбільші прирости фінансування було забезпечено за статтями державне управління (у 4,5 разів), фізична культура та спорт (у 3,8 разів), освіта (у 3,1 разів), житлово-комунальне господарство (у 3,1 разів), а головним чином на економічну діяльність (у 4,6 разів). Серед фінансування інших видів діяльності як позитви можна віднести суттєву зростання фінансування на запобігання та ліквідацію надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха (у 6,3 разів). В той же час, у зв'язку з проведенням реформ фінансуванні сфер медицини та соціальних виплат протягом аналізованого періоду суттєво зменшилося фінансування охорони здоров'я через місцеві бюджети (у 2,6 разів), а також соціального захисту та соціального забезпечення (у 5,2 рази). Також постійно зменшувалися видатки на сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство (у 4,3 рази).

Відповідні зміни також підтверджує аналіз зміни структури видатків зведених місцевих бюджетів Північно-Західного регіону (рис. 2.23). Як бачимо, частка сфери освіти у загальних видатках зросла з 32,8% до 58,4%, а другою за величиною видатків стала економічна діяльність (з 5,1% до 13,6%). Натомість суттєво зменшилася частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення (з 31,7% до 3,5%), а також на охорону здоров'я (з 18,3% до 4,0%).

Тобто, загалом можна відмітити, що зведені місцеві бюджети були сконцентровані на вирішення освітніх, фізкультурних, житлово-комунальних, транспортно-дорожніх та безпекових питань на території регіону. До певних

негативів можна віднести суттєве зростання видатків на утримання апарату державного управління, а також зменшення видатків на соціальний захист населення.

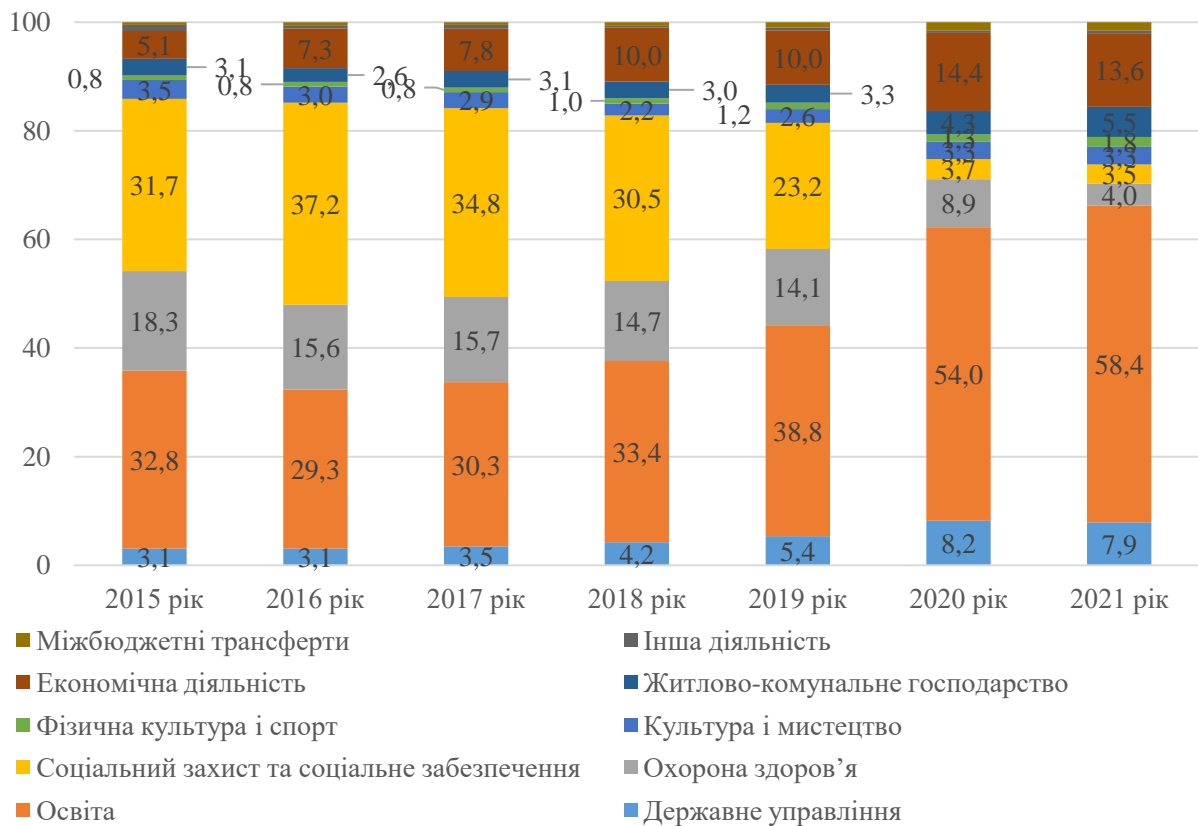

Рис. 2.23. Зміна питомої ваги статей видатків зведених місцевих бюджетів Північно-Західного регіону за 2015-2021 рр. (побудовано за даними [16, 17, 71])

Надалі проведено детальніший аналіз показників фінансової стійкості зведених місцевих бюджетів Північно-Західного регіону (рис. 2.24).

До позитивів можна віднести зростання частки власних доходів у загальних доходах (з 26,7% до 51,1%), а також певне зростання частки податкових надходжень у власних доходах (з 78,8% до 91,3%) та зменшення питомої ваги видатків, покритих за рахунок міжбюджетних трансфертів (з 75,4% до 50,5%). Збільшилося також стимулювання економічної діяльності – частка відповідних видатків зростає з 5,1% до 13,6%. Отже, у періоди економічної нестабільності та змін у міжбюджетних відносинах з державним бюджетом місцеві бюджети даного регіону були змушені переорієнтуватися на фінансування найбільш важливих для підтримання стабільного розвитку території статей видатків.

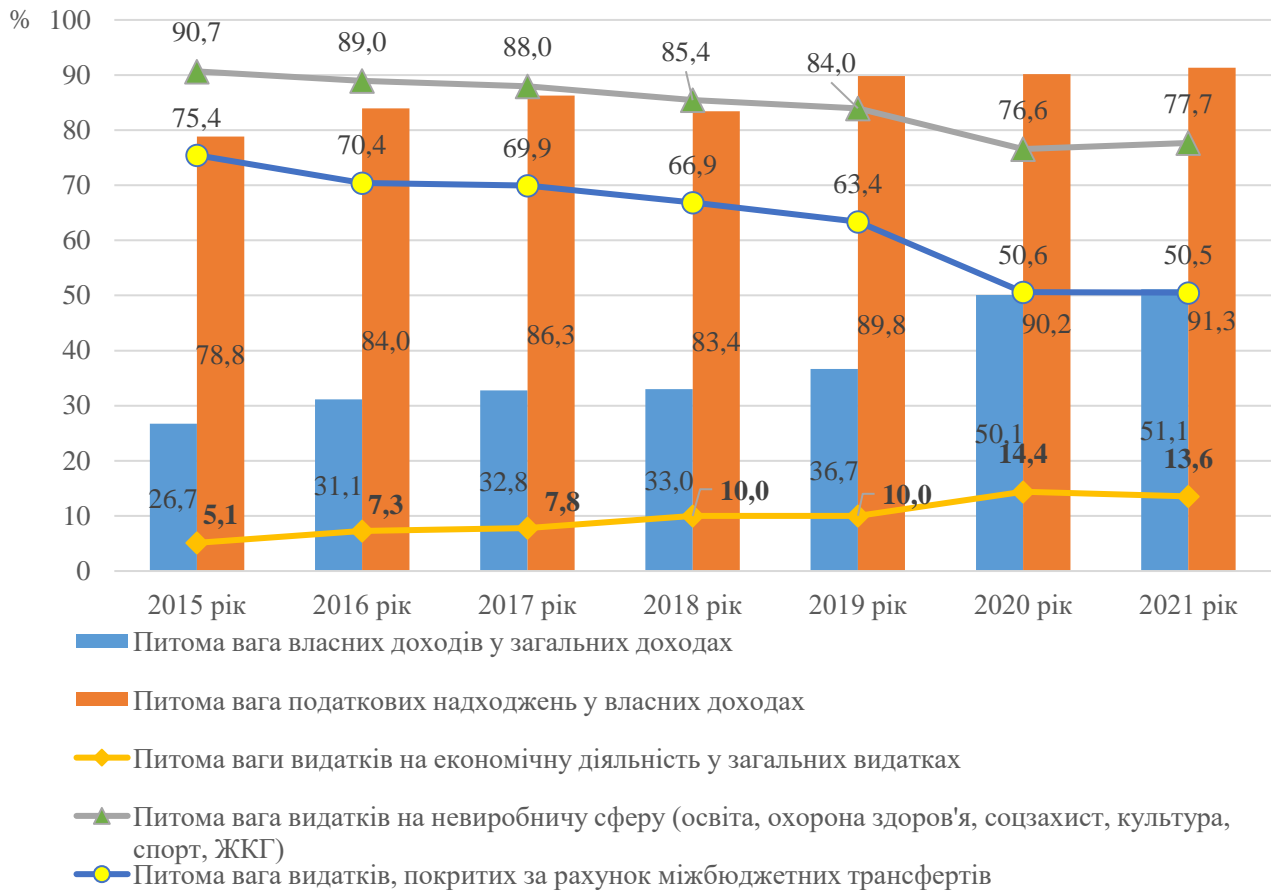

Рис. 2.24. Динаміка показників фінансової стійкості зведених місцевих бюджетів Північно-Західного регіону протягом 2015-2021 рр.

(побудовано автором за даними [16, 17, 71])

Також важливе значення має детальніше вивчення фінансової самодостатності у розрізі бюджетів територіальних громад Волинської області (рис. 2.25).

Як бачимо, за сумою власних доходів у розрахунку на 1 км² території високий рівень самодостатності демонстрували переважно міські та прилеглі до них територіальні громади. Зокрема, це стосується Луцької громади та прилеглих Боратинської, Підгайцівської, Городищенської та Ківерцівської громад. Також це характерне для Володимир-Волинської, Поромівської, Устилузької, Оваднівської громад, а також Ковельської, Дубівської та Луківської громад. Крім того, високим рівнем самодостатності характеризувалися

прикордонні з Польщею Любомльська, Рівненська, Шацька, Вишнівська громади.

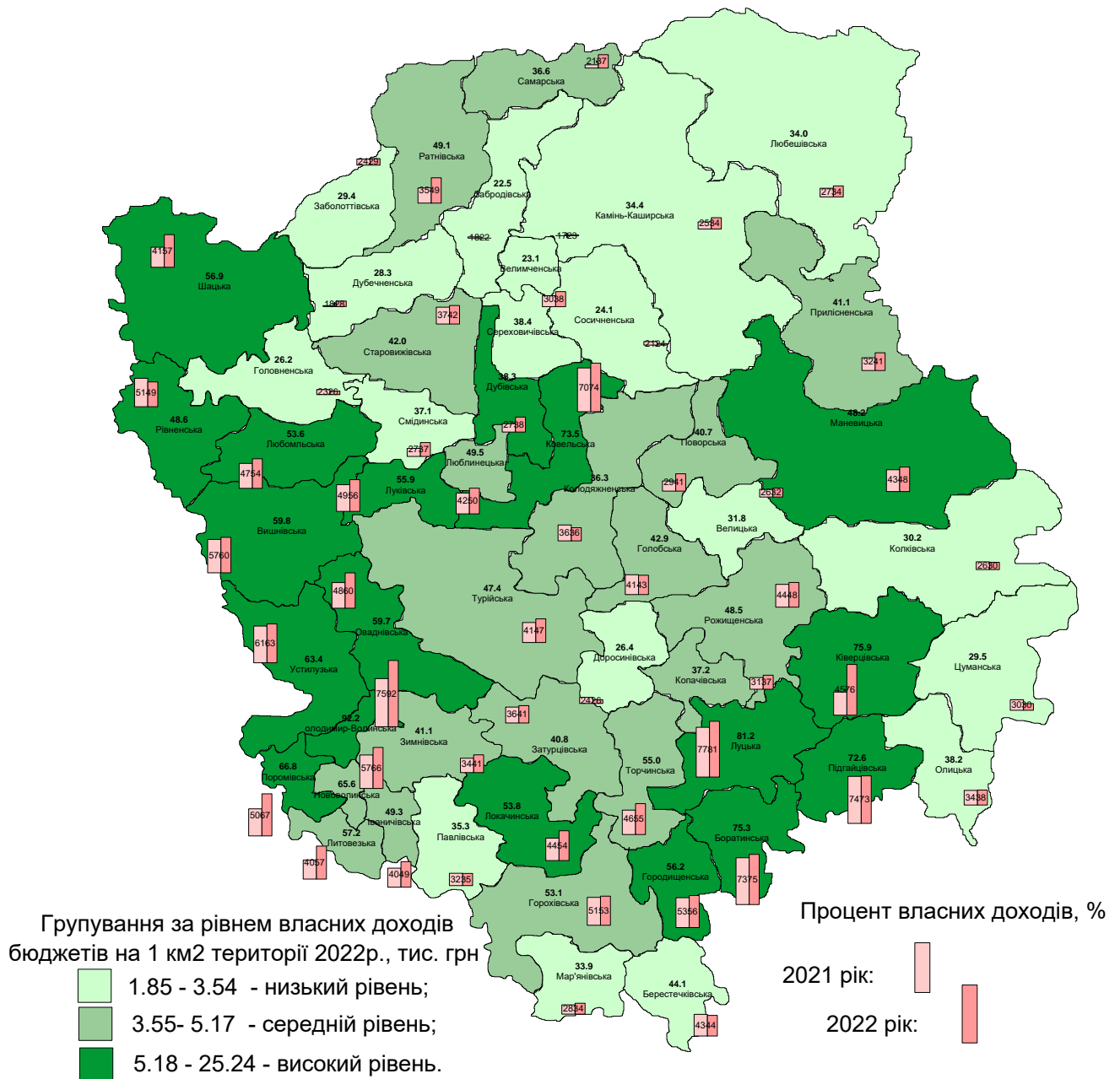

Рис. 2.25. Фінансова самодостатність бюджетів територіальних громад Волинської області в розрахунку на 1 км² території (побудовано автором за даними ([16, 17, 71]))

Високий рівень самодостатності Маневицької громади отримано переважно за рахунок високим рівнем лісозабезпеченості та наявністю кількох потужних лісгосподарських філій ДП «Ліси України», які по-суті є

бюджетоутворюючими підприємствами для даної громади. Також звертає увагу на низький рівень фінансової забезпеченості громад у Північній та Східній частині Волинської області. Це значною мірою пов'язується з низькою економічною активністю бізнесу та незначною податковою базою для наповнення місцевих бюджетів.

Реалізація усіх визначених на національному та регіональному рівнях Цілей сталого розвитку ООН в період війни в Україні значно ускладнюється, адже пріоритетними завданнями залишаються оборона і безпека, а також своєчасне вирішення комплексу соціальних проблем жителів громади. Це загалом йде у контексті реалізації соціально орієнтованих Цілей сталого розвитку ООН (Цілі 1, 2, 3, 4, 5, 8), а також Цілі 16 «Мир, справедливість та сильні інститути». Аналіз показав, що в період війни найбільшою самодостатністю відзначаються міські територіальні громади (Луцька, Володимир-Волинська, Ковельська) та сусідні з ними громади, а також громади, які знаходяться у прикордонній зоні з Польщею та Маневицька громада, самодостатність якої пов'язується переважно з наявністю потужних бюджетоутворюючих лісогосподарських підприємств. Низьким рівнем фінансової самодостатності характеризується переважно громади Північної та Східної частин Волинської області через низьку економічну активність суб'єктів господарювання та низьку густину населення на цих територіях. Тому надалі важливо детальніше дослідити можливості залучення додаткових джерел фінансування для підвищення суми власних доходів цих громад.

Важливим джерелом фінансованого забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку у Північно-Західному регіоні можуть стати власні кошти підприємств. В цьому контексті доцільно оперувати використовуваним у процесі аналізу фінансового стану підприємств показником власних оборотних коштів, який визначається як різниця між сумою власного капіталу та сумою необоротних активів підприємств. Також можна оцінити й рівень забезпеченості підприємств власними оборотними коштами, співвіднісши цей показник із загальною величиною активів.

На основі даних Додатку Д вивчено динаміку суми власних оборотних коштів та їх питомої ваги у загальній сумі активів підприємств у Північно-Західному регіоні у 2012-2021 рр. (рис. 2.26).

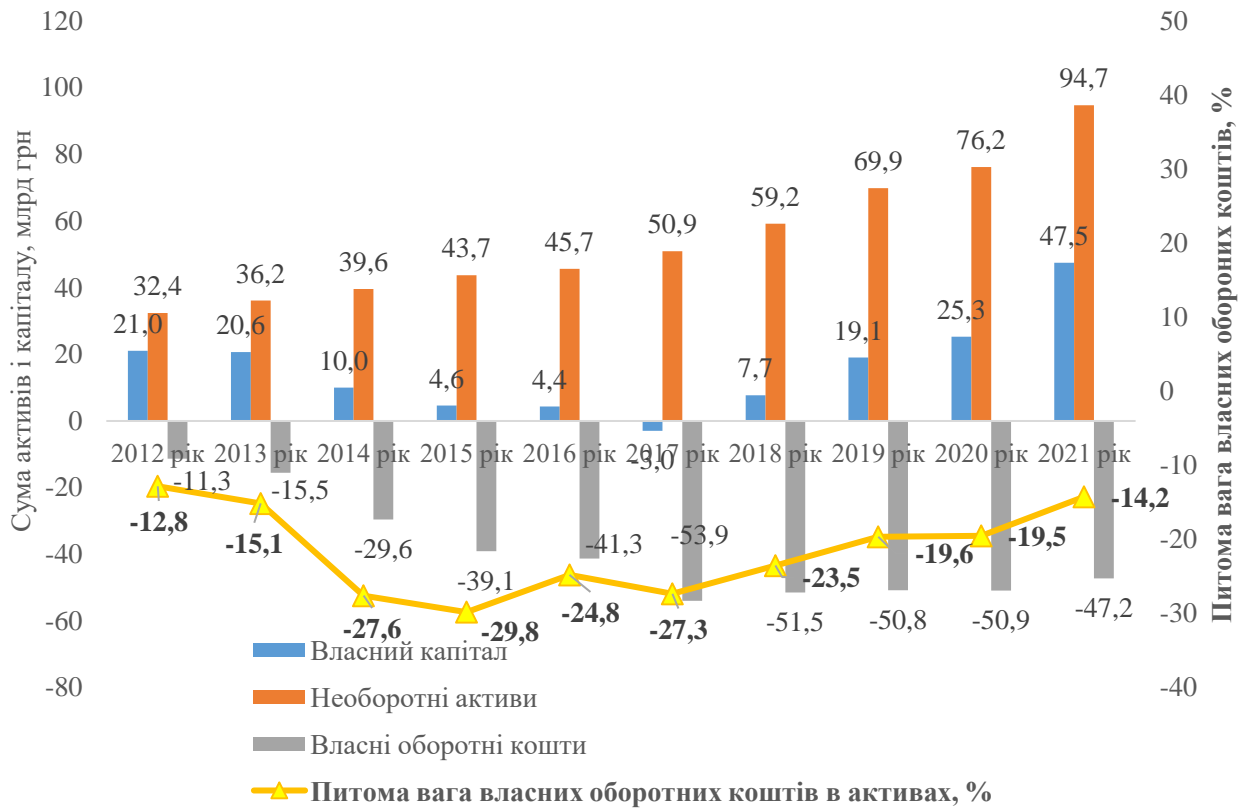

Рис. 2.26. Динаміка власних оборотних коштів підприємств та їх питомої ваги в сумі активів у Північно-Західному регіоні протягом 2012-2021 рр. (побудовано автором за даними [16, 17])

Як бачимо, протягом усього періоду підприємства регіону відчували дефіцит власних оборотних коштів, величина якого різко зростала у 2014-2017 рр. внаслідок економічної кризи після анексії частини територій нашої країни з боку росії. Надалі поступово рівень дефіциту власних коштів підприємств у даному регіоні зменшився до 14,2% у 2021 році. При цьому, у Волинській області він становив лише 6,4%, тоді як у Рівненській був значно вищим – 28,1%. Тобто, можна констатувати, що підприємства регіону відчувають значний дефіцит власних коштів для фінансування поточної господарської діяльності, тому дане джерело в найближчі роки, враховуючи наслідки повномасштабної війни для економіки України, не може розглядатися

як пріоритетне для фінансування реалізації Цілей сталого розвитку у даному регіоні, адже додаткові видатки зможуть дозволити лише підприємства зі стабільним фінансовим станом.

Тому важливим джерелом фінансування може стати використання коштів фінансово-кредитних установ. Відповідно надалі вивчено динаміку обсягів залучення депозитів та надання кредитів депозитними корпораціями (банками) у Північно-Західному регіоні протягом періоду 2011-2021 рр. (рис. 2.27).

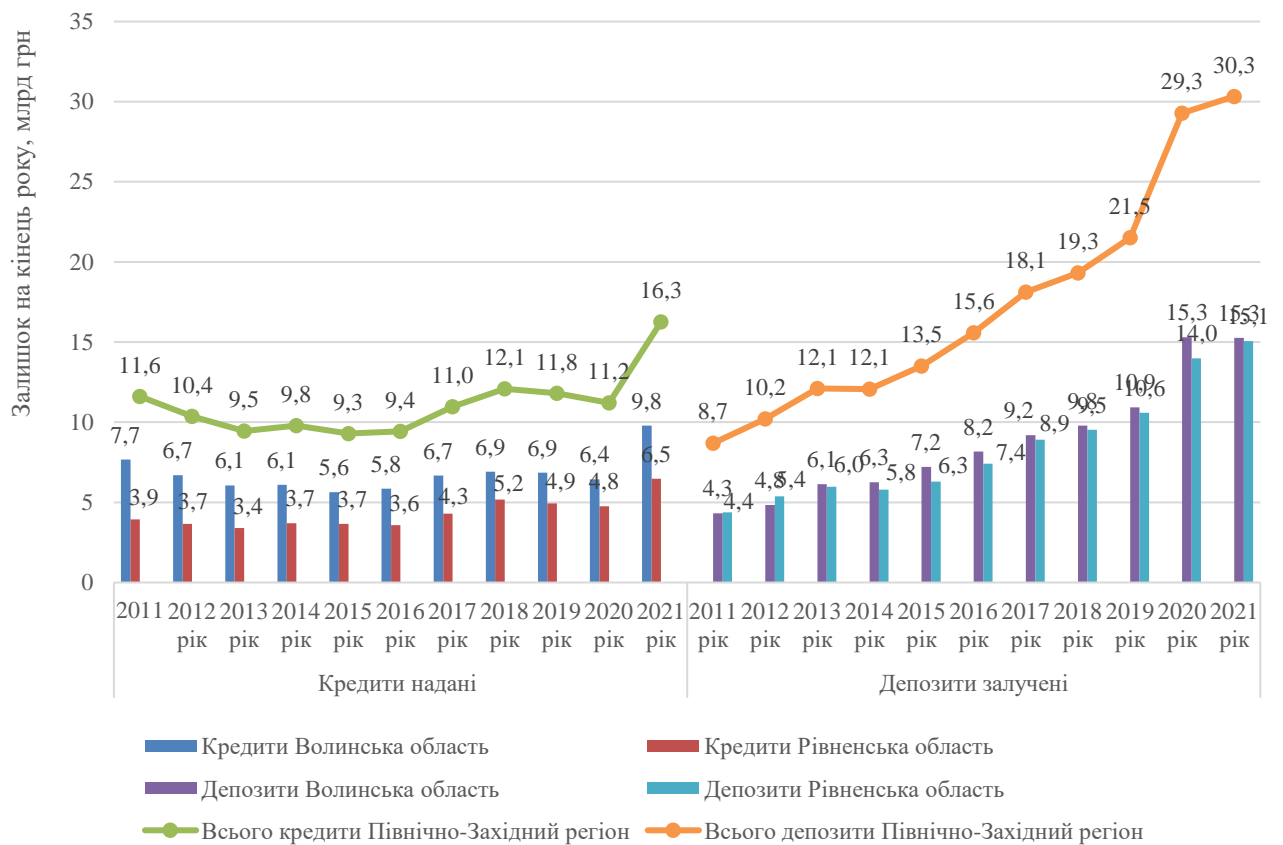

Рис. 2.27. Фінансове забезпечення Північно-Західного регіону за рахунок залучення депозитів та надання кредитів депозитними корпораціями (банками) протягом 2011-2021 рр. (побудовано автором за даними [58])

Як бачимо загальна сума залучених депозитів депозитними корпораціями (банками) починаючи з 2013 року переважала суму наданих кредитів у регіоні, що свідчить про недостатньо повне використання залучених коштів для цілей кредитування різних груп економічних суб'єктів у регіоні. При цьому, за

показниками кредитної активності та залучення депозитів Волинська область переважала Рівненську практично протягом усього аналізованого періоду.

Надалі детальніше вивчено зміну структури джерел залучення депозитів та напрямів надання кредитів у розрізі статей за 2011-2021 рр. (табл. 2.5).

Таблиця 2.5. Зміна структури джерел залучення депозитів та напрямів надання кредитів депозитними корпораціями (банками) у розрізі статей у Північно-Західному регіоні за 2011-2021 рр., %

Показники	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Зміна 2021р. до 2011р.
Кредити, надані депозитними корпораціями	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	0,0
інші фінансові корпорації	2,7	0,8	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	-2,6
сектор загального державного управління	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
нефінансовим корпораціям	50,9	54,2	55,3	50,1	51,9	54,0	52,8	52,3	53,0	51,8	59,0	8,1
домашнім господарствам	46,4	45,0	44,7	49,9	48,0	45,8	46,9	47,3	46,5	47,4	40,1	-6,3
некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,5	0,8	0,8	0,8
Депозити, залучені депозитними корпораціями	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	0,0
інші фінансові корпорації	0,7	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,4	0,3	0,3	-0,5
сектор загального державного управління	0,1	0,6	0,1	0,2	0,3	0,5	0,4	0,6	0,4	0,7	0,4	0,2
нефінансових корпорацій	22,8	19,2	15,8	17,1	21,3	24,5	22,9	20,5	22,5	28,4	29,2	6,4
домашніх господарств	76,0	79,2	83,2	81,6	77,0	73,6	75,0	77,0	75,5	69,3	68,7	-7,3
некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	0,4	0,5	0,6	0,8	0,9	1,0	1,2	1,3	1,2	1,3	1,5	1,1

Примітка. Побудовано автором за даними [58].

Протягом аналізованого періоду банківська сфера регіону переорієнтувалася на надання кредитів від переважно домашнім господарствам до переважно нефінансовим корпораціям (59,0% від загальної суми у 2021 році). З іншого боку, основним джерелом залучення депозитів залишалися домашні господарства, але їх частка зменшилася (з 76,0% до 68,7%), тоді як зростає частка

нефінансових корпорацій (з 22,8% до 29,2%). Очевидно у воєнний і повоєнний періоди можливості депозитних корпорацій (банків) щодо залучення депозитних коштів та їх перерозподілу для додаткового кредитування будуть обмежені, тому важливе значення матиме додаткове їх стимулювання.

Отже, для макро регіонів України, до яких віднесено Північно-Західний регіон, до складу якого входять Волинська та Рівненська області, важливе значення має формування ефективної системи фінансового забезпечення досягнення визначених Цілей сталого розвитку до 2030 року.

Тому в наступних періодах особливе значення для Північно-Західного регіону має створення сприятливих умов для збільшення капітальних інвестицій як в матеріальні, так і нематеріальні активи, адже вони забезпечать оновлення основного капіталу на інноваційній основі, що дозволить збільшити виробництво конкурентоспроможної на внутрішньому та зовнішньому ринках збуту продукції на основі залучення потужного природно-ресурсного потенціалу даного макро регіону, що в кінцевому підсумку сприятиме підвищення рівня його соціально-економічного розвитку.

2.3. Методологія оцінки фінансового забезпечення досягнення цілей сталого розвитку на регіональному рівні

Об'єктом дослідження є процес багатокритеріальної оцінки рівня фінансового забезпечення реалізації ЦСР у прикордонних регіонах Польщі (Люблінське воєводство і Підкарпатське воєводство) та України (Волинська область і Львівська область). Закарпатську область з України не беремо до уваги через незначну протяжність кордону з Польщею та її переважну зорієнтованість на міжнародну співпрацю з Угорщиною.

Відомо, що на глобальному рівні виділено 17 ЦСР, тому для проведення оцінки фінансового забезпечення їх реалізації не можна вибрати один чи кілька узагальнюючих показників. Адже кожна з ЦСР має свою спрямованість на

вирішення окремої важливої глобальної проблеми. Також кожна країна відповідно до діючої системи статистики може виділити багато показників, які характеризуватимуть залучення та використання коштів на фінансування досягнень кожної з ЦСР. Але якщо проводити міжрегіональні порівняння, то додаються додаткові проблеми порівнюваності, дотичності, співставності, часової узгодженості статистичних даних.

Питання проведення міжрегіональних порівнянь стосовно реалізації ЦСР широко висвітлені у багатьох наукових дослідженнях.

Кожна країна, як правило, формує власну систему індикаторів для оцінки досягнення ЦСР. Такі індикатори також визначено у Польщі [137] та Україні [51, 56].

Також на рівні центральних статистичних служб Польщі [137] та України [138] створено офіційні інтернет-платформи звітності про досягнення національних ЦСР. Але спільною проблемою є те, що ці дані подаються в цілому по країні без деталізації за окремими її регіонами, що не дозволяє провести міжрегіональні порівняння однакових показників-індикаторів, які визначені польською та українською статистикою у цій сфері.

Також і Євростатом запроваджено практику щорічної підготовки аналітичних оглядів [150] щодо досягнення ЦСР у країнах ЄС.

Але представлені статистичні дослідження базуються на вивченні показників-індикаторів досягнення ЦСР, які переважно не містять фінансових показників, які характеризують використання різноманітних інструментів фінансування, а також масштаби мобілізації та ефективність використання коштів з різних джерел.

Звичайно можна певною мірою позитивні або негативні результати оцінки ступеня досягнення ЦСР пов'язувати з відповідним достатнім чи недостатнім рівнем фінансування їх реалізації. Але це буде надто спрощене на не підтвержене використанням специфічної фінансової методології твердження. Адже на реалізацію ЦСР, крім фінансових, впливають також багато інших

факторів: політичних, природних, правових, інституційних, ринкових, демографічних, інформаційно-технічних, санітарно-гігієнічних тощо.

Тому вважаємо, що для оцінки фінансового забезпечення реалізації ЦСР потрібно сформувати специфічну систему показників-індикаторів, які б дозволили оцінити масштаби та ефективність фінансування з різних джерел із застосуванням широкого набору фінансових інструментів.

Головна проблема дослідження полягає в тому, що на даний час не розроблено єдиного визнаного на міжнародному рівні методу оцінки рівня фінансового забезпечення реалізації ЦСР, а також єдиної системи показників-індикаторів, які б визначалися за єдиною методикою на рівні країн та їх регіонів і були б порівнюваними, тобто прийнятними для проведення міжрегіональних порівнянь.

Виходячи з розуміння сталого розвитку як складаного, багатогранного, комплексного та різностороннього глобального процесу, констатуємо, що для проведення оцінки рівня його фінансового забезпечення навіть на рівні регіонів нижчого рівня не можливо взяти до уваги тільки один чи кілька показників. Кожна з компонент сталого розвитку охоплює окрему сферу діяльності, які сама по собі також передбачає вивчення багатьох показників, які з різних сторін дозволяють вивчити особливості фінансового забезпечення сталого розвитку.

Тому для проведення оцінки фінансового забезпечення реалізації ЦСР доцільно використовувати систему показників, що надалі передбачає застосування статистичних методів багатовимірної аналізу даних для формування узагальнюючих оцінок.

Доцільно виділити для кожної з 17 ЦСР сукупність основних показників, які характеризуватимуть рівень фінансового забезпечення для її досягнення. Також важливо розробити узагальнюючі показники оцінки рівня фінансування по кожній Цілі сталого розвитку. В багатьох дослідженнях висловлюється думка, що ЦСР можна згрупувати за трьома ключовими сферами, які традиційно охоплює розуміння поняття сталого розвитку, як гармонійного поєднання екологічного, соціального та економічного компонентів.

Зокрема дослідники [167] виявили міцний зв'язок між моделлю сталого фінансування та соціальною стійкістю (ЦСР 1, 3, 4, 5, 10, 16); екологічною стійкістю (ЦСР 11, 12, 13, 15) та економічною стійкістю (ЦСР 8, 9, 17). Підхід до поділу ЦСР на групи був застосований Міністерством економіки України у процесі формування Цілей сталого розвитку України 2030 [51]. Було створено тематичні робочі (експертні) групи за чотирма основними напрямками: економічним (ЦСР 2, 8, 9, 12), екологічним (ЦСР 6, 7, 13, 14, 15), соціальним (SDG 1, 3, 4, 10) та інституційним, який є дотичним до попередніх (ЦСР 5, 11, 16, 17), що також можна вважати підходом до групування Цілей сталого розвитку 2030.

Вважаємо, що на початковому етапі дослідження 17 Цілей сталого розвитку 2030 доцільно згрупувати за компонентами таким чином: соціальний компонент (ЦСР 1, 3, 4, 5, 10, 16), економічний компонент (ЦСР 2, 8, 9, 11, 17), екологічний компонент (ЦСР 6, 7, 12, 13, 14, 15).

Зокрема, віднесення до соціального компоненту Goal 5: Gender equality пояснюється її спрямованістю на забезпечення рівності прав і свобод різних соціальних груп суспільства, зокрема чоловіків і жінок.

Віднесення до економічного компоненту Ціль 2 «Подолання голоду» пояснюється тим, що дана ціль хоча й спрямована на досягнення первинних потреб людей, але потребує розвитку економіки для продукування необхідної кількості харчових продуктів для недопущення голоду. Також віднесення до економічного компоненту Ціль 11 «Сталий розвиток міст та спільнот» пояснюється необхідністю формування, перш за все, ефективної системи економічних відносин у містах і громадах, що забезпечить дотримання принципів сталого розвитку.

Віднесення до екологічного компоненту Ціль 6 «Чиста вода та належні санітарні умови» та Ціль 7 «Доступна та чиста енергія» пояснюється тим, що вони спрямовані на забезпечення сталого використання води та перехід на нетрадиційні (відновлювані) джерела енергії, які є природними екологічними ресурсами. Віднесення також до цього компоненту Ціль 12 «Відповідальне

спожавання та виробництво» пояснюється її пріоритетною спрямованістю на зменшення відходів, забезпечення їх оборотного використання з метою зменшення негативного впливу на довкілля.

Враховуючи те, що ЦСР можна згрупувати по компонентах сталого розвитку (соціальна, економічна, екологічна), то доцільно також визначити для кожного компоненти систему відповідних узагальнюючих показників. На наступному етапі потрібно розробити узагальнюючий показник, який буде характеризувати ефективність фінансового забезпечення сталого розвитку по окремому регіону, групі регіонів, країні. Це дозволить провести їх групування та для кожної групи розробити стратегії підвищення рівня фінансового забезпечення реалізації ЦСР.

Виділені компоненти надалі будуть виступати критеріями оцінки, а віднесені до кожного з них ЦСР – підкритеріями (рис. 2.28).

Для оцінки рівня фінансового забезпечення сталого розвитку по кожній ЦСР потрібно виділити основні показники-індикатори. По кожному показнику потрібно визначити його спрямованість. Тобто чи є він стимулятором (позитивним вважатиметься його зростання), чи дестимулятором (позитивним вважатиметься його зниження). Враховуючи те, що вказані показники мають різні одиниці виміру та рівень спрямованості, для цілей проведення комплексної оцінки доцільно провести їх трансформацію у безрозмірні величини – індекси. Це дозволить узагальнювати рівень ефективності фінансового забезпечення сталого розвитку регіону як по окремій компоненті, так і в цілому по усіх компонентах за окремі роки аналізованого періоду.

На даний час широко розробленими є підходи до проведення комплексної оцінки на основі порівняльного аналізу показників-індикаторів у регіональному розрізі. Але специфіка даної оцінки передбачає проведення порівнянь показників за прикордонними регіонами. Тому серед підходів доцільно обрати той, який передбачає порівняння значень показників з їх максимальним, мінімальним чи середнім рівнем, який склався за увесь аналізований період.

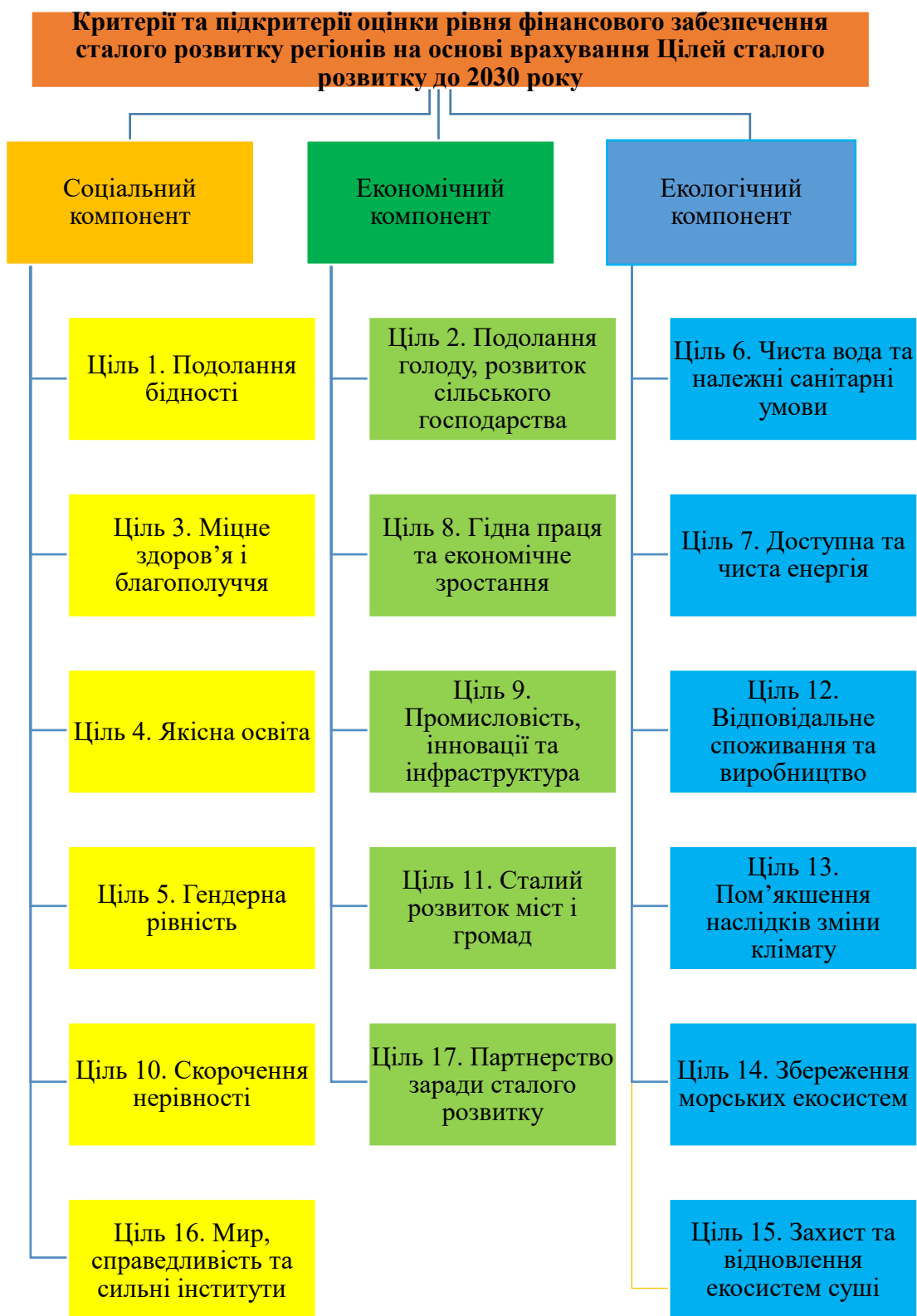

Рис. 2.28. Групування критеріїв та підкритеріїв оцінки рівня фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів на основі ЦСР (побудовано на основі узагальнення праць [51, 136, 151, 167])

Напрями та джерела фінансового забезпечення реалізації ЦСР можуть бути різними: доходи та витрати бюджету, кредити банків, інвестиційні витрати, поточні витрати суб'єктів господарювання, прямі іноземні інвестиції, частка в капіталі, кошти міжнародного та Європейського Союзу кошти, доходи та витрати домогосподарств та інше. Важливо, щоб наявна статистика дозволяла охопити усіх можливі джерела і напрями фінансування.

Враховуючи те, що в основі наукових досліджень лежить діалектичний підхід, який передбачає вивчення явищ і процесів у їх розвитку, динаміці, важливо, щоб оцінка рівня фінансового забезпечення реалізації ЦСР проводилася на основі даних не за один рік, а за більш тривалий часовий період. Разом з тим, протягом періодів понад три роки вже можуть під впливом зовнішніх факторів суттєво змінюватися базові умови функціонування соціо-еколого-економічних систем. Тому найбільш доцільно оцінку та порівняння рівнів фінансового забезпечення проводити за період останніх трьох років, за які є зведені статистичні дані.

Вивчення представленої Держстатом України [31], Мінфіном України [71], Нацбанком України [58] та Євростатом [150] наявної інформаційної бази, яка може бути використана для вивчення процесів, пов'язаних із фінансуванням заходів щодо досягнення Цілей сталого розвитку до 2030 року показало, що в Україні є ряд обмежень щодо отримання даних для поведіння повноцінного аналізу та оцінки фінансового забезпечення сталого розвитку на національному, регіональному та локальному рівнях:

- через адміністративну реформу немає детальної статистики доходів і видатків бюджетів нижчого рівня (по районах і територіальних громадах);
- немає також єдиного комплексного джерела інформації як, наприклад, «Банк даних локальних (BDL)» у Польщі, де можна вибрати потрібні дані за різними критеріями;
- немає офіційної статистики розвитку та фінансування відновлювальної енергетики по областях;

- окремі показники статистики домогосподарств не можуть порівнюватися з даними Євростату;

- дані статистики навколишнього середовища не охоплюють повною мірою питання фінансового забезпечення в рамках реалізації Цілей сталого розвитку 2030 тощо.

Через ці та інші проблеми розроблена система показників може не охоплювати усі можливі напрями та джерела фінансування реалізації Цілей сталого розвитку 2030 відповідно до національних пріоритетів.

Надалі постає завдання, виходячи з наявних статистичних даних вибрати найбільш прийнятні показники, які будуть відповідати визначеним критеріям і підкритеріям оцінки.

Одні автори [166] для вибору показників моніторингу змін у сталому розвитку за екологічним, соціальним та економічним компонентами використовували метод зворотної матриці коефіцієнтів кореляції. Інші дослідники [102] запропонували загальний набір індикаторів для оцінки сталого розвитку Польщі без поділу на відповідні компоненти.

В іншому дослідженні [123] більше уваги приділено визначенню основних моделей впровадження поворотних фінансових інструментів у Європейському Союзі, проведено аналіз ефективності їх використання та виділені бар'єри для їх реалізації.

Також цікавою є думка [114], що без застосування чіткого методу відбору індикатори можуть спотворюватися і не забезпечувати повного врахування ключових принципів сталого розвитку, а тому можуть бути неефективними для оцінки.

М. Ziolo виділила систему показників, які можуть використовуватися для оцінки сталого фінансування у Польщі на рівні країни на вєводств відповідно до наявної інформаційної бази [167]. Але більшість показників не можуть бути визначені відповідно до специфіки подання української статистики.

Окремі дослідники [164] вважають, що фінансово-правові інструменти сприяння реалізації політики сталого розвитку спрямовують фінансові ресурси

на реалізацію певних цілей, утворюючи тим самим прогалину у реалізації інших Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року.

При виборі показників-індикаторів важливо також врахувати думку [42], що до *основних форм фінансового забезпечення сталого розвитку*, слід віднести фінансування, кредитування та інвестування, які, залежно від джерел фінансування, будуть поділятися на державні й приватні, національні, міжнародні й світові. При цьому за кожною формою фінансового забезпечення сталого розвитку можуть використовуватися конкретні фінансові інструменти. Також слід мати на увазі думку [136], що відібрані показники повинні враховувати сучасні проблеми розвитку польсько-українського прикордоння.

Вважаємо, що для оцінки рівня фінансового забезпечення реалізації кожної ЦСР доцільно вибрати відносні показники, які відобразатимуть результати залучення та використання фінансових ресурсів з різних джерел.

На основі порівняльного аналізу даних із вказаних офіційних статистичних джерел з Польщі та України було вибрано основні показники, які можуть бути використані для оцінки рівня фінансового забезпечення досягнення ЦСР.

Система показників-індикаторів, які згруповані по кожному критерію, підкритерію оцінки рівня фінансового забезпечення досягнення ЦСР, які адаптовані під можливості отримання порівнюваних статистичних даних по адміністративних областях України, зокрема по Волинській та Рівненській областях, представлено у таблицях 2.6-2.8.

Оскільки регіони Північно-Західної України не мають виходу до моря, то немає даних для виділення окремого підкритерію за Ціллю 14, що відноситься до екологічного компоненту. Тому цей підкритерій саме для цих регіонів не може бути включений до загальної системи оцінки.

Усього розроблена система показників для багатокритеріальної оцінки рівня фінансового забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку 2030 складається з 70 показників-індикаторів, які комплексно характеризують різні джерела залучення коштів та напрями фінансування.

Таблиця 2.6. Підкритерії та показники-індикатори оцінки рівня фінансового забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку 2030 за критерієм «Соціальна КОМПОНЕНТА»

Компонент (критерій)	Цілі сталого розвитку 2030 (підкритерії)	Показники оцінки рівня фінансового забезпечення	Орієнтація: стимулятор (+) дестимулятор (-)
Соціальний компонент	Ціль 1. Подолання бідності	1. Видатки зведеного місцевого бюджету на Соціальний захист та соціальне забезпечення у загальних видатках, %	+
		2. Співвідношення середньомісячної заробітної плати до прожиткового мінімуму	+
		3. Частка домогосподарств, чиї середньодушові еквівалентні сукупні доходи є нижчими середнього рівня грошових доходів, %	-
		4. Частка малозабезпечених сімей, яким надано грошову допомогу, в загальній чисельності сімей, які її потребували, %	+
		5. Кредити, надані депозитними корпораціями домашнім господарствам у загальній сумі кредитів, %	+
	Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	6. Капітальні інвестиції у сферу Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги у загальній сумі капінвестицій, %	+
		7. Капітальні інвестиції у сферу Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок у загальній сумі капінвестицій, %	+
		8. Видатки зведеного місцевого бюджету на охорону здоров'я у загальних видатках, %	+
		9. Видатки зведеного місцевого бюджету на Фізичну культуру і спорт у загальних видатках, %	+
		10. Частка сукупних витрат домогосподарств на охорону здоров'я у загальних сукупних витратах, %	-
	Ціль 4. Якісна освіта	11. Капітальні інвестиції у сферу Освіта у загальній сумі капінвестицій, %	+
		12. Видатки зведеного місцевого бюджету на освіту у загальних видатках, %	+
		13. Середня зарплата працівників сфери освіти до середньої по регіону, %	+
		14. Частка грошових витрат домогосподарств на освіту у загальних грошових витратах, %	-
	Ціль 5. Гендерна рівність	15. Індекс порівняння зарплати жінок до середньої у регіоні	+
		16. Індекс співвідношення зарплати жінок та чоловіків	+
		17. Індекс порівняння зарплати жінок у регіоні з даними по Україні	+
	Ціль 10. Скорочення нерівності	18. Коефіцієнт концентрації (індекс Джині)	-
		19. Децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення (Співвідношення доходів найбільш та найменш забезпечених 10% населення), рази	-
		20. Співвідношення середньомісячної зарплати в регіоні та по Україні, %	+
	Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	21. Найвищий дохід у розрахунку на одну особу до середнього по Україні, %	+
		22. Капітальні інвестиції у сферу Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування у загальній сумі капінвестицій, %	+
		23. Видатки зведеного місцевого бюджету на запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха у загальних видатках, %	+
		24. Видатки зведеного місцевого бюджету на правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави у загальних видатках, %	+
		25. Видатки зведеного місцевого бюджету на державне управління у загальних видатках, %	+
		26. Середньомісячна зарплата працівників у сфері Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування до середньої по регіону, %	+

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 2.7. Підкритерії та показники-індикатори оцінки рівня фінансового забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку 2030 за критерієм «Економічна компонента»

Компонент (критерій)	Цілі сталого розвитку 2030 (підкритерії)	Показники оцінки рівня фінансового забезпечення	Орієнтація: стимулятор (+) / дестимулятор (-)
Економічний компонент	Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	27. Капітальні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство у загальній сумі капінвестицій, %	+
		28. Частка інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство у загальному залишку прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі), %	+
		29. Видатки зведеного місцевого бюджету на сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство у загальних видатках, %	+
		30. Частка витрат на продукти харчування та безалкогольні напої в сукупних витратах домогосподарств, %	-
	Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	31. Індекс реальної заробітної плати в регіоні, %	+
		32. Індекс фізичного обсягу ВРП у цінах попереднього року, %	+
		33. Надходження податку з доходів фізосіб до зведеного місцевого бюджету у власних доходах, %	+
		34. Питома вага оплати праці в сукупних ресурсах домогосподарств, %	+
	Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	35. Частка інвестицій у переробну промисловість у загальному залишку прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі), %	+
		36. Капітальні інвестиції у сферу Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність у загальній сумі капінвестицій, %	+
		37. Капітальні інвестиції у Професійна, наукова та технічна діяльність у загальній сумі капінвестицій, %	+
		37. Видатки зведеного місцевого бюджету на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика у загальних видатках, %	+
		39. Капітальні інвестиції у сферу Промисловості у загальній сумі капінвестицій, %	+
	Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	40. Капітальні інвестиції у сферу Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування у загальній сумі капінвестицій, %	+
		41. Видатки зведеного місцевого бюджету на Житлово-комунальне господарство у загальних видатках, %	+
		42. Видатки зведеного місцевого бюджету на Будівництво у загальних видатках, %	+
		43. Капітальні інвестиції у сферу Будівництва у загальній сумі капінвестицій, %	+
		44. Питома вага власних доходів у загальних доходах зведеного місцевого бюджету, %	+
	Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	45. Прямі інвестиції нерезидентів в області (акціонерний капітал та боргові інструменти) на кінець року, млн дол. США	+
		46. Питома вага фінансування капітальних інвестицій підприємств за рахунок коштів іноземних інвесторів, %	+
47. Експорт товарів та послуг у загальній сумі експорту в країні, %		+	
48. Коефіцієнт покриття імпорту товарів експортом у регіоні		+	
49. Коефіцієнт покриття імпорту послуг експортом у регіоні		+	

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 2.8. Підкритерії та показники-індикатори оцінки рівня фінансового забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку 2030 за критерієм «Екологічна компонента»

Компонент (критерій)	Цілі сталого розвитку 2030 (підкритерії)	Показники оцінки рівня фінансового забезпечення	Орієнтація: стимулятор (+) дестимулятор (-)
Екологічний компонент	Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	50. Капітальні інвестиції в очищення зворотних вод у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	+
		51. Поточні витрати на Очищення зворотних вод у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	+
		52. Рентна плата за спеціальне використання води у загальній ренті за використання природних ресурсів у доходах місцевого бюджету, %	+
	Ціль 7. Доступна та чиста енергія	53. Капітальні інвестиції у сферу Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у загальній сумі капінвестицій, %	+
		54. Питома вага витрат домогосподарств на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива у сукупних витратах, %	-
		55. Встановлена потужність відновлювальних джерел енергії, МВт	+
		56. Частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива до загальної потужності котелень регіону, %	+
	Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	57. Питома вага освоєних коштів на "Будівництво, модернізація та реконструкція електричних мереж та обладнання" в загальній інвестиційній програмі Обленерго, %	+
		58. Поточні витрати на Поводження з відходами у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	+
		59. Капітальні інвестиції на Поводження з відходами у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	+
		60. Питома вага поточних витрат на природоохоронні заходи у Переробній промисловості до загальних витрат на ці заходи, %	+
	Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	61. Питома вага капітальних інвестицій у природоохоронні заходи у Переробній промисловості до загальних витрат на ці заходи, %	+
		62. Капітальні інвестиції в охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	+
		63. Поточні витрати на Охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	+
		64. Екологічний податок у загальних податкових надходженнях до місцевого бюджету, %	+
		65. Видатки місцевого бюджету на охорону навколишнього середовища у загальних видатках, %	+
	Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	66. Капітальні інвестиції в захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	+
		67. Капітальні інвестиції в збереження біорізноманіття і середовища існування у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	+
		68. Поточні витрати на Збереження біорізноманіття і середовища існування у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	+
		69. Поточні витрати на Захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	+
Ціль 14. Збереження морських екосистем	70. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у загальних податкових надходженнях до місцевого бюджету, %	+	
	не застосовується	не застосовується для обраного об'єкта дослідження	

Джерело: авторська розробка.

Слід знову наголосити, що система показників сформована на основі наявної на момент проведення дослідження статистичної бази даних, яка може бути порівнюваною для регіонів України. Введення додаткових показників, або заміна показників, які виділені у таблицях 1.1-1.3 потребує проведення додаткових статистичних спостережень з метою збору та узагальнення необхідних статистичних даних. Для цього потрібні відповідні рішення з боку статистичних інституцій регіонів та Держстату України загалом. Також можливий варіант, коли Євростат розробить таку широку систему показників для країн Європейського Союзу, а Україна, як країна, яка прагне вступити до членства, приєднається на добровільних засадах до цієї ініціативи.

Вважаємо, що загалом не можна підібрати одного показника, який би дозволив комплексно оцінити рівень фінансового забезпечення реалізації одночасно усіх та окремих ЦСР. Тому доцільно визначати цей рівень поетапно, по кожній з 17 ЦСР окремо. Потім узагальнювати оцінку за окремими компонентами або сферами сталого розвитку (соціальна, економічна, екологічна). На завершення це дозволить провести інтегральну оцінку рівня фінансового забезпечення реалізації ЦСР.

Для успішної реалізації усіх виділених етапів оцінки доцільно провести стандартизацію показників, які характеризують рівень фінансового забезпечення, та перейти до безрозмірних величин – індексів. Значення індексів можна узагальнювати за окремими показниками, підкритеріями, критеріями оцінки рівня фінансового забезпечення реалізації ЦСР, а на завершальному етапі провести узагальнюючу оцінку на основі інтегрального індексу. Оскільки оцінка буде проведена для прикордонних регіонів Польщі та України, то це дозволить виявити переваги та недоліки для кожного регіону і розробити регіональну стратегію підвищення рівня фінансового забезпечення реалізації ЦСР для Північно-Західного регіону.

Етапи застосування методики багатокритеріальної індексної оцінки для порівняння рівнів фінансового забезпечення регіонів деталізовано на рисунку 2.29.

Надалі постає питання вибору методу визначення індексів. Це має важливе значення, адже нерідко індекси, які отримані за підсумками інтегральної оцінки, а також результати їх групування можуть відрізнятися залежно від обраного методу. Ключовим питанням є вибір підходу до перерахунку значень показників в їх індивідуальні індекси.

У дослідженні D. Perlo [141] представлено детальний аналіз методів моделювання сталого розвитку регіонів, зокрема проведення економіко-статистичних міжрегіональних порівнянь на основі статистичних індексів. Дослідження Я. Побурка [142] та О. Раєвневої [72] містить аналіз переваг і недоліків різних методів проведення міжрегіональних порівнянь, а також підходи до побудови системи критеріїв і підкритеріїв багатокритеріальної оцінки.

Євростат у процесі підготовки моніторингового звіту про прогрес досягнення ЦСР в ЄС [150] використовував різні методи оцінки тенденцій зміни індикаторів, залежно від того, чи первинні показники мають або не мають кількісних завдань, але загалом не проводив інтегральну оцінку за усіма ЦСР.

Методичні підходи щодо застосування індексного методу для проведення багатокритеріальної оцінки процесів, що певною мірою стосуються реалізації ЦСР або окремих компонент знайшли відображення у працях [121] та [122].

Для визначення індивідуальних індексів на основі первинних показників в сучасній практиці переважно використовується таксономічний метод. Зокрема це відображено і в офіційних методичних підходах, які застосовуються для міжрегіональних порівнянь на рівні нашої країни: Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку [64], а також Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики [65]. Оскільки, рівень фінансового забезпечення сталого розвитку є величиною змінною, але важливим є його максимізація, то доцільно з метою стандартизації для приведення показників-індикаторів до порівняного вигляду шляхом переведення їх в індивідуальні індекси використати підхід, викладений у цих методиках.

Перевагою даного методу є те, що значення індексів ранжуватимуться за порядком зростання у межах від 0 до 1, що спрощуватиме подальший порівняльний аналіз та оцінку. При цьому, відповідно до визначеного об'єкту дослідження, інтегральна оцінка буде проводитися як за окремими областями (Волинська та Рівненська), так і в цілому по Північно-Західному регіону.

Первинні індекси показників-індикаторів фінансового забезпечення сталого розвитку $I_{ij}^{kp}(t)$ в розрізі регіонів, цілей сталого розвитку та залежно від спрямованості показника (симулятор чи дестимулятор) визначатимуться за такими формулами:

$$\text{- для показників-стимуляторів: } I_{ij}^{pk}(t) = \frac{Y_{ij}^{pk}(t) - Y_{\min_j}^{pk}(t)}{Y_{\max_j}^{pk}(t) - Y_{\min_j}^{pk}(t)}, \quad (1.1)$$

$$\text{- для показників дестимуляторів: } I_{ij}^{pk}(t) = \frac{Y_{\max_j}^{pk}(t) - Y_{ij}^{pk}(t)}{Y_{\max_j}^{pk}(t) - Y_{\min_j}^{pk}(t)}, \quad (1.2)$$

$Y_{ij}^{pk}(t)$ – значення j -го показника оцінки з p -го підкритерію і k -го критерію для i -го регіону в періоді t ;

$Y_{\max_j}^{pk}(t)$ – максимальне значення j -го показника оцінки серед p -го підкритерію, що входить до k -го критерію в періоді t серед усіх регіонів;

$Y_{\min_j}^{pk}(t)$ – мінімальне значення j -го показника оцінки серед p -го підкритерію, що входить до k -го критерію в періоді t серед усіх регіонів;

k – номер критерію (1 – соціальна компонента; 2 – економічна компонента, 3 – екологічна компонента) оцінки фінансового забезпечення i -го регіону в періоді t ;

p – номер підкритерію (відповідає номеру Цілі сталого розвитку 2030) для оцінки фінансового забезпечення, що входить до критерію (компоненти) p для i -го регіону в періоді t ($p = 1 \dots 17$, а для регіонів, які не мають виходу до моря - $p=1 \dots 16$);

j – номер індивідуального показника в групі підкритеріїв (наприклад, для підкритерія 1: $j = 1 \dots 5$; для підкритерія 4: $j = 11 \dots 14$);

i – номер досліджуваного регіону ($i = 1 \dots I$, 1 – Волинська область, 2 – Рівненська область, 3 – Північно-Західний регіон);

t – номер періоду (року) оцінки показників (попередньо: 2017, 2018, 2019, 2020, 2021).

Отримані на початковому етапі первинні (індивідуальні) індекси показників-індикаторів надалі стануть основою для визначення групових (або підкритеріальних) індексів, що відповідають окремим ЦСР та визначатимуться як середня арифметична із значень відповідних індивідуальних індексів. Надалі визначатимуться міжгрупові (критеріальні) індекси окремо за трьома компонентами сталого розвитку – соціальна, економічна та екологічна – як середня арифметична значень групових індексів, що відповідають відповідній компоненті.

Інтегральний індекс оцінки рівня фінансового забезпечення сталого розвитку визначатиметься як середня арифметична від міжгрупових індексів (за економічною, соціальною та екологічною компонентами).

Відповідно до викладеного, груповий індекс оцінки рівня фінансового забезпечення i -го регіону за p -м підкритерієм, віднесеним до k -го критерію в періоді t - $I_i^{pk}(t)$ визначається як середня арифметична з індивідуальних індексів показників, які належать до відповідної Цілі сталого розвитку:

$$I_i^{pk}(t) = \frac{\sum_{j=1}^J I_{ij}^{pk}(t)}{m_p} \quad (1.3)$$

де m_p – кількість індивідуальних індексів, на основі яких визначається груповий індекс за підкритерієм p .

Міжгруповий індекс оцінки рівня фінансового забезпечення i -го регіону за k -тим критерієм в періоді t - $I_i^k(t)$ визначається як середня арифметична з групових індексів:

$$I_i^k(t) = \frac{\sum_{g=1}^G I_i^{pk}(t)}{G_k}. \quad (1.4)$$

де G_k – кількість групових індексів, на основі яких визначається міжгруповий індекс за критерієм k .

Інтегральний індекс оцінки рівня фінансового забезпечення i -го регіону в періоді t - $I_i(t)$ визначається як середня арифметична з міжгрупових індексів:

$$I_i(t) = \frac{\sum_{k=1}^K I_i^k(t)}{K}. \quad (1.5)$$

де K – кількість міжгрупових індексів (критеріїв), на основі яких визначається інтегральний індекс ($K=3, k=1 \dots 3$).

Значення усіх вказаних вище індексів у середньому за період (2017-2021 рр.) визначається як середня арифметична значень цих індексів за окремі роки.

Для візуального представлення підсумків багатокритеріальної оцінки доцільно будувати таблиці, рисунки і діаграми: з даними та результатами розрахунків: індивідуальних і групових індексів; групових та міжгрупових індексів; міжгрупових та інтегрального індексів.

Також для класифікації регіонів за визначеними рівнями фінансового забезпечення сталого розвитку залежно від значень отриманих індивідуальних, групових, міжгрупових та інтегрального індексів пропонується проводити групування шляхом виділенням трьох груп з рівними інтервалами:

0,000 – 0,333 – низький рівень фінансового забезпечення;

0,334 – 0,666 – середній рівень фінансового забезпечення;

0,667 – 1,000 – високий рівень фінансового забезпечення.

Для наочного представлення результатів групування за рівнями фінансового забезпечення доцільно у відповідних таблицях результатів розрахунку індексів виділяти різними кольорами виділяти їх належність до певної групи на основі числового значення.

Слід врахувати, що в умовах повномасштабної війни офіційні статистичні дані за більшістю показників, які обрані для проведення багатокритеріальної оцінки можуть надаватися із певним часовим лагом, який може об'єктивно становити більше 1-2 років від нормативних термінів оприлюднення. Тому для оперативної оцінки рівня фінансового забезпечення можна використати експрес-метод коригування отриманих індексів за період (в нашому випадку – 2017-2021 рр.) на відсоток зміни реального валового внутрішнього продукту країни за наступний рік (або роки), виходячи з наявності оприлюднення даної інформації.

Відповідно, для формування політик і стратегій підвищення рівня фінансового забезпечення реалізації ЦСР для адміністративних областей і регіонів доцільно брати до уваги скориговані індекси та результати їх групування.

На наступному етапі на основі результатів групування значень інтегральних і групових індексів розробити Матрицю вибору стратегії фінансового забезпечення сталого розвитку залежно від результатів багатокритеріальної оцінки (табл. 2.9).

Основним принципом формування цієї таблиці є розуміння того, що у випадку отримання за підсумками багатокритеріальної оцінки низького рівня фінансового забезпечення сталого розвитку, у регіоні потрібно зосередитися на вирішенні найбільш нагальних проблем. Тобто, у такому випадку пропонується реалізовувати стратегію «Фокусування на фінансуванні пріоритетних заходів, залучення додаткових інвестицій для реалізації ЦСР» за відповідної соціальною, економічною чи екологічною компонентою.

У випадку досягнення середнього рівня фінансового забезпечення пропонується надалі шукати нові перспективні інструментів і напрямки фінансування реалізації ЦСР, тобто відповідному регіону пропонується реалізовувати стратегію диверсифікації джерел і напрямків фінансування реалізації ЦСР.

Таблиця 2.9. Матриця вибору стратегії фінансового забезпечення сталого розвитку на основі результатів інтегральної оцінки

Компонети та ЦСР до 2030 року	Типи стратегій залежно від рівня фінансового забезпечення сталого розвитку регіону		
	Низький (0,000-0,333)	Середній (0,334-0,666)	Високий (0,667-1,000)
1	2	3	4
Соціальна компонента - всього	Фокусування на фінансуванні пріоритетних заходів, залучення додаткових інвестицій для реалізації ЦСР за соціальною компонентною	Диверсифікація джерел залучення і напрямів вкладення коштів для фінансування реалізації ЦСР за соціальною компонентною	Розширення інструментів фінансування реалізації ЦСР за соціальною компонентною
Ціль 1. Подолання бідності	Збільшення рівня охоплення грошовою допомогою з різних джерел малозабезпечених сімей	Збільшення видатків місцевих бюджетів на Соціальний захист та соціальне забезпечення	Збільшення мінімальної заробітної плати у Територіальних угодах, збільшення кредитування домогосподарств
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	Збільшення капітальних інвестицій у сферу Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги та Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	Збільшення видатків зведеного місцевого бюджету на Охорону здоров'я та Фізичну культуру і спорт	Зменшення частки витрат домогосподарств на охорону здоров'я у загальних сукупних витратах
Ціль 4. Якісна освіта	Збільшення Капітальних інвестицій у сферу Освіта	Збільшення видатків зведеного місцевого бюджету на Освіту	Зменшення частки витрат домогосподарств на освіту у загальних сукупних витратах
Ціль 5. Гендерна рівність	Стимулювання прискореного збільшення заробітної плати жінок, ніж чоловіків	Збільшення зарплати жінок у регіоні поряд з даними по Україні	Забезпечення і підтримання паритету в оплаті праці жінок і чоловіків
Ціль 10. Скорочення нерівності	Активні заходи щодо детінізації, забезпечення прозорості, підвищення рівня доходів домогосподарств з найменш забезпечених 10% населення	Заходи щодо підвищення доходів домогосподарств з рівнем доходів нижчим за середній	Забезпечення і підтримання паритету заробітної плати та наявного доходу у розрахунку на одну особу у регіоні до рівня по країні
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	Збільшення Капітальних інвестицій у сферу Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	Збільшення видатків зведеного місцевого бюджету на Запобігання та ліквідацію надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха та Правоохоронну діяльність та забезпечення безпеки держави	Збільшення видатків зведеного місцевого бюджету на Державне управління, а також середньої заробітної плати у сфері Державне управління й оборона; обов'язкове соц. страхув.
Економічна компонента - всього	Фокусування на фінансуванні пріоритетних заходів, залучення додаткових інвестицій для реалізації ЦСР за економічною компонентною	Диверсифікація джерел залучення і напрямів вкладення коштів для фінансування реалізації ЦСР за економічною компонентною	Розширення інструментів фінансування реалізації ЦСР за економічною компонентною
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільс. господарства	Збільшення капітальних інвестицій в сільське, лісове та рибне господарство	Збільшення видатків зведеного місцевого бюджету на сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство	Залучення додаткових прямих зовнішніх інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство

Продовж. табл. 2.9

1	2	3	4
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	Стимулювання роботодавців щодо підвищення рівня реальної заробітної плати	Стимулювання суб'єктів господарювання щодо створення нових і розширення існуючих ланцюгів формування доданих вартостей	Стимулювання збуту продукції, робіт та послуг місцевих товаровиробників
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	Збільшення капітальних інвестицій у сфері Промисловості та Професійної, наукової і технічної діяльності	Збільшення капітальних інвестицій та видатків зведеного місцевого бюджету на Транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність	Залучення додаткових прямих зовнішніх інвестицій у переробну промисловість
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	Збільшення капітальних інвестицій у сфері Діяльність у сфері адміністративного і допоміжного обслуговування та Будівництва	Збільшення видатків зведеного місцевого бюджету на Житлово-комунальне господарство та Будівництво	Стимулювання зростання суми власних доходів у зведеному місцевому бюджеті
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	Залучення додаткових прямих інвестицій нерезидентів в області (акціонерний капітал та боргові інструменти)	Збільшення суми експорту товарів та послуг, а також забезпечення перевищення над імпортом	Збільшення суми фінансування капітальних інвестицій підприємств за рахунок коштів іноземних інвесторів
Екологічна компонента - всього	Фокусування на фінансуванні пріоритетних заходів, залучення додаткових інвестицій для реалізації ЦСР за екологічною компонентною	Диверсифікація джерел залучення і напрямів вкладення коштів для фінансування реалізації ЦСР за екологічною компонентною	Розширення інструментів фінансування реалізації ЦСР за екологічною компонентною
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	Збільшення капітальних інвестицій в очищення зворотних вод	Збільшення поточних витрат на Очищення зворотних вод	Збільшення рентної плати за спеціальне використання води
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	Збільшення капітальних інвестицій у сферу Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	Залучення додаткових інвестицій для збільшення потужності відновлювальних джерел енергії	Залучення додаткових інвестицій для збільшення потужності котелень на альтернативних видах палива
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	Збільшення капітальних інвестицій на сферу Поводження з відходами	Збільшення капітальних інвестицій у природоохоронні заходи у Переробній промисловості	Збільшення поточних витрат на природоохоронні заходи у Переробній промисловості
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	Збільшення капітальних інвестицій в охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату	Збільшення суми видатків зведеного бюджету на охорону навколишнього середовища	Збільшення адміністрування екологічного податку до місцевого бюджету
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	Збільшення капітальних інвестицій в захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	Збільшення капітальних інвестицій в збереження біорізноманіття і середовища існування	Збільшення поточних витрат на Захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод та Збереження біорізноманіття і середовища існування

Примітка. Побудовано автором.

У випадку досягнення високого рівня фінансового забезпечення пропонується надалі розширювати діапазон застосування інструментів і напрямів фінансування реалізації ЦСР, тобто відповідному регіону пропонується реалізовувати стратегію розширення джерел і напрямів фінансування реалізації ЦСР.

Також відповідно на основі отриманих за підсумками багатокритеріальної оцінки групових індексів за окремими ЦСР запропоновано базові положення групової стратегії для кожної з цих Цілей.

Отже, запропонована методика багатокритеріальної оцінки дозволить не тільки вивчити рівень, а й обґрунтувати основні положення стратегії фінансового забезпечення сталого розвитку для окремих областей, або в цілому для Північно-Західного регіону.

Висновки до другого розділу:

1. На основі проведеного аналізу можна констатувати, що довіра іноземних інвесторів до відновлення інвестування в економіку Північно-Західного регіону України поступово зростає, особливо у Волинській області, яка наближена до кордонів з ЄС. Разом з тим слід звернути увагу, що основним джерелом інвестування протягом усього періоду залишається використання інструментів участі в капіталі, тобто внесення коштів у придбання акцій або часток у бізнесах. Інвестування через боргові інструменти є менш поширеним та певною мірою говорить про небажання іноземних інвесторів до надання позик для розвитку бізнесу в Україні.

2. Вивчення тенденцій зміни ряду основних показників, які характеризують фінансове забезпечення інвестиційної діяльності на регіональному рівні за тривалий період 2010-2019 рр. дозволило виявити ряд проблемних моментів: номінальні суми капітальних інвестицій постійно зростають, але за реальними оцінками вони зменшуються у періоди економічної нестабільності; Волинська область переважає Рівненську за сумою та позитивною динамікою капітальних

інвестицій; за номінальними оцінками сума капітальних інвестицій за звітний період зросла у 5 разів, а за реальними за виключенням впливу інфляції – менше, ніж у 2 рази, а за прогнозами надалі продовжитися помірно її зростання; основна сума капітальних інвестицій припадає на матеріальні активи, тоді як не виправдано низьким є інвестування в нематеріальні активи; переважним джерелом фінансування залишаються власні кошти підприємств; серед видів діяльності найбільше інвестицій здійснюється у промисловість та будівництво; недостатнім є рівень інвестування в охорону навколишнього природного середовища.

3. Проведена узагальнена оцінка засвідчила, що місцеві бюджети не стали важливим джерелом фінансування процесу реалізації Цілей сталого розвитку 2030 у Північно-Західному регіоні. Загалом виявлено нездатність місцевих бюджетів даного регіону генерувати достатню суму доходів для фінансування напрямів, пов'язаних з реалізацією Цілей сталого розвитку 2030. Адже вони на 2/3 залишаються дотаційними і спрямованими переважно на вирішення поточних соціальних питань, тобто фінансування соціальної компоненти сталого розвитку. Тоді як на фінансування економічної діяльності витрачається тільки близько 10% коштів. Основною проблемою є дуже низький рівень фінансування (до 1%) за рахунок коштів місцевих бюджетів природоохоронної діяльності, тобто екологічної компоненти сталого розвитку Північно-Західного регіону.

4. Тому надалі, враховуючи близькість даного регіону до Європейського Союзу, важливо суттєво розширити джерела наповнення доходної частини місцевих бюджетів за рахунок грантових коштів, міжнародної фінансової допомоги тощо, особливо з метою підвищення фінансування екологічної компоненти сталого розвитку.

5. Основним джерелом фінансування реалізації соціально орієнтованих Цілей сталого розвитку у Північно-Західному регіоні України є кошти обласних бюджетів Волинської та Рівненської областей. Протягом 2000-2021 рр. значно збільшилася загальна сума фінансування соціально-культурних заходів, але суттєво змінилася пріоритетність фінансування окремих статей витрат на

користь різкого збільшення витрат на освіту (Ціль 4), адже фінансування освіти є прерогативою місцевих бюджетів. Але надалі для даного регіону потрібно знаходити додаткові можливості збільшення бюджетного фінансування реалізації й інших соціально орієнтованих Цілей сталого розвитку 2030 (Цілі 1, 3, 5, 10, 16).

6. У результаті дослідження розроблено методичний підхід до обґрунтування базових положень стратегій фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів. Даний методичний підхід базується на результатах багатокритеріальної оцінки рівнів їх фінансового забезпечення за цілями сталого розвитку, соціальним, економічним та екологічними компонентами, інтегральним індексом. Це дозволяє виділити пріоритетні напрями економіки регіонів для подальшого фінансування в рамках регіональних стратегій, проектів і програм.

Одержані результати, які висвітлені в розділі 2, опубліковано в працях автора [21, 22, 26, 92, 94, 96, 97, 99, 100].

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ

3.1. Багатокритеріальна оцінка та обґрунтування стратегій фінансового забезпечення сталого розвитку регіону

Проведений у попередніх пунктах роботи аналіз окремих джерел залучення і напрямів використання фінансових ресурсів для реалізації ЦСР не дозволяє зробити узагальнюючу оцінку рівня фінансового забезпечення цього процесу. Тому важливо провести комплексну (багатокритеріальну) оцінку рівня фінансового забезпечення сталого розвитку, використовуючи методичний підхід, який було обґрунтовано у пункті 2.3 даної роботи і передбачає розрахунок, аналіз та оцінку сукупності індексів показників.

Інформаційну базу дослідження становлять останні наявні офіційні статистичні дані, що відповідають визначеній системі показників (табл. 2.6-2.8) за період 2017-2021 рр.: на регіональному рівні головних статистичних управлінь областей даного регіону – Головного управління статистики у Волинській області [11, 12, 16] та Головного управління статистики у Рівненській області [17]; на національному рівні – Державної служби статистики України [31], Міністерства фінансів України [71] та Національного банку України [58].

На початковому етапі оцінки по кожній ЦСР (крім Цілі 14, адже відповідні адміністративні області Північно-Західного регіону не мають доступу до моря) сформовано таблиці початкових даних та результатів розрахунку індивідуальних індексів показників-індикаторів, а також на їх основі групових індексів фінансового забезпечення, які представлено у Додатку Г.

В рамках оцінки рівня фінансового забезпечення сталого розвитку за критерієм «Соціальна компонента» у таблицях Г.1-Г.5 Додатку Г представлено результати розрахунку індивідуальних та групових індексів за окремі роки та загалом за період 2017-2021 рр. за окремими ЦСР, віднесеними до цього

компоненту (Ціль 1, Ціль 3, Ціль 4, Ціль 5, Ціль 10, Ціль 16). У таблиці 3.1 представлено згруповані за регіонами та Цілями сталого розвитку узагальнені результати розрахунку групових індексів, а також на їх основі міжгрупового індексу рівня фінансового забезпечення за соціальною компонентою.

Таблиця 3.1. Оцінка рівня фінансового забезпечення сталого розвитку за «Соціальною компонентою» за 2017-2021 рр.

Індекси за Цілями сталого розвитку 2030	Групові та міжгруповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область						
Ціль 1. Подолання бідності	0,332	0,410	0,378	0,317	0,302	0,348
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	0,365	0,372	0,276	0,464	0,287	0,353
Ціль 4. Якісна освіта	0,431	0,347	0,389	0,603	0,695	0,493
Ціль 5. Гендерна рівність	0,764	0,589	0,528	0,657	0,767	0,661
Ціль 10. Скорочення нерівності	0,618	0,193	0,200	0,033	0,422	0,293
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	0,356	0,327	0,341	0,730	0,607	0,473
<i>Міжгруповий індекс за соціальною компонентою</i>	0,478	0,373	0,352	0,467	0,514	0,437
Рівненська область						
Ціль 1. Подолання бідності	0,738	0,752	0,772	0,492	0,520	0,655
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	0,447	0,475	0,587	0,534	0,598	0,528
Ціль 4. Якісна освіта	0,404	0,398	0,447	0,516	0,342	0,421
Ціль 5. Гендерна рівність	0,217	0,088	0,027	0,209	0,431	0,194
Ціль 10. Скорочення нерівності	0,517	0,485	0,317	0,347	0,432	0,420
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	0,120	0,238	0,474	0,617	0,372	0,364
<i>Міжгруповий індекс за соціальною компонентою</i>	0,407	0,406	0,437	0,453	0,449	0,430
Північно-Західний регіон						
Ціль 1. Подолання бідності	0,530	0,594	0,589	0,420	0,408	0,508
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	0,374	0,381	0,372	0,443	0,321	0,378
Ціль 4. Якісна освіта	0,414	0,363	0,391	0,546	0,504	0,444
Ціль 5. Гендерна рівність	0,485	0,335	0,271	0,412	0,579	0,416
Ціль 10. Скорочення нерівності	0,568	0,339	0,258	0,190	0,427	0,356
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	0,232	0,277	0,380	0,667	0,473	0,406
<i>Міжгруповий індекс за соціальною компонентою</i>	0,434	0,381	0,377	0,446	0,452	0,418

Примітка:

Критерії групування за рівнем фін. забезпечення: - низький; - середній; - високий.

Як бачимо, за Ціллю 1 «Подолання бідності» Волинська область демонструвала як середній, так і низький рівні фінансового забезпечення. Тоді як Рівненська область досягала переважно високого (2017-2019 рр.) та середнього рівня (2020-2021 рр.), але в цілому по Північно-Західному регіону було забезпечено середній рівень фінансового забезпечення за цією ціллю як за окремі роки, так і за період 2017-2021 рр.

Аналізуючи рівень фінансового забезпечення за Ціллю 3 «Міцне здоров'я і благополуччя» бачимо, що Волинська область у 2019 та 2021 роках допускала низький рівень, а за решту років та загалом за період забезпечила середній рівень. В той же час, Рівненська область протягом усіх років забезпечувала середній рівень. А в цілому Північно-Західний регіон лише у 2021 році допускав низький рівень, тоді як за решта років та загалом за період утримував середній рівень фінансового забезпечення за даною ціллю.

За Ціллю 4 «Якісна освіта» у Волинській області спостерігався переважно середній рівень фінансування, лише у 2021 році було досягнуто його високий рівень, але в цілому за період цей груповий індекс залишився на середньому рівні. У Рівненській області та загалом по Північно-Західному регіону протягом усього періоду стабільно утримувався середній рівень фінансового забезпечення за даною ціллю.

Якщо аналізувати рівень фінансового забезпечення за Ціллю 5 «Гендерна рівність», то у Волинській області високий рівень фінансування було досягнуто лише у 2017 році та у 2021 році, але в інші роки та загалом за період цей показник був на середньому рівні. Натомість у Рівненській області ситуація була гіршою, адже протягом 2017-2020 рр. та в цілому за період фінансове забезпечення було на низькому рівні. Але загалом по Північно-Західному регіону було забезпечено середній рівень фінансування за цією ціллю.

Оцінка рівня фінансового забезпечення за Ціллю 10 «Скорочення нерівності» показало, що у Волинській області за більшість років (2018-2020 рр.) та у цілому за період допущено низький рівень фінансування. Кращою була ситуація у Рівненській області, де переважно забезпечувався середній рівень

фінансування. Також в цілому по Північно-Західному регіоні було досягнуто переважно середній рівень фінансового забезпечення за цією ціллю.

Аналізуючи рівень фінансового забезпечення за Ціллю 16 «Мир, справедливість та сильні інститути» бачимо, що у Волинській області протягом періоду досягалися різні значення даного індикатора (зокрема високий рівень у 2020 році), але загалом за період досягнуто середній рівень фінансування. Натомість у Рівненській області рівень фінансового забезпечення підвищився із низького до середнього за останні роки та загалом за період. Подібна ситуація була й в цілому по Північно-Західному регіону – загалом досягнуто середнього рівня фінансового забезпечення за даною ціллю.

Узагальнюючи значення групових індексів, було розраховано міжгруповий індекс фінансового забезпечення за критерієм «Соціальна компонента», динаміка якого за областями та в цілому по Північно-Західному регіону представлена на рисунку 3.1.

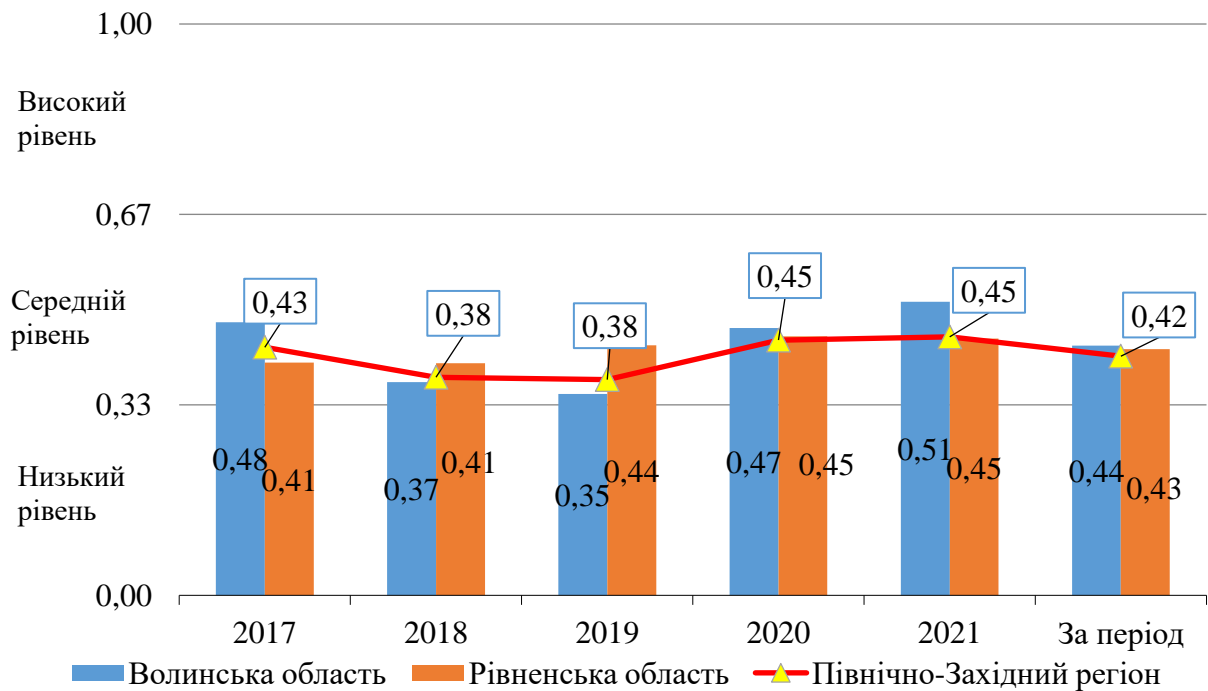

Рис. 3.1. Зміна міжгрупового індексу рівня фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону за критерієм «Соціальна компонента» протягом 2017-2021 рр. (побудовано автором)

Як видно з рисунку, окремі області і загалом Північно-Західний регіон протягом аналізованого періоду досягали лише середнього рівня фінансового забезпечення за цим критерієм. При цьому, протягом більшості років та за період загалом Волинська область демонструвала вищі значення індексів. Протягом аналізованого періоду зниження індексів спостерігалось у 2018-2019 рр., але у наступних 2020-2021 рр. вони зросли до найбільших значень.

Надалі для проведення оцінки рівня фінансового забезпечення сталого розвитку за критерієм «Економічна компонента» у таблицях Г.6-Г.9 Додатку Г подано результати розрахунку індивідуальних і групових індексів протягом періоду 2017-2021 рр. за Цілями сталого розвитку 2030, які віднесені до цього компоненту (Ціль 2, Ціль 8, Ціль 9, Ціль 11, Ціль 17). Відповідно у таблиці 3.2 подано згруповані за регіонами й Цілями сталого розвитку отримані результати розрахунку групових індексів, а на їх основі проведено розрахунок міжгрупового індексу рівня фінансового забезпечення за економічною компонентою.

Аналізуючи рівень фінансового забезпечення за Ціллю 2 «Подолання голоду, розвиток сільського господарства» бачимо, що у Волинській області протягом періоду досягалися різні значення даного індикатора (навіть високий рівень у 2017 році), але загалом за період отримано середній рівень фінансування.

Натомість у Рівненській області у 2021 році рівень фінансового забезпечення підвищився із низького до середнього, зокрема й загалом за період. Подібна ситуація була й в цілому по Північно-Західному регіону – за період було досягнуто середнього рівня фінансового забезпечення за вказаною ціллю.

Оцінка рівня фінансового забезпечення за Ціллю 8 «Гідна праця та економічне зростання» показало, що у Волинській області за більшість років (2017-2019 рр. та 2021 р.) та в цілому за період забезпечено середній рівень фінансування. Кращою була ситуація у Рівненській області, де за окремі роки (2019 рік та 2021 рік) навіть було забезпечено високий рівень фінансування. Тоді як в цілому по Північно-Західному регіоні протягом усіх років та загалом за період було досягнуто середнього рівня фінансового забезпечення за цією ціллю.

Таблиця 3.2. Оцінка рівня фінансового забезпечення сталого розвитку за «Економічною компонентою» за 2017-2021 рр.

Індекси за Цілями сталого розвитку 2030	Групові та міжгруповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область						
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	0,738	0,499	0,337	0,131	0,587	0,458
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	0,469	0,470	0,362	0,322	0,458	0,416
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	0,402	0,409	0,451	0,518	0,440	0,444
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	0,501	0,513	0,430	0,612	0,571	0,525
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	0,429	0,464	0,663	0,372	0,442	0,474
<i>Міжгруповий індекс за економічною компонентою</i>	<i>0,508</i>	<i>0,471</i>	<i>0,449</i>	<i>0,391</i>	<i>0,500</i>	<i>0,464</i>
Рівненська область						
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	0,506	0,276	0,210	0,319	0,365	0,335
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	0,564	0,515	0,746	0,662	0,810	0,659
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	0,097	0,475	0,258	0,433	0,317	0,316
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	0,267	0,325	0,453	0,588	0,564	0,439
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	0,330	0,419	0,471	0,412	0,533	0,433
<i>Міжгруповий індекс за економічною компонентою</i>	<i>0,353</i>	<i>0,402</i>	<i>0,428</i>	<i>0,483</i>	<i>0,518</i>	<i>0,437</i>
Північно-Західний регіон						
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	0,621	0,395	0,279	0,208	0,458	0,392
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	0,516	0,492	0,554	0,493	0,635	0,538
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	0,251	0,436	0,365	0,457	0,385	0,379
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	0,390	0,427	0,443	0,606	0,545	0,482
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	0,344	0,385	0,540	0,351	0,427	0,409
<i>Міжгруповий індекс за економічною компонентою</i>	<i>0,424</i>	<i>0,427</i>	<i>0,436</i>	<i>0,423</i>	<i>0,490</i>	<i>0,440</i>

Примітка:

Критерії групування за рівнем фін. забезпечення: - низький; - середній; - високий.

Якщо аналізувати рівень фінансового забезпечення за Ціллю 9 «Промисловість, інновації та інфраструктура», то у Волинській області протягом усіх років дотримувалися середнього рівня фінансування. Натомість у Рівненській області ситуація була гіршою, адже у більшості років (2017 р.,

2019р., 2021 р.) та в цілому за період фінансове забезпечення було на низькому рівні. Але в цілому по Північно-Західному регіону було утримано середній рівень фінансування за даною ціллю.

Як бачимо, за Ціллю 11 «Сталий розвиток міст і громад» Волинська область демонструвала виключно середній рівень фінансового забезпечення. Тоді як Рівненська область на початковому етапі (2017-2018рр.) допускала низькі рівні, але надалі середні. Загалом по Північно-Західному регіону як за окремі роки, так і в середньому за період 2017-2021 рр. було досягнуто середній рівень фінансового забезпечення за цією ціллю.

За Ціллю 17 «Партнерство заради сталого розвитку» у Волинській області спостерігався переважно середній рівень фінансування, лише у 2019 році було допущено його низький рівень, але в цілому за період цей груповий індекс залишився на середньому рівні. У Рівненській області та загалом по Північно-Західному регіону протягом усього періоду стабільно утримувався середній рівень фінансового забезпечення за даною ціллю.

На основі узагальнення значень групових індексів, надалі розраховано міжгруповий індекс фінансового забезпечення за критерієм «Економічна компонента», динаміка якого за областями і загалом по Північно-Західному регіону подана на рисунку 3.2.

З рисунку бачимо, що окремі області і загалом Північно-Західний регіон протягом усього аналізованого періоду досягали тільки середнього рівня фінансового забезпечення за даним критерієм. При цьому, протягом перших трьох років та загалом за період Волинська область демонструвала вищі значення цього індексу. Протягом аналізованого періоду зниження індексів спостерігалось у 2020 році, але у 2021 р. вони зросли до найбільших значень.

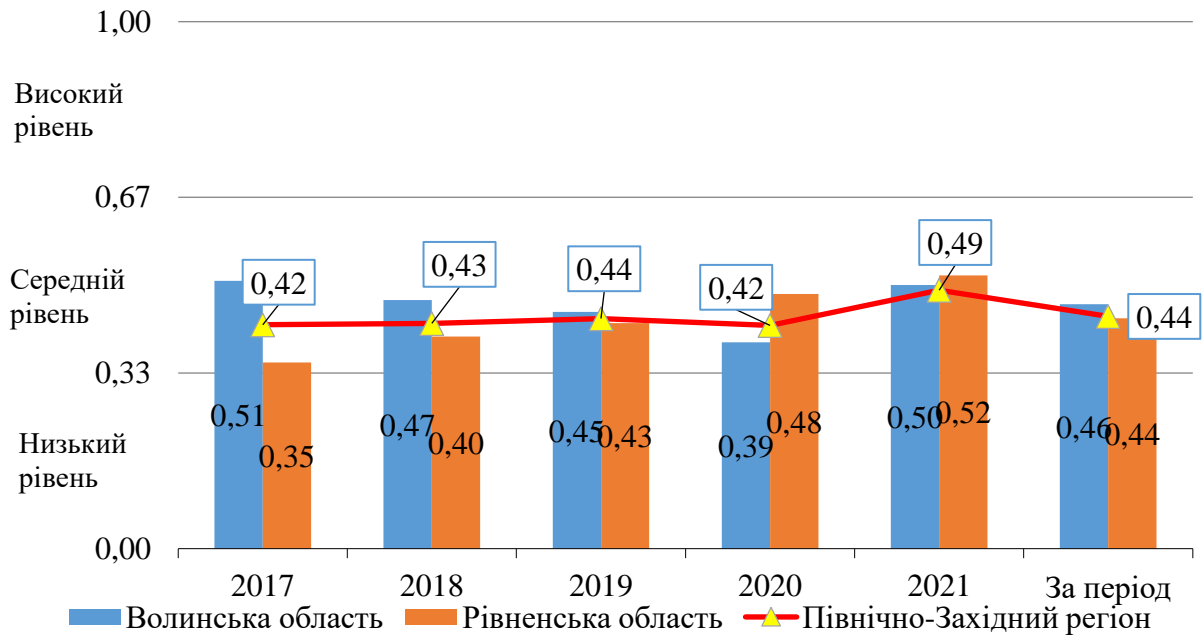

Рис. 3.2. Зміна міжгрупового індексу рівня фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону за критерієм «Економічна компонента» протягом 2017-2021 рр. (побудовано автором)

На завершальному етапі для оцінки рівня фінансового забезпечення сталого розвитку за критерієм «Екологічна компонента» у таблицях Г.10-Г.14 Додатку Г містяться результати розрахунку індивідуальних і групових індексів за період 2017-2021 рр. за Цілями сталого розвитку 2030, які належать до даного компоненту (Ціль 6, Ціль 7, Ціль 12, Ціль 13, Ціль 16). Відповідно у надалі таблиці 3.3 подано згруповані за регіонами й вказаними Цілями сталого розвитку результати розрахунку групових індексів, а також розраховані на їх основі міжгрупові індекси рівня фінансового забезпечення за екологічною компонентою.

За Ціллю 6 «Чиста вода та належні санітарні умови» у Волинській області спостерігався переважно середній рівень фінансування, лише у 2017-2019 рр. було допущено його низький рівень, але загалом за аналізований період цей груповий індекс залишився на середньому рівні. У Рівненській області та в цілому по Північно-Західному регіону протягом усього періоду стабільно досягався середній рівень фінансового забезпечення за вказаною ціллю.

Таблиця 3.3. Оцінка рівня фінансового забезпечення сталого розвитку за «Екологічною компонентою» за 2017-2021 рр.

Індекси за Цілями сталого розвитку 2030	Групові та міжгруповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область						
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	0,266	0,209	0,326	0,433	0,431	0,333
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	0,289	0,356	0,588	0,491	0,511	0,447
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	0,354	0,380	0,581	0,154	0,154	0,325
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	0,325	0,104	0,277	0,150	0,159	0,203
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	0,281	0,491	0,412	0,368	0,282	0,367
<i>Міжгруповий індекс за екологічною компонентою</i>	<i>0,303</i>	<i>0,308</i>	<i>0,437</i>	<i>0,319</i>	<i>0,307</i>	<i>0,335</i>
Рівненська область						
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	0,600	0,600	0,623	0,599	0,559	0,596
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	0,079	0,178	0,355	0,591	0,723	0,385
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	0,542	0,568	0,540	0,515	0,515	0,536
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	0,412	0,389	0,706	0,526	0,432	0,493
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	0,542	0,529	0,447	0,480	0,420	0,484
<i>Міжгруповий індекс за екологічною компонентою</i>	<i>0,435</i>	<i>0,453</i>	<i>0,534</i>	<i>0,542</i>	<i>0,530</i>	<i>0,499</i>
Північно-Західний регіон						
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	0,473	0,437	0,534	0,540	0,515	0,500
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	0,184	0,267	0,472	0,541	0,617	0,416
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	0,469	0,484	0,524	0,328	0,328	0,427
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	0,352	0,259	0,531	0,364	0,320	0,365
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	0,446	0,512	0,414	0,429	0,357	0,432
<i>Міжгруповий індекс за екологічною компонентою</i>	<i>0,385</i>	<i>0,392</i>	<i>0,495</i>	<i>0,440</i>	<i>0,427</i>	<i>0,428</i>

Примітка:

Критерії групування за рівнем фін.забезпечення: - низький; - середній; - високий.

Оцінка рівня фінансового забезпечення за Ціллю 7 «Доступна та чиста енергія» показало, що у Волинській області за більшість років (починаючи з 2018 р.) та у цілому за період було забезпечено середній рівень фінансування. Дещо кращою була ситуація у Рівненській області, де за останні роки було забезпечено середній (2019-2020 рр.) та навіть високий (2021 р.) рівень

фінансування. Тоді загалом по Північно-Західному регіону після 2018 року та загалом за період було досягнуто середній рівень фінансового забезпечення за вказаною ціллю.

Якщо аналізувати рівень фінансового забезпечення за Ціллю 12 «Відповідальне споживання та виробництво», то у Волинській області середній рівень фінансування було досягнуто лише у 2017-2019 рр., тоді як в наступні роки та загалом за період цей показник був на низькому рівні. Натомість у Рівненській області ситуація була кращою, адже протягом усього періоду фінансове забезпечення було на середньому рівні. Загалом по Північно-Західному регіону протягом перших трьох років досягався середній, а надалі низький рівень фінансування за цією ціллю, але загалом все ж отримано середню оцінку рівня фінансового забезпечення за цією ціллю.

Подальша оцінка рівня фінансового забезпечення за Ціллю 13 «Пом'якшення наслідків зміни клімату» показало, що у Волинській області за усі роки та у цілому за період допущено низький рівень фінансування. Значно кращою була ситуація у Рівненській області, де переважно забезпечувався середній і навіть у 2019 році високий рівень фінансування. Аналогічно загалом по Північно-Західному регіону було досягнуто переважно середнього рівня фінансового забезпечення за даною ціллю.

За Ціллю 15 «Захист та відновлення екосистем суші» у Волинській області досягався переважно середній рівень фінансування, лише у 2017 р. та у 2021 р. було допущено його низький рівень, але в середньому за період цей груповий індекс залишився на середньому рівні. У Рівненській області та в цілому по Північно-Західному регіону протягом усього аналізованого періоду стабільно досягався середній рівень фінансового забезпечення за цією ціллю.

Надалі, за підсумками узагальнення значень групових індексів, розраховано міжгрупові індекси фінансового забезпечення за критерієм «Екологічна компонента», зміна якого за окремими областями і по Північно-Західному регіону загалом подана на рисунку 3.3.

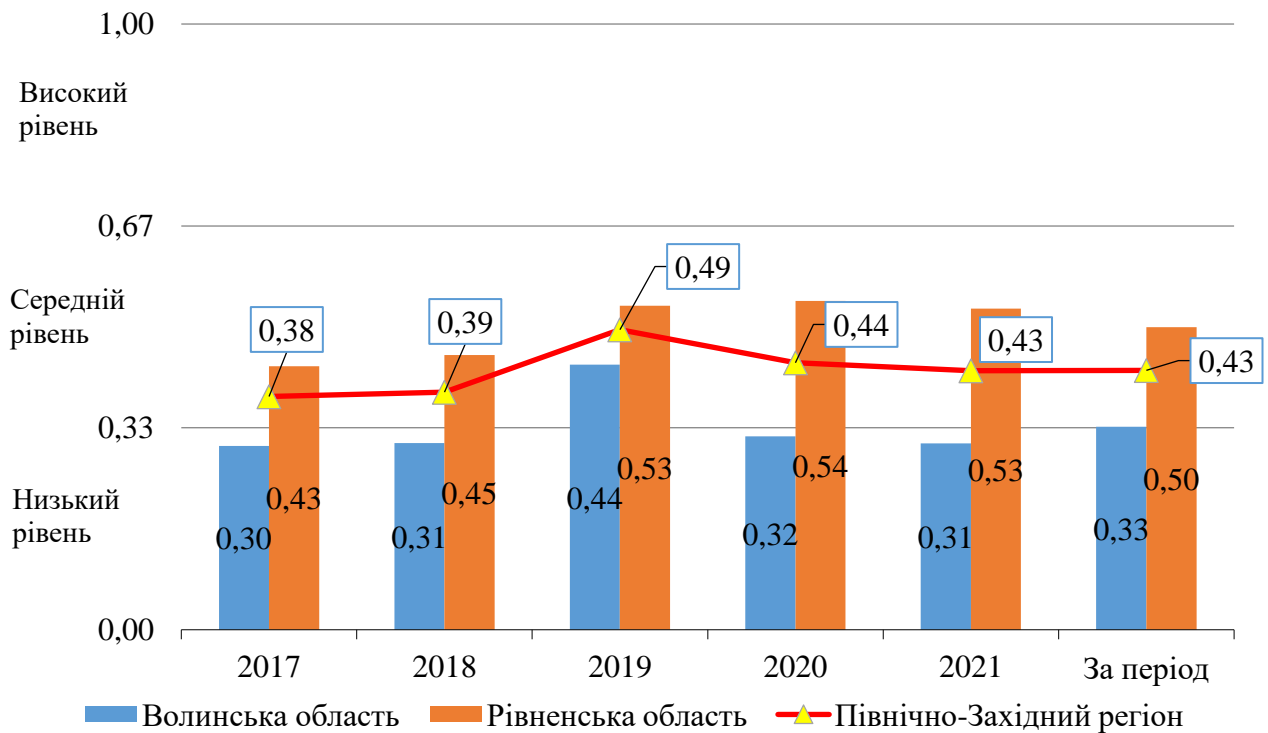

Рис. 3.3. Зміна міжгрупового індексу рівня фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону за критерієм «Екологічна компонента» протягом 2017-2021 рр. (побудовано автором)

Бачимо, що серед окремих областей Волинська область протягом більшості років (крім 2019 р.) досягала низького рівня фінансування, тоді як Рівненська область досягала значно вищих, але лише середніх рівнів фінансування. В кінцевому підсумку це дозволило збалансувати позитивні і негативні результати та отримати в цілому по Північно-Західному регіону протягом усього аналізованого періоду середній рівень фінансового забезпечення за цим критерієм. При цьому, слід звернути увагу, що після 2019 року спостерігалось зниження даного міжгрупового індексу.

Завершальний етап багатокритеріальної оцінки передбачав розрахунок інтегрального індексу рівня фінансового забезпечення сталог розвитку як окремих областей, так і в цілому Північно-Західного регіону (табл. 3.4).

Таблиця 3.4. Інтегральна оцінка рівня фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону за 2017-2021 рр.

Індекси за компонентами	Міжгрупові та інтегральний індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область						
Соціальна компонента	0,48	0,37	0,35	0,47	0,51	0,44
Економічна компонента	0,51	0,47	0,45	0,39	0,50	0,46
Екологічна компонента	0,30	0,31	0,44	0,32	0,31	0,33
<i>Інтегральний індекс</i>	<i>0,43</i>	<i>0,38</i>	<i>0,41</i>	<i>0,39</i>	<i>0,44</i>	<i>0,41</i>
Рівненська область						
Соціальна компонента	0,41	0,41	0,44	0,45	0,45	0,43
Економічна компонента	0,35	0,40	0,43	0,48	0,52	0,44
Екологічна компонента	0,43	0,45	0,53	0,54	0,53	0,50
<i>Інтегральний індекс</i>	<i>0,40</i>	<i>0,42</i>	<i>0,47</i>	<i>0,49</i>	<i>0,50</i>	<i>0,46</i>
Північно-Західний регіон						
Соціальна компонента	0,43	0,38	0,38	0,45	0,45	0,42
Економічна компонента	0,42	0,43	0,44	0,42	0,49	0,44
Екологічна компонента	0,38	0,39	0,49	0,44	0,43	0,43
<i>Інтегральний індекс</i>	<i>0,41</i>	<i>0,40</i>	<i>0,44</i>	<i>0,44</i>	<i>0,46</i>	<i>0,43</i>

Примітка:

Критерії групування за рівнем фін.забезпечення: - низький; - середній; - високий.

Як видно з таблиці, у Волинській області за соціальною та економічною компонентою протягом усього періоду було досягнуто середній рівень фінансового забезпечення, тоді як за екологічною – переважно низький рівень, але за результатами інтегральної оцінки дана область все ж досягнула середнього рівня фінансового забезпечення. Тоді як ситуація у Рівненській області була більш стабільною, адже за усіма компонентами та за інтегральною оцінкою вона протягом усього аналізованого періоду заберігала середній рівень фінансового забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку. Розглядаючи в цілому Північно-західний регіон можна констатувати, що також протягом усього періоду 2017-2021 рр. було досягнуто середнього рівня фінансового забезпечення.

Прівняльний аналіз зміни інтегрального індексу рівня фінансового забезпечення (рис. 3.4) показує, що Рівненська область демонструвала в середньому вищі значення даного показника, при цьому спотерігалось його

зростання як за окремими областями, так і загалом по Північно-Західному регіону з 0,41 у 2017 році до максимального рівня у 2021 році – 0,46.

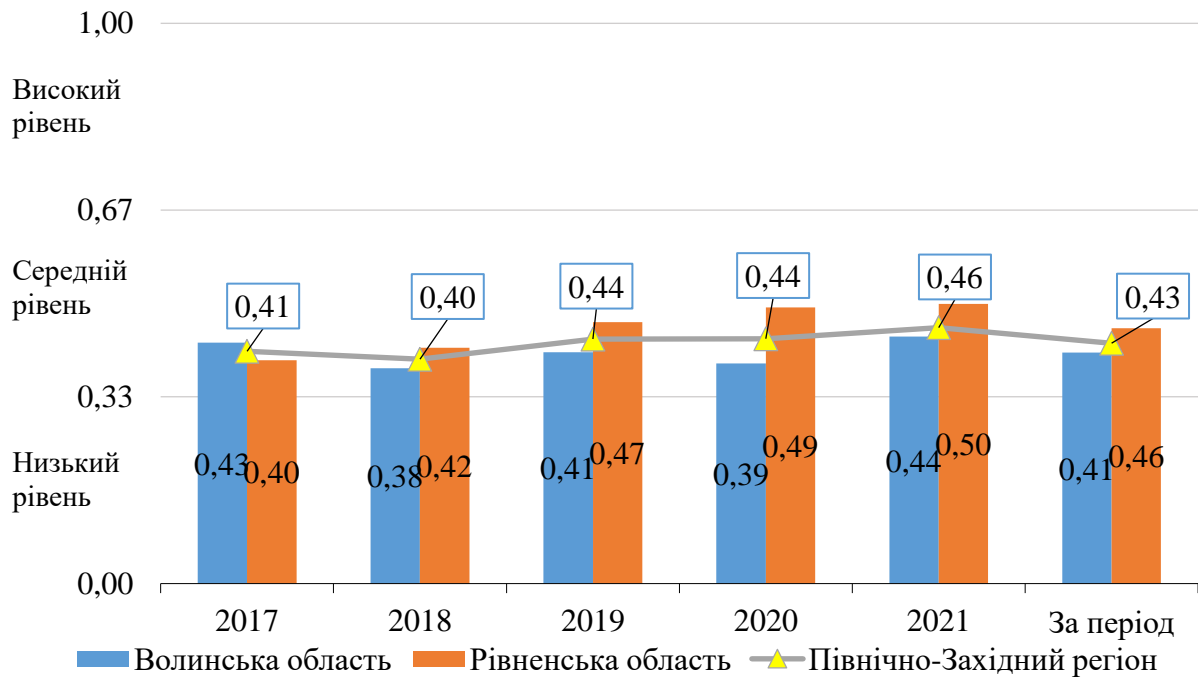

Рис. 3.4. Зміна інтегрального індексу рівня фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону у розрізі областей протягом 2017-2021 рр.
(побудовано автором)

Але все ж значення індексів залишалися дуже віддаленими від граничного значення (0,67) переходу до високого рівня фінансового забезпечення сталого розвитку протягом усього аналізованого періоду.

Подальша детальніша порівняльна оцінка значень міжгрупових індексів рівня фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону у розрізі соціальної, економічної та екологічної компонент (рис. 3.5) показує, що у більшості років та в цілому за період порівняно найнижчим рівнем фінансування супроводжувалося досягнення соціально орієтованих Цілей сталого розвитку (0,42 за період), тоді як дещо вищим рівнем фінансування – екологічно орієтованих Цілей (0,43), а найвищим – досягнення економічно орієтованих Цілей (0,44). Тобто за усіма компонентами також протягом усього періоду було досягнуто лише середніх рівнів фінансового забезпечення реалізації Цілей

сталого розвитку, які значно віддалені від граничного значення переходу до порівняно високого рівня (0,67).

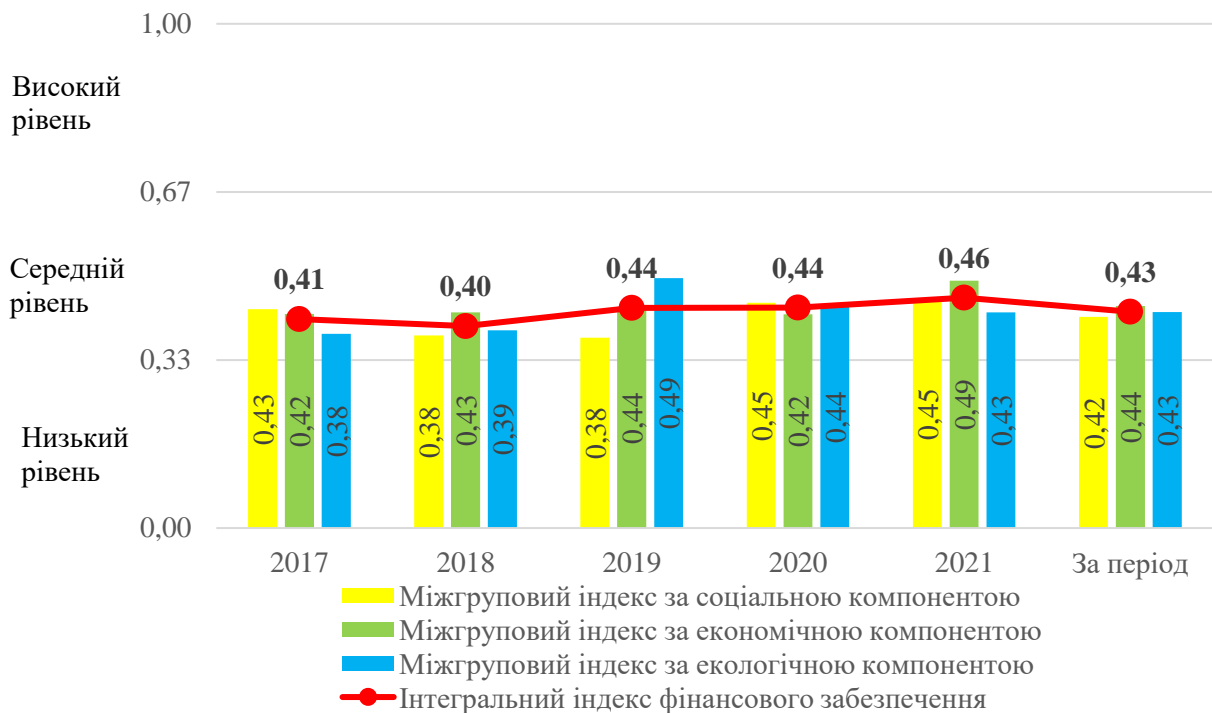

Рис. 3.5. Зміна рівня фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону у розрізі соціальної, економічної та екологічної компонент протягом 2017-2021 рр. (побудовано автором)

Подальший аналіз та оцінка (рис. 3.6) показали, що кожна область та Північно-Західний регіон загалом за результатами інтегральної оцінки, хоча й забезпечували середній рівень фінансування (0,34-0,50), але були ближчими до низького (0,33), ніж до високого (0,67) рівня фінансового забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку за соціальною, економічною та екологічною компонентами. При цьому, Волинська область навіть впритул наблизилася до низького рівня фінансового забезпечення за екологічною компонентою (0,33), тоді як Рівненська навпаки досягнула усередненого його значення (0,50). За іншими соціальною та економічною компонентами відхилення між областями за рівнем фінансового забезпечення були незначними та коливалися у межах 0,42-0,46. При цьому, за соціальною та економічною компонентами перевагу мала вже Волинська область.

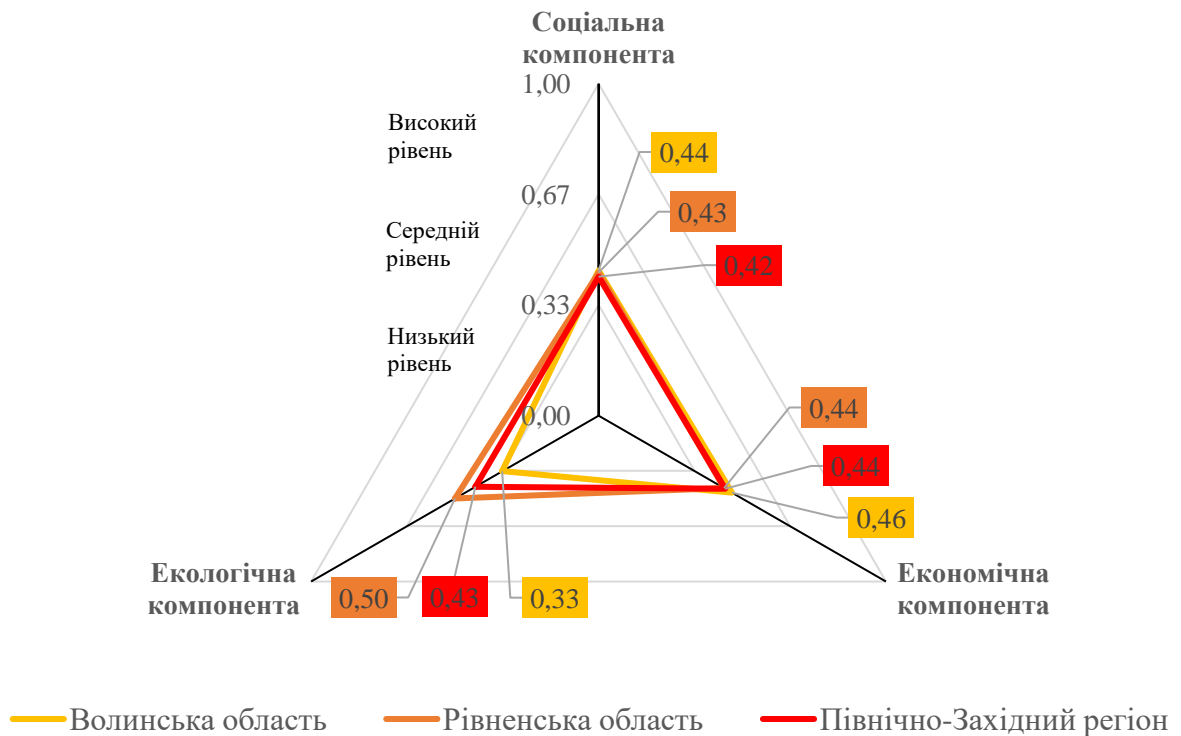

Рис. 3.6. Порівняння рівнів фінансового забезпечення сталого розвитку областей Північно-Західного регіону України у розрізі соціальної, економічної та екологічної компонент за період 2017-2021 рр.

(побудовано автором)

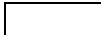
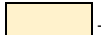
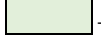

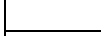

Важливе значення має також проведення порівняльного аналізу для виявлення переваг і недоліків щодо фінансування реалізації окремих Цілей сталого розвитку у Північно-Західному регіоні (табл. 3.5). Як бачимо, за соціальною компонентою протягом усього періоду було досягнуто середнього рівня фінансування, але за окремі роки спостерігалися певні проблеми, пов'язані з низьким фінансуванням реалізації окремих Цілей – Ціль 3 «Міцне здоров'я і благополуччя», Ціль 5 «Гендерна рівність», Ціль 10 «Скорочення нерівності», Ціль 16 «Мир, справедливість та сильні інститути». Щодо фінансування за економічною компонентою, то також загалом було досягнуто середнього рівня, але були певні проблемні питання, пов'язані з низьким фінансуванням реалізації таких Цілей: Ціль 2 «Подолання голоду, розвиток сільського господарства», Ціль 9 «Промисловість, інновації та інфраструктура».

Таблиця 3.5. Порівняльний аналіз рівнів фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону за Цілями сталого розвитку та компонентами протягом 2017-2021 рр.

Компонети та Цілі сталого розвитку до 2030 року	Міжгрупові та групові індекси рівня фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021	За період
Соціальна компонента, у т.ч.:	0,43	0,38	0,38	0,45	0,45	0,42
Ціль 1. Подолання бідності	0,53	0,59	0,59	0,42	0,41	0,51
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	0,37	0,38	0,37	0,44	0,32	0,38
Ціль 4. Якісна освіта	0,41	0,36	0,39	0,55	0,50	0,44
Ціль 5. Гендерна рівність	0,48	0,33	0,27	0,41	0,58	0,42
Ціль 10. Скорочення нерівності	0,57	0,34	0,26	0,19	0,43	0,36
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	0,23	0,28	0,38	0,67	0,47	0,41
Економічна компонента, у т.ч.:	0,42	0,43	0,44	0,42	0,49	0,44
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	0,62	0,40	0,28	0,21	0,46	0,39
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	0,52	0,49	0,55	0,49	0,63	0,54
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	0,25	0,44	0,37	0,46	0,38	0,38
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	0,39	0,43	0,44	0,61	0,55	0,48
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	0,34	0,38	0,54	0,35	0,43	0,41
Екологічна компонента, у т.ч.:	0,38	0,39	0,49	0,44	0,43	0,43
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	0,47	0,44	0,53	0,54	0,51	0,50
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	0,18	0,27	0,47	0,54	0,62	0,42
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	0,47	0,48	0,52	0,33	0,33	0,43
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	0,35	0,26	0,53	0,36	0,32	0,37
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	0,45	0,51	0,41	0,43	0,36	0,43
Інтегральний індекс рівня фінансового забезпечення	0,41	0,40	0,44	0,44	0,46	0,43

Примітка:

Критерії групування за соціальною компонентою:

	- низький;		- середній;		- високий.
	- низький;		- середній;		- високий.
	- низький;		- середній;		- високий.
	- низький;		- середній;		- високий.

Критерії групування за економічною компонентою:

Критерії групування за екологічною компонентою:

Критерії групування за інтегральним рівнем фін.забезпечення:

Фінансування за екологічною компонентою було також загалом на середньому рівні, але за окремими Цілями в окремі роки аналізованого періоду спостерігалися низькі рівні фінансування, зокрема за Ціллю 7 «Доступна та чиста енергія», Ціллю 12 «Відповідальне споживання та виробництво», Ціллю 13 «Пом'якшення наслідків зміни клімату».

З таблиці також видно, що на основі результатів багатокритеріальної оцінки у Північно-Західному регіоні було досягнуто середнього рівня фінансування реалізації усіх Цілей сталого розвитку до 2030 року. Але слід звернути увагу, що за соціальною компонентою до критично низького рівня наближається фінансування реалізації Цілі 10 «Скорочення нерівності» та Цілі 3 «Міцне здоров'я і благополуччя», за економічною компонентою – Цілі 8 «Гідна праця та економічне зростання» та Цілі 2 «Подолання голоду, розвиток сільського господарства», а за екологічною – Цілі 13 «Пом'якшення наслідків зміни клімату».

Отже, результати багатокритеріальної оцінки дозволили виявити переваги і недоліки наявної системи фінансування реалізації Цілей сталого розвитку за окремими областями та в цілому по Північно-Західному регіону України, яка склалася протягом періоду 2017-2021 рр. Очевидно, що отримані результати можуть стати основою для розробки подальших стратегій, політик, програмних документів для прокращення стану фінансування реалізації Цілей сталого розвитку до 2030 року.

В той же час, можна однозначно констатувати, що початок повномасштабної війни та її негативні наслідки починаючи з 2022 року і до її завершення призвели до погіршення стану фінансування реалізації Цілей сталого розвитку в Україні, зокрема у Північно-Західному регіоні, хоча він вважається порівняно менш постраждалим внаслідок воєнної агресії. Враховуючи об'єктивну відсутність широких статистичних даних за підсумками 2022 року, щоб оцінити негативний вплив повномасштабної війни на стан фінансування реалізації Цілей сталого розвитку запропоновано провести коригування розрахункових рівнів фінансового забезпечення, отриманих за підсумками багатокритеріальної оцінки, на відсоток зниження Валового внутрішнього продукту України у 2022 році, який становив 29,1%. Адже саме цей показник є основним індикатором економічних змін в країні, а підходи до цього розрахунку за різними методами містять різні показники, які можуть бути використані для вивчення стану фінансового забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку.

Результати порівняльного аналізу розрахункових і скоригованих значень індексів (рис. 3.7) свідчать, що внаслідок війни рівень фінансового забезпечення за більшістю Цілей, за усіма компонентами та інтегральна оцінка знизилася з середнього до низького рівня.

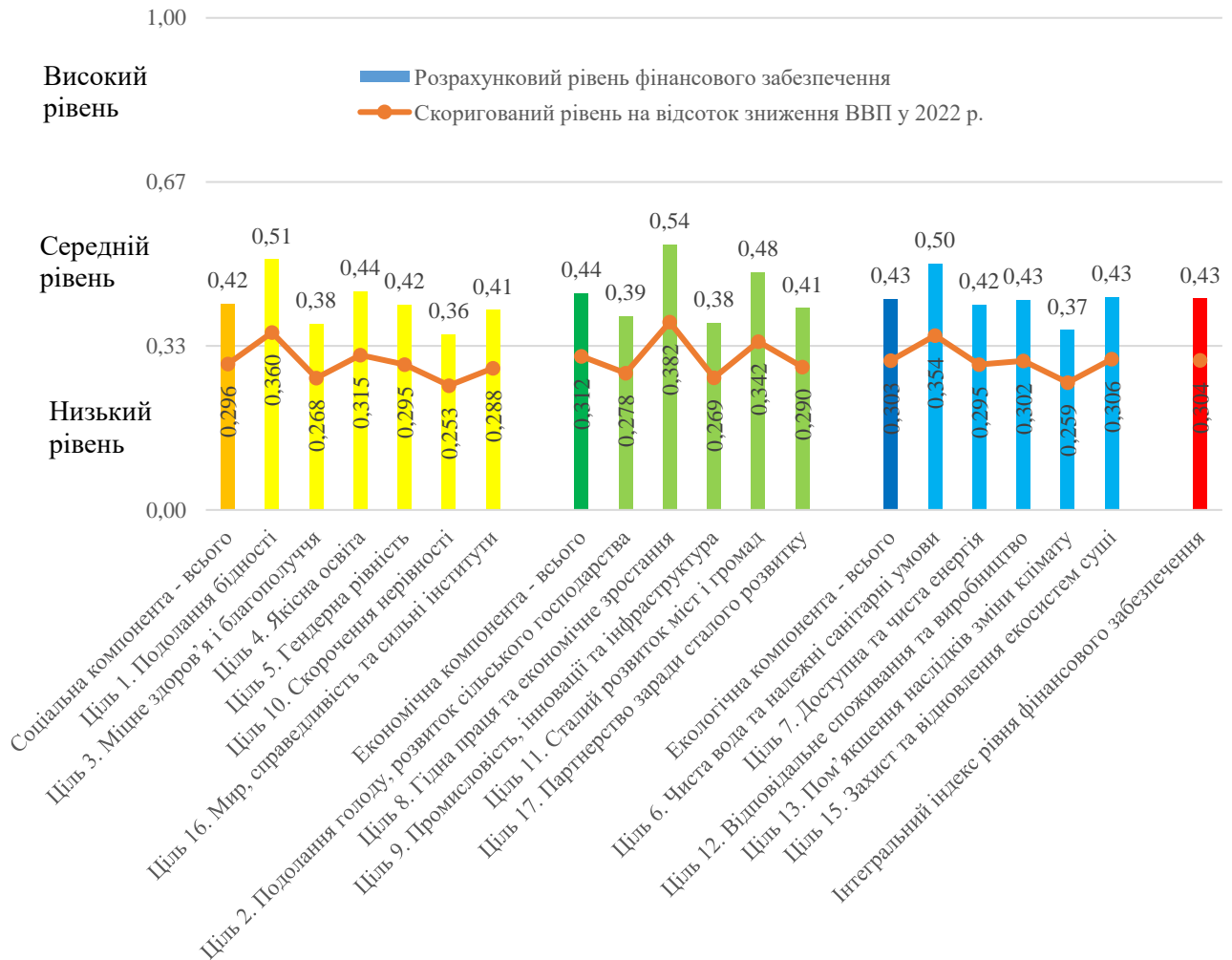

Рис. 3.7. Порівняльний аналіз розрахункового та скоригованого рівнів фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону за компонентами та Цілями сталого розвитку за період 2017-2021 рр. (побудовано автором)

Отже, при розробці подальших стратегій для країни, окремих областей чи регіонів доцільно відразу враховувати негативний кумулятивний вплив війни на макроекономічну ситуацію в країні, що зокрема погіршує і стан фінансування реалізації окремих Цілей сталого розвитку, їх сукупності за соціальним,

економічним та екологічним компонентами та загальну інтегральну оцінку рівня фінансового забезпечення.

На наступному етапі на основі розробленої у п. 2.3 матриці вибору стратегії та виходячи з результатів інтегральної оцінки було проведено визначення профілю стратегій фінансового забезпечення сталого розвитку для Північно-Західного регіону у розрізі компонент та ЦСР (табл. 3.6).

Таблиця 3.6. Базові положення стратегії фінансового забезпечення сталого розвитку для Північно-Західного регіону

Компоненти та ЦСР до 2030 року	Скоригований рівень фінансового забезпечення	Північно-Західний регіон
1	2	3
Соціальна компонента - всього	0,30	Фокусування на фінансуванні пріоритетних заходів, залучення додаткових інвестицій для реалізації ЦСР за соціальною компонентою
Ціль 1. Подолання бідності	0,36	Збільшення видатків місцевих бюджетів на Соціальний захист та соціальне забезпечення
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	0,27	Збільшення капітальних інвестицій у сферу Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги та Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок
Ціль 4. Якісна освіта	0,31	Збільшення Капітальних інвестицій у сферу Освіта
Ціль 5. Гендерна рівність	0,30	Стимулювання прискореного збільшення заробітної плати жінок, ніж чоловіків
Ціль 10. Скорочення нерівності	0,25	Активні заходи щодо детінізації, забезпечення прозорості, підвищення рівня доходів домогосподарств з найменш забезпечених 10% населення
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	0,29	Збільшення Капітальних інвестицій у сферу Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування
Економічна компонента - всього	0,31	Фокусування на фінансуванні пріоритетних заходів, залучення додаткових інвестицій для реалізації ЦСР за економічною компонентою
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	0,28	Збільшення капітальних інвеситицій в сільське, лісове та рибне господарство
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	0,38	Стимулювання суб'єктів господарювання щодо створення нових і розширення існуючих ланцюгів формування доданих вартостей
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	0,27	Збільшення капітальних інвестиції у сфери Промисловості та Професійної, наукової і технічної діяльності

Продовж. табл. 3.6

1	2	3
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	0,34	Збільшення видатків зведеного місцевого бюджету на Житлово-комунальне господарство та Будівництво
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	0,29	Залучення додаткових прямих інвестицій нерезидентів в області (акціонерний капітал та боргові інструменти)
Екологічна компонента - всього	0,30	Фокусування на фінансуванні пріоритетних заходів, залучення додаткових інвестицій для реалізації ЦСР за екологічною компонентою
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	0,35	Збільшення поточних витрат на Очищення зворотних вод
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	0,30	Збільшення капітальних інвестицій у сферу Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	0,30	Збільшення капітальних інвестицій на сферу Поводження з відходами
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	0,26	Збільшення капітальних інвестицій в охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	0,31	Збільшення капітальних інвестицій в захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод

Примітка. Побудовано автором.

Отже, бачимо, що за усіма компонентами через отриманий низький рівень фінансового забезпечення, пропонується реалізовувати стратегії фокусування на фінансуванні пріоритетних заходів, залучення додаткових інвестицій для реалізації ЦСР за відповідними компонентами.

Надалі обґрунтовано групові стратегії фінансового забезпечення для окремих ЦСР. Практично усі вони носять антикризовий характер, адже Північно-Західний регіон не забезпечив високих рівнів фінансового забезпечення сталого розвитку за окремими ЦСР.

Отже, результати багатокритеріальної оцінки та обґрунтування стратегій фінансового забезпечення сталого розвитку свідчить про необхідність у період війни переважно реалізовувати антикризові заходи шляхом фокусування на фінансуванні пріоритетних заходів, а також залучення додаткових інвестицій для реалізації ЦСР за усім компонентами та за більшістю ЦСР.

3.2. Концептуальні положення регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку регіону

На основі результатів попередніх досліджень, дійшли до висновку, що необхідною умовою для реалізації ЦРС у Північно-Західному регіоні є вдосконалення діючої системи фінансового забезпечення, що дозволить залучити додаткові фінансові ресурси для реалізації пріоритетних завдань, дотичних до реалізації ЦСР, які корелюють насамперед з визначеними цілями Стратегій розвитку Волинської та Рівненської областей (Додаток Д).

Політика фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону повинна також враховувати також рекомендації Програми ПРООН в Україні. Зокрема, визначено ряд кроків, які Уряд України може вжити для подальшого поліпшення процесу фінансування ЦСР:

- 1) «поділ сфер відповідальності:
 - на національному рівні – визначення стратегії, обсягу фінансування, напрямів тощо;
 - на місцевому рівні – визначення та участь у реалізації конкретних програм, заходів, проєктів;
- 2) підвищення інституційного потенціалу державних службовців, насамперед за рахунок їх участі в програмах міждержавного співробітництва, залучення фінансування від донорів, кредиторів, спеціалізованих організацій;
- 3) формулювання КПЕ бюджетних програм для включення показників ЦСР. Це допомогло б Кабміну України в цілому та Мініфіну і профільним міністерствам, зокрема, контролювати ефективність фінансування своїх політичних заходів» [82].

Забезпечення сталого розвитку регіонів нашої країни потребує належного фінансового забезпечення. «Враховуючи те, що в теперішній складний економічний період додаткові фінансові ресурси в державі, які б могли б бути перерозподілені через державний бюджет, або в приватного бізнесу практично відсутні, до головних джерел фінансового забезпечення сталого розвитку можна

віднести зовнішнє інвестування, основною формою якого є прямі іноземні інвестиції» [157].

Враховуючи специфіку Північно-Західного макрорегіону України, до перспективних напрямів розміщення іноземних інвестицій для створення належного фінансового забезпечення сталого розвитку можна віднести:

- «розвиток виробництв із заготівлі, видобутку, зберігання та комплексної переробки місцевих мінеральних ресурсів (торф, бурштин, камінь, пісок, глина) та лісових ресурсів (розвиток деревообробної, меблевої та целюлозно-паперової промисловості);

- розвиток існуючих та створення нових сучасних виробництв в агропромисловому комплексі регіону на базі комплексного використання земель сільськогосподарського призначення, розвиток тваринницьких комплексів з акцентом на вирощування великою рогатої худоби та свиней» [24];

- «розширення та створення нових напрямів поглибленої переробки технічних культур на біопаливо, корми, олію тощо;

- розбудова туристичної інфраструктури та індустрії розваг і відпочинку, зокрема на сільських територіях, а також розвиток готельно-ресторанного бізнесу;

- розвиток легкої промисловості на основі розширення первинних виробництв натуральних шкір, натуральних волокон, особливо на основі відновлення виробництва і переробки льону;

- розвиток хімічної промисловості на базі використання наявної місцевої природної сировини та потужностей» [100].

Отже, важливим джерелом фінансування розвитку господарського комплексу Північно-Західного регіону України є залучення іноземних інвестицій. Разом з тим, масштаби іноземного інвестування залежать від економічної ситуації в країні, а також безпеки функціонування країни загалом, адже інвестори намагаються мінімізувати ризики втрати вкладених коштів. Відповідно, у перші роки після початку АТО та анексії Криму спостерігався відтік іноземного капіталу з економіки Волинської та Рівненської областей, тоді

як вже починаючи з 2017 року відбувся позитивний приріст прямих зовнішніх інвестицій, а їх залишок у 2019 році також суттєво збільшився.

Тому надалі важливо створити сприятливі умови для збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку областей Північно-Західного регіону за рахунок використання інструментів участі в капіталі, що може забезпечити отримання мультиплікативного ефекту, що дозволить забезпечити якісно вищий рівень соціально-економічного розвитку цього макро регіону.

Подальше збільшення обсягів зовнішнього інвестування пов'язується з необхідністю створення сприятливих умов для розвитку на базі наявного природно-ресурсного, туристичного, промислового потенціалу комплексних переробних виробництв на основі дотримання принципів забезпечення їх енергоефективності та екологічної безпечності, що сприятиме якнайшвидшому виходу Північно-Західного регіону на траєкторію сталого розвитку.

В умовах економічної нестабільності важливе значення для регіонів, які через аграрну спеціалізацію, нерозвиненість промисловості, зокрема переробних виробництв, та низький рівень доходів населення відносяться до депресивних, має пошук додаткових джерел фінансового забезпечення. До таких макро регіонів України відноситься й Північно-Західний регіон, до якого належать Волинська та Рівненська області. Важливим джерелом мобілізації додаткових фінансових ресурсів в розбудову господарського комплексу цього регіону може стати збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій. Адже місцеві суб'єкти господарювання не мають достатніх внутрішніх ресурсів для розширення діючих та створення нових виробництв на основі використання потужного природно-ресурсного потенціалу даного регіону.

Враховуючи викладене, вважаємо, що регіональна політика фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону, крім традиційних завдань щодо фінансування реалізації ЦСР, повинна бути сконцентрована на реалізації ряду пріоритетних напрямів, а кожному з них мають відповідати основні завдання і заходи (рис. 3.8).

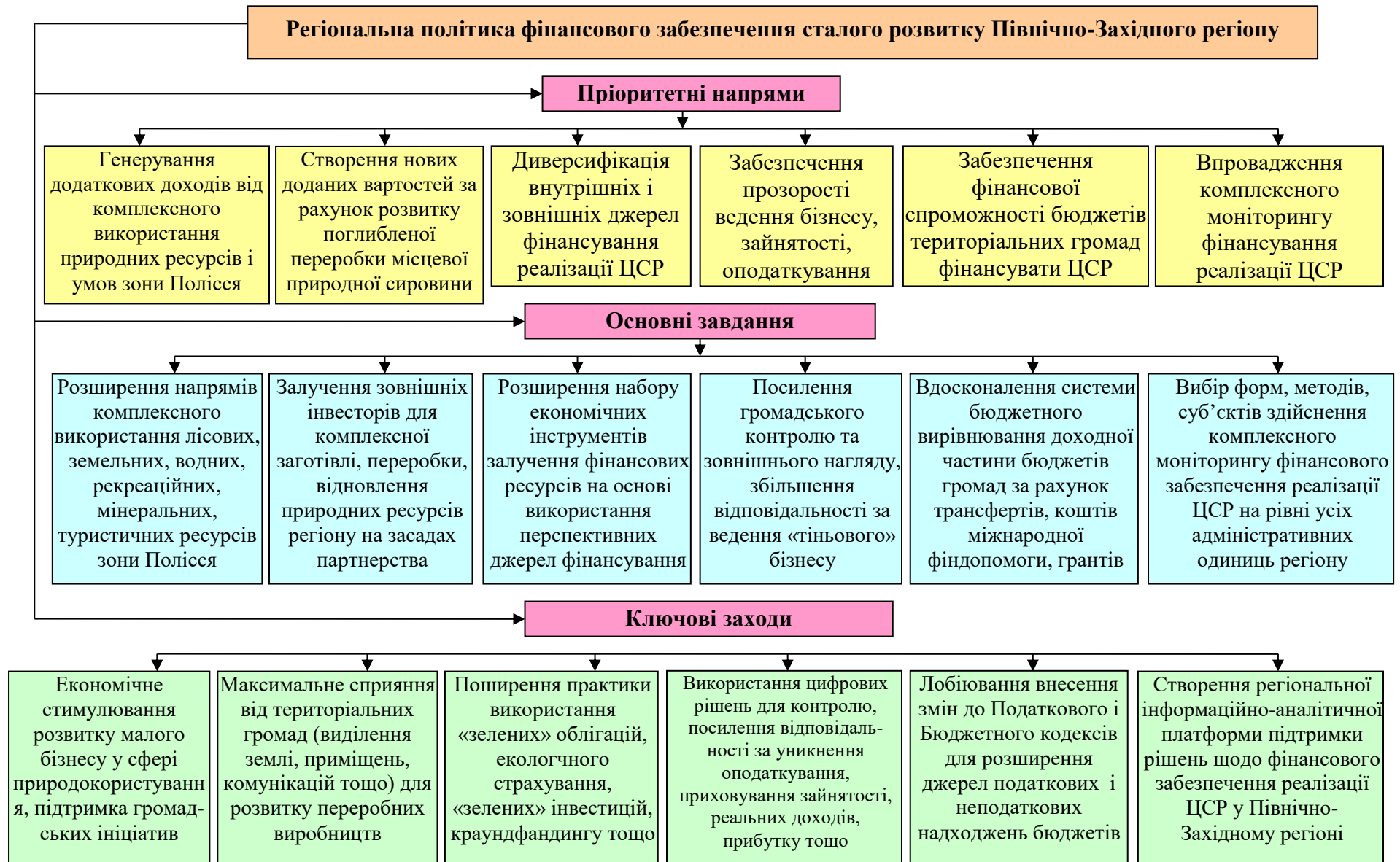

Рис. 3.8. Основні положення регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону (розроблено автором)

Війна в Україні завдала значних збитків регіональній економіці, в тому числі Північно-Західному регіону. Для відновлення регіону та його сталого розвитку необхідне ефективне фінансове забезпечення.

Регіональна політика фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України в період війни має базуватися на певних пріоритетних напрямках, а також передбачати виділення основних завдань і ключових заходів:

Пріоритетний напрямок 1: Генерування додаткових доходів від комплексного використання природних ресурсів і умов зони Полісся.

Основні завдання:

1. Розширення напрямів комплексного використання лісових, земельних, водних, рекреаційних, мінеральних, туристичних ресурсів зони Полісся.
2. Залучення зовнішніх інвесторів для комплексної заготівлі, переробки, відновлення природних ресурсів регіону на засадах партнерства.

Ключові заходи:

1. Розробка та реалізація регіональної програми комплексного використання природних ресурсів зони Полісся. Програма повинна передбачати:
 - визначення пріоритетних напрямів комплексного використання природних ресурсів регіону;
 - розробку нормативно-правової бази для реалізації програми;
 - запровадження механізмів стимулювання розвитку бізнесу у сфері природокористування;
 - створення умов для міжнародного співробітництва у сфері комплексного використання природних ресурсів регіону.
2. Запровадження нових механізмів ліцензування та квотування природокористування. Нові механізми повинні бути спрямовані на підвищення ефективності використання природних ресурсів, а також на захист навколишнього середовища.
3. Створення умов для розвитку малого та середнього бізнесу у сфері природокористування. Це може бути досягнуто шляхом надання фінансових, консультативних та інших видів підтримки малому та середньому бізнесу.

4. Залучення міжнародної фінансової допомоги та грантів для реалізації проектів комплексного використання природних ресурсів зони Полісся. Міжнародна фінансова допомога та гранти можуть бути використані для фінансування досліджень, розробок, проектних робіт, а також для підготовки кадрів у сфері комплексного використання природних ресурсів.

Пріоритетний напрямок 2: Створення нових доданих вартостей за рахунок розвитку поглибленої переробки місцевої природної сировини.

Основні завдання:

1. Розвиток переробних виробництв, які будуть створювати нові робочі місця та підвищувати додану вартість продукції, виробленої з місцевої сировини.
2. Залучення інвестицій у розвиток переробної промисловості.

Ключові заходи:

1. Розробка та реалізація регіональної програми розвитку переробної промисловості. Програма повинна передбачати:
 - визначення пріоритетних напрямів розвитку переробної промисловості регіону;
 - розробку нормативно-правової бази для реалізації програми;
 - запровадження механізмів стимулювання розвитку переробної промисловості;
 - створення умов для міжнародного співробітництва у сфері розвитку переробної промисловості.
2. Створення умов для розвитку малого та середнього бізнесу у сфері переробки місцевої сировини. Це може бути досягнуто шляхом надання фінансових, консультативних та інших видів підтримки малому та середньому бізнесу.
3. Запровадження податкових стимулів для розвитку переробної промисловості. Податкові стимули можуть бути використані для зниження податкового навантаження на переробні підприємства, а також для надання податкових пільг інвесторам у сферу переробної промисловості.

4. Залучення міжнародної фінансової допомоги та грантів для реалізації проектів розвитку переробної промисловості. Міжнародна фінансова допомога та гранти можуть бути використані для фінансування досліджень, розробок, проектних робіт, а також для підготовки кадрів у сфері переробки місцевої сировини.

Пріоритетний напрямок 3: Диверсифікація внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування реалізації ЦСР.

Основні завдання:

1. Розширення набору економічних інструментів залучення фінансових ресурсів на основі використання перспективних джерел фінансування.

2. Залучення міжнародної фінансової допомоги та грантів для реалізації ЦСР.

Ключові заходи:

1. Розробка та реалізація регіональної програми залучення інвестицій.

Програма повинна передбачати:

- визначення пріоритетних напрямів залучення інвестицій;
- розробку нормативно-правової бази для реалізації програми;
- запровадження механізмів стимулювання залучення інвестицій;
- створення умов для міжнародного співробітництва у сфері залучення інвестицій.

2. Запровадження «зелених» облігацій, екологічного страхування, «зелених» інвестицій, краундфандингу тощо. Ці інструменти дозволять залучати фінансові ресурси для реалізації проектів, які спрямовані на захист навколишнього середовища, використання екобезпечних технологій тощо.

3. Залучення міжнародної фінансової допомоги та грантів для реалізації ЦСР.

Пріоритетний напрямок 4: Забезпечення прозорості ведення бізнесу, зайнятості, оподаткування.

Основні завдання:

1. Посилення громадського контролю та зовнішнього нагляду, збільшення відповідальності за ведення «тіньового» бізнесу.

Ключові заходи:

1. Впровадження цифрових рішень для контролю, зокрема використання електронних реєстрів, електронних документів, електронних платежів тощо. Це дозволить автоматизувати процеси контролю та зробити їх більш ефективними.

2. Посилення відповідальності за уникнення оподаткування, приховування зайнятості, реальних доходів, прибутку тощо. Це може бути досягнуто шляхом посилення санкцій за порушення податкового законодавства.

Пріоритетний напрямок 5: Забезпечення фінансової спроможності бюджетів територіальних громад фінансувати ЦСР.

Основні завдання:

1. Вдосконалення системи бюджетного вирівнювання доходної частини бюджетів громад за рахунок трансфертів, коштів міжнародної фінансової допомоги, грантів.

Ключові заходи:

1. Розробка та реалізація регіональної програми бюджетного вирівнювання.

Програма повинна передбачати:

- визначення критеріїв бюджетного вирівнювання;
- розробку механізмів бюджетного вирівнювання;
- створення системи моніторингу ефективності бюджетного вирівнювання.

2. Залучення міжнародної фінансової допомоги та грантів для забезпечення фінансової спроможності бюджетів територіальних громад. Міжнародна фінансова допомога та гранти можуть бути використані для фінансування інвестиційних проектів, які будуть створювати нові робочі місця та підвищувати доходи територіальних громад.

Пріоритетний напрямок 6: Впровадження комплексного моніторингу фінансування реалізації ЦСР.

Основні завдання:

1. Вибір форм, методів, суб'єктів здійснення комплексного моніторингу фінансового забезпечення реалізації ЦСР на рівні усіх адміністративних одиниць регіону.

Ключові заходи:

1. Розробка регіональної системи комплексного моніторингу фінансування реалізації ЦСР. Система повинна передбачати:

- визначення цілей та завдань моніторингу;
- розробку методів моніторингу;
- визначення суб'єктів моніторингу;
- створення системи звітності про результати моніторингу.

2. Залучення громадськості до здійснення моніторингу. Громадська участь у моніторингу дозволить забезпечити прозорість та ефективність фінансового забезпечення реалізації ЦСР.

Реалізація цих заходів дозволить створити належне підґрунтя для вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України.

Окрім основних заходів, які були описані вище, для ефективного фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України в період війни необхідно вжити додаткових заходів.

До таких заходів можна віднести:

1. Розробку та реалізацію програми підтримки малого та середнього бізнесу у сфері сталого розвитку. Програма повинна передбачати надання фінансової, консультативної та іншої підтримки малим та середнім підприємствам, які реалізують проекти у сфері сталого розвитку.

2. Запровадження механізмів стимулювання інвестицій у сферу сталого розвитку. Ці механізми можуть включати надання податкових пільг, компенсацій витрат, а також інших пільг інвесторам.

3. Створення умов для міжнародного співробітництва у сфері сталого розвитку. Це може бути досягнуто шляхом укладення міжнародних угод про

співпрацю, а також залучення міжнародних організацій до реалізації проектів у сфері сталого розвитку.

Реалізація цих додаткових заходів дозволить залучити додаткові фінансові ресурси для реалізації ЦСР, а також підвищити ефективність їх використання.

Для реалізації пріоритетних напрямів Регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону доцільно застосувати такі основні економічні стимули:

1. Податкові пільги у формі зниження або звільнення від сплати податків. Вони можуть бути запроваджені для окремих підприємств або організацій, які реалізують проекти у сфері сталого розвитку. Податкові пільги можуть бути спрямовані на стимулювання таких дій, як:

- інвестування у сферу сталого розвитку;
- розвиток малого та середнього бізнесу у сфері сталого розвитку;
- залучення міжнародної допомоги для реалізації проектів у сфері сталого розвитку.

2. Фінансова підтримка у формі надання додаткових грошових коштів підприємствам або організаціям, які реалізують проекти у сфері сталого розвитку. Фінансова підтримка може бути запроваджена у формі грантів, позик, субсидій тощо і бути спрямована на стимулювання таких дій, як:

- розвиток інфраструктури у сфері сталого розвитку;
- проведення освітніх та тренінгових програм у сфері сталого розвитку;
- залучення населення до реалізації проектів у сфері сталого розвитку.

3. Торгівельні преференції у формі надання пільгових умов для торгівлі товарами або послугами, які виробляються в рамках проектів у сфері сталого розвитку. Торгові преференції можуть бути запроваджені для стимулювання таких дій, як:

- розвиток експорту товарів або послуг, які виробляються в рамках проектів у сфері сталого розвитку;
- залучення інвестицій у виробництво товарів або послуг, які виробляються в рамках проектів у сфері сталого розвитку.

4. Інвестиційні пільги у формі зниження або звільнення від сплати податків, які застосовуються до доходів, отриманих від інвестицій у сферу сталого розвитку, які можуть бути спрямовані на стимулювання таких дій, як:

- залучення інвестицій у виробництво товарів або послуг, які виробляються з використанням екологічно чистих технологій;
- залучення інвестицій у розвиток інфраструктури, яка сприяє сталому розвитку;
- залучення інвестицій у розвиток малого та середнього бізнесу у сфері сталого розвитку.

5. Зелені кредити, які доцільно надавати для реалізації проектів у сфері сталого розвитку. Вони можуть надаватися за пільговими умовами, наприклад, зі зниженим відсотковим ставкою або більш тривалим терміном погашення і можуть бути спрямовані на стимулювання таких дій, як:

- інвестування у виробництво енергії з відновлюваних джерел;
- запровадження енергоефективних технологій;
- запровадження заходів з охорони навколишнього середовища.

6. Стандарти та сертифікація, які дозволяють оцінити відповідність продукції, послуг або процесів певним вимогам, зокрема вимогам сталого розвитку і можуть бути спрямовані на стимулювання таких дій, як:

- виробництво товарів або послуг, які відповідають вимогам сталого розвитку;
- впровадження заходів з охорони навколишнього середовища;
- залучення споживачів до сталого споживання.

Вибір конкретних економічних стимулів для реалізації пріоритетних напрямів Регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону повинен здійснюватися з урахуванням таких факторів:

- цілі та завдання реалізації пріоритетних напрямів, оскільки економічні стимули повинні бути спрямовані на досягнення конкретних цілей та завдань реалізації пріоритетних напрямів;

- об'єкт стимулювання, адже економічні стимули повинні бути спрямовані на стимулювання конкретних дій або рішень;
- економічна ефективність, адже економічні стимули повинні бути економічно ефективними, тобто вони повинні сприяти досягненню поставлених цілей з мінімальними витратами.

Для успішного використання розглянутих економічних стимулів для реалізації пріоритетних напрямів Регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону важливо розробити і затвердити відповідну нормативно-правову базу, яка регулюватиме порядок надання економічних стимулів, створити механізми реалізації економічних стимулів, проводити постійну інформаційно-роз'яснювальну роботу у цій сфері.

Реалізація визначених економічних стимулів дозволить підвищити ефективність реалізації пріоритетних напрямів Регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону.

Вважаємо, що реалізація ЦСР у депресивних районах зони Полісся на території Північно-Західного регіону має стати одним із пріоритетних завдань. Для його виконання необхідно вдосконалити систему фінансового забезпечення реалізації ЦСР, яка сприятиме пошуку додаткових фінансових ресурсів, які можуть стати ефективним економічним інструментом для досягнення цієї мети.

Для пошуку додаткових фінансових ресурсів для фінансування реалізації ЦСР у депресивних районах зони Полісся в межах території Північно-Західного регіону можна запропонувати такі заходи:

1. Розвиток малого та середнього бізнесу у сфері сталого розвитку.

Малий та середній бізнес може бути важливим джерелом фінансових ресурсів для реалізації Цілей сталого розвитку. Для цього необхідно розробити та реалізувати програму підтримки малого та середнього бізнесу у сфері сталого розвитку. Ця програма повинна передбачати надання фінансової (у формі грантів, позик, субсидій тощо), консультативної (у сфері бізнес-планування, маркетингу, управління тощо) та іншої підтримки (наприклад, надання доступу

до освітніх та тренінгових програм у сфері сталого розвитку) малим та середнім підприємствам, які реалізують проекти у сфері сталого розвитку.

2. Залучення інвестицій у сферу сталого розвитку.

Інвестиції можуть бути важливим джерелом фінансових ресурсів для реалізації Цілей сталого розвитку. Для цього необхідно розробити та реалізувати механізми стимулювання інвестицій у сферу сталого розвитку. Ці механізми можуть включати надання податкових пільг (зокрема звільнення від оподаткування прибутку, який отримується від реалізації проектів у сфері сталого розвитку), компенсацій витрат на реалізацію проектів у сфері сталого розвитку, а також інших пільг інвесторам (доступ до державних закупівель, надання земельних ділянок тощо).

3. Створення умов для розвитку міжнародного співробітництва у сфері сталого розвитку.

Міжнародне співробітництво може бути важливим джерелом фінансових ресурсів для реалізації Цілей сталого розвитку. Для цього необхідно укладати міжнародні угоди про співпрацю, а також залучати міжнародні організації до реалізації проектів у сфері сталого розвитку, активно брати участь у міжнародних програмах та проектах, які фінансуються за рахунок зовнішніх джерел.

Для оцінки ефективності реалізації запропонованих заходів для пошуку додаткових фінансових ресурсів для фінансування реалізації Цілей сталого розвитку у районах зони Полісся, необхідно:

- розробити систему показників ефективності, яка буде відповідати цілям та завданням цих заходів;
- організувати збір і аналіз даних, адже для оцінки ефективності заходів необхідно зібрати та проаналізувати дані про їхню реалізацію;
- забезпечити підготовку аналітичних звітів, адже на основі зібраних та проаналізованих даних необхідно підготувати звіти про ефективність заходів.

Відповідно, на основі проведеної оцінки ефективності заходів можна буде визначити, чи досягнуто поставлених цілей та завдань, а також внести необхідні корективи у їхню реалізацію.

Вважаємо, що реалізація заходів, передбачених для вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку даного регіону дозволить досягти таких результатів:

- збільшення доходів регіону від комплексного використання природних ресурсів та розвитку переробної промисловості;
- створення нових робочих місць у сфері природокористування та переробки;
- залучення інвестицій у розвиток регіону;
- підвищення прозорості та ефективності фінансового забезпечення реалізації ЦСР.

Отримані результати сприятимуть сталому розвитку Північно-Західного регіону України в період війни, а також дозволять залучити додаткові фінансові ресурси для реалізації ЦСР у депресивних районах зони Полісся.

Для ефективної реалізації заходів щодо вдосконалення системи фінансового забезпечення у регіоні, важливо також зосередитися на виконанні ряду важливих завдань для реалізації ЦСР у Північно-Західному регіоні:

1. Забезпечити належне економічне стимулювання реалізації ЦСР. Для цього необхідно вдосконалювати податкове, бюджетне, митне законодавство для можливості пошуку додаткових економічних стимулів для бізнесу, територіальних громад, органів державної влади та громадян регіону.
2. Узгодити заходи, передбачені ЦСР, з іншими програмами та проектами, які реалізуються в регіоні. Це дозволить уникнути дублювання зусиль та підвищити ефективність використання фінансових ресурсів.
3. Провести роз'яснювальну роботу серед населення та бізнесу про важливість реалізації ЦСР. Це дозволить залучити широку громадськість до процесу реалізації ЦСР.

Виконання цих рекомендацій дозволить створити організаційно-економічні умови для підвищення рівня фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України в період війни та у повоєнний час.

3.3. Напрями вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону

Вважаємо, що для успішної реалізації визначених основних положень регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону важливо внести зміни у саму систему фінансового забезпечення.

При цьому, вдосконалена система має базуватися на врахуванні елементів управлінського підходу, тобто мати на вході певні ресурси, які надалі після взаємодії суб'єктів і об'єктів прийняття рішень дозволять отримати на виході бажаний цільовий результат.

На основі врахування цих положень розроблено перспективну схему функціонування системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону (рис. 3.9).

Слід врахувати, що дана система буде функціонувати в умовах перматентного впливу ряду зовнішніх факторів, які сприятимуть сталому фінансуванню, або навпаки – створюватимуть додаткові ризики для фінансування. До певних факторів сприяння можна віднести відносну військову безпечність даного регіону; збережену інфраструктуру; межування з кордоном ЄС; наявність унікальних природних екосистем тощо. Натомість додаткові ризики створюються через наявність військової загрози з боку білоруського кордону; порівняно нижчий рівень економічного розвитку областей Північно-Західного регіону; фінансова несамодостатність громад; аграрну орієнтацію господарського комплексу, складну демографічну і міграційну ситуацію тощо.

Рис. 3.9. Перспективна схема функціонування системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону (розроблено автором)

Основною для розвитку Північно-Західного регіону є його ресурси (людські, природно-кліматичні, просторово-географічні, фінансові, матеріально-технічні, інформаційні, історико-культурні), які мають бути максимально задіяні для досягнення ЦРС. Разом з тим, залучення вказаних ресурсів має відбуватися для реалізації ключової цілі фінансового забезпечення – генерування додаткових фінансових ресурсів для належного фінансування заходів з реалізації ЦСР у Північно-Західному регіоні.

Внутрішнє середовище функціонування системи фінансового забезпечення містить поєднання ряду елементів – традиційних і перспективних джерел фінансування, економічних інструментів залучення фінансових ресурсів, а також пов'язаних з ними форм і методів фінансування. Крім того, для активізації діяльності щодо досягнення ЦСР передбачено відповідне адміністративно-управлінське забезпечення фінансування (включає суб'єти прийняття рішень), функціональне забезпечення фінансування (включає ключові процеси фінансування), організаційно-економічне забезпечення фінансування (тобто набір норм і правил фінансування), а також інформаційно-аналітичне забезпечення (набір ключових індикаторів ефективності фінансування). Взаємодія цих елементів дозволить активізувати економічну діяльність на регіональному рівні (яка виступає у якості об'єкта фінансування) для досягнення усіх визначених для даного регіону ЦСР.

Успішна взаємодія усіх вказаних підсистем дозволить отримати на виході певні результати фінансування (очікувані індикатори досягнення ЦСР; забезпечення самоокупності бізнесу; самодостатність місцевих бюджетів; підвищення рівня добробуту населення, забезпечення фінансової незалежності країни і регіону, забезпечення розширеного і якісного відновлення фінансових втрат внаслідок війни тощо).

Відповідно отримані результати мають співставитися з цільовими індикаторами та надалі прийнято рішення щодо повного досягнення визначених ЦСР, або необхідність внесення певних уточнень, або взагалі поставки нових цільових індикаторів.

Ключове значення для функціонування розробленої системи має перехід до переважного використання перспективних джерел фінансування, такі як: екологічне страхування; міжнародні гранти; «зелені» і «сині» облігації; проектне зелене фінансування; кошти донорів на відбудову; гарантії, «зелені» інвестиції, краудфандинг тощо.

Також важливо у процесі функціонування даної системи використовувати сукупність різних форм і методів фінансування (самофінансування; бюджетне фінансування; кредитування; інвестування, страхування, оподаткування, гарантування, оренда, лізинг, факторинг тощо), формуючи їх специфічні набори для реалізації окремих важливих проектів, спрямованих на досягнення комплексу з кількох ЦСР.

Певним драйвером активного функціонування удосконаленої системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону має стати широке використання інструментів фінансового стимулювання сталого розвитку.

Питання фінансового стимулювання сталого розвитку регіонів як в Україні, так і за кордоном залишаються дуже актуальними. Особливо підвищується їх актуальність в умовах війни у Північно-Західному регіоні, адже фінансові можливості держави зменшуються, а регіональні і глобальні ризики можуть зростати. Ці проблеми досліджували багато вчених [74-76, 83-85], але більшої уваги потребують дослідження, які стосуються вибору найбільш дієвих стимулів для підтримання обраного шляху на забезпечення сталого розвитку, незважаючи на негативні наслідки, до яких призводить війна.

Умови війни можуть створювати ряд проблем у фінансовому стимулюванні сталого розвитку в регіонах західної України. Деякі з цих проблем включають:

1. Економічна нестабільність. Тривала війна може призвести до зменшення інвестицій та зниження економічної активності в регіоні. Це може ускладнити фінансування проектів сталого розвитку та забезпечення потрібних ресурсів.

2. Зниження бюджетних асигнувань. Адже війна може призвести до перерозподілу бюджетних коштів на військові потреби та зменшення фінансування програм сталого розвитку. Це може обмежити доступність фінансових ресурсів для реалізації проектів розвитку в регіонах.

3. Зниження інвестиційної привабливості. Війна та конфлікт можуть вплинути на інвестиційну привабливість регіонів. Нестабільність, військові загрози та невизначеність можуть знизити інтерес інвесторів до регіону, що може ускладнити залучення фінансування для сталого розвитку.

4. Складнощі залучення зовнішньої допомоги. Продовження війни може ускладнити процес залучення зовнішньої фінансової допомоги для сталого розвитку регіонів. Міжнародні організації та донори можуть бути обмежені в наданні фінансової підтримки через безпекові ризики та складні умови.

5. Збільшення потреб у фінансуванні. Затяжна війна може призвести до збільшення потреб у фінансуванні для відновлення постраждалих територій, соціальної підтримки та вирішення гуманітарних проблем. Це може призвести до скорочення виділених коштів на проекти сталого розвитку.

Для більш детального вивчення цих проблем рекомендується звернутися до актуальних наукових досліджень, аналітичних звітів та публікацій, що стосуються фінансового стимулювання сталого розвитку в умовах війни та конфлікту в Україні.

В умовах війни значно ускладнюється фінансове стимулювання сталого розвитку регіонів, але все ж можна розглянути деякі заходи, які можуть сприяти ефективному використанню фінансових ресурсів та підвищенню ефективності розвитку регіонів Західної України. Деякі з таких заходів включають:

1. Сприяння бізнесу. Забезпечення сприятливих умов для бізнесу може стимулювати його розвиток та залучення інвестицій в регіони. Це може включати зниження податкових ставок, спрощення процедур реєстрації бізнесу, надання фінансової та консультаційної підтримки для підприємств.

2. Розвиток інфраструктури. Інвестування у розвиток транспортної, енергетичної та інформаційної інфраструктури може зробити регіони більш

привабливими для бізнесу та інвесторів. Це може включати будівництво доріг, розширення енергетичних мереж, впровадження сучасних технологій зв'язку та інтернету.

3. Підтримка малих та середніх підприємств. Малі та середні підприємства можуть бути двигуном економічного розвитку регіонів. Забезпечення фінансової, консультаційної та навчальної підтримки для цих підприємств може сприяти їхньому зростанню та стимулювати розвиток регіонів.

4. Розвиток людського капіталу. Інвестування у освіту, навчання та підвищення кваліфікації працівників підвищить рівень конкурентоспроможності регіонів. Розвиток освітніх програм та навчальних центрів, надання стипендій та підтримка високопрофесійних кадрів зміцнить людський потенціал регіонів.

5. Залучення нових інвестицій. Розробка та реалізація ефективної стратегії залучення інвестицій може стимулювати розвиток регіонів. Привабливі інвестиційні умови, наявність спеціальних економічних зон, надання податкових пільг та інші заходи можуть привернути інвесторів в регіони.

Зокрема, для стимулювання сталого розвитку Волинської і Рівненської областей можна розглянути наступні економічні стимули:

1. Забезпечення пільгових умов для інвесторів може привернути нові інвестиції в області. Це включатиме зниження податкових ставок, забезпечення пільгових режимів оподаткування для підприємств, які розвиваються у сферах сталого розвитку, а також надання підтримки інвесторам у формі субсидій, грантів або кредитів зі зниженими процентними ставками.

2. Інвестиції у розвиток транспортної, енергетичної, соціальної та інформаційної інфраструктури можуть покращити умови для розвитку бізнесу та підвищити привабливість областей для інвесторів. Це включатиме будівництво доріг, розширення енергетичних мереж, поліпшення доступу до освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг, а також впровадження сучасних технологій зв'язку та інтернету.

3. Інвестиції у освіту, навчання та підвищення кваліфікації можуть підвищити рівень компетентності працівників і забезпечити наявність

кваліфікованої робочої сили. Розробка освітніх програм, навчальних центрів та підтримка стажувань та практик можуть сприяти розвитку людського капіталу в областях.

4. Підтримка малого та середнього бізнесу може стимулювати розвиток господарської діяльності в областях. Це може включати надання фінансової підтримки, кредитів, грантів або субсидій для підприємців, сприяння у створенні бізнес-інкубаторів та підприємницьких центрів, а також забезпечення доступу до бізнес-консультування та підтримки.

5. Розвиток туризму, адже Волинська і Рівненська області мають багатий культурний і природний потенціал. Інвестиції в розвиток туристичної інфраструктури, популяризацію туристичних об'єктів та подій, створення туристичних маршрутів та пакетів можуть привернути туристів і сприяти розвитку сектора туризму.

Все це може сприяти сталому розвитку Волинської і Рівненської областей, проте важливо аналізувати конкретні особливості і потреби цих регіонів та залучати зацікавлені сторони для розробки та впровадження ефективних стратегій стимулювання.

Отже, успішна реалізація представлених заходів сприятиме ефективному фінансовому стимулюванню сталого розвитку Північно-Західного регіону України в умовах війни, проте слід врахувати, що кожна область, адміністративний район, громада чи населений пункт мають свої особливості. Тому надалі важливо від загальних концепцій, стратегій і політик перейти до конкретизації завдань у рамках розробки деталізованих програм, враховуючи регіональну специфіку, наявні зовні безпекові ризики (насамперед це стосується прикордонних з Білоруссю населених пунктів і громад) на основі вивчення конкретних проблем і можливостей відповідної території щодо реалізації заходів фінансового стимулювання їх сталого розвитку.

Для реалізації визначеного у регіональній політиці пріоритетного напрямку, пов'язаного з необхідністю створення нових доданих вартостей за рахунок розвитку поглибленої переробки місцевої природної сировини запропоновано

впровадити модель генерування додаткових фінансових ресурсів для реалізації ЦСР у Північно-Західному регіоні за рахунок стимулювання створення нових доданих вартостей у реальному секторі економіки (рис. 3.10).

Дана модель передбачає застосування ряду економічних стимулів прямої і непрямой дії для активного стимулюючого впливу для збільшення величини окремих елементів доданої вартості продукції реального сектору економіки регіону таким чином, щоб отримані явні і неявні результати переважали загальну суму понесених витрат на здійснення стимулюючих дій. Відповідно основне завдання формування цієї моделі полягає в забезпеченні отримання додаткового ефекту від прямої чи непрямой дії економічних стимулів з метою генерування додаткових фінансових ресурсів для реалізації ЦСР у Північно-Західному регіоні.

Серед основних елементів доданої вартості, які згідно Податкового кодексу України [61] є об'єктом оподаткування податком на додану вартість і на які передбачено спрямування стимулюючого впливу, виділяються: оплата праці, відрахування на соціальні заходи, а також місцеві податки і збори, фінансові витрати, чистий прибуток, також і податок на прибуток, податок на додану вартість.

Відповідно до прямих стимулів на зростання елементу «оплата праці» можна віднести віднесено заходи для детінізації зайнятості і заробітної плати у регіоні, які в підсумку дозволять отримати додатковий економічний ефект у вигляді збільшення чисельності зайнятих, збільшення середньої зарплати, що, нададі дозволить збільшити реальні доходи та купівельну спроможність місцевого населення. Натомість за рахунок розширення програми тимчасової компенсації ЄСВ для роботодавців можна буде забезпечити через певний часовий лаг збільшення суми такої складової доданої вартості, як «витрати на соціальні заходи».

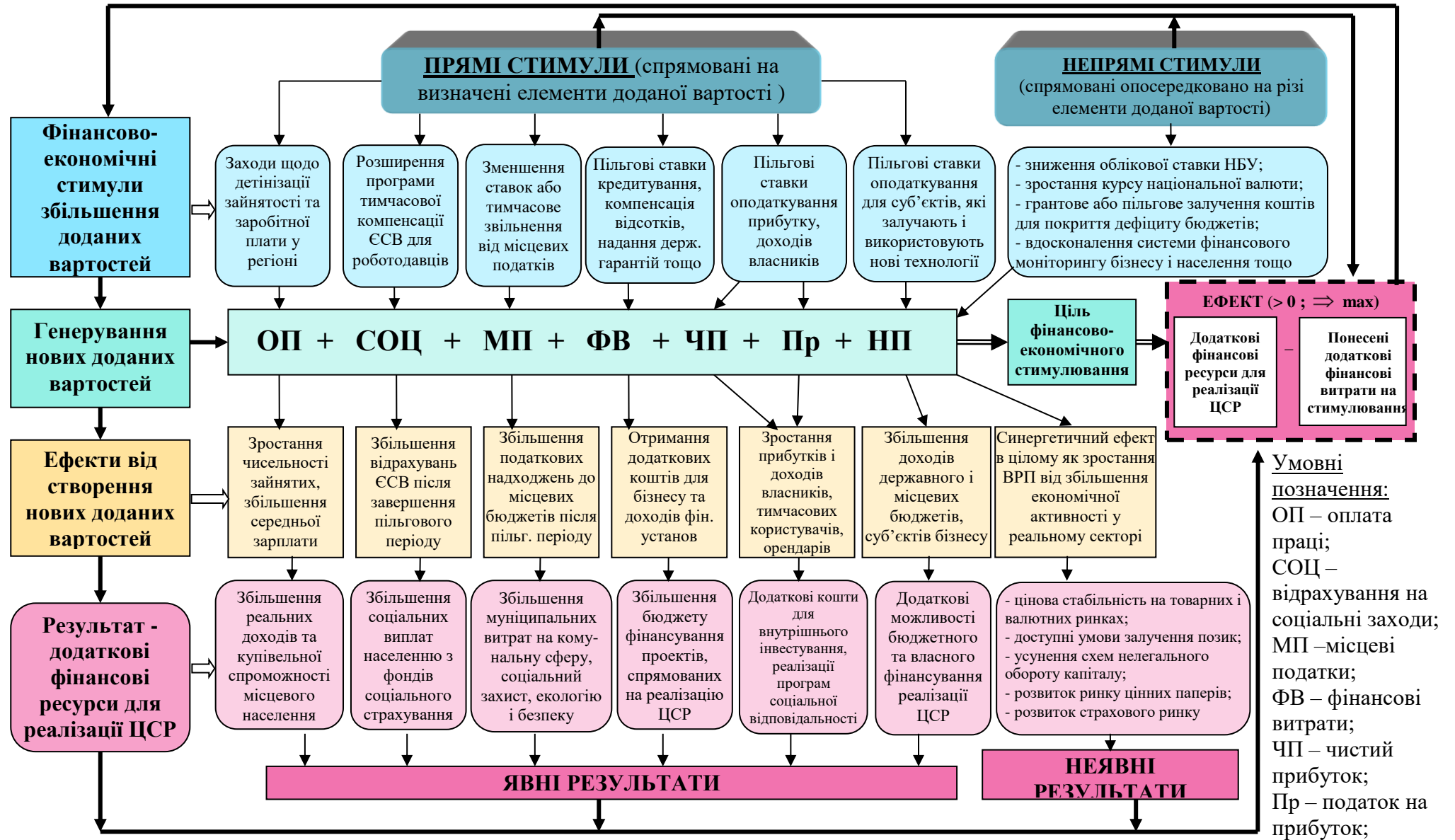

Рис. 3.10. Модель генерування додаткових фінансових ресурсів для реалізації ЦСР у Північно-Західному регіоні за рахунок стимулювання створення нових доданих вартостей у реальному секторі економіки (розроблено автором)

Це дозволить за рахунок збільшення відрахувань ЄСВ після завершення пільгового періоду, надалі збільшити й відрахування у фонди соціального страхування та у кінцевому підсумку збільшити соціальні виплати населенню з фондів соціального страхування.

До прямих стимулів зростання такої складової доданої вартості як «місцеві податки і збори» може стати зменшення ставок або тимчасове звільнення від місцевих податків, що через певний часовий лаг дозволить збільшити податкові надходження до місцевих бюджетів після завершення пільгового періоду, що надалі дозволить перерозподілити ці кошти на збільшення муніципальних витрат на комунальну сферу, соціальний захист, екологію і безпеку.

Також до ефективних стимулів, який стосується такої складової доданої вартості як «фінансові витрати» можна віднести встановлення пільгових ставок кредитування, компенсації відсотків, надання державних гарантій, що за рахунок отримання додаткових коштів для бізнесу та доходів фінансових установ, дозволить суттєво збільшити бюджет фінансування проєктів, спрямованих на реалізацію ЦСР.

До ключових економічних стимулів зростання одного з найважливіших для власників бізнесу елементу доданої вартості «чистого прибутку» можна віднести встановлення пільгових ставок оподаткування прибутку, доходів власників, що сприятиме зростанню прибутків і доходів власників, або тимчасових користувачів, орендарів та дозволить отримати додаткові кошти для внутрішнього інвестування, реалізації програм соціальної відповідальності.

Слід зазначити, що стимулюючий вплив на інші податкові елементи доданої вартості, зокрема «податок на прибуток» і «податок на додану вартість» шляхом встановлення пільгових ставок оподаткування для суб'єктів, які залучають і використовують нові технології, дозволить збільшити доходи державного і місцевих бюджетів, суб'єктів бізнесу, але й створити додаткові можливості для розширення бюджетного і власного фінансування реалізації ЦСР у Північно-Західному регіоні.

До ряду непрямих стимулів збільшення доданої вартості, які спрямовані опосередковано на різні елементи доданої вартості можна віднести: зниження облікової ставки НБУ; зростання курсу національної валюти; грантове або пільгове залучення коштів для покриття дефіциту бюджетів; вдосконалення системи фінансового моніторингу бізнесу і населення тощо.

За підсумками прямого і непрямого стимулювання, спрямованих на зростання кожного з розглянутих елементів доданої вартості, крім розглянутих ефектів очікується отримання й додаткового синергетичного ефекту, який проявлятиметься у: ціновій стабільності на товарних і валютних ринках; створенні доступних умов залучення позик; усуненні схем нелегального обороту капіталу; розвитку ринку цінних паперів; розвитку страхового ринку тощо.

Надалі в рамках реалізації такого пріоритетного напрямку регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку, як впровадження комплексного моніторингу фінансування реалізації ЦСР, пропонується створити нову інформаційно-аналітичну структуру – Регіональну Платформу підтримки рішень щодо фінансового забезпечення реалізації ЦСР у Північно-Західному регіоні. Основні функції груп учасників цієї Регіональної Платформи представлено на рисунку 3.11.

На початковому етапі пропонується залучити грантові кошти для організації її постійної діяльності, а також внески учасників серед суб'єктів господарювання усіх форм власності.

Регіональна Платформа підтримки рішень щодо фінансового забезпечення реалізації ЦСР у Північно-Західному регіоні (далі – Платформа) має стати постійно діючим органом, який сприятиме створенню належних організаційно-економічних умов для ефективного фінансового забезпечення реалізації ЦСР у регіоні. До складу цієї Платформи пропонується залучити державні інституції, місцеве самоврядування, інститути громадянського суспільства, суб'єктів господарювання, міжнародні фінансові, державні, муніципальні інституції та представників бізнесу.

Рис. 3.11. Основні функції груп учасників Регіональної Платформи підтримки рішень щодо фінансового забезпечення реалізації ЦСР у Північно-Західному регіоні (побудовано автором)

До загальних функцій учасників цієї Платформи можна віднести:

1. Участь у розробці та реалізації плану заходів щодо фінансового забезпечення реалізації ЦСР у регіоні. План заходів визначає конкретні заходи, які необхідно здійснити для забезпечення фінансового забезпечення реалізації ЦСР у регіоні, а також відповідальних за їх реалізацію та джерела фінансування.

2. Співпраця з органами державної влади, місцевого самоврядування, бізнесом, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами для забезпечення ефективного фінансового забезпечення реалізації ЦСР у регіоні. Учасники Платформи можуть обмінюватися інформацією, досвідом та найкращими практиками, а також співпрацювати у реалізації конкретних заходів.

3. Контроль за виконанням плану заходів щодо фінансового забезпечення реалізації ЦСР у регіоні. Учасники Платформи можуть здійснювати моніторинг виконання плану заходів та надавати рекомендації щодо його вдосконалення. Конкретні функції учасників Платформи визначатимуться їхніми ролями та повноваженнями. Так, представники органів державної влади відповідатимуть за розробку та реалізацію державної політики у сфері фінансового забезпечення реалізації ЦСР, представники місцевого самоврядування – за розробку і реалізацію місцевої політики у цій сфері, суб'єкти господарювання – за генерування і перерозподіл фінансових ресурсів для реалізації ЦСР, представники інститутів громадянського суспільства – за громадський контроль за виконанням ЦСР.

Таким чином, Регіональна Платформа підтримки рішень щодо фінансового забезпечення реалізації ЦСР у Північно-Західному регіоні є важливим інструментом для забезпечення ефективного фінансового забезпечення реалізації ЦСР у регіоні. Учасники Платформи можуть об'єднати свої зусилля для розробки та реалізації ефективних заходів, які забезпечать належне фінансування реалізації ЦСР у регіоні.

Спеціальні функції будуть відрізнятися залежно від належності певного учасника Платформи до певної групи.

Зокрема, конкретизуємо *спеціальні функції державних інституцій та органів місцевого самоврядування*:

1. Організація конкурсних відборів проектів в рамках грантів, бюджетних програм, стипендій тощо. Ця функція є однією з основних функцій державних інституцій та органів місцевого самоврядування, адже конкурсні відбори проектів є важливим інструментом залучення фінансових ресурсів для реалізації ЦСР. Це дозволить відібрати найкращі проекти, які відповідають цілям ЦСР та мають високий потенціал ефективності.

На рівні областей, міст, районів, територіальних громад державні інституції та органи місцевого самоврядування можуть організовувати конкурсні відбори проектів на основі використання різних джерел фінансування:

- державні гранти, які пропонується надавати на конкурсній основі для реалізації проектів у сфері реалізації ЦСР;
- бюджетні програми, які пропонується спрямовувати на фінансування проектів, у тому числі у сфері реалізації ЦСР;
- стипендії, які пропонується надавати для навчання і професійного розвитку осіб, які братимуть участь у реалізації ЦСР.

2. Представлення діючої та перспективної нормативної бази фінансово-економічного стимулювання реалізації ЦСР. Дана функція є також важливою для забезпечення прозорості та ефективності системи фінансового забезпечення реалізації ЦСР. Державні інституції та органи місцевого самоврядування повинні регулярно інформувати учасників Платформи про діючу та перспективну нормативно-правову базу у сфері фінансово-економічного стимулювання реалізації ЦСР. Це допоможе учасникам Платформи краще розуміти умови та порядок отримання фінансової підтримки для реалізації ЦСР.

3. Організація періодичних зустрічей учасників Платформи. Це дозволить обмінюватися інформацією, досвідом та найкращими практиками у сфері фінансового забезпечення реалізації ЦСР. Вони також сприятимуть розвитку партнерських відносин між учасниками Платформи та забезпечать ефективне виконання планів заходів щодо фінансового забезпечення реалізації ЦСР.

4. Адміністрування офіційної інтернет-сторінки Платформи. Офіційна інтернет-сторінка Платформи повинна містити актуальну інформацію про її склад, функції, плани заходів та іншу важливу інформацію. Адміністрування офіційної інтернет-сторінки Платформи допоможе забезпечити широку обізнаність громадськості про діяльність Платформи та її роль у забезпеченні ефективного фінансового забезпечення реалізації ЦСР.

5. Узагальнення пропозицій учасників щодо вдосконалення системи економічного стимулювання реалізації ЦСР та подання на подальше затвердження. Державні інституції і органи місцевого самоврядування матимуть змогу узагальнювати пропозиції учасників Платформи щодо вдосконалення системи економічного стимулювання реалізації ЦСР. Ці пропозиції можуть стосуватися таких питань, як: розширення джерел фінансування реалізації ЦСР; вдосконалення процедури конкурсного відбору проектів; запровадження нових інструментів фінансового стимулювання реалізації ЦСР.

Узагальнені пропозиції учасників Платформи повинні бути розглянуті відповідними органами державної влади та місцевого самоврядування та прийняті до розгляду.

Надалі конкретизуємо *спеціальні функції суб'єктів господарювання усіх форм власності*:

1. Представлення інвестиційних проектів для пошуку перспективних інвесторів. Суб'єктам господарювання усіх форм власності надаватиметься можливість представлення інвестиційних проектів для пошуку перспективних інвесторів, зокрема у таких пріоритетних сферах, які також визначені у Стратегіях розвитку Волинської та Рівненської областей: розвиток інфраструктури; екологічне оздоровлення, цифрова трансформація, розвиток людського капіталу. Це дозволить суб'єктам господарювання знайти потенційних інвесторів, які зацікавлені у реалізації ЦСР.

2. Участь у міжнародних грантових програмах дотичних до фінансування заходів щодо реалізації ЦСР. Адже, суб'єкти господарювання усіх форм власності можуть брати участь у міжнародних грантових програмах, які дотичні

до фінансування заходів щодо реалізації ЦСР, які можуть надавати грантову підтримку для проектів у таких сферах: розвиток малого та середнього підприємництва; інноваційний розвиток, зростання експорту, соціальна сфера. Це дозволить їм отримати додаткове фінансування для реалізації проектів, які відповідають цілям ЦСР.

3. Надання пропозицій для внесення змін до законодавства щодо впровадження додаткових фінансово-економічних стимулів реалізації ЦСР для бізнесу. Суб'єкти господарювання усіх форм власності можуть надавати пропозиції щодо впровадження додаткових фінансово-економічних стимулів реалізації ЦСР для бізнесу. Ці стимули можуть стосуватися таких питань, як: зниження податкового навантаження, запровадження пільгових кредитів, субсидії на закупівлю обладнання та технологій. Таким чином суб'єкти господарювання матимуть змогу впливати на формування ефективної системи фінансово-економічного стимулювання реалізації ЦСР для бізнесу.

4. Представлення кращих вітчизняних практик ефективного фінансово-економічного забезпечення реалізації ЦСР окремих бізнесів. Таким чином суб'єкти господарювання зможуть ділитися власним прогресивним досвідом та брати до уваги досвід провідних компаній щодо ефективного фінансово-економічного забезпечення реалізації ЦСР у відповідній сфері. Ці практики можуть стосуватися залучення інвестицій, отримання грантової підтримки, використання податкових пільг, запровадження фінансових механізмів підтримки працівників.

На наступному етапі конкуретизуємо *спеціальні функції інститути громадянського суспільства:*

1. Залучення зацікавлених представників громадськості до обговорень проектів рішень щодо вдосконалення системи фінансового забезпечення реалізації ЦСР у регіоні. Інститути громадянського суспільства зможуть залучатися до обговорень проектів рішень щодо вдосконалення системи фінансового забезпечення реалізації ЦСР у регіоні, висловлювати також свої

думки і пропозиції щодо того, як покращити систему фінансового забезпечення реалізації ЦСР.

2. Здійснення незалежного громадського контролю за ефективністю витрачання бюджетних коштів для реалізації ЦСР у регіоні. Інститути громадянського суспільства можуть здійснювати незалежний громадський контроль за ефективністю витрачання бюджетних коштів для реалізації ЦСР у регіоні. Це дозволить виявити можливі порушення і недоліки у використанні бюджетних коштів і вжити заходів для їх усунення.

3. Проведення незалежних опитувань громадської думки щодо дієвості економічних стимулів реалізації ЦСР, що важливо для отримання зворотного зв'язку від громадськості щодо дієвості економічних стимулів реалізації ЦСР. Адже, інститути громадянського суспільства матимуть змогу проводити незалежні опитування громадської думки щодо дієвості економічних стимулів реалізації ЦСР. Це дозволить оцінити, наскільки ці стимули досягають своїх цілей і чи є необхідність їх вдосконалення.

4. Представлення міні проектів громадських ініціатив дотичних до реалізації ЦСР на рівні населеного пункту або громади, дуже важливо для залучення громадськості до реалізації ЦСР на місцевому рівні. Інститути громадянського суспільства матимуть змогу представляти міні проекти громадських ініціатив дотичних до реалізації ЦСР на рівні населеного пункту або громади, що дозволить реалізувати ЦСР з урахуванням потреб мешканців територіальної громади.

На завершальному етапі конкретизуємо *спеціальні функції міжнародних фінансових, державних, муніципальних інституцій, представників бізнесу:*

1. Залучення до проведення конкурсних відборів проектів в рамках грантів, бюджетних програм, стипендій тощо. Пропонується широко залучати міжнародних представників до проведення конкурсних відборів проектів в рамках грантів, бюджетних програм, стипендій тощо, що дозволить забезпечити прозорість і неупередженість конкурсного відбору, а також підвищити його ефективність.

2. Поширення кращих зарубіжних практик ефективного фінансово-економічного забезпечення реалізації ЦСР окремих бізнесів та громад. Адже міжнародні інституції та представники бізнесу зможуть поширювати кращі зарубіжні практики ефективного фінансово-економічного забезпечення реалізації ЦСР окремих бізнесів і громад, що дозволить учасникам Платформи ознайомитися з новими підходами та інструментами фінансового забезпечення реалізації ЦСР.

3. Консультативна підтримка учасників платформи з питань підготовки та прийняття рішень щодо реалізації ЦСР. Представники вказаних міжнародних організацій матимуть змогу надавати консультативну підтримку учасникам Платформи з питань підготовки та прийняття рішень щодо реалізації ЦСР, дозволяє їм отримати експертну оцінку своїх проєктів і рішень, а також уникнути помилок у процесі реалізації ЦСР.

4. Виділення фінансових ресурсів для проєктного, грантового фінансування реалізації ЦСР у регіоні. Важливо, що міжнародні партнери в умовах війни також надавали посильну фінансову допомогу для забезпечення проєктного, грантового фінансування реалізації ЦСР в усіх адміністративних одиницях Північно-Західного регіону, що дозволить учасникам Платформи отримати необхідне фінансування для реалізації своїх проєктів, які відповідають цілям ЦСР.

Окрему роль у діяльності Платформи пропонується відвести провідним вищим навчальним закладам Північно-Західного регіону (насамперед це стосується спеціалізованих технічних, природничих і гуманітарних університетів), адже їх вчених і здобувачів пропонується також активно залучати до участі у різноманітних конкурсах проєктів і грантів, обміну досвідом, засвоєння передових зарубіжних практик тощо. Це також сприятиме підвищенню рівня практичних навичок здобувачів, дозволить покращити матеріально-технічну базу залучених університетів, сприятиме максимальшому працевлаштуванню випускників за обраною спеціальністю тощо.

Отже, запропонована Регіональна Платформа підтримки рішень щодо фінансового забезпечення реалізації ЦСР у Північно-Західному регіоні стане своєрідним майданчиком для згуртування зацікавлених сторін щодо реалізації спільної мети – створення належного фінансового забезпечення для досягнення ЦСР у регіоні.

У процесі спільної діяльності також не менш важливо, щоб усі учасники були рівноправними, а їх інтереси максимально враховувалися. Це стане можливим за рахунок налагодження між усіма учасниками партнерських відносин у процесі пошуку, залучення, освоєння, перерозподілу фінансових ресурсів для реалізації ЦСР у регіоні. Але слід врахувати, що нерідко інтереси окремих учасників можуть перетинатися, що несе загрози наростання конфліктів, нечесної конкурентції, лобіювання особистих інтересів, корупції тощо.

Для уникнення таких ситуацій пропонується створення на рівні даного регіону інституту збалансування інтересів суб'єктів фінансово-економічного партнерства для реалізації регіональних стратегій, проектів, програм і заходів для досягнення ЦСР, який буде функціонувати за схемою, представленою на рисунку 3.12.

Це потребує пошуку додактових рішень для пошуку так званого «балансу інтересів» між різними учасниками. Тому саме в даному випадку доцільно використати інституціональний підхід, який дозволить сформулювати належну нормативно-правову основу для реалізації фінансово-економічного партнерства.

Механізм збалансування інтересів усіх вказаних суб'єктів фінансово-економічного партнерства має функціонувати на основі врахування ряду важливих принципів:

– взаємодоповнення і взаємовигідність – успішне досягнення ЦСР можливе лише за умови, що інтереси всіх сторін будуть враховуватися та взаємодоповнюватися, відповідно кожна сторона повинна отримувати певні вигоди від співпраці з іншими сторонами;

Рис. 3.12. Схема збалансування інтересів суб'єктів фінансово-економічного партнерства для реалізації регіональних стратегій, проектів, програм і заходів досягнення ЦСР (побудовано автором)

– відкритість і прозорість – усі сторони повинні мати доступ до інформації про діяльність інших сторін, а також про процеси прийняття рішень щодо реалізації ЦСР у регіоні, що сприятиме розвитку взаємної довіри;

– справедливість і рівність – усі сторони повинні мати рівні можливості для реалізації своїх інтересів.

Вказані принципи повинні стати основою для подальшого реалізації механізмів збалансування інтересів шляхом розробки спільних стратегій та програм розвитку регіону, створення спільних проектів та ініціатив, взаємодії та співпраці на рівні органів влади, бізнесу, громадськості та міжнародних інституцій.

Конкретні механізми збалансування інтересів можуть бути розроблені з урахуванням конкретних умов та потреб регіону. Наприклад, для збільшення власних доходів бюджетів органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання комунального сектору можуть бути запроваджені такі механізми: помірне обґрунтоване збільшення плати за комунальні послуги, розвиток малого та середнього бізнесу, залучення «зелених» інвестицій тощо.

Для збільшення прибутку та доходу суб'єктів приватного бізнесу можуть бути запроваджені такі механізми як: створення сприятливого бізнес-клімату, сприяння розширенню ринків збуту тощо.

Для розширення джерел та інструментів фінансування реалізації ЦСР можуть бути запроваджені такі механізми: збільшення податкових надходжень за рахунок впровадження нових податків або збільшення ставок існуючих, залучення кредитів і грантів за рахунок міжнародних фінансових організацій, а також уряду та місцевих органів влади.

Для комфортних і безпечних умов проживання місцевих жителів можуть бути запроваджені ряд механізмів, реалізація яких буде корелювати з досягненням ЦСР у регіоні: подальший розвиток інфраструктури (будівництво доріг, мостів, шкіл, лікарень тощо), забезпечення екологічної безпеки (просилення охорони навколишнього середовища, зменшення забруднення тощо), забезпечення достойних доходів і охорони праці (створення

високотехноогічних і високооплачуваних робочих місць, забезпечення додаткових соціальних гарантій тощо).

Для ефективного розміщення вільних фінансових ресурсів міжнародними фінансовими, державними і недержавними інституціями можуть бути запроваджені такі механізми як: розробка прозорих і ефективних схем розподілу грантів і кредитів (насамперед на найважливіші потреби реалізації ЦСР регіону), розширення співпраці з місцевими органами влади і громадськістю. В пріоритеті усіх рішень має бути врахування інтересів мешканців міст, селищ, сіл і громад.

Отже, використання вказаних механізмів збалансування інтересів суб'єктів фінансово-економічного партнерства допоможе забезпечити успішне досягнення ЦСР та покращення умов життя населення Північно-Західного регіону.

Висновки до третього розділу:

1. Повномасштабна війна негативно вплинула на стан фінансування реалізації цілей сталого розвитку у Північно-Західному регіоні. Для оцінки цього впливу проведено коригування розрахункових рівнів фінансового забезпечення на відсоток зниження ВВП України у 2022 році (29,1%). За результатами проведеного аналізу, рівень фінансового забезпечення за більшістю цілей та за усіма компонентами, інтегральною оцінкою знизилися з середнього до низького рівня. Обґрунтовано групові стратегії фінансового забезпечення для окремих цілей сталого розвитку. Практично усі вони носять антикризовий характер, адже Північно-Західний регіон не забезпечив високих рівнів фінансового забезпечення сталого розвитку за окремими цілями.

2. Регіональна політика фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України в період війни має базуватися на таких пріоритетних напрямках: генерування додаткових доходів від комплексного використання природних ресурсів і умов зони Полісся; створення нових доданих вартостей за рахунок розвитку поглибленої переробки місцевої природної

сировини; диверсифікація внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування реалізації ЦСР; забезпечення прозорості ведення бізнесу, зайнятості, оподаткування; забезпечення фінансової спроможності бюджетів територіальних громад фінансувати ЦСР; впровадження комплексного моніторингу фінансування реалізації ЦСР.

3. Реалізація заходів, спрямованих на вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку дозволить досягти таких результатів: збільшення доходів регіону від комплексного використання природних ресурсів та розвитку переробної промисловості; створення нових робочих місць у сфері природокористування та переробки; залучення інвестицій у розвиток регіону; підвищення прозорості та ефективності фінансового забезпечення ЦСР.

4. Система фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону повинна включати в себе такі елементи, як традиційні та перспективні джерела фінансування, економічні інструменти залучення фінансових ресурсів, адміністративно-управлінське забезпечення фінансування, функціональне забезпечення фінансування, організаційно-економічне забезпечення фінансування, інформаційно-аналітичне забезпечення.

6. Розроблено модель генерування додаткових фінансових ресурсів для реалізації цілей сталого розвитку у Північно-Західному регіоні за рахунок стимулювання створення нових доданих вартостей у реальному секторі економіки. Цей підхід дозволяє підвищити ефективність використання фінансових ресурсів для реалізації цілей сталого розвитку у регіоні.

7. Для формування Регіональної платформи підтримки рішень щодо фінансового забезпечення реалізації цілей сталого розвитку у Північно-Західному регіоні, а також розподілу функцій між її учасниками, необхідно використовувати підходи, які базуються на принципах взаємодоповнення і взаємовигідності, відкритості і прозорості, справедливості і рівності діяльності учасників фінансових відносин.

Одержані результати, які висвітлені в розділі 3, опубліковано в працях автора [24, 27, 87-89, 93, 95, 98, 101].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі представлено авторський погляд щодо вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України. За підсумками проведеного наукового дослідження сформовано такі висновки:

1. Удосконалено визначення поняття «фінансове забезпечення сталого розвитку регіону», яке пропонується трактувати як систему фінансово-економічних відносин, метою якої є розробка й реалізація ефективних фінансових механізмів та інструментів, спрямованих на безперервне генерування і перерозподіл необхідних фінансових ресурсів для реалізації стратегій, політик, програм, проектів, пов'язаних з реалізацією цілей сталого розвитку регіону з урахуванням пріоритетів діяльності його адміністративно-територіальних одиниць нижчого рівня.

2. У роботі запропоновано методичний підхід до проведення комплексного ретроспективного аналізу та оцінки результатів фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону. Цей підхід передбачає використання економіко-статистичних і картографічного методу для вивчення показників самодостатності бюджетів територіальних громад регіону.

3. Розроблено методичний підхід до обґрунтування базових положень стратегій фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів, який базується на результатах багатокритеріальної оцінки рівнів їх фінансового забезпечення за цілями сталого розвитку, соціальним, економічним та екологічними компонентами, інтегральним індексом. Він дозволяє виділити пріоритетні напрями економіки регіонів для подальшого фінансування в рамках регіональних стратегій, проектів і програм.

4. Обґрунтовано базові положення регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону, яка спрямована на генерування додаткових доходів за рядом пріоритетних напрямів фінансового забезпечення: за рахунок організації комплексного природокористування;

створення нових доданих вартостей у сфері поглибленої переробки; диверсифікації джерел фінансування; забезпечення прозорості бізнесу та фінансової спроможності бюджетів громад; впровадження системи комплексного моніторингу.

5. Розроблено схему функціонування системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону, яка включає в себе наступні елементи: традиційні та перспективні джерела фінансування; економічні інструменти залучення фінансових ресурсів; адміністративно-управлінське забезпечення фінансування; функціональне забезпечення фінансування; організаційно-економічне забезпечення фінансування; інформаційно-аналітичне забезпечення.

6. Запропоновано модель генерування додаткових фінансових ресурсів для реалізації цілей сталого розвитку у Північно-Західному регіоні за рахунок стимулювання створення нових доданих вартостей у реальному секторі економіки. Ця модель передбачає застосування ряду економічних стимулів прямої і непрямой дії для збільшення суми окремих елементів доданої вартості продукції реального сектору економіки регіону.

7. Обґрунтовано підхід до формування Регіональної платформи підтримки рішень щодо фінансового забезпечення реалізації цілей сталого розвитку у Північно-Західному регіоні. До участі у цій платформі передбачено залучити представників державних інституцій, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, суб'єктів господарювання, а також відповідних міжнародних інституцій і представників бізнесу.

8. Запропоновано підхід до формування інституту збалансування інтересів суб'єктів фінансово-економічного партнерства для реалізації регіональних стратегій, проектів, програм і заходів досягнення цілей сталого розвитку на регіональному рівні. Цей інститут повинен базуватися на принципах взаємодоповнення і взаємовигідності, відкритості і прозорості, справедливості і рівності діяльності учасників фінансових відносин.

9. Обґрунтовані у дисертації на прикладі Волинської та Рівненської областей, які належать до Північно-Західного регіону України, підходи до вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку, можуть стати прикладом вирішення аналогічних проблем у сусідніх областях – Львівської, Житомирської, Тернопільської, Хмельницької.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агрес О. Г. Еколого-економічна система : суть і необхідність розвитку для зменшення витрат підприємства. *Бізнес Інформ*. 2014. № 9. С. 168–172.
2. Аналіз джерел та інструментів залучення фінансових ресурсів для фінансування Цілей сталого розвитку в Україні. ТОВ «Ернст енд Янг». ПРООН в Україні. Київ, 2022. 83 с. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/analiz-dzherel-ta-instrumentiv-zaluchennya-finansovykh-resursiv-dlya-finansuvannya-tsiley-staloho-rozvytku-v-ukrayini>
3. Баула О.В., Лютак О.М. Цифрова трансформація фінансового сектору світової економіки: тенденції та ризики. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий журнал*. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2022. Вип. 18. Т. 1. С. 111-122. <https://doi.org/10.15330/apred.1.18.111-122>
4. Бобровська О. Ю., Крушельницька Т. А., Матвеева О. Ю, Трещов М. М., Шевченко Л. Г. Управління фінансовими ресурсами та бюджетом територіальних громад : практич. посіб. / за заг. ред. С. М. Серьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 128 с.
5. Бурик З. Прогнозування показників сталого розвитку України. *Демократичне врядування*. 2017. Вип. 20. URL: <http://dv.lvivacademy.com/index.php/2070-4038/article/view/151027> (дата звернення 6.12.2020).
6. Бюджетування Цілей сталого розвитку (включає методологію та звіт із бюджетування ЦСР). ПРООН в Україні. URL: <https://cutt.ly/NwFgMIaV>
7. Васьківська К. В., Васьківський Ю. П., Децик О. І., Прокопишак В. Б. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва: регіональний аспект. *Ефективна економіка*. 2018. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6444>

8. Васьківська К. В., Децик О. І., Прокопишак О. Б. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва: теоретичний аспект. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*. 2017. Випуск 3 (125). С. 47-51.
9. Вахович, І. М., Ропотан, І. В. (2013). Фінансові джерела забезпечення сталого розвитку регіону. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*, 1 (16), 26–29.
10. Виговська, О. А. (2018). Теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення перевезень громадським транспортом. *Вісник ЖДТУ*, 1 (83), 111–115.
11. Волинь 2020. Статистичний щорічник. Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області. 2021. 420 с.
12. Волинь 2021. Статистичний щорічник. Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області. 2022. 411 с.
13. Герасимчук З. В., Вахович І. М. Регіональна політика фінансового забезпечення сталого розвитку. *Регіональна економіка*. 2008, №2. С. 59–72.
14. Герасимчук, З. В., Вахович, І. М. (2008). Регіональна політика фінансового забезпечення сталого розвитку. *Регіональна економіка*, 2, 59–72.
15. Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року. Резолюція Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/about/development-agenda/>
16. Головне управління статистики у Волинській області : офіційний веб-сайт: URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>
17. Головне управління статистики у Рівненській області : офіційний веб-сайт: URL: <http://www.gusrv.gov.ua>
18. Голян В. А., Заставний Ю. Б. Фінансово-економічна підтримка сільського господарства: специфіка органічних виробництв. *Агросвіт*. 2020. № 4. С. 27–34.
19. Гончаренко М. В. Фінансове забезпечення розвитку територій: теоретичний аспект. *Державне будівництво*. 2012, №2. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_21 (дата звернення 6.12.2020).

20. Гончаренко, М. В. (2014). Реформування системи міжбюджетних відносин як напрямок удосконалення фінансового забезпечення сталого розвитку територій. *Теорія та практика державного управління*, 3, 169–176.

21. Гриник І.С. Групування показників для оцінки фінансового забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку 2030. *Економіка в умовах війни: втрати, адаптація, відновлення...* : матеріали круглого столу, Луцьк, 20 травня 2022 р. Луцьк: ЛНТУ, 2022. С. 28-29.

22. Гриник І.С. Особливості фінансового стимулювання сталого розвитку регіонів північно-західної України в умовах війни. *Детермінанти відновлення економіки України: національний, регіональний, локальний рівні* : матеріали міжнародного круглого столу, Луцьк, 19 травня 2023 р. Луцьк: ЛНТУ, 2023. С. 8-10.

23. Гриник І.С. Економічні інструменти стимулювання фінансового забезпечення сталого розвитку регіону в післявоєнний період. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 15 груд. 2022 р., Луцьк: ЛНТУ, 2022. С. 354-356.

24. Гриник І.С. Основні етапи вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Луцьк, 6 груд. 2019 р. Частина 2. Луцьк, 2019. С. 25–26.

25. Гриник І.С. Основні принципи фінансового забезпечення розвитку соціальної інфраструктури на регіональному рівні. *Сучасні тренди в економіці та управління персоналом*: матеріали круглого столу (Луцьк, 15 травня 2020 р). Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 15-17.

26. Гриник І.С. Оцінка фінансової самодостатності місцевих бюджетів регіону в контексті реалізації цілей сталого розвитку. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами*: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Луцьк, 11 груд. 2020р.). Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2020. С. 192-

193.

27. Гриник І.С. Перспективні напрями фінансового стимулювання сталого розвитку північно-західного регіону України в умовах війни. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку регіонів*: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 23 червня 2023 року) / МЕНУ ім. акад. С. Дем'янчука. Рівне: РВЦ МЕНУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2023. С. 26-27.

28. Гриник І.С. Теоретичні засади дослідження механізмів фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів. *Економічні читання*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 85-річному ювілею професора В.Й. Шияна, 19 лютого 2021 р. / Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків: ХНАУ, 2021. – С. 66-69.

29. Гриник І.С. Формування джерел фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів. *Детермінанти розвитку ефективної економіки: держава, регіон, підприємство*: матеріали круглого столу, Луцьк, 14 травня 2021 р. Луцьк: Луцький НТУ, 2021. С. 35-36.

30. Дегтярьова І. Б., Мельник О. І., Романенко Я. В. Економічні та фінансові інструменти забезпечення сталого регіонального розвитку: досвід ЄС. *Механізм регулювання економіки*. 2014. № 3. С. 18–27.

31. Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

32. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF/conv/#Text> (дата звернення 5.12.2020).

33. Державні фінанси України: розвиток та управління змінами (проблеми економічної безпеки) / за ред. Т.І. Єфименко; ДННУ «Акад. фін. Управління». Київ, 2017. 496 с.

34. Дзямучич М. І. Фінансове забезпечення сталого розвитку регіону. Економічний форум. 2023. №3. С. 128-133. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2023-3-16>

35. Дука, А. П. Комплексна оцінка рівня фінансового забезпечення розвитку депресивних регіонів / А. П. Дука // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1, Економіка : збірник наукових праць. – Чернігів : ЧДІЕУ, 2012.– №4(16). – С. 69–74.

36. Екологічний паспорт Волинської області за 2022 рік. Волинська облсна державна адміністрація: офіційний веб-сайт. URL: <https://voladm.gov.ua/article/ekologichniy-pasport-volinskoyi-oblasti-za-2022-rik/>

37. Екологічні паспорти. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: офіційний веб-сайт. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/napryamky/ekologichnyj-monitoryng/ekologichni-pasporty/>

38. Ільчук, В. П., Шпомер, Т. О.(2018). Фінансове забезпечення сталого розвитку підприємств реального сектора економіки. *Проблеми економіки*, 2 (36), 310–316.

39. Іщук, Л. І., Ніколаєва, А. М., Пиріг, С. О. (2016). Фінансове забезпечення сфери охорони навколишнього природного середовища у контексті сталого розвитку України та її регіонів. *Економічний форум*, 2, 161–167.

40. Кабінет Міністрів України. 2023. Цілі сталого розвитку та Україна. Координація імплементації Цілей сталого розвитку. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>

41. Катан, Л. І. (2012). Діагностика рівня фінансового забезпечення сталого розвитку аграрної сфери регіону в контексті кластерного аналізу. *Агросвіт*, 8, 15–19.

42. Кожухова Т. В. Формування та трансформація глобальної системи фінансування сталого розвитку: монографія / Т. В. Кожухова. – Кривий Ріг: Видавець ФО-П Чернявський Д.О., 2017. – 336 с.

43. Костирко, Л. А., Зайцева, Л. О. (2020). Передумови формування парадигми фінансового забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання. *Облік і фінанси (Accounting and Finance)*, 1 (87), 107–113.

44. Крохмалюк Д. Методи і моделі фінансового забезпечення сталого економічного розвитку. *Вісник НБУ*. 2012. №10. С. 48–51.

45. Кузьмак О.М. Світовий досвід формування бюджетного потенціалу місцевих фінансів в умовах децентралізації. *Економічний форум*. №2, 2021, С.135-142.

46. Кузьмак О.М. Стан формування бюджетного потенціалу місцевих фінансів в умовах децентралізації. *Економіка і управління. Науковий журнал*, 2020. №4(88). С.100-106.

47. Кузьмак О.М., Кузьмак О.І. Сталий розвиток підприємств: основи, принципи та чинники впливу. *Економіка і управління. Науковий журнал*, 2019. №3(83). С.27-36.

48. Леус, Д. В. (2013). Фінансове забезпечення економічної складової концепції сталого розвитку. *Механізм регулювання економіки*, 4, 133–139.

49. Леус, Д. В.(2013). Аналіз науково-методичних підходів до портфельного інвестування як інструменту фінансового забезпечення сталого розвитку економіки. *Бізнес Інформ*, 12, 318-322.

50. Марусяк Н. Л. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств прикордонної території західного регіону в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Чернівецького національного університету: Вип. 773-774. Економіка*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. С. 146-149.

51. Міністерство економіки України. Цілі сталого розвитку: офіційний веб-сайт: URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=938d9df1-5e8d-48cc-a007-be5bc60123b8&tag=TSiliStalogoRozvitku>

52. Моніторинговий звіт «Цілі сталого розвитку: Україна» – 2019 рік. URL: https://stat.gov.ua/sites/default/files/2023-07/SDGs-MonitoringReport_v08_24.09.2019.pdf

53. Моніторинговий звіт «Цілі сталого розвитку: Україна» – 2020 рік. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/reports/sustainable-development-goals-ukraine-2020-monitoring-report>

54. Моніторинговий звіт «Цілі сталого розвитку: Україна» – 2021 рік. URL: <https://stat.gov.ua/sites/default/files/2023-07/SDGs%20Ukraine%202021%20Monitoring%20Report%20ukr.pdf>

55. Моніторинговий звіт з оцінки прогресу досягнення ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» в Україні – 2019 рік. URL: https://stat.gov.ua/sites/default/files/2023-07/SDGs_Ukraine_SDG8_Report_ukr.pdf
56. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна» – 2017 рік. URL: https://stat.gov.ua/sites/default/files/2023-07/SDGs_NationalReportUA_Web.pdf
57. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року. Рішення Волинської обласної ради від 12.03.2020 №29/16. URL: <https://voladm.gov.ua/category/strategiya-rozvitku-volinskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku1/1/>
58. Національний банк України. Статистика. Офіційний веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>
59. Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року. Рішення Рівненської обласної ради від 13 березня 2020 року №1618. URL: <https://ror.gov.ua/upload/content/2020/February/yHAMihNy.doc>
60. Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 686-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-zboru-danih-dlya-monitorin-686r>
61. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
62. Поліщук В. Г., Захарчук О. М. Фінансове забезпечення сталого розвитку Канади: досвід для України. *Економічний форум*. 2016. №2. С. 286–294.
63. Поліщук, В. Г., Захарчук О. М. (2016). Фінансове забезпечення сталого розвитку Канади: досвід для України. *Економічний форум*, 2, 286-294.
64. Про затвердження Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку: Наказ Державного комітету статистики України від 15.04.2003 р. № 114. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/106685_106685

65. Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-%D0%BF#Text>

66. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>

67. Проект «Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. UNDP. 2017. 112 с. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf (дата звернення 5.12.2021).

68. Ропотан І. В. Обґрунтування механізмів досягнення конвергенції фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів / І. В. Ропотан // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. - Науки: економіка, політологія, історія. – 2018. – Вип. 3 (255). – С. 142-153.

69. Серант А. Й., Шевчук П. І., Карпук В. І. Участь громадськості у забезпеченні сталого розвитку територіальної громади : наук.-метод. розробка. Київ : НАДУ, 2009. 72 с.

70. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: вектори реального поступу : національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2017. 864 с.

71. Статистичні збірники Міністерства фінансів України «Бюджет України»: офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України: URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

72. Статистичні методи оцінки регіонального розвитку: навчальний посібник / під ред. д-ра екон. наук, проф. Раєвневої О. В. – Х. : ФОП Александрова К. М., 2016. – 328 с.

73. Стойко О.Я., Дема Д.І.Фінанси: навч. посіб. 2-ге видання, стереотипне.

К.: Алерта, 2017. 432 с.

74. Сторонянська І. З., Беновська Л. Я. Бюджетне фінансування соціально-економічного розвитку регіону: програмно-цільовий підхід. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2020. Вип. 141 (1). С. 34-38.

DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2020-1-5>

75. Сторонянська І. З., Беновська Л. Я. Особливості інвестиційно-кредитного забезпечення розвитку регіонів в умовах війни. Бізнес Інформ. 2023. №5. С. 53–59. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-53-59>

76. Сторонянська І.З., Беновська Л.Я. Економічна нестабільність vs економічне зростання територій: фінансові детермінанти та поведінкові ефекти. Регіональна економіка. 2021. №2(100). С. 150-164. DOI:

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-14>

77. Сухарська Л. В. Елементи системи фінансового забезпечення розвитку територіальної громади. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління.* 2016. №1. С. 119–125.

78. Тичковська, Л. О. (2013). Роль фінансового фактора у забезпеченні сталого розвитку територіальних економічних систем. *Економіка природокористування і охорони довкілля, 2013*, 214–220.

79. Толуб'як, В. С. (2018). Роль фінансового потенціалу у забезпеченні сталого розвитку країни. *Державне управління*, 5 <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1234>

80. Тулай, О.(2018). Сучасний стан та проблеми фінансового забезпечення сталого розвитку агропромислового сектору. *Світ фінансів*, 3 (56), 104–116.

81. Тютюнник, І. В., Решетняк, Я. В. (2017). Фінансова децентралізація в Україні: можливості та загрози для забезпечення сталого розвитку територіальних громад. *Економіка та держава*, 12, 43-47.

82. Фінансування заходів, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку в Україні: чотири ключові фактори успіху. ПРООН в Україні. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/news/finansuvannya-zakhodiv-spryamovanykh-na-dosyahnennya-tsiley-staloho-rozvytku-v-ukrayini-chotyry-klyuchovi-factory-uspikhu>

83. Цимбалюк І. Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика [Текст] : монографія / Ірина Олександрівна Цимбалюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Об'єм даних 8,65 Мб.

84. Цимбалюк І.О. Зміцнення фінансової безпеки інклюзивного розвитку регіону на основі розширення його фіскального простору. *Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання* [Текст] : монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Наталія Леонідівна Хомюк, Максим Володимирович Войчук, Анастасія Юрійвна Савчук, Владислав Вікторович Коломечюк, Сергій Миколайович Цимбалюк. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 514с.

85. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 340 с.

86. Шпак, Ю. В. (2017). Роль процесу децентралізації у зміцненні фінансового забезпечення сталого економічного розвитку об'єднаних територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 11 http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2017_11_7

87. Шубалий О. М., Короленко М. В., Косінський П. М., Гриник І. С. Формування системи фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв. *Наукові праці НДФІ*. 2019. № 4 (89). С. 69–83

88. Шубалий О. М., Косінський П. М. Економічне стимулювання комплексної переробки природних ресурсів у регіоні : монографія. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2019. 218 с.

89. Шубалий О. М., Косінський П. М., Волинець О. Я., Гриник І.С. Фінансово-економічне стимулювання поглибленої переробки продуктів бджільництва в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2020. № 4. С. 66-79.

90. Шубалий О.М., Гриник І.С. (2020). Вдосконалення системи фінансування соціального захисту населення в контексті реалізації Цілей сталого розвитку. *Visegrad Journal on Human Rights*, № 6 (volume 2), 70-74.

91. Шубалий О.М., Косінський П.М., Гриник І.С. (2021). Фінансове забезпечення сталого розвитку регіону. *Evropský časopis ekonomiky a management*, Vol. 7, Issue 1. 71-80.

92. Шубалий О.М., Гриник І.С. Аналіз поведінки територіальних громад регіону в умовах війни щодо фінансового забезпечення сталого розвитку. *Економічні науки : збірник наукових праць ЛНТУ. Серія «Регіональна економіка»*. Випуск 20(79). 2023. С. 244-250.

93. Шубалий О.М., Гриник І.С. Джерела фінансування сталого розвитку регіонів. *Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Бережани, 22 лютого 2021р.)*. Бережани: ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут».

94. Шубалий О.М., Гриник І.С. Зовнішнє фінансове забезпечення сталого розвитку областей північно-західного регіону України. *Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. (Вінниця, 12 березня 2021р.)*. Вінниця. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/fiip/fiip2021/paper/view/11333>

95. Шубалий О.М., Гриник І.С. Напрями вдосконалення механізму фінансового забезпечення сталого розвитку. *Fundamental and applied research in the modern world. Abstracts of the 7th International scientific and practical conference. (USA, Boston, 17-19 February)*. CPN Publishing Group. Boston, USA. 2021. Pp. 650-655.

96. Шубалий О.М., Гриник І.С. Оцінка впливу доходів населення на зміну основних економічних показників розвитку регіону. *Економічні науки: Зб. наук. пр. Серія «Регіональна економіка»*. Луцьк: ЛНТУ, 2020. Вип. 17(67). С. 286-295.

97. Шубалий О.М., Гриник І.С. Оцінка фінансового забезпечення сталого розвитку північно-західного регіону за рахунок коштів зведених місцевих бюджетів. *Економічні науки : збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія «Регіональна економіка»*. Випуск 18(71). 2021. С. 266-277.

98. Шубалий О.М., Гриник І.С. Стимулювання реалізації соціально орієнтованих цілей сталого розвитку у північно-західному регіоні за рахунок бюджетних коштів. *Економічні науки: збірник наукових праць ЛНТУ. Серія “Регіональна економіка”*. 2022. Випуск 19 (75). С. 281–290.

99. Шубалий О.М., Гриник І.С. Тенденції та перспективи залучення зовнішніх інвестицій для фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України. *Реформування економіки та фінансової системи країни: глобальні та локальні аспекти: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Запоріжжя, 5-6 лютого 2021 р.). – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2021. С. 93-96.

100. Шубалий О.М., Гриник І.С. Тенденції фінансового забезпечення інвестиційної діяльності у Північно-Західному регіоні України. *Економічний форум*. 2021. №1. С. 107-115.

101. Шубалий, О. М., Короленко, М. В., Косінський, П. М. (2019). Економічне стимулювання поглибленої переробки біомаси в регіоні в контексті імплементації концепції «зеленої економіки». *Наукові праці НДФІ*, 2 (87), 110–124.

102. Balas, A., and Molenda, A. (2016). Indicators of Poland’s sustainable development and tools for their dissemination and presentation. *Optimum. Economic Studies*, 2(80), 97-114. DOI: [10.15290/ose.2016.02.80.08](https://doi.org/10.15290/ose.2016.02.80.08)

103. Bogatyrov O., Baula, O., Liutak, O., Galaziuk N. Conceptual foundations of financial support for increasing the innovative component of Ukraine’s international competitiveness. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Університет банківської справи*. 1, №36 (2021). С. 341-350. <https://fkd.ubs.edu.ua/index.php/fkd/article/view/3197/3152>

104. Burchard-Dziubinska, M. (2014). Implementation of green economics as an European union’s answer development difficulties. *Folia oeconomica*, 3 (303), 135–150.

105. Decree of the President of Ukraine №722/2019 від 30.09.2019р. On the Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030. <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>

106. Development Perspectives of Sustainable Funding – Implications for Financial and Non-financial Corporate Sector. Deloitte for the Ministry of Development. Warsaw, December 10, 2019: <https://www.gov.pl/web/rozwoj/zrownowazone-finansowanie>

107. Ehnts, D.H. Modern Monetary Theory and European Macroeconomic. Routledge: Oxon, UK, 2017. 222 p.

108. European Commission. Directorate-General for Employment, Social Affairs. Unit D. and European Commission. Directorate-General for Employment. Corporate social responsibility: a business contribution to sustainable development. Office for Official Publications of the European Communities, 2002. 24 P.

109. European Commission. Page on financial support of sustainable development: official site. https://ec.europa.eu/info/consultations/finance-2020-sustainable-finance-strategy_en

110. Financing for sustainable development. World Wildlife Fund position paper. January 2015. 10 P.

111. Florczak, W. (2007). Koncepcja zrównoważonego rozwoju w naukach społeczno-ekonomicznych, „*Studia Prawno-Ekonomiczne*“, 75, 119-139.

112. Gardiner, R. Briefing Paper on Sustainable Finance: Seeking Global Financial Security, Towards Earth Summit 2002, Economic Briefing Series No. 2. London, UNED International Team. 108 P.

113. Glasgow Climate Pact, 2021. 26 UN climate conference. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma3_auv_2_cover%20decision.pdf

114. Gordon, M. (1996). Problems and fundamentals of sustainable development indicators. *Sustainable Development*, Vol. 4, 1-11. DOI: [10.1002/\(SICI\)1099-1719\(199603\)4:13.3.CO;2-E](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1719(199603)4:13.3.CO;2-E)

115. Green New Deal for Europe. Blueprint for Europe’s Just Transition. 2019.

URL: <https://www.gndforeurope.com/10-pillars-of-the-green-new-deal-for-europe> (дата звернення 1 квітня 2021).

116. Hagbrink I., Ekman M., Pakulski I. Carbon finance for sustainable development: 2013 annual report. No. 88283. The World Bank, 2014. 56 p.

117. High-Level Expert Group. Financing a Sustainable European Economy. Final Report of the High-Level Expert Group on Sustainable Finance. HLEG: Brussels, Belgium. 2018. 100 p.

118. Implementation of the Sustainable Development Goals in Poland. The 2018 National Report. <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/monitoring-realizacji-agendy-2030>

119. Jeucken, M. Banking and sustainability – slowstarters are gaining pace. *Ethical Corporation Magazine*. 2002. Vol. 11. P. 44–48.

120. Jovovic, R., Draskovic, M., Delibasic, M., Jovovic, M. The concept of sustainable regional development–institutional aspects, policies and prospects. *Journal of International Studies*. 2017, 10(1). Pp. 255–266.

121. Karman, A.; Miszczuk, A.; Bronisz, U. Regional Climate Change Competitiveness – Modelling Approach. *Energies* 2021, 14, 3704. DOI: <https://doi.org/10.3390/en14123704>

122. Khvesyuk M., Shubalyi A., Golyan V. (2017). Multicriteria evaluation of forestry development by regions (by the example of Ukraine). *Folia Forestalia Polonica, series A – Forestry*, 2017, Vol. 59 (3), 207–218. DOI: <https://doi.org/10.1515/ffp-2017-0022>

123. Klos, A. (2017). Financial instruments in achieving sustainable development policy. *Studia Ekonomiczne*. Vol 319, 94-103. <https://www.abacademies.org/articles/Financial-and-legal-instruments-for-promoting-the-implementation-of-sustainable-development-policy-of-the-state-States-Region-1532-5806-24-3-256.pdf>

124. Koczor, M. (2012). Europejski mechanizm stabilnosci: podstawy prawne, konstrukcja, instrumentarium dzialania. *Politeja*, 21, 503-543.

125. Kozhukhova T.V. (2017). *Formation and transformation of the global system of financing sustainable development*. Kryvyi Rih. Publisher Chernyavsky. (in Ukrainian)

http://elibrary.donnuet.edu.ua/1923/1/Kozhuhova_%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E_2017.pdf

126. Kozyk V., Liutak O., Lisovska L., Mrykhina O. and Novakivskyj I. The Impact Of Economic Entities' Innovative Activity On The Indicators Of Sustainable Development Of Ukraine. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science 628 (2021) 012041 doi:10.1088/1755-

1315/628/1/01204
<https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/628/1/012041/pdf>

127. Kuzmak O., Kuzmak O. and Pohrishchuk B. (2021). Sustainable development: trends and realities of Ukraine. *E3S Web Conf.* Volume 255, 2021,

https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/abs/2021/31/e3sconf_iscmee2021_01035/e3sconf_iscmee2021_01035.html

128. Kuzmak Olena, Pontrandolfo Pierpaolo. Realities of Ukraine towards sustainable development. *Economic, social and legal aspects of enterprise management. Context of the political and economic crisis* / Monika Dobska, Ryszard Kamiński & Authors, Poznań 2022.

129. Lagoarde-Segot, T. Financing the sustainable development goals. *Sustainability*. 2020. Vol. 12(7).

130. Levitski, J. World Bank Lending to Small Enterprises. A Review; Industry and Finance Series Volume 16; The World Bank: Washington, DC, USA, 1985. 68 p.

131. Linnér, B.-O., Selin, H. The United Nations Conference on Sustainable Development: forty years in the making. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 2013, Vol. 31 (6). Pp. 971-987.

132. Main Department of Statistics in Lviv region. Official website. <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

133. Main Department of Statistics in Volyn region. Official website. <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>
134. Margulis, S., Hughes, G., Schneider, R., Pandey, K., Narain, U., Kemeny, T. Economics of adaptation to climate change: Synthesis report. The World Bank. 2013. 136 P.
135. Ministry of Finance of Ukraine. Official website. <https://mof.gov.ua/uk/news>
136. Miszczuk A. (red.) (2017) *Wyzwania rozwojowe pogranicza polsko-ukraińskiego*. Lublin: Norbertinum.
137. National Reporting Platform on Poland's Sustainable Development Goals. Central Statistical Office of Poland. 2019. <https://sdg.gov.pl/>
138. National SDG Reporting Platform (SDG Open Platform). State Statistics Service of Ukraine. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
139. NBU Sustainable Finance Development Policy 2025 <https://bank.gov.ua/en/news/all/politika-natsionalnogo-banku-ukrayini-schodo-rozvitku-stalogo-finansuvannya-na-period-do-2025-roku>
140. Peeters, Herwig. Sustainable development and the role of the financial world. In: *The World Summit on Sustainable Development*. Springer, Dordrecht, 2005. p. 241–274.
141. Perło D. (2014). *Modelowanie zrównoważonego rozwoju regionów*. Wydawnictwo Uniwersyteckie Trans Humana. Białystok.
142. Poburko J.A. 2004. *Fundamentals of regional statistics*. Lviv, Ukraine. (in Ukrainian)
143. SDSN. *Closing the SDG Budget Gap. Move Humanity*; SDSN Global: New York, USA, 2018. 49 p.
144. Shmatkovska, T., Kulinich, T., Dziamulych, M., Rogach, S., Bilochenko, A., Serdiukova, O. Analysis of investment efficiency in the agricultural sector of Ukraine on the basis of sustainable development. *Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*. 2022. Vol. 22. Iss. 3. P. 649-657. <https://managementjournal.usamv.ro/index.php/scientific->

[papers/2987-analysis-of-investment-efficiency-in-the-agricultural-sector-of-ukraine-on-the-basis-of-sustainable-development](#)

145. Stashchuk O., Boiar A., Shmatkovska, T., Dziamulych M., Skoruk O., Tesliuk S., Zintso Yu. Analysis of fiscal efficiency of taxation in the system of filling budget funds in Ukraine. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*. 2021. Vol. 11. Iss. 1. Special Issue XVII. P. 47-51.

http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110117/papers/A_09.pdf

146. Stebnicki, M. (2018). Rola funduszu leśnego w wyrównywaniu niedoborów finansowych w nadleśnictwach. *Zarządzanie Publiczne*, 43(1), 104-116.

147. Storonyanska I., Mariana Melnyk M., Benovska L., Sytnyk N. and Zakhidna O. (2021). Economic activity vs generation of local budgets' revenues: Regional disparities in COVID-19 instability. *Public and Municipal Finance*, 10(1), 94-105. [http://dx.doi.org/10.21511/pmf.10\(1\).2021.08](http://dx.doi.org/10.21511/pmf.10(1).2021.08)

148. Sustainable development financing: perspectives from Asia and the Pacific. Background paper. Asia-Pacific Outreach Meeting on Sustainable Development Financing. United Nations ESCAP. 2015. 114 p.

149. Sustainable Development Goals. Report of the Open Working Group of the General Assembly on Sustainable Development Goals. United Nations. 2015. 24 p.

150. Sustainable development in the European Union – Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context – 2021 edition. EUROSTAT. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/ks-03-21-096>

151. Shubalyi O., Miszczuk A. (2022). Evaluation of the financial support for the implementation of the 2030 Sustainable Development Goals in the border regions of Poland and Ukraine. *Wiadomości Statystyczne. The Polish Statistician*, 2022, vol. 67, 6, 1–28.

152. Sustainable finance package. European Commission. https://ec.europa.eu/info/publications/210421-sustainable-finance-communication_pl

153. Sustainable financing. Ministry of Development, Labor and Technology. Service of the Republic of Poland. <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie/zrownowazone-finansowanie>
154. The European Green Deal. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European economic and social committee and the committee of the regions. Brussels, 11.12.2019 COM(2019) 640 final. <https://g8fip1kplyr33r3krz5b97d1-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2019/12/The-European-Green-Deal-Communication.pdf>
155. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E
156. UN Global Compact (2023) <https://unglobalcompact.org/take-action/action-platforms/financial-innovation>
157. UNDP (2018). Financing the 2030 Agenda: An Introductory Guidebook for UNDP Country Offices. Publications. January 26, 2018. <https://www.undp.org/publications/financing-2030-agenda>
158. UNEP. (2016). Fiscal policies and the SDGs. Green economy. Policy brief. https://greenfiscalspolicy.org/policy_briefs/fiscal-policies-and-the-sdgs-unep-policy-brief/
159. United Nations Global Compact. (2019). *Scaling finance for the Sustainable Development Goals. Foreign direct investment, financial intermediation and public-private partnerships*. <https://sdghub.com/project/scaling-finance-for-the-sustainable-development-goals-foreign-direct-investment-financialintermediation-and-public-private-partnerships/>
160. Uzunow, E., Kukielska, D. (2012). Wybrane elementy europejskiej strategii zrównoważonego gospodarowania zasobami surowców skalnych. *Mining Science*, 134(Special Issue 41), 295–300.
161. World Bank, (2020). World Development Indicators database, Eurostat-OECD PPP Programme. PPP conversion factor, GDP (LCU per international \$). https://data.worldbank.org/indicator/PA.NUS.PPP?most_recent_year_desc=true

162. Wozniak, M. (2016). The natural resources of rural areas as determinants of their economic development. *Scientific Notebooks of the Warsaw University of Life Sciences. Problems of World Agriculture*, 16, XXXI, 3, 371–381.
163. Wray, R. *Modern Money Theory. A Primer on Macroeconomics for Sovereign Monetary Systems*; Palgrave-Macmillan: London. 2012. 238 p.
164. Zhukovska, A., Zheliuk, T., Zhuk, I., Borshch, V., Makarenko, M., & Vozniakovska, K. (2021). Financial and legal instruments for promoting the implementation of sustainable development policy of the state (States, Region). *Journal of management Information and Decision Sciences*, 24(3), 1-16. <https://www.abacademies.org/articles/Financial-and-legal-instruments-for-promoting-the-implementation-of-sustainable-development-policy-of-the-state-States-Region-1532-5806-24-3-256.pdf>
165. Ziolo, M, Filipiak B.Z., Bąk, I, Cheba, K, Tirca, D.M., Novo-Corti, I. (2019). Finance, Sustainability and Negative Externalities. An Overview of the European Context. *Sustainability*. 11(15): 4249. DOI: <https://doi.org/10.3390/su11154249>
166. Ziolo, M. (2020). *Finanse zrównoważone. Rozwój, ryzyko, rynek*. Wydawnictwo PWE, Warszawa.
167. Ziolo, M., Bak, I., & Cheba, K. (2021). The role of sustainable finance in achieving Sustainable Development Goals: does it work? *Technological and Economic Development of Economy*, 27(1), 45-70. DOI: <https://doi.org/10.3846/tede.2020.13863>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1. Фінансові інструменти для підтримки фінансової безпеки при реалізації ЦСР

Механізм	Цілі		Сфера застосування	
	Стейкхолдери	Мета	Коротко-строкова	Довго-строкова
1	2	3	4	5
Додатковий резервний фонд	Уряд	Ліквідність капіталу	+	
Спеціальні права запозичення	Уряд	Ліквідність капіталу	+	
Механізм валютного курсу	Уряд	Ефективність валютних операцій		+
Офіційна фінансова допомога в забезпеченні сталого розвитку	Уряд	Соціальний, економічний та екологічний розвиток		+
Непередбачувані кредитні лінії	Уряд, корпорації	Полегшення боргових навантажень, ліквідність капіталу, економічне зростання	+	+
Обслуговування боргів (перекредитування, списання, зупинки)	Уряд, корпорації	Полегшення боргових навантажень	+	
Витрати на охорону навколишнього середовища та екологічні податки	Уряд, корпорації	Полегшення боргових навантажень, охорона навколишнього середовища	+	+
Торгові дозволи за екологічними проектами	Уряд, корпорації	Екологічна ефективність		+
Фінансовий скринінг	Корпорації	Соціальна відповідальність, екологічний менеджмент, управління ризиками	+	+
Кредитні гарантії (державні та міжнародні джерела)	Корпорації	Зниження фінансового ризику, економічне зростання	+	+
Мікrokредити (урядові, громадських організацій, міжнародні джерела)	Громадські організації, малі та середні підприємства	Економічне зростання, викорінення бідності		+
Альтернативні розрахунки (місцеві товарні біржі, відстрочення розрахунків)	Громадські організації, малі та середні підприємства	Внутрішнє економічне зростання, ліквідація бідності	+	+

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5
Глобальні фонди сталого розвитку (Світовий банк, Програма ООН з довкілля, ПРООН)	Уряд, громадські організації	Поліпшення довкілля		+
Іноземні приватні інвестиції (прямі, портфельні інвестиції, облігації)	Уряд, корпорації, громадські організації	Економічне зростання	+	+
Внутрішні приватні інвестиції	Уряд, корпорації, громадські організації	Економічне зростання	+	+

Джерело: [112].

Додаток Б

Таблиця Б.1. Динаміка доходів зведеного бюджету Волинської області у розрізі статей за 2015-2021 рр.

Статті	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Індекс зростання				
								2018р. / 2017р.	2019р. / 2018р.	2020р. / 2019р.	2021р. / 2020р.	2021р. / 2015р.
Податкові надходження, у т. ч.:	1668,17	2511,91	4052,4	4232,8	4815,3	5173,6	6252,6	1,04	1,14	1,07	1,21	3,75
податок та збір на доходи фізичних осіб	927,3	1 436,5	2 119,8	2 696,30	3 218,80	3 459,3	4 238,5	1,27	1,19	1,07	1,23	4,57
податок на прибуток підприємств	44,4	52,3	43,2	58,8	64,6	71,2	100,7	1,36	1,10	1,10	1,41	2,27
рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	39,1	44,1	46,8	76,8	80,8	88,5	92,7	1,64	1,05	1,10	1,05	2,37
внутрішні податки на товари та послуги	211,3	308,2	340,7	341,8	325,9	355,6	413,6	1,00	0,95	1,09	1,16	1,96
місцеві податки і збори	336,7	549,4	719,6	898,6	1 119,30	1 193,2	1 400,7	1,25	1,25	1,07	1,17	4,16
інші податки та збори	109,3	121,4	782,3	160,5	5,9	5,8	6,4	0,21	0,04	0,98	1,10	0,06
Неподаткові надходження	501,4	528,4	618,5	658,3	518,6	474,2	521,9	1,06	0,79	0,91	1,10	1,04
доходи від власності та підприємницької діяльності	6,8	57,0	93,6	71,1	25	31,7	41,5	0,76	0,35	1,27	1,31	6,12
адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	70,2	80,3	95,8	117,4	112,6	91,7	106,2	1,23	0,96	0,81	1,16	1,51
інші неподаткові надходження	64,7	30,8	39,8	71,7	54,8	64,6	52,5	1,80	0,76	1,18	0,81	0,81
власні надходження бюджетних установ	359,7	360,2	389,3	398,1	326,2	286,2	321,7	1,02	0,82	0,88	1,12	0,89
Доходи від операцій з капіталом	33,1	43,6	47,5	46,1	59,1	80,5	81	0,97	1,28	1,36	1,01	2,45
Офіційні трансферти від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	0,0	0,0	0	63,5	7,7	116,6	6,6	#DIV/0!	0,12	15,14	0,06	#DIV/0!
Цільові фонди	6,3	8,4	7,7	8,1	6,9	6,9	5,6	1,05	0,85	1,00	0,81	0,89
Разом власних доходів	2 209,0	3 092,3	4 726,1	5 008,8	5 407,6	5 851,8	6 867,7	1,06	1,08	1,08	1,17	3,11
Офіційні трансферти від органів державного управління	5 736,4	6 430,8	8 902,0	9 991,9	9 151,6	5 847,3	6 379,6	1,12	0,92	0,64	1,09	1,11
<i>у тому числі:</i> дотації	386,7	367,3	881,9	1 085,3	1 153,9	1 023,7	1 098,5	1,23	1,06	0,89	1,07	2,84
субвенції	5349,7	6063,5	8 020,1	8 906,6	7 997,7	4 823,6	5 281,1	1,11	0,90	0,60	1,09	0,99
Всього доходів	7 945,4	9 523,1	13 628,1	15 000,7	14 559,2	11 699,1	13 247,3	1,10	0,97	0,80	1,13	1,67

Примітка. Побудовано автором за даними [16, 17, 71].

Таблиця Б.2. Динаміка видатків зведеного бюджету Волинської області у розрізі статей за 2015-2021 рр.

Статті	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Індекс зростання				
								2018р. / 2017р.	2019р./ 2018р.	2020р./ 2019р.	2021р./ 2020р.	2021р. / 2015р.
Державне управління	229,1	278,3	465,8	672,6	820,2	977,3	1038,2	1,44	1,22	1,19	1,06	4,53
Освіта	2539,2	2798,3	4001	5092,2	5714,4	6226,6	7726,9	1,27	1,12	1,09	1,24	3,04
Охорона здоров'я	1372,8	1422,9	1973,7	2183,3	2024,5	1038,6	469,4	1,11	0,93	0,51	0,45	0,34
Соціальний захист та соц. забезпеч.	2427,5	3356,9	4433,9	4527,9	3247,5	409,5	457,2	1,02	0,72	0,13	1,12	0,19
Культура і мистецтво	274,9	270,3	375,2	324,4	383,4	373,2	423	0,86	1,18	0,97	1,13	1,54
Фізична культура і спорт	61,2	74,6	104,5	131,3	155,1	142,9	183,5	1,26	1,18	0,92	1,28	3,00
Житлово-комунальне господарство	194,6	184,9	293,1	382	460,1	479,2	562,8	1,30	1,20	1,04	1,17	2,89
Економічна діяльність	471,9	976,1	1391,0	1636,6	1648,3	1968,2	2026,2	1,18	1,01	1,19	1,03	4,29
будівництво	212,3	343,2	394,9	492,3	601,9	621,8	448	1,25	1,22	1,03	0,72	2,11
сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство	39,3	45,3	57,0	8,9	14,6	10,2	8,6	0,16	1,64	0,70	0,84	0,22
транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	174,6	517,8	882,2	1039,5	827,7	1008,6	1328,2	1,18	0,80	1,22	1,32	7,61
інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	45,7	69,8	56,9	95,9	204,1	327,6	241,4	1,69	2,13	1,61	0,74	5,28
Інша діяльність	81,5	45,6	58,1	41,7	76,7	57,9	79,5	0,72	1,84	0,75	1,37	0,98
охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека	7,7	4,6	2,1	11	43	13,4	17,5	5,20	3,91	0,31	1,31	2,29
захист населення і територій від надзв. ситуацій техног. та прир. характ.	7,7	6,5	9,0	21,6	23,7	34,8	36,1	2,39	1,10	1,47	1,04	4,68
обслуговування боргу	0,1	0,1	0,0	0,9	4,2	4,7	11,2	19,31	4,67	1,12	2,38	101,54
цільові фонди	8,1	12,5	13,1	0	0	0	0	0,00	-	-	-	-
громадський порядок і безпека	9,9	10,7	17,0	4,2	4,7	3,9	5,4	0,25	1,12	0,83	1,38	0,55
засоби масової інформації	5,0	4,8	4,3	4,0	1,1	1,1	1,6	0,93	0,28	1,00	1,45	0,32
видатки, не віднесені до осн. груп	43,1	6,4	12,5	0	0	0	7,7	0,00	-	-	-	0,18
Разом видатків	7652,8	9 408,0	13096,3	14992,	14530,2	11673,4	12966,7	1,14	0,97	0,80	1,11	1,69
Міжбюджетні трансферти	20,7	30,4	43,6	87,2	136,3	176,6	200,5	2,00	1,56	1,30	1,14	9,69
Всього видатків	7673,5	9438,4	13139,9	15079,2	14666,5	11850,0	13167,2	1,15	0,97	0,81	1,11	1,72
Кредитування	6,4	7,5	7,8	6,2	7,5	16,5	5,3	0,79	1,21	2,20	0,32	0,83
Результат забалансування: дефіцит (-), профіцит (+)	265,5	77,2	480,4	-84,7	-114,8	-167,4	74,8	-0,18	1,36	1,46	-0,45	0,28

Примітка. Побудовано автором за даними [16, 17, 71].

Таблиця Б.3. Динаміка доходів зведеного бюджету Рівненської області у розрізі статей за 2015-2021 рр.

Статті	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Індекс зростання				
								2018р. / 2017р.	2019р. / 2018р.	2020р. / 2019р.	2021р. / 2020р.	2021р. / 2015р.
Податкові надходження, у т. ч.:	1813,72	2706,26	4011,9	4468,5	5261,4	5 760,8	7008,5	1,11	1,18	1,09	1,22	3,86
податок та збір на доходи фізичних осіб	1 099,1	1 612,6	2 330,2	2 922,0	3 516,2	3 925,5	4 840,7	1,25	1,20	1,12	1,23	4,40
податок на прибуток підприємств	22,4	27,1	41,5	48,3	53,3	58,5	80,9	1,16	1,10	1,10	1,38	3,61
рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	72,2	87,4	74,6	96,8	116,8	135,8	143,7	1,30	1,21	1,16	1,06	1,99
внутрішні податки на товари та послуги	201,8	310,8	349,9	352	325,3	358,9	417	1,01	0,92	1,10	1,16	2,07
місцеві податки і збори	404,6	652,1	821,7	987,9	1 227,4	1 263,6	1 509,2	1,20	1,24	1,03	1,19	3,73
інші податки та збори	13,5	16,3	39,4	61,5	22,4	18,5	17	0,16	0,36	0,83	0,92	1,26
Неподаткові надходження	362,0	379,8	572,6	912,4	486,2	439,9	574,4	1,59	0,53	0,90	1,31	1,59
доходи від власності та підприємницької діяльності	3,7	8,3	34,4	41,6	11,3	10,9	20,1	1,21	0,27	0,96	1,84	5,40
адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	67,3	79,0	97,9	116,8	119,7	104,1	119,7	1,19	1,02	0,87	1,15	1,78
інші неподаткові надходження	10,3	15,5	25,2	29,3	28,2	31,4	18	1,16	0,96	1,11	0,57	1,74
власні надходження бюджетних установ	280,6	277,0	415,1	724,7	327	293,5	416,6	1,75	0,45	0,90	1,42	1,48
Доходи від операцій з капіталом	32,7	36,3	36,1	42	61,3	72,6	71,1	1,16	1,46	1,18	0,98	2,18
Офіційні трансферти від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	0	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-
Цільові фонди	0,0	0,1	0,4	0,5	0,3	0,5	0	1,25	0,60	1,67	0,00	0,00
Разом власних доходів	2 208,4	3 122,4	4 621,0	5 423,4	5 809,2	6 273,8	7 654,0	1,17	1,07	1,08	1,22	3,47
Офіційні трансферти від органів державного управління	6 369,5	7 317,0	10 247,3	11 197,5	10 218,7	6 250,8	7 498,4	1,09	0,91	0,61	1,20	1,18
у тому числі: дотації	412,6	407,1	1006	1189	1248	1137	1223	1,18	1,05	0,91	1,08	2,97
субвенції	5956,9	6909,9	9241	10009	8970	5113	6275	1,08	0,90	0,57	1,23	1,05
Всього доходів	8 577,9	10 439,5	14 868,3	16 620,9	16 027,9	12 524,6	15 152,4	1,12	0,96	0,78	1,21	1,77

Примітка. Побудовано автором за даними [16, 17, 71].

Таблиця Б.4. Динаміка видатків зведеного бюджету Рівненської області у розрізі статей за 2015-2021 рр.

Статті	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Індекс зростання				
								2018р. / 2017р.	2019р. / 2018р.	2020р. / 2019р.	2021р. / 2020р.	2021р. / 2015р.
Державне управління	265,0	321,9	484,4	674,3	834,6	1011,9	1166,3	1,4	1,2	1,2	1,2	4,4
Освіта	2748,1	2950,1	4326,8	5563,7	6268,8	6886,8	8552,7	1,3	1,1	1,1	1,2	3,1
Охорона здоров'я	1579,9	1642,4	2336,5	2510,1	2312,7	1120,4	648,1	1,1	0,9	0,5	0,6	0,4
Соціальний захист та соціальне забезпечення	2691,7	3943,8	5146	5199,2	3907,8	481	522,8	1,0	0,8	0,1	1,1	0,2
Культура і мистецтво	282,6	314,6	431,7	369,7	407	416,2	491,8	0,9	1,1	1,0	1,2	1,7
Фізична культура і спорт	72,3	89,5	120,4	193,3	214,8	180,3	325,2	1,6	1,1	0,8	1,8	4,5
Житлово-комунальне господарство	300,7	317,6	549,5	588,5	554,5	554,5	974,4	1,1	0,9	1,0	1,8	3,2
Економічна діяльність	352,5	454,4	760,7	1547,5	1446,9	1523,5	1759,0	2,0	0,9	1,1	1,2	5,0
будівництво	174,5	210,6	256,5	435,1	726,7	664,5	727,3	1,7	1,7	0,9	1,1	4,2
сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство	31,8	38,0	52,8	9,8	10,9	9	8,1	0,2	1,1	0,8	0,9	0,3
транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	120,3	153,4	349,2	958,2	591,2	747,9	907,4	2,7	0,6	1,3	1,2	7,5
інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	25,9	52,4	102,2	144,4	118,1	102,1	116,2	1,4	0,8	0,9	1,1	4,5
Інша діяльність	99,6	78,6	135,5	43,7	70,3	63,2	65,6	0,3	1,6	0,9	1,0	0,7
охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека	3,8	1,9	0,9	17,4	33,5	16	13,4	19,5	1,9	0,5	0,8	3,5
захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру	3,8	5,1	9,4	20,1	25,1	40,7	36,8	2,1	1,2	1,6	0,9	9,7
обслуговування боргу	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0	2,8	16,7	1,0	0,0	-	-
цільові фонди	12,9	16,2	27,1	0	0	0	4,5	0,0	-	-	-	-
громадський порядок і безпека	4,9	5,5	8,1	2,9	9,2	3,8	3,9	0,4	3,2	0,4	1,0	0,8
засоби масової інформації	3,0	3,2	3,1	3,0	2,2	2,3	3,1	1,0	0,7	1,0	1,3	1,0
видатки, не віднесені до основних груп	71,1	46,7	86,9	0	0	0,4	1,1	0,0	-	-	2,8	0,0
Разом видатків	8 392,5	10 112,9	14 291,5	16 690,0	16 017,4	12 237,8	14 505,9	1,2	1,0	0,8	1,2	1,7
Міжбюджетні трансферти	60,1	73,7	89,7	129,1	169,8	182,9	218,6	1,4	1,3	1,1	1,2	3,6
Всього видатків	8 452,6	10 186,6	14 381,2	16 819,1	16 187,2	12 420,7	14 724,5	1,2	1,0	0,8	1,2	1,7
Кредитування	3,3	6,7	8,2	4,3	3,7	1,9	1,8	0,5	0,9	0,5	0,9	0,6
Результат забалансування: дефіцит (-), профіцит (+)	122,1	246,1	478,9	-202,5	-163,0	102,0	426,1	-0,4	0,8	-0,6	4,2	3,5

Примітка. Побудовано автором за даними [16, 17, 71].

Додаток В

Таблиця В.1. Основні показники грошово-кредитної та фінансової статистики щодо діяльності депозитних корпорацій (банків) (крім НБУ) у Північно-Західному регіоні за 2011-2021 рр., залишок на кінець року, млн грн

Показники	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Індекс 2021./2011р.
Волинська область												
Кредити, надані депозитними корпораціями	7671,5	6695,5	6058,4	6104,2	5639,9	5848,9	6671,1	6910,0	6856,6	6435,8	9783,3	0,89
інші фінансові корпорації	310,9	80,1										0,00
сектор загального державного управління	1,0											0,00
нефінансовим корпораціям	4361,6	4039,5	3772,3	3519,7	3399,6	3666,8	4066,1	3937,7	3931,4	3566,0	6359,2	0,90
домашнім господарствам	2998,0	2575,8	2285,6	2582,0	2237,5	2171,4	2586,6	2951,9	2895,1	2802,3	3332,2	0,97
некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	0,0	0,0	0,5	2,5	2,8	10,7	18,4	20,4	30,2	67,5	91,9	0,00
Депозити, залучені депозитними корпораціями	4307,5	4828,0	6143,9	6259,2	7220,2	8171,2	9197,7	9792,8	10931,4	15311,9	15267,8	2,54
інші фінансові корпорації	36,1	29,5	24,9	16,4	22,0	32,7	55,0	62,0	47,9	48,4	41,9	1,33
сектор загального державного управління	8,1	58,8	4,1	17,6	21,9	50,1	51,1	95,6	36,5	162,8	83,3	4,49
нефінансових корпорацій	931,3	827,2	1233,2	1292,8	1844,0	2220,6	2284,2	2115,7	2567,4	4772,2	4632,1	2,76
домашніх господарств	3318,9	3891,3	4851,5	4900,7	5281,9	5809,8	6727,9	7426,9	8168,4	10179,8	10310,5	2,46
некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	13,0	21,2	30,1	31,6	50,4	58,0	79,5	92,5	111,2	148,7	200,0	8,53
Рівненська область												
Кредити, надані депозитними корпораціями	3933,8	3665,5	3392,8	3690,5	3657,4	3584,5	4304,4	5177,4	4943,2	4766,3	6477,7	1,26
інші фінансові корпорації	0,7	1,4	1,2	1,2	1,7	5,9	4,6	6,0	5,3	5,0	15,8	8,01
сектор загального державного управління												0,00
нефінансовим корпораціям	1546,0	1579,1	1454,6	1387,0	1430,3	1428,6	1734,3	2389,5	2324,8	2234,3	3229,4	1,50
домашнім господарствам	2387,2	2085,0	1934,6	2301,5	2225,4	2149,1	2561,6	2765,8	2587,5	2502,2	3190,2	1,08
некомерційні організації, що			2,4	0,8		0,9	3,9	16,2	25,6	24,8	42,3	0,00

обслуговують домашні господарства													
Депозити, залучені депозитними корпораціями	4385,1	5372,2	5970,4	5802,2	6293,9	7407,4	8915,4	9523,0	10592,4	13976,3	15060,2	2,42	
інші фінансові корпорації	27,2	24,0	20,5	28,4	34,7	35,2	40,1	59,6	43,1	53,1	37,5	1,59	
сектор загального державного управління	3,2	2,4	3,7	9,3	22,8	25,5	15,0	28,6	40,4	37,0	25,9	12,74	
нефінансових корпорацій	1048,7	1130,6	680,2	764,1	1040,8	1591,2	1868,2	1834,8	2265,9	3549,5	4214,2	2,16	
домашніх господарств	3283,9	4188,6	5222,7	4939,1	5118,1	5655,1	6855,8	7446,4	8086,5	10107,4	10520,1	2,46	
некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	22,2	26,5	43,3	61,1	77,5	100,5	136,3	153,6	156,5	229,4	262,6	7,07	
Північно-Західний регіон													
Кредити, надані депозитними корпораціями	11605,3	10360,9	9451,2	9794,7	9297,3	9433,4	10975,5	12087,5	11799,8	11202,1	16260,9	1,02	
інші фінансові корпорації	311,6	81,5	1,2	1,2	1,7	5,9	4,6	6,0	5,3	5,0	15,8	0,02	
сектор загального державного управління	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	
нефінансовим корпораціям	5907,5	5618,6	5226,9	4906,7	4829,9	5095,4	5800,5	6327,2	6256,1	5800,3	9588,6	1,06	
домашнім господарствам	5385,2	4660,9	4220,1	4883,5	4462,9	4320,5	5148,2	5717,7	5482,6	5304,4	6522,4	1,02	
некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	0,0	0,0	2,9	3,3	2,8	11,6	22,3	36,6	55,8	92,3	134,2	0,00	
Депозити, залучені депозитними корпораціями	8692,6	10200,2	12114,3	12061,3	13514,1	15578,6	18113,1	19315,8	21523,8	29288,3	30328,1	2,48	
інші фінансові корпорації	63,3	53,6	45,5	44,9	56,7	67,9	95,1	121,7	91,1	101,5	79,4	1,44	
сектор загального державного управління	11,3	61,3	7,8	26,9	44,8	75,6	66,0	124,2	76,8	199,8	109,2	6,80	
нефінансових корпорацій	1980,0	1957,8	1913,4	2057,0	2884,8	3811,8	4152,4	3950,5	4833,2	8321,7	8846,3	2,44	
домашніх господарств	6602,8	8080,0	10074,2	9839,9	10400,0	11464,8	13583,8	14873,3	16254,9	20287,2	20830,6	2,46	
некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	35,2	47,6	73,4	92,8	127,9	158,6	215,8	246,1	267,8	378,2	462,5	7,61	

Примітка. Побудовано автором за даними [58].

Додаток Г

Таблиця Г.1. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 1 "Подолання бідності" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Видатки зведеного місцевого бюджету на Соціальний захист та соціальне забезпечення у загальних видатках, %	33,7	30,0	22,1	3,5	3,5	35,8	3,5	0,937	0,822	0,578	0,000	0,001	0,467
Співвідношення середньомісячної заробітної плати до прожитк. мінімуму	3,4	4,0	4,3	4,2	4,8	5,3	3,4	0,000	0,270	0,440	0,416	0,709	0,367
Частка домогосподарств, чії середньодушові еквівалентні сукупні доходи є нижчими середнього рівня грошових доходів, %	62,2	61,5	62,9	60,4	58,3	66,1	56,4	0,404	0,475	0,334	0,593	0,801	0,521
Частка малозабезпечених сімей, яким надано грошову допомогу, в загальній чисельності сімей, які її потребували, %	85,3	85,4	86,6	86,3	83,3	98,3	83,3	0,134	0,141	0,219	0,202	0,000	0,139
Кредити, надані депозитними корпораціями домашнім господарствам у загальній сумі кредитів, %	38,77	42,72	42,22	43,54	34,06	59,5	34,1	0,185	0,340	0,321	0,373	0,000	0,244
Груповий індекс за Ціллю 1								0,332	0,410	0,378	0,317	0,302	0,348
Рівненська область													
Видатки зведеного місцевого бюджету на Соціальний захист та соціальне забезпечення у загальних видатках, %	35,8	30,9	24,1	3,9	3,6	35,8	3,5	1,000	0,849	0,640	0,013	0,003	0,501
Співвідношення середньомісячної заробітної плати до прожитк. мінімуму	3,5	4,0	4,4	4,7	5,3	5,3	3,4	0,051	0,312	0,520	0,657	1,000	0,508
Частка домогосподарств, чії середньодушові еквівалентні сукупні доходи є нижчими середнього рівня грошових доходів, %	59,1	57,8	56,4	65,0	66,1	66,1	56,4	0,726	0,851	1,000	0,119	0,000	0,539
Частка малозабезпечених сімей, яким надано грошову допомогу, в загальній чисельності сімей, які її потребували, %	97,0	98,1	98,0	97,5	98,3	98,3	83,3	0,914	0,987	0,984	0,949	1,000	0,967
Кредити, надані депозитними корпораціями домашнім господарствам у загальній сумі кредитів, %	59,51	53,42	52,34	52,50	49,25	59,5	34,1	1,000	0,761	0,718	0,724	0,597	0,760
Груповий індекс за Ціллю 1								0,738	0,752	0,772	0,492	0,520	0,655
Північно-Західний регіон													
Видатки зведеного місцевого бюджету на Соціальний захист та соціальне забезпечення у загальних видатках, %	34,8	30,5	23,2	3,7	3,5	35,8	3,5	0,970	0,836	0,610	0,007	0,002	0,485
Співвідношення середньомісячної заробітної плати до прожитк. мінімуму	3,5	4,0	4,3	4,5	5,1	5,3	3,4	0,025	0,291	0,480	0,537	0,855	0,438
Частка домогосподарств, чії середньодушові еквівалентні сукупні доходи є нижчими середнього рівня грошових доходів, %	60,5	59,6	59,5	62,8	62,4	66,1	56,4	0,574	0,674	0,685	0,343	0,378	0,531
Частка малозабезпечених сімей, яким надано грошову допомогу, в загальній чисельності сімей, які її потребували, %	91,9	93,0	93,6	93,7	91,8	98,3	83,3	0,575	0,650	0,684	0,693	0,568	0,634
Кредити, надані депозитними корпораціями домашнім господарствам у загальній сумі кредитів, %	46,9	47,3	46,5	47,4	40,1	59,5	34,1	0,505	0,520	0,487	0,522	0,238	0,454
Груповий індекс за Ціллю 1								0,530	0,594	0,589	0,420	0,408	0,508

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.2. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 3 "Міцне здоров'я і благополуччя" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Капітальні інвестиції у сферу Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги у загальній сумі капінвестицій, %	1,2	1,5	1,3	5,2	7,0	7,0	1,2	0,000	0,050	0,006	0,697	1,000	0,350
Видатки зведеного місцевого бюджету на охорону здоров'я у загал. видатках, %	15,0	14,5	13,8	8,8	3,6	16,2	3,6	0,903	0,861	0,807	0,410	0,000	0,596
Капітальні інвестиції у сферу Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок у загальній сумі капінвестицій, %	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	2,2	0,1	0,025	0,000	0,011	0,029	0,013	0,016
Видатки зведеного місцевого бюджету на Фізичну культуру і спорт у загальних видатках, %	0,8	0,9	1,1	1,2	1,4	2,2	0,8	0,000	0,053	0,186	0,291	0,423	0,191
Частка сукупних витрат домогосподарств на охорону здоров'я у загальних сукупних витратах, %	3,1	3,1	4,1	3,1	4,8	4,8	2,9	0,895	0,895	0,368	0,895	0,000	0,611
Груповий індекс за Ціллю 3								0,365	0,372	0,276	0,464	0,287	0,353
Рівненська область													
Капітальні інвестиції у сферу Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги у загальній сумі капінвестицій, %	1,9	1,8	2,0	4,4	2,0	7,0	1,2	0,111	0,095	0,127	0,554	0,133	0,204
Видатки зведеного місцевого бюджету на охорону здоров'я у загал. видатках, %	16,2	14,9	14,3	9,0	4,4	16,2	3,6	1,000	0,896	0,845	0,430	0,066	0,647
Капітальні інвестиції у сферу Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок у загальній сумі капінвестицій, %	0,84	1,15	1,33	1,45	2,21	2,2	0,1	0,357	0,503	0,587	0,645	1,000	0,618
Видатки зведеного місцевого бюджету на Фізичну культуру і спорт у загальних видатках, %	0,8	1,1	1,3	1,5	2,2	2,2	0,8	0,030	0,250	0,376	0,464	1,000	0,424
Частка сукупних витрат домогосподарств на охорону здоров'я у загальних сукупних витратах, %	3,4	3,6	2,9	3,7	3,3	4,8	2,9	0,737	0,632	1,000	0,579	0,789	0,747
Груповий індекс за Ціллю 3								0,447	0,475	0,587	0,534	0,598	0,528
Північно-Західний регіон													
Капітальні інвестиції у сферу Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги у загальній сумі капінвестицій, %	1,5	1,6	1,5	4,9	3,7	7,0	1,2	0,052	0,070	0,048	0,642	0,439	0,250
Видатки зведеного місцевого бюджету на охорону здоров'я у загал. видатках, %	15,7	14,7	14,1	8,9	4,0	16,2	3,6	0,954	0,879	0,827	0,420	0,035	0,623
Капітальні інвестиції у сферу Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок у загальній сумі капінвестицій, %	0,14	0,15	0,11	0,16	0,09	2,2	0,1	0,031	0,033	0,017	0,038	0,008	0,025
Видатки зведеного місцевого бюджету на Фізичну культуру і спорт у загальних видатках, %	0,82	1,02	1,20	1,33	1,82	2,2	0,8	0,015	0,157	0,286	0,380	0,728	0,313
Частка сукупних витрат домогосподарств на охорону здоров'я у загальних сукупних витратах, %	3,3	3,4	3,5	3,4	4,1	4,8	2,9	0,816	0,763	0,684	0,737	0,395	0,679
Груповий індекс за Ціллю 3								0,374	0,381	0,372	0,443	0,321	0,378

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.3. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 4 "Якісна освіта" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Капітальні інвестиції у сферу Освіта у загальній сумі капінвестицій, %	0,5	0,6	0,4	0,3	0,8	2,1	0,3	0,114	0,178	0,050	0,000	0,281	0,125
Видатки зведеного місцевого бюджету на на освіту у загальних видатках, %	30,4	33,8	39,0	52,5	58,7	58,7	30,1	0,013	0,129	0,310	0,785	1,000	0,447
Середня зарплата працівників сфери освіти до середньої по регіону, %	93,4	90,0	86,8	93,7	96,8	96,8	84,4	0,724	0,454	0,194	0,753	1,000	0,625
Частка грошових витрат домогосподарств на освіту у загальних грошових витратах, %	0,4	0,6	0,3	0,4	0,7	1,1	0,3	0,875	0,625	1,000	0,875	0,500	0,775
Груповий індекс за Ціллю 4								0,431	0,347	0,389	0,603	0,695	0,493
Рівненська область													
Капітальні інвестиції у сферу Освіта у загальній сумі капінвестицій, %	1,1	2,1	1,6	0,9	0,3	2,1	0,3	0,443	1,000	0,722	0,303	0,008	0,495
Видатки зведеного місцевого бюджету на на освіту у загальних видатках, %	30,1	33,1	38,7	55,4	58,1	58,7	30,1	0,000	0,105	0,302	0,887	0,979	0,455
Середня зарплата працівників сфери освіти до середньої по регіону, %	91,2	87,4	84,6	84,4	89,1	96,8	84,4	0,547	0,239	0,012	0,000	0,379	0,235
Частка грошових витрат домогосподарств на освіту у загальних грошових витратах, %	0,6	0,9	0,5	0,4	1,1	1,1	0,3	0,625	0,250	0,750	0,875	0,000	0,500
Груповий індекс за Ціллю 4								0,404	0,398	0,447	0,516	0,342	0,421
Північно-Західний регіон													
Капітальні інвестиції у сферу Освіта у загальній сумі капінвестицій, %	0,8	1,3	0,8	0,5	0,5	2,1	0,3	0,267	0,552	0,283	0,116	0,104	0,264
Видатки зведеного місцевого бюджету на на освіту у загальних видатках, %	30,3	33,4	38,8	54,0	58,4	58,7	30,1	0,006	0,116	0,306	0,837	0,989	0,451
Середня зарплата працівників сфери освіти до середньої по регіону, %	92,3	88,7	85,7	88,8	92,8	96,8	84,4	0,634	0,346	0,101	0,357	0,673	0,422
Частка грошових витрат домогосподарств на освіту у загальних грошових витратах, %	0,5	0,8	0,4	0,4	0,9	1,1	0,3	0,750	0,438	0,875	0,875	0,250	0,638
Груповий індекс за Ціллю 4								0,414	0,363	0,391	0,546	0,504	0,444

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.4. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 5 "Гендерна рівність" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Індекс порівняння зарплати жінок до середньої у регіоні	92,6	91,1	90,6	93,4	93,5	93,5	86,0	0,878	0,672	0,603	0,979	1,000	0,827
Індекс співвідношення зарплати жінок та чоловіків	84,2	81,5	80,7	85,8	86,5	86,5	72,6	0,839	0,638	0,581	0,951	1,000	0,802
Індекс порівняння зарплати жінок у регіоні з даними по Україні	85,7	85,2	84,9	83,4	84,5	87,6	83,2	0,575	0,457	0,399	0,042	0,302	0,355
Груповий індекс за Ціллю 5								0,764	0,589	0,528	0,657	0,767	0,661
Рівненська область													
Індекс порівняння зарплати жінок до середньої у регіоні	88,1	87,2	86,0	86,5	86,9	93,5	86,0	0,276	0,154	0,000	0,056	0,120	0,121
Індекс співвідношення зарплати жінок та чоловіків	75,8	74,1	72,6	73,2	75,0	86,5	72,6	0,230	0,110	0,000	0,045	0,173	0,112
Індекс порівняння зарплати жінок у регіоні з даними по Україні	83,8	83,2	83,5	85,5	87,6	87,6	83,2	0,144	0,000	0,080	0,527	1,000	0,350
Груповий індекс за Ціллю 5								0,217	0,088	0,027	0,209	0,431	0,194
Північно-Західний регіон													
Індекс порівняння зарплати жінок до середньої у регіоні	90,3	89,1	88,3	89,7	90,1	93,5	86,0	0,573	0,410	0,296	0,494	0,536	0,462
Індекс співвідношення зарплати жінок та чоловіків	79,9	77,7	76,5	78,9	80,2	86,5	72,6	0,522	0,365	0,278	0,457	0,550	0,434
Індекс порівняння зарплати жінок у регіоні з даними по Україні	84,8	84,2	84,2	84,4	86,1	87,6	83,2	0,359	0,229	0,240	0,284	0,651	0,353
Груповий індекс за Ціллю 5								0,485	0,335	0,271	0,412	0,579	0,416

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.5. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 10 "Скорочення нерівності" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Коефіцієнт концентрації (індекс Джині)	0,14	0,22	0,23	0,22	0,18	0,2	0,1	1,000	0,109	0,000	0,130	0,500	0,348
Децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення, рази	2,5	2,9	2,7	3,1	2,3	3,1	2,3	0,750	0,250	0,500	0,000	1,000	0,500
Співвідношення середньомісячної зарплати в регіоні та по Україні, %	82,3	82,6	82,5	79,9	81,7	91,1	79,9	0,222	0,246	0,239	0,000	0,162	0,174
Наявний дохід у розрахунку на одну особу до середнього по Україні, %	81,5	78,9	78,1	77,6	77,8	85,3	77,6	0,502	0,169	0,061	0,000	0,025	0,151
Груповий індекс за Ціллю 10								0,618	0,193	0,200	0,033	0,422	0,293
Рівненська область													
Коефіцієнт концентрації (індекс Джині)	0,22	0,20	0,22	0,22	0,21	0,2	0,1	0,141	0,293	0,098	0,130	0,217	0,176
Децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення, рази	2,7	2,6	2,9	2,9	2,8	3,1	2,3	0,500	0,625	0,250	0,250	0,375	0,400
Співвідношення середньомісячної зарплати в регіоні та по Україні, %	84,6	84,3	85,4	88,5	91,1	91,1	79,9	0,427	0,392	0,497	0,768	1,000	0,617
Наявний дохід у розрахунку на одну особу до середнього по Україні, %	85,3	82,4	80,9	79,5	78,7	85,3	77,6	1,000	0,628	0,423	0,240	0,136	0,485
Груповий індекс за Ціллю 10								0,517	0,485	0,317	0,347	0,432	0,420
Північно-Західний регіон													
Коефіцієнт концентрації (індекс Джині)	0,18	0,21	0,22	0,22	0,20	0,2	0,1	0,571	0,201	0,049	0,130	0,359	0,262
Децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення, рази	2,60	2,75	2,80	3,00	2,55	3,1	2,3	0,625	0,438	0,375	0,125	0,688	0,450
Співвідношення середньомісячної зарплати в регіоні та по Україні, %	83,5	83,4	84,0	84,2	86,4	91,1	79,9	0,324	0,319	0,368	0,384	0,581	0,395
Наявний дохід у розрахунку на одну особу до середнього по Україні, %	83,4	80,7	79,5	78,5	78,2	85,3	77,6	0,751	0,398	0,242	0,120	0,081	0,318
Груповий індекс за Ціллю 10								0,568	0,339	0,258	0,190	0,427	0,356

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.6. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 16 "Мир, справедливість та сильні інститути" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Капітальні інвестиції у сферу Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування у загальній сумі капінвестицій, %	8,9	9,2	10,1	16,7	15,6	20,8	8,9	0,0000	0,0200	0,0980	0,6580	0,560	0,267
Видатки зведеного місцевого бюджету на запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха у загальних видатках, %	0,07	0,14	0,16	0,29	0,27	0,3	0,1	0,0140	0,2970	0,3670	0,8700	0,796	0,469
Видатки зведеного місцевого бюджету на правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави у загальних видатках, %	0,129	0,028	0,032	0,033	0,041	0,1	0,0	1,0000	0,0950	1,1320	1,1400	0,212	0,316
Видатки зведеного місцевого бюджету на державне управління у загальних видатках, %	3,5	4,5	5,6	8,2	7,9	8,2	3,4	0,0360	0,2240	0,4560	1,0000	0,926	0,528
Середньомісячна зарплата працівників у сфері Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування до середньої по регіону, %	142,0	149,9	139,7	149,4	136,4	149,9	120,4	0,7311	1,0000	0,6540	0,9840	0,542	0,782
Груповий індекс за Ціллю 16								0,3560	0,3270	0,3410	0,7300	0,607	0,473
Рівненська область													
Капітальні інвестиції у сферу Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування у загальній сумі капінвестицій, %	11,8	14,0	20,8	18,4	10,6	20,8	8,9	0,2380	0,4291	1,0000	0,7950	0,139	0,520
Видатки зведеного місцевого бюджету на запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха у загальних видатках, %	0,07	0,12	0,16	0,33	0,25	0,3	0,1	0,0000	0,2070	0,3421	1,0000	0,704	0,451
Видатки зведеного місцевого бюджету на правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави у загальних видатках, %	0,056	0,017	0,057	0,031	0,026	0,1	0,0	0,3500	0,0000	0,3540	1,1190	0,083	0,181
Видатки зведеного місцевого бюджету на державне управління у загальних видатках, %	3,368	4,009	5,156	8,147	7,921	8,2	3,4	0,0000	0,1310	0,3660	0,9790	0,933	0,482
Середньомісячна зарплата працівників у сфері Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування до середньої по регіону, %	120,7	132,9	129,5	126,0	120,4	149,9	120,4	0,0110	0,4230	0,3080	0,1910	0,000	0,187
Груповий індекс за Ціллю 16								0,1200	0,2380	0,4740	0,6170	0,372	0,364
Північно-Західний регіон													
Капітальні інвестиції у сферу Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування у загальній сумі капінвестицій, %	10,2	11,4	13,8	17,4	12,3	20,8	8,9	0,1110	0,2060	0,4110	0,7100	0,288	0,345
Видатки зведеного місцевого бюджету на запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха у загальних видатках, %	0,067	0,131	0,158	0,311	0,261	0,3	0,1	0,0070	0,2500	0,3540	0,9370	0,747	0,459
Видатки зведеного місцевого бюджету на правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави у загальних видатках, %	0,091	0,022	0,045	0,032	0,033	0,1	0,0	0,6600	0,0450	0,2490	0,1290	0,144	0,245
Видатки зведеного місцевого бюджету на державне управління у загальних видатках, %	3,5	4,2	5,4	8,2	7,9	8,2	3,4	0,0170	0,1750	0,4090	0,9890	0,930	0,504
Середньомісячна зарплата працівників у сфері Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування до середньої по регіону, %	131,2	141,3	134,5	137,1	127,9	149,9	120,4	0,3660	0,7090	0,4780	0,5670	0,256	0,475
Груповий індекс за Ціллю 16								0,2320	0,2770	0,3800	0,6670	0,473	0,406

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.7. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 2 "Подолання голоду, розвиток сільського господарства" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Капітальні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство у загальній сумі капінвестицій, %	16,8	17,5	10,4	10,7	15,9	24,2	8,0	0,543	0,588	0,152	0,166	0,487	0,387
Частка інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство у загальному залишку прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі), %	5,4	5,5	4,5	2,1	6,3	6,3	0,5	0,848	0,868	0,685	0,276	1,000	0,736
Видатки зведеного місцевого бюджету на сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство у загальних видатках, %	0,43	0,06	0,10	0,09	0,07	0,4	0,1	1,000	0,011	0,118	0,082	0,027	0,248
Частка витрат на продукти харчування та безалкогольні напої в сукупних витратах домогосподарств, %	53,0	53,2	54,1	56,7	51,2	56,7	50,1	0,561	0,530	0,394	0,000	0,833	0,464
Груповий індекс за Ціллю 2								0,738	0,499	0,337	0,131	0,587	0,458
Рівненська область													
Капітальні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство у загальній сумі капінвестицій, %	24,2	16,5	12,9	19,3	8,0	24,2	8,0	1,000	0,527	0,306	0,701	0,000	0,507
Частка інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство у загальному залишку прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі), %	1,1	1,5	0,7	0,5	3,2	6,3	0,5	0,110	0,175	0,033	0,000	0,461	0,156
Видатки зведеного місцевого бюджету на сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство у загальних видатках, %	0,37	0,06	0,07	0,07	0,06	0,4	0,1	0,824	0,009	0,033	0,046	0,000	0,182
Частка витрат на продукти харчування та безалкогольні напої в сукупних витратах домогосподарств, %	56,1	54,1	53,6	53,2	50,1	56,7	50,1	0,091	0,394	0,470	0,530	1,000	0,497
Груповий індекс за Ціллю 2								0,506	0,276	0,210	0,319	0,365	0,335
Північно-Західний регіон													
Капітальні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство у загальній сумі капінвестицій, %	20,21	17,05	11,29	13,97	10,75	24,2	8,0	0,756	0,560	0,205	0,371	0,172	0,413
Частка інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство у загальному залишку прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі), %	3,3	3,7	2,9	1,3	4,7	6,3	0,5	0,493	0,549	0,408	0,134	0,730	0,463
Видатки зведеного місцевого бюджету на сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство у загальних видатках, %	0,40	0,06	0,08	0,08	0,06	0,4	0,1	0,908	0,010	0,073	0,064	0,013	0,213
Частка витрат на продукти харчування та безалкогольні напої в сукупних витратах домогосподарств, %	54,6	53,7	53,9	55,0	50,7	56,7	50,1	0,326	0,462	0,432	0,265	0,917	0,480
Груповий індекс за Ціллю 2								0,621	0,395	0,279	0,208	0,458	0,392

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.8. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 8 "Гідна праця та економічне зростання" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Індекс реальної заробітної плати в регіоні, %	125,5	112,7	109,3	102,9	112,3	125,5	102,9	1,000	0,434	0,283	0,000	0,416	0,427
Індекс фізичного обсягу ВРП у цінах попереднього року, %	105,2	103,8	94,2	97,2	91,6	107,1	91,6	0,877	0,787	0,168	0,361	0,000	0,439
Надходження податку з доходів фізосіб до зведеного місцевого бюджету у власних доходах, %	44,85	53,83	59,52	59,12	61,72	63,2	44,9	0,000	0,488	0,798	0,775	0,917	0,596
Питома вага оплати праці в сукупних ресурсах домогосподарств, %	41,9	46,2	46,9	45,7	54,4	66,9	41,9	0,000	0,172	0,200	0,152	0,500	0,205
Груповий індекс за Ціллю 8								0,469	0,470	0,362	0,322	0,458	0,416
Рівненська область													
Індекс реальної заробітної плати в регіоні, %	119,4	111,6	111,1	110,8	113,6	125,5	102,9	0,730	0,385	0,363	0,350	0,473	0,460
Індекс фізичного обсягу ВРП у цінах попереднього року, %	103,4	101,5	107,1	98,1	103,5	107,1	91,6	0,761	0,639	1,000	0,419	0,768	0,717
Надходження податку з доходів фізосіб до зведеного місцевого бюджету у власних доходах, %	50,43	53,88	60,53	62,57	63,24	63,2	44,9	0,303	0,491	0,852	0,963	1,000	0,722
Питома вага оплати праці в сукупних ресурсах домогосподарств, %	53,4	55,5	61,1	64,8	66,9	66,9	41,9	0,460	0,544	0,768	0,916	1,000	0,738
Груповий індекс за Ціллю 8								0,564	0,515	0,746	0,662	0,810	0,659
Північно-Західний регіон													
Індекс реальної заробітної плати в регіоні, %	122,5	112,2	110,2	106,9	113,0	125,5	102,9	0,865	0,409	0,323	0,175	0,445	0,443
Індекс фізичного обсягу ВРП у цінах попереднього року, %	104,3	102,7	100,7	97,7	97,6	107,1	91,6	0,819	0,713	0,584	0,390	0,384	0,578
Надходження податку з доходів фізосіб до зведеного місцевого бюджету у власних доходах, %	47,61	53,86	60,04	60,90	62,52	63,2	44,9	0,150	0,489	0,826	0,873	0,961	0,660
Питома вага оплати праці в сукупних ресурсах домогосподарств, %	47,7	50,9	54,0	55,3	60,7	66,9	41,9	0,230	0,358	0,484	0,534	0,750	0,471
Груповий індекс за Ціллю 8								0,516	0,492	0,554	0,493	0,635	0,538

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.9. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 9 "Промисловість, інновації та інфраструктура" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Частка інвестицій у переробну промисловість у загальному залишку прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі), %	79,3	78,5	80,0	89,9	59,3	89,9	25,5	0,835	0,823	0,847	1,000	0,524	0,806
Капітальні інвестиції у сферу Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність у загальній сумі капінвестицій, %	2,6	2,8	2,6	3,6	4,2	6,9	1,3	0,229	0,255	0,229	0,400	0,517	0,326
Капітальні інвестиції у Професійна, наукова та технічна діяльність у загальній сумі капінвестицій, %	0,15	0,14	0,12	0,08	0,11	0,3	0,1	0,297	0,272	0,181	0,043	0,159	0,190
Видатки зведеного місцевого бюджету на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика у загальних видатках, %	6,71	6,89	5,64	8,51	10,09	10,1	2,4	0,560	0,583	0,420	0,794	1,000	0,671
Капітальні інвестиції у сферу Промисловості у загал. сумі капінвестицій, %	26,09	27,33	49,15	38,56	21,97	69,1	22,0	0,088	0,114	0,577	0,352	0,000	0,226
Груповий індекс за Ціллю 9								0,402	0,409	0,451	0,518	0,440	0,444
Рівненська область													
Частка інвестицій у переробну промисловість у загальному залишку прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі), %	25,5	36,6	40,2	41,9	31,7	89,9	25,5	0,000	0,173	0,228	0,255	0,097	0,150
Капітальні інвестиції у сферу Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність у загальній сумі капінвестицій, %	3,1	4,9	3,9	6,9	1,3	6,9	1,3	0,317	0,632	0,454	1,000	0,000	0,481
Капітальні інвестиції у Професійна, наукова та технічна діяльність у загальній сумі капінвестицій, %	0,10	0,34	0,15	0,15	0,07	0,3	0,1	0,099	1,000	0,309	0,293	0,000	0,340
Видатки зведеного місцевого бюджету на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика у загальних видатках, %	2,43	5,70	3,65	6,02	6,16	10,1	2,4	0,000	0,427	0,160	0,469	0,488	0,309
Капітальні інвестиції у сферу Промисловості у загал. сумі капінвестицій, %	25,26	28,74	28,51	28,85	69,07	69,1	22,0	0,070	0,144	0,139	0,146	1,000	0,300
Груповий індекс за Ціллю 9								0,097	0,475	0,258	0,433	0,317	0,316
Північно-Західний регіон													
Частка інвестицій у переробну промисловість у загальному залишку прямих зовнішніх інвестицій (інструменти участі в капіталі), %	53,4	59,2	63,1	65,2	45,5	89,9	25,5	0,433	0,523	0,583	0,616	0,310	0,493
Капітальні інвестиції у сферу Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність у загальній сумі капінвестицій, %	2,8	3,7	3,0	4,8	2,3	6,9	1,3	0,270	0,426	0,307	0,629	0,182	0,363
Капітальні інвестиції у Професійна, наукова та технічна діяльність у загальній сумі капінвестицій, %	0,13	0,23	0,13	0,11	0,09	0,3	0,1	0,205	0,602	0,226	0,138	0,056	0,246
Видатки зведеного місцевого бюджету на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика у загальних видатках, %	4,5	6,3	4,6	7,2	8,0	10,1	2,4	0,267	0,501	0,283	0,628	0,729	0,482
Капітальні інвестиції у сферу Промисловості у загал. сумі капінвестицій, %	25,70	27,97	41,99	34,85	52,44	69,1	22,0	0,079	0,127	0,425	0,273	0,647	0,310
Груповий індекс за Ціллю 9								0,251	0,436	0,365	0,457	0,385	0,379

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.10. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 11 "Сталий розвиток міст і громад" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Капітальні інвестиції у сферу Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування у загальній сумі капінвестицій, %	2,3	2,3	1,2	0,7	0,9	2,3	0,2	0,987	1,000	0,503	0,248	0,345	0,617
Видатки зведеного місцевого бюджету на Житлово-комунальне господарство у загальних видатках, %	2,2	2,5	3,1	4,0	4,3	6,6	2,2	0,000	0,069	0,207	0,413	0,466	0,231
Видатки зведеного місцевого бюджету на Будівництво у загальних видатках, %	3,01	3,26	4,10	5,25	3,40	5,3	1,8	0,343	0,415	0,651	0,971	0,454	0,567
Капітальні інвестиції у сферу Будівництва у загальній сумі капінвестицій, %	25,88	25,28	15,72	16,14	17,65	25,9	5,7	1,000	0,970	0,496	0,517	0,592	0,715
Питома вага власних доходів у загальних доходах зведеного місцевого бюджету, %	34,68	33,39	37,14	50,02	51,84	51,8	31,1	0,173	0,111	0,292	0,912	1,000	0,498
Груповий індекс за Ціллю 11								0,501	0,513	0,430	0,612	0,571	0,525
Рівненська область													
Капітальні інвестиції у сферу Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування у загальній сумі капінвестицій, %	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	2,3	0,2	0,030	0,063	0,064	0,041	0,000	0,039
Видатки зведеного місцевого бюджету на Житлово-комунальне господарство у загальних видатках, %	3,8	3,5	3,4	4,5	6,6	6,6	2,2	0,363	0,289	0,272	0,509	1,000	0,487
Видатки зведеного місцевого бюджету на Будівництво у загальних видатках, %	1,78	2,59	4,49	5,35	4,94	5,3	1,8	0,000	0,225	0,759	1,000	0,885	0,574
Капітальні інвестиції у сферу Будівництва у загальній сумі капінвестицій, %	24,8	25,3	24,3	15,3	5,7	25,9	5,7	0,944	0,971	0,923	0,474	0,000	0,662
Питома вага власних доходів у загальних доходах зведеного місцевого бюджету, %	31,08	32,63	36,24	50,09	50,51	51,8	31,1	0,000	0,075	0,249	0,916	0,936	0,435
Груповий індекс за Ціллю 11								0,267	0,325	0,453	0,588	0,564	0,439
Північно-Західний регіон													
Капітальні інвестиції у сферу Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування у загальній сумі капінвестицій, %	1,3	1,4	0,9	0,5	0,4	2,3	0,2	0,542	0,574	0,351	0,169	0,122	0,351
Видатки зведеного місцевого бюджету на Житлово-комунальне господарство у загальних видатках, %	3,1	3,0	3,3	4,3	5,5	6,6	2,2	0,189	0,185	0,241	0,462	0,748	0,365
Видатки зведеного місцевого бюджету на Будівництво у загальних видатках, %	2,4	2,9	4,3	5,3	4,2	5,3	1,8	0,164	0,315	0,707	0,986	0,681	0,571
Капітальні інвестиції у сферу Будівництва у загальній сумі капінвестицій, %	25,36	25,29	18,71	15,81	9,93	25,9	5,7	0,974	0,970	0,644	0,500	0,209	0,660
Питома вага власних доходів у загальних доходах зведеного місцевого бюджету, %	32,80	32,99	36,67	50,06	51,13	51,8	31,1	0,083	0,092	0,269	0,914	0,966	0,465
Груповий індекс за Ціллю 11								0,390	0,427	0,443	0,606	0,545	0,482

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

**Таблиця Г.11. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 17 "Партнерство заради сталого розвитку"
за 2017-2021 рр.**

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Прямі інвестиції нерезидентів в області (акціонерний капітал та боргові інструменти) на кінець року, млн дол. США	239,3	225,9	323,9	247,9	376,1	378,3	192,9	0,250	0,178	0,706	0,297	0,988	0,484
Питома вага фінансування капітальних інвестицій підприємств за рахунок коштів іноземних інвесторів, %	3,63	4,10	12,02	3,31	4,48	12,0	2,5	0,116	0,166	1,000	0,083	0,206	0,314
Експорт товарів та послуг у загальній сумі експорту в країні, %	1,59	1,52	1,39	1,31	1,22	1,6	0,9	1,000	0,900	0,715	0,605	0,490	0,742
Коефіцієнт покриття імпорту товарів експортом у регіоні	0,52	0,53	0,48	0,49	0,46	1,4	0,5	0,063	0,073	0,019	0,032	0,000	0,038
Коефіцієнт покриття імпорту послуг експортом у регіоні	2,55	3,02	2,81	2,76	2,23	3,0	1,4	0,718	1,000	0,873	0,844	0,526	0,792
Груповий індекс за Ціллю 17								0,429	0,464	0,663	0,372	0,442	0,474
Рівненська область													
Прямі інвестиції нерезидентів в області (акціонерний капітал та боргові інструменти) на кінець року, млн дол. США	222,1	192,9	239,7	264,0	378,3	378,3	192,9	0,158	0,000	0,253	0,384	1,000	0,359
Питома вага фінансування капітальних інвестицій підприємств за рахунок коштів іноземних інвесторів, %	6,03	5,57	5,82	2,52	8,27	12,0	2,5	0,370	0,321	0,347	0,000	0,605	0,329
Експорт товарів та послуг у загальній сумі експорту в країні, %	0,89	0,87	0,88	0,95	1,03	1,6	0,9	0,025	0,000	0,016	0,119	0,229	0,078
Коефіцієнт покриття імпорту товарів експортом у регіоні	1,12	1,38	1,15	1,23	1,22	1,4	0,5	0,725	1,000	0,755	0,837	0,831	0,830
Коефіцієнт покриття імпорту послуг експортом у регіоні	1,98	2,64	2,99	2,55	1,36	3,0	1,4	0,374	0,773	0,984	0,720	0,000	0,570
Груповий індекс за Ціллю 17								0,330	0,419	0,471	0,412	0,533	0,433
Північно-Західний регіон													
Прямі інвестиції нерезидентів в області (акціонерний капітал та боргові інструменти) на кінець року, млн дол. США	230,7	209,4	281,8	256,0	377,2	378,3	192,9	0,204	0,089	0,480	0,340	0,994	0,421
Питома вага фінансування капітальних інвестицій підприємств за рахунок коштів іноземних інвесторів, %	4,75	4,77	9,87	3,05	6,09	12,0	2,5	0,234	0,236	0,774	0,056	0,375	0,335
Експорт товарів та послуг у загальній сумі експорту в країні, %	1,24	1,19	1,13	1,13	1,13	1,6	0,9	0,512	0,450	0,365	0,362	0,359	0,410
Коефіцієнт покриття імпорту товарів експортом у регіоні	0,64	0,68	0,62	0,65	0,64	1,4	0,5	0,198	0,239	0,172	0,214	0,200	0,205
Коефіцієнт покриття імпорту послуг експортом у регіоні	2,31	2,87	2,87	2,66	1,70	3,0	1,4	0,572	0,909	0,910	0,784	0,205	0,676
Груповий індекс за Ціллю 17								0,344	0,385	0,540	0,351	0,427	0,409

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

**Таблиця Г.12. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 6 "Чиста вода та належні санітарні умови"
за 2017-2021 рр.**

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Капітальні інвестиції в очищення зворотних вод у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	44,7	60,1	77,0	80,6	80,6	80,6	36,1	0,194	0,539	0,920	1,000	1,000	0,731
Поточні витрати на Очищення зворотних вод у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	62	52	51	58	58	73,8	50,9	0,466	0,048	0,000	0,293	0,293	0,220
Рентна плата за спеціальне використання води у загальній ренті за використання природних ресурсів у доходах місцевого бюджету, %	7,3	5,3	5,7	4,6	4,5	24,3	4,5	0,139	0,041	0,059	0,005	0,000	0,049
Всього за Ціллю 6								0,266	0,209	0,326	0,433	0,431	0,333
Рівненська область													
Капітальні інвестиції в очищення зворотних вод у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	36,1	56,7	52,7	46,6	46,6	80,6	36,1	0,000	0,463	0,374	0,236	0,236	0,262
Поточні витрати на Очищення зворотних вод у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	69	66	70	74	74	73,8	50,9	0,799	0,640	0,834	1,000	1,000	0,855
Рентна плата за спеціальне використання води у загальній ренті за використання природних ресурсів у доходах місцевого бюджету, %	24,3	18,3	17,6	15,6	13,2	24,3	4,5	1,000	0,697	0,660	0,562	0,440	0,672
Всього за Ціллю 6								0,600	0,600	0,623	0,599	0,559	0,596
Північно-Західний регіон													
Капітальні інвестиції в очищення зворотних вод у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	38,9	58,3	64,9	59,8	59,8	80,6	36,1	0,063	0,499	0,646	0,533	0,533	0,455
Поточні витрати на Очищення зворотних вод у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	67	60	63	68	68	73,8	50,9	0,688	0,407	0,541	0,743	0,743	0,625
Рентна плата за спеціальне використання води у загальній ренті за використання природних ресурсів у доходах місцевого бюджету, %	17,7	12,6	12,7	11,3	9,8	24,3	4,5	0,668	0,407	0,414	0,342	0,268	0,420
Всього за Ціллю 6								0,473	0,437	0,534	0,540	0,515	0,500

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.13. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 7 "Доступна та чиста енергія" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Капітальні інвестиції у сферу Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у загальній сумі капінвестицій, %	3,0	4,4	7,4	4,3	4,3	7,4	3,0	0,000	0,317	1,000	0,294	0,294	0,381
Питома вага витрат домогосподарств на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива у сукупних витратах, %	15	14	11	11	12	15,4	10,8	0,043	0,413	1,000	1,000	0,761	0,643
Встановлена потужність відновлювальних джерел енергії, МВт	6,5	8,9	6,9	31,5	54,5	82,1	6,5	0,000	0,031	0,005	0,331	0,635	0,201
Частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива до загальної потужності котелень регіону, %	21,8	22,0	22,0	22,8	23,0	25,2	19,5	0,404	0,439	0,439	0,579	0,614	0,495
Питома вага освоєних коштів на "Будівництво, модернізація та реконструкція електричних мереж та обладнання" в загальній інвестиційній програмі Обленерго, %	78,8	75,9	75,4	73,7	73,7	78,8	72,0	1,000	0,578	0,497	0,249	0,249	0,515
Всього за Ціллю 7								0,289	0,356	0,588	0,491	0,511	0,447
Рівненська область													
Капітальні інвестиції у сферу Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у загальній сумі капінвестицій, %	3,6	4,0	4,4	7,3	7,3	7,4	3,0	0,141	0,226	0,317	0,977	0,977	0,528
Питома вага витрат домогосподарств на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива у сукупних витратах, %	14,8	14,4	13,6	15,4	14,1	15,4	10,8	0,130	0,217	0,391	0,000	0,283	0,204
Встановлена потужність відновлювальних джерел енергії, МВт	15,8	20,8	28,8	55,2	82,1	82,1	6,5	0,124	0,189	0,295	0,644	1,000	0,450
Частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива до загальної потужності котелень регіону, %	19,5	20,0	22,2	25,1	25,2	25,2	19,5	0,000	0,088	0,474	0,982	1,000	0,509
Питома вага освоєних коштів на "Будівництво, модернізація та реконструкція електричних мереж та обладнання" в загальній інвестиційній програмі Обленерго, %	72,0	73,2	74,0	74,4	74,4	78,8	72,0	0,000	0,173	0,299	0,354	0,354	0,236
Всього за Ціллю 7								0,079	0,178	0,355	0,591	0,723	0,385
Північно-Західний регіон													
Капітальні інвестиції у сферу Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у загальній сумі капінвестицій, %	3,3	4,2	5,9	5,8	5,8	7,4	3,0	0,070	0,271	0,658	0,636	0,636	0,454
Питома вага витрат домогосподарств на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива у сукупних витратах, %	15,0	14,0	12,2	13,1	13,0	15,4	10,8	0,087	0,315	0,696	0,500	0,522	0,424
Встановлена потужність відновлювальних джерел енергії, МВт	11,2	14,8	17,9	43,3	68,3	82,1	6,5	0,062	0,110	0,150	0,487	0,818	0,325
Частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива до загальної потужності котелень регіону, %	20,7	21,0	22,1	24,0	24,1	25,2	19,5	0,202	0,263	0,456	0,781	0,807	0,502
Питома вага освоєних коштів на "Будівництво, модернізація та реконструкція електричних мереж та обладнання" в загальній інвестиційній програмі Обленерго, %	75,4	74,6	74,7	74,1	74,1	78,8	72,0	0,500	0,375	0,398	0,302	0,302	0,375
Всього за Ціллю 7								0,184	0,267	0,472	0,541	0,617	0,416

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.14. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 12 "Відповідальне споживання та виробництво" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Питома вага поточних витрат на природоохоронні заходи у Переробній промисловості до загальних витрат на ці заходи, %	4,8	6,2	5,0	8,8	8,8	53,3	4,8	0,000	0,028	0,005	0,082	0,082	0,039
Питома вага капітальних інвестицій у природоохоронні заходи у Переробній промисловості до загальних витрат на ці заходи, %	35,4	2,2	55,4	7,8	7,8	55,4	2,2	0,623	0,000	1,000	0,105	0,105	0,366
Поточні витрати на Поводження з відходами у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	18,9	20,8	23,9	20,3	20,3	24,0	17,5	0,226	0,511	0,978	0,431	0,431	0,515
Капітальні інвестиції на Поводження з відходами у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	26,1	35,1	21,2	13,7	13,7	35,5	13,7	0,568	0,981	0,342	0,000	0,000	0,378
Всього за Ціллю 12								0,354	0,380	0,581	0,154	0,154	0,325
Рівненська область													
Питома вага поточних витрат на природоохоронні заходи у Переробній промисловості до загальних витрат на ці заходи, %	47,0	38,8	53,3	46,5	46,5	53,3	4,8	0,871	0,702	1,000	0,861	0,861	0,859
Питома вага капітальних інвестицій у природоохоронні заходи у Переробній промисловості до загальних витрат на ці заходи, %	3,2	4,0	10,7	53,2	53,2	55,4	2,2	0,018	0,033	0,160	0,958	0,958	0,425
Поточні витрати на Поводження з відходами у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	20,9	24,0	17,5	18,9	18,9	24,0	17,5	0,518	1,000	0,000	0,221	0,221	0,392
Капітальні інвестиції на Поводження з відходами у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	30,3	25,4	35,5	14,1	14,1	35,5	13,7	0,762	0,538	1,000	0,019	0,019	0,468
Всього за Ціллю 12								0,542	0,568	0,540	0,515	0,515	0,536
Північно-Західний регіон													
Питома вага поточних витрат на природоохоронні заходи у Переробній промисловості до загальних витрат на ці заходи, %	25,9	22,5	29,2	27,6	27,6	53,3	4,8	0,435	0,365	0,502	0,471	0,471	0,449
Питома вага капітальних інвестицій у природоохоронні заходи у Переробній промисловості до загальних витрат на ці заходи, %	19,3	3,1	33,1	30,5	30,5	55,4	2,2	0,321	0,017	0,580	0,531	0,531	0,396
Поточні витрати на Поводження з відходами у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	20,2	22,8	19,7	19,4	19,4	24,0	17,5	0,421	0,807	0,343	0,297	0,297	0,433
Капітальні інвестиції на Поводження з відходами у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	28,9	30,0	28,4	13,9	13,9	35,5	13,7	0,698	0,747	0,672	0,012	0,012	0,428
Всього за Ціллю 12								0,469	0,484	0,524	0,328	0,328	0,427

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.15. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 13 "Пом'якшення наслідків зміни клімату" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Капітальні інвестиції в охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	28,8	0,8	0,1	4,8	4,8	31,4	0,1	0,917	0,022	0,000	0,152	0,152	0,249
Видатки зведеного бюджету на охорону навколишнього середовища у загальних видатках, %	0,02	0,07	0,29	0,11	0,13	0,3	0,0	0,034	0,233	1,000	0,372	0,442	0,416
Екологічний податок у загальних податкових надходженнях до місцевого бюджету, %	0,18	0,15	0,12	0,11	0,10	0,4	0,1	0,225	0,136	0,062	0,030	0,000	0,091
Поточні витрати на Охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	1,33	0,83	0,94	0,92	0,92	5,7	0,7	0,124	0,026	0,046	0,043	0,043	0,057
Всього за Ціллю 13								0,325	0,104	0,277	0,150	0,159	0,203
Рівненська область													
Капітальні інвестиції в охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	3,1	4,5	4,0	31,4	31,4	31,4	0,1	0,098	0,141	0,125	1,000	1,000	0,473
Видатки зведеного бюджету на охорону навколишнього середовища у загальних видатках, %	0,01	0,10	0,21	0,13	0,09	0,3	0,0	0,000	0,339	0,700	0,427	0,296	0,352
Екологічний податок у загальних податкових надходженнях до місцевого бюджету, %	0,42	0,34	0,43	0,32	0,24	0,4	0,1	0,971	0,722	1,000	0,677	0,434	0,760
Поточні витрати на Охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	3,61	2,49	5,74	0,70	0,70	5,7	0,7	0,578	0,355	1,000	0,000	0,000	0,387
Всього за Ціллю 13								0,412	0,389	0,706	0,526	0,432	0,493
Північно-Західний регіон													
Капітальні інвестиції в охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату у загальних капінвестиціях у природоохоронні заходи, %	11,5	2,7	2,0	21,0	21,0	31,4	0,1	0,366	0,085	0,062	0,670	0,670	0,371
Видатки зведеного бюджету на охорону навколишнього середовища у загальних видатках, %	0,01	0,09	0,25	0,12	0,11	0,3	0,0	0,016	0,289	0,842	0,400	0,364	0,382
Екологічний податок у загальних податкових надходженнях до місцевого бюджету, %	0,30	0,24	0,28	0,22	0,18	0,4	0,1	0,596	0,437	0,552	0,371	0,229	0,437
Поточні витрати на Охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	2,85	1,84	4,06	0,78	0,78	5,7	0,7	0,427	0,225	0,666	0,016	0,016	0,270
Всього за Ціллю 13								0,352	0,259	0,531	0,364	0,320	0,365

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Таблиця Г.16. Оцінка рівня фінансового забезпечення досягнення Цілі 15 "Захист та відновлення екосистем суші" за 2017-2021 рр.

Показники	Значення показника у відповідному році					Максим. значення за період	Мінім. значення за період	Індивідуальні та груповий індекси фінансового забезпечення					
	2017	2018	2019	2020	2021			2017	2018	2019	2020	2021	За період
Волинська область													
Капітальні інвестиції в захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод у загальних капнівестиціях у природоохоронні заходи, %	0,00	0,29	0,26	0,00	0,00	26,6	0,0	0,000	0,011	0,010	0,000	0,000	0,004
Капітальні інвестиції в збереження біорізноманіття і середовища існування у загальних капнівестиціях у природоохоронні заходи, %	0,43	3,15	1,41	0,76	0,76	5,0	0,4	0,000	0,594	0,214	0,074	0,074	0,191
Поточні витрати на Збереження біорізноманіття і середовища існування у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	17,02	25,75	23,67	20,69	20,69	25,7	4,5	0,588	1,000	0,902	0,762	0,762	0,803
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у загальних податкових надходженнях до місцевого бюджету, %	1,00	1,57	1,46	1,52	1,23	1,7	1,0	0,000	0,852	0,695	0,781	0,351	0,536
Поточні витрати на Захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	1,01	0,17	0,42	0,40	0,40	1,2	0,2	0,816	0,000	0,241	0,224	0,224	0,301
Всього за Ціллю 15								0,281	0,491	0,412	0,368	0,282	0,367
Рівненська область													
Капітальні інвестиції в захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод у загальних капнівестиціях у природоохоронні заходи, %	26,6	7,8	4,4	2,9	2,9	26,6	0,0	1,000	0,292	0,165	0,109	0,109	0,335
Капітальні інвестиції в збереження біорізноманіття і середовища існування у загальних капнівестиціях у природоохоронні заходи, %	3,81	3,31	3,25	5,01	5,01	5,0	0,4	0,739	0,629	0,617	1,000	1,000	0,797
Поточні витрати на Збереження біорізноманіття і середовища існування у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	4,70	5,20	4,55	4,78	4,78	25,7	4,5	0,007	0,031	0,000	0,011	0,011	0,012
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у загальних податкових надходженнях до місцевого бюджету, %	1,21	1,46	1,58	1,66	1,47	1,7	1,0	0,322	0,694	0,875	1,000	0,703	0,719
Поточні витрати на Захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	0,83	1,20	0,77	0,46	0,46	1,2	0,2	0,640	1,000	0,581	0,280	0,280	0,556
Всього за Ціллю 15								0,542	0,529	0,447	0,480	0,420	0,484
Північно-Західний регіон													
Капітальні інвестиції в захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод у загальних капнівестиціях у природоохоронні заходи, %	17,89	4,25	2,33	1,78	1,78	26,6	0,0	0,672	0,160	0,087	0,067	0,067	0,211
Капітальні інвестиції в збереження біорізноманіття і середовища існування у загальних капнівестиціях у природоохоронні заходи, %	2,70	3,23	2,33	3,36	3,36	5,0	0,4	0,497	0,612	0,416	0,640	0,640	0,561
Поточні витрати на Збереження біорізноманіття і середовища існування у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	8,79	13,30	11,25	10,55	10,55	25,7	4,5	0,200	0,413	0,316	0,283	0,283	0,299
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у загальних податкових надходженнях до місцевого бюджету, %	1,11	1,51	1,52	1,60	1,36	1,7	1,0	0,160	0,771	0,789	0,897	0,537	0,631
Поточні витрати на Захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод у загальних поточних витратах на природоохоронні заходи, %	0,89	0,80	0,65	0,44	0,44	1,2	0,2	0,699	0,606	0,462	0,260	0,260	0,457
Всього за Ціллю 15								0,446	0,512	0,414	0,429	0,357	0,432

Примітка. Побудовано та розраховано автором за даними [11, 12, 16, 17, 31, 58 71].

Додаток Д

Таблиця Д.1. Зв'язок Цілей сталого розвитку та цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Глобальні Цілі сталого розвитку	Стратегічні цілі (Рівненська область)		
	1. Розвиток конкурентної економіки	2. Збалансований розвиток територій області	3. Розвиток людського капіталу
1. Подолання бідності	+	+	+
2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	++	++	+
3. Міцне здоров'я і благополуччя		++	++
4. Якісна освіта	+	+	++
5. Гендерна рівність			++
6. Чиста вода та належні санітарні умови		+	++
7. Доступна та чиста енергія		+	++
8. Гідна праця та економічне зростання	++	++	++
9. Промисловість, інновації та інфраструктура	++	++	++
10. Скорочення нерівності			++
11. Сталій розвиток міст і громад	+	++	++
12. Відповідальне споживання та виробництво	+	+	+
13. Пом'якшення наслідків зміни клімату		+	++
14. Збереження морських ресурсів			
15. Захист та відновлення екосистем суші		+	++
16. Мир, справедливість та сильні інститути	+	++	++
17. Партнерство заради сталого розвитку	+	++	++

Примітка: ++ - сильний зв'язок, + - опосередкований зв'язок

Джерело: [59].

Таблиця Д.2. Зв'язок Цілей Сталого Розвитку та цілей Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років

Цілі Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року	Ціль 1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	Ціль 2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення	Ціль 3. Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації)	Ціль 4. Розвиток транскордонного співробітництва	Ціль 5. Регіональне використання природних ресурсів та екологічна безпека
Цілі Сталого Розвитку: Волинь					
Ціль 1. Подолання бідності	++	++	+	+	
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	+	+	+	+	
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	+	++	+	+	++
Ціль 4. Якісна освіта	+	++	+	+	
Ціль 5. Гендерна рівність	+	++			
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	+	++	+	+	++
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	+		+	++	+
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	+	+	+	++	
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	++	+	+	+	+
Ціль 10. Скорочення нерівності	+	++	++	++	
Ціль 11. Сталій розвиток міст і громад	+	+	+	++	+
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	++		+	+	++
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	+		+	++	++
Ціль 14. Збереження морських ресурсів					
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші			+	+	++
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути		++	+	+	
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	++	++	++	++	++

Примітка: ++ - сильний зв'язок, + - опосередкований зв'язок

Джерело: [57].

Додаток Е

Довідки про впровадження результатів дослідження

ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА РАДА

майдан Київський, 9, м. Луцьк, 43027, тел. (0332) 778 300, факс (0332) 778 319
e-mail: post@volynrada.gov.ua, http://volynrada.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 00022444

01.02.2021 № 179/57/2-21 на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертації Гриник Ірини Стефанівни
на тему: «Фінансове забезпечення сталого розвитку Північно-Західного
регіону»

Вивчивши положення дисертації Гриник І.С., в якій досліджено проблеми вдосконалення системи фінансового забезпечення на етапі переходу до сталого розвитку Північно-Західного регіону, зроблено висновок про її актуальність та практичну спрямованість відповідно до сучасних пріоритетів розвитку господарського комплексу Волинської області.

Окремі пропозиції дисертантки щодо формування концептуальних положень регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку регіону, а також щодо розширення джерел та обсягів податкових і неподаткових надходжень до місцевих бюджетів, раціоналізації розподілу статей видатків з метою збільшення бюджету економічного розвитку взяті до уваги та використані у процесі розробки Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року, а також використовуються у поточній роботі відповідних постійних комісій і підрозділів апарату Волинської обласної ради та загалом сприятимуть якнайшвидшому переходу господарського комплексу регіону на модель сталого розвитку.

Голова

Григорій НЕДОПАД

УКРАЇНА

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

Майдан Просвіти, 1, м. Рівне, 33028, тел. (036-2) 26-47-88, факс (036-2) 62-07-85
E-mail: roda@rv.gov.ua, www.rv.gov.ua Код ЄДРПОУ 13986712

№ 731/01/01-19/21 від 23.07.2021р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертації Гриник Ірини Стефанівни на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка», на тему: «Фінансове забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону».

Дисертація Гриник І.С. виконана на актуальну для Рівненської області тематику, що охоплює вирішення важливої проблеми фінансового забезпечення процесу переходу до сталого розвитку, яка передбачає врахування у процесі прийняття стратегічно важливих рішень економічних, соціальних та екологічних факторів.

Зокрема, ряд пропозицій, викладених у дисертації Гриник І.С., які стосуються визначення пріоритетів формування і реалізації заходів щодо вдосконалення механізму фінансового забезпечення діяльності адміністративно-територіальних одиниць Рівненської області, а також результати проведеної порівняльної оцінки рівня фінансового забезпечення сталого розвитку цих територій використані підрозділами Обласної ради у процесі поточної діяльності з підготовки важливих рішень, спрямованих на забезпечення сталого розвитку регіону.

Заступник голови облдержадміністрації

Сергій ГЕМБЕРГ

ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ

пр. Перемоги, 14, м. Луцьк, 43005, тел.: (0332) 249 996, факс: (0332) 241 597,
e-mail: post@agro.voladm.gov.ua, http://agrovoly.gov.ua, код ЄДРПОУ 00730282

04.01.2021 № 136/1412-21

на № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Гриник Ірини Стефанівни за темою:
«Фінансове забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону»

Реформи, які відбуваються в аграрній сфері, покликані не тільки впорядкувати систему земельних відносин, але й закласти базові передумови для забезпечення сталого розвитку усього агропромислового комплексу як країни в цілому, так і окремих її регіонів, що підтверджує актуальність теми дисертаційного дослідження Гриник І.С.

Ряд теоретичних положень та практичних рекомендацій, які викладені у дисертації Гриник І.С., застосовуються підрозділами Управління агропромислового розвитку при формуванні заходів з вдосконалення системи фінансового забезпечення сільськогосподарських виробників. Практичну цінність представляють результати проведеного аналізу ролі агропромислового комплексу в переході господарської системи регіону на модель сталого розвитку, а також обґрунтування форм та інструментів фінансового забезпечення розвитку сільськогосподарських та агропереробних виробництв на регіональному рівні в контексті реалізації принципів сталого розвитку.

Застосування представлених у дослідженні Гриник І.С. пропозицій сприятиме формуванню ефективної системи фінансового забезпечення сталого розвитку агропромислових комплексів аграрно орієнтованих регіонів.

Начальник управління

Ю.М. ГОРБЕНКО

ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ІНСПЕКЦІЯ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ІНСПЕКЦІЯ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

вул. Степана Бандери, 20; м. Луцьк, 43025, тел. (0332) 72-33-96, E-mail: vol@dei.gov.ua Код ЄДРПОУ 38009738

11.02.2021 р. № 47

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Гриник Ірини Стефанівни на здобуття наукового ступеня доктора
філософії зі спеціальності 051 «Економіка» на тему: «Фінансове
забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону»**

Регіональна екологічна політика спрямована на забезпечення розширеного відтворення, раціонального використання та посилення охорони природних ресурсів. Враховуючи те, що Волинська область відноситься до забезпечених природними ресурсами регіонів, вирішення проблем фінансового забезпечення сталого розвитку в контексті посилення контролю за діяльністю природокористувачів є досить актуальним завданням.

Тому результати дисертаційного дослідження Гриник І.С. щодо обґрунтування напрямів вдосконалення фінансового забезпечення сталого розвитку, зокрема на території Волинської області, представляють практичну цінність. У практичній діяльності Інспекції використано результати оцінки ефективності фінансового забезпечення у регіоні за екологічною компонентою. Також підтримано запропоновані дисертантом пріоритетні напрями вдосконалення фінансового забезпечення реалізації регіональної екологічної політики в умовах переходу до сталого розвитку.

В цілому викладені у дисертації Гриник І.С. висновки та пропозиції відзначаються обґрунтованістю та практичною спрямованістю й сприяють результативній діяльності Інспекції в питаннях реалізації регіональної екологічної політики в галузі контролю за раціональним використанням, відтворенням та охороною природних ресурсів у Волинській області.

Перший заступник начальника

Олександр ТКАЧУК

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Львівська, 75, м. Луцьк, 43018, тел.: +38(0332)74-61-03, факс: +38(0332)77-48-40
e-mail: rector@lntu.edu.ua, web: www.lutsk-ntu.com.ua, код ЄДРПОУ 05477296

04 листопада 2021 р. № 117-21-35

на № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційної роботи Гриник Ірини Стефанівни
«Фінансове забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону» у
навчальний процес

Результати дисертаційної роботи Гриник І.С., що стосуються змісту поняття «фінансове забезпечення сталого розвитку», групування та змістовної інтерпретації принципів, функцій, завдань та інструментів фінансового забезпечення сталого розвитку, матеріали щодо узагальнення зарубіжного досвіду та вітчизняної практики фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів використовуються при підготовці лекцій та проведенні практичних занять з дисципліни «Економіка сталого розвитку» при підготовці здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Запропоновані дисертантом концептуальні положення регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку регіону; механізми та інструменти вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіону використовуються при підготовці лекційного матеріалу з дисципліни «Економіка раціонального використання та охорони природних ресурсів» при підготовці здобувачів третього (освітньо-науково) рівня вищої освіти в Луцькому НТУ.

Проректор з науково-педагогічної
роботи та досліджень, к.т.н. доцент

(0332)78-56-66
Хомік В.В.

Заболотний О.В.

Додаток Ж
Список публікацій здобувача

*Статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до
Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського
Союзу*

1. Шубалий О.М., Гриник І.С. (2020). Вдосконалення системи фінансування соціального захисту населення в контексті реалізації Цілей сталого розвитку. *Visegrad Journal on Human Rights*, № 6 (volume 2), 70-74. <https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2021/11/VJHR-6-221-Last.pdf>
2. Шубалий О.М., Косінський П.М., Гриник І.С. (2021). Фінансове забезпечення сталого розвитку регіону. *Evropský časopis ekonomiky a management*, Vol. 7, Issue 1. 71-80. <https://doi.org/10.46340/eujem.2021.7.1.10>

Статті у наукових фахових виданнях України

3. Шубалий О. М., Короленко М. В., Косінський П. М., Гриник І. С. Формування системи фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв. *Наукові праці НДФІ*. 2019. № 4 (89). С. 69–83. <https://doi.org/10.33763/npndfi2019.04.069>
4. Шубалий О.М., Гриник І.С. Оцінка впливу доходів населення на зміну основних економічних показників розвитку регіону. *Економічні науки: Зб. наук. пр. Серія «Регіональна економіка»*. Луцьк: ЛНТУ, 2020. Вип. 17(67). С. 286-295. [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2020-17\(67\)-28](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2020-17(67)-28)
5. Шубалий О. М., Косінський П. М., Волинець О. Я., Гриник І.С. Фінансово-економічне стимулювання поглибленої переробки продуктів бджільництва в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2020. № 4. С. 66-79. <https://doi.org/10.33763/npndfi2020.04.066>
6. Шубалий О.М., Гриник І.С. Тенденції фінансового забезпечення інвестиційної діяльності у Північно-Західному регіоні України. *Економічний форум*. 2021. №1. С. 107-115. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-1-12>

7. Шубалий О.М., Гриник І.С. Оцінка фінансового забезпечення сталого розвитку північно-західного регіону за рахунок коштів зведених місцевих бюджетів. *Економічні науки : збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія “Регіональна економіка”*. Випуск 18(71). 2021. С. 266-277. [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2021-18\(71\)-28](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2021-18(71)-28)

8. Шубалий О.М., Гриник І.С. Стимулювання реалізації соціально орієнтованих цілей сталого розвитку у північно-західному регіоні за рахунок бюджетних коштів. *Економічні науки: збірник наукових праць ЛНТУ. Серія “Регіональна економіка”*. 2022. Випуск 19 (75). С. 281–290. [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2022-19\(75\)-33](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2022-19(75)-33)

9. Шубалий О.М., Гриник І.С. Аналіз поведінки територіальних громад регіону в умовах війни щодо фінансового забезпечення сталого розвитку. *Економічні науки : збірник наукових праць ЛНТУ. Серія «Регіональна економіка»*. Випуск 20(79). 2023. С. 244-250. [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2023-20\(79\)-30](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2023-20(79)-30)

Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Гриник І.С. Основні етапи вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Луцьк, 6 груд. 2019 р. Частина 2. Луцьк, 2019. С. 25–26.* <https://drive.google.com/drive/folders/1dPgfDA2eGvft3Wt41x7Kvmh2uMVsoh5X>

11. Гриник І.С. Основні принципи фінансового забезпечення розвитку соціальної інфраструктури на регіональному рівні. *Сучасні тренди в економіці та управління персоналом: матеріали круглого столу (Луцьк, 15 травня 2020 р).* Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 15-17. <https://drive.google.com/file/d/1gawscKWHrrT6C10oOLHJCv9u7GXlc5PJ/view?usp=sharing>

12. Гриник І.С. Оцінка фінансової самодостатності місцевих бюджетів регіону в контексті реалізації цілей сталого розвитку. *Актуальні проблеми*

управління соціально-економічними системами: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Луцьк, 11 груд. 2020р.). Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2020. С. 192-193. <https://drive.google.com/file/d/1dueXsUq0E6AdycEbYpG9JnXJJuouQ9ip/view>

13. Шубалий О.М., Гриник І.С. Тенденції та перспективи залучення зовнішніх інвестицій для фінансового забезпечення сталого розвитку Північно-Західного регіону України. *Реформування економіки та фінансової системи країни: глобальні та локальні аспекти: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 5-6 лютого 2021 р.).* – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2021. С. 93-96. https://drive.google.com/file/d/1qSkpcAB025HaqJP_PCVpGr_9RnXAYEKL/view?usp=sharing

14. Гриник І.С. Теоретичні засади дослідження механізмів фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів. *Економічні читання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 85-річному ювілею професора В.Й. Шияна, 19 лютого 2021 р. / Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва.* – Харків: ХНАУ, 2021. – С. 66-69. https://drive.google.com/file/d/18of1zuBNqAl3umvGox1hMyAa2nfGulv_/view?usp=sharing

15. Шубалий О.М., Гриник І.С. Зовнішнє фінансове забезпечення сталого розвитку областей північно-західного регіону України. *Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. (Вінниця, 12 березня 2021р.).* Вінниця. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/fiip/fiip2021/paper/view/11333>

16. Шубалий О.М., Гриник І.С. Напрями вдосконалення механізму фінансового забезпечення сталого розвитку. *Fundamental and applied research in the modern world. Abstracts of the 7th International scientific and practical conference. (USA, Boston, 17-19 February).* CPN Publishing Group. Boston, USA. 2021. Pp. 650-655. <https://sci-conf.com.ua/vii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-fundamental-and-applied-research-in-the-modern-world-17-19-fevralya-2021-goda-boston-ssha-arhiv/>

17. Шубалий О.М., Гриник І.С. Джерела фінансування сталого розвитку регіонів. *Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення*: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Бережани, 22 лютого 2021р.). Бережани: ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут». С. 31-32. https://www.bati.nubip.edu.ua/Doc/Conference/Conf_2021_02/Bati_Work_22-02-2021.pdf

18. Гриник І.С. Формування джерел фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів. *Детермінанти розвитку ефективної економіки: держава, регіон, підприємство*: матеріали круглого столу, Луцьк, 14 травня 2021 р. Луцьк: Луцький НТУ, 2021. С. 35-36. <https://drive.google.com/file/d/1Ik8MiLtESNqBYFWJ-YaZU2Btr0Jic3r1/view?usp=sharing>

19. Гриник І.С. Групування показників для оцінки фінансового забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку 2030. *Економіка в умовах війни: втрати, адаптація, відновлення...* : матеріали круглого столу, Луцьк, 20 травня 2022 р. Луцьк: ЛНТУ, 2022. С. 28-29. https://drive.google.com/file/d/1YB27SYsVLdG1GdcgdX60b_0OcQ5ATo6Y/view?usp=sharing

20. Гриник І.С. Економічні інструменти стимулювання фінансового забезпечення сталого розвитку регіону в післявоєнний період. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 15 груд. 2022 р., Луцьк: ЛНТУ, 2022. С. 354-356. https://drive.google.com/file/d/1R08fKKZ2tUEfqH7JBI1_Gnbnp-uB_spy/view

21. Гриник І.С. Особливості фінансового стимулювання сталого розвитку регіонів північно-західної України в умовах війни. *Детермінанти відновлення економіки України: національний, регіональний, локальний рівні* : матеріали міжнародного круглого столу, Луцьк, 19 травня 2023 р. Луцьк: ЛНТУ, 2023. С. 8-10. <https://drive.google.com/file/d/1Lmub51bo7BMs3PLGTONJn3-8f1ioS3fI/view?usp=sharing>

22. Гриник І.С. Перспективні напрями фінансового стимулювання сталого розвитку північно-західного регіону України в умовах війни. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку регіонів*: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 23 червня 2023 року) / МЕНУ ім. акад. С. Дем'янчука. Рівне: РВЦ МЕНУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2023. С. 26-27.
<https://drive.google.com/file/d/1GV6tnVLC7KaeduWfYLRgki5DKsSgYKk0/view?usp=sharing>